

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DEKİ AR-GE MEVZUATININ
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NE
UYARLANMASININ İNCELENMESİ**

**HAYRİYE GÜL ÖZAL ARGÖNÜL
07712016**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğretim Üyesi A. Reşat SARAOĞLU**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DEKİ AR-GE MEVZUATININ
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ’NE
UYARLANMASININ İNCELENMESİ**

**HAYRİYE GÜL ÖZAL ARGÖNÜL
07712016**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğretim Üyesi A. Reşat SARAOĞLU**

**İSTANBUL
2019**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DEKİ AR-GE MEVZUATININ
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NE
UYARLANMASININ İNCELENMESİ**

HAYRİYE GÜL ÖZAL ARGÖNÜL
07712016

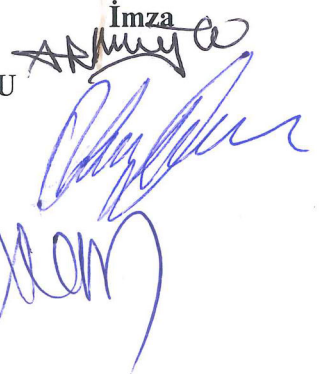
Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 25.10.2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 17.12.2019

Tez Oy Birliği / ~~Oy Çokluğu~~ ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad

Tez Danışmanı : Dr. Öğretim Üyesi A. Reşat SARAOĞLU
Jüri Üyeleri : Dr. Öğretim Üyesi Sema AYDIN
: Dr. Öğretim Üyesi Seniha DAL

İmza

İSTANBUL
ARALIK 2019

ÖZ

TÜRKİYE'DEKİ AR-GE MEVZUATININ KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NE UYARLANMASININ İNCELENMESİ

Hayriye Gül Özal Argönül

Ekim, 2019

Türkiye’de Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin süreç, 1963 yılında TÜBİTAK’ın kurulmasıyla devlet politikası olarak başlamıştır. İlerleyen yıllarda, özel sektörü de teşvik edici düzenlemeler yapılmış ve 2001 yılı itibarı ile bu konudaki ilk esaslı yasa olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunu 2008 yılında 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerini Desteklenmesi Hakkında Kanun takip etmiş ve günümüze kadar iki Kanuna ilişkin mevzuat sıklıkla güncellenerek geliştirilmiştir. Öncelikle, Türkiye’deki Ar-Ge mevzuatının gelişimini ele alan çalışmada; Sanayi, Teknoloji ve Ar-Ge faaliyetlerine ilişkin kurum ve kuruluşlar ile mevzuat metinleri detaylı olarak incelenmiştir.

Türkiye’de özgün ve teknolojik ürün üretimi için itici gücü oluşturan Ar-Ge Mevzuatı, katma değer yaratmış, teknoloji odaklı girişimciliği özendirmiş ve ihracat hacmini arttırmıştır. Benzer etkilerin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde de hayata geçmesi hedefiyle, Türkiye’deki Ar-Ge Mevzuatının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne uyarlanması iki ülke arasında 2016 yılında imzalananan protokolle kararlaştırılmıştır. İlgili yasaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde hayata geçmesi 2019 yılını bulmuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin ihtiyacına göre uyarladığı yasa hükümleri, Türkiye’de farklı yıllarda yürürlükte olan mevzuat hükümleri arasından tespit edilmiş ve uyarlama amaçları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ar-Ge, Ar-Ge Mevzuatı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, K.K.T.C. – Türkiye Ar-Ge Mevzuatı

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE ADAPTATION OF THE R&D LEGISLATION IN TURKEY TO TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

Hayriye Gül Özal Argönül

October, 2019

Support towards Research and Development (R&D) activities in Turkey as a government policy has begun through the establishment of TUBITAK, The Scientific and Technological Research Council of Turkey, in 1963. In the subsequent years, there have been regulations around incentives for the private sector as well. Technology Development Zone Law is the first solid legislation in this area and has been in effect as of 2001. Law on Supporting Research and Development Activities has been its successor in 2008, and related regulations have been developed through frequent updates. In the first part of this study that focuses on the development of statute regarding R&D in Turkey, institutions that have connections to the industry, technology and research and development activities, and their regulations have been thoroughly examined.

Regulations regarding R&D in Turkey have been the driving force behind the advancement of authentic and technological products, created added-value, encouraged technology-based entrepreneurship and increased export volume. A protocol has been signed between Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus in 2016, with the objective of generating a similar impact in Northern Cyprus. It took until 2019 for the corresponding regulations to be in effect in Northern Cyprus. Relevant provisions have been selected from the legislation that has been in effect in Turkey at various periods, adapted for use in the Turkish Republic of Northern Cyprus, and their scopes have been evaluated.

Key Words: R&D, R&D Legislations, Turkish Republic of Northern Cyprus, TRNC – Turkey R&D Legislations

ÖN SÖZ

Yüksek Lisans Tezimi, son 10 yılda Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yer alan önemli Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde çalışmamın sonucu olarak; her iki ülkedeki Ar-Ge yasalarına ilişkin mevzuat farklılıklarını ortaya koymak, uygulamada çıkabilecek olası sorunlara çözüm önerileri sunmak ve işbirliği ortamını güçlendirmek amacıyla hazırladım. Bu süreçte, çalışmış olduğum Teknoloji Geliştirme Bölgelerine; dostluk ve sevgilerini her zaman hissettiğim yakın arkadaşlarıma; yoğun iş hayatım ve tez hazırlama sürecimde bana sürekli destek olmuş olan sevgili eşime, anneme, babama, tüm aileme ve kendileriyle ilgilenemediğim zamanları sabırla karşılamış olan canım kızlarım Simya ve Simge’ye çok teşekkür ederim.

Tez yazım sürecim boyunca kaynak ve yöntem önerileriyle bana yol gösterici olan, yaşadığım aksaklıkları anlayışla karşılayarak desteğini sürdüren değerli Hocam, Dr. Öğretim Üyesi A. Reşat SARAÖĞLU’na özel teşekkürlerimi sunarım.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti; Ekim, 2019

Hayriye Gül Özal Argönül

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
2. ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME (AR-GE) KAVRAMI VE TANIMI.....	5
3. TÜRKİYE’DE AR-GE ODAKLI GELİŞMELER VE İLGİLİ MEVZUAT ...	9
3.1. Sanayi ve Kalkınma Planları.....	9
3.2. Teşkilatlanma ve İlgili Kamu Kuruluşları	13
3.2.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	17
3.2.1.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın Tarihçesi.....	18
3.2.1.2. Sanayi Bakanlığı Teşkilatlanması ve Ar-Ge Mevzuatı	19
3.2.2. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na Bağlı Hibe ve Destek Kuruluşları	25
3.2.2.1. KOSGEB / KOSGEB TEKMER	25
3.2.2.2. TÜBİTAK / TÜBİTAK ARDEB / TÜBİTAK TEYDEB	32
3.2.2.3. Kalkınma Ajansları	38
3.2.2.4. TÜRK PATENT	40
3.3. Türkiye’de Ar-Ge Kanunları.....	43
3.3.1. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu	45
3.3.1.1. 4691 Sayılı Kanun’un Kabul Süreci ve Gerekçesi.....	49
3.3.1.2. 4691 Sayılı Kanun’un Teşvik ve Uygulama Esasları	54
3.3.1.3. 4691 Sayılı Kanun’a İlişkin Güncellemeler (6170 Öncesi)	57
3.3.2. 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ve Uygulama Yönetmeliği	61
3.3.3. 6170 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve Yeni Uygulama Yönetmeliği.....	66
3.3.4. 6676 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Ar-Ge Reform Paketi)	74

3.3.4.1. 6676 Sayılı Kanun'un Kabul Süreci ve Gerekçesi.....	74
3.3.4.2. 6676 Sayılı Kanun'un Ar-Ge Mevzuatına Etkisi.....	76
3.3.4.3. 6676 Sayılı Kanun Sonrası Ar-Ge Mevzuatındaki Gelişmeler	88
3.3.5. Ar-Ge Mevzuatının Devamlılığı ve Tamamlayıcı Gelişimi.....	96
4. KUZHEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ VE AR-GE MEVZUATI.....	107
4.1. Kıbrıs Adası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihçesi.....	107
4.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sanayi Faaliyetleri Odaklı Kamu Kurumları ve İlgili Bakanlık.....	115
4.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ar-Ge Yasaları.....	118
4.3.1. 2/2005 ve 42/2018 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasaları	119
4.3.2. 16/2019 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasası.....	120
5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZHEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ AR-GE KANUNLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ.....	122
6. SONUÇ DEĞERLENDİRME, YORUM VE ÖNERİLER	127
KAYNAKÇA	130
EKLER.....	144
ÖZ GEÇMİŞ.....	214

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Değerlendirme Kurulu Üyesi Kuruluşlarının Yıllar içindeki Değişimi.....	24
Tablo 2:	KOBİ'lerin Sınıflandırılma Kriterleri.....	27
Tablo 3:	KOSGEB Destek Programları.....	29
Tablo 4:	Türkiye’de Ar-Ge Mevzuatının Gelişim Süreci.....	97
Tablo 5:	Türkiye Cumhuriyeti Ar-Ge Mevzuatında Tanımların Gelişim (2001-2014).....	102
Tablo 6:	Türkiye Cumhuriyeti Ar-Ge Mevzuatında Tanımların Gelişim (2016-2018).....	103
Tablo 7:	Ar-Ge Mevzuatı Kanunlarının Teşviklerinin Karşılaştırılması.....	104
Tablo 8:	Türkiye - Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Muadil Kurumları.....	116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Bakanlıkları..	15
Şekil 2:	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı	16
Şekil 3:	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Organizasyon Şeması.....	18
Şekil 4:	TÜBİTAK ARDEB Fonları (2019).....	33
Şekil 5:	TÜBİTAK TEYDEB Fonları (2019).....	35
Şekil 6:	Akademiden Sanayiye Teknolojik Hazırlık Seviyesi Aşamaları.....	38
Şekil 7:	26 Kalkınma Ajansı ve Faaliyet Bölgeleri.....	39

KISALTMALAR

Ar-Ge	: Araştırma – Geliştirme
ATAD	: Avrupa Toplulukları Adalet Divanı
Bölge	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
CK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DOKAP	: Doğu Karadeniz Projesi
DPÖ	: Devlet Planlama Örgütü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
EOKA	: Ethniki Organosis Kipriaoü Agönos Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GMSİ	: Gayrimenkul Sermaye İradı
GSYİH	: Gayrisafı Yurt İçi Hasıla
IMF	: International Monetary Fund Uluslararası Para Fonu
İBBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
KATAK	: Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KEİ Ofisi	: Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOBİGEM	: Küçük Ortaboy İşletmeleri Geliştirme Merkezi
KOP	: Konya Ovası Projesi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KOSGEB TEKMER	: KOSGEB Teknoloji Merkezi
KTMHP	: Kıbrıs Türk Milli Halk Partisi
KTSO (KIBSO)	: Kıbrıs Türk Sanayi Odası
MITI	: Ministry of International Trade and Industry (Japonya)

NATO	: North Atlantic Treaty Organization Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OECD	: The Organisation for Economic Co-operation and Development / Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
ÖİK	: Özel İhtisas Komisyonu
SBB	: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi
THS	: Teknoloji Hazırlık Seviyesi
TMT	: Türk Mukavemet Teşkilatı
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TSE	: Türk Standardları Enstitüsü
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTO	: Teknoloji Transfer Ofisi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜBİTAK ARDEB	: TÜBİTAK Araştırma Destek Programları Başkanlığı
TÜBİTAK BİGG	: TÜBİTAK Bireysel Genç Girişim Programı
TÜBİTAK BİDEB	: TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı
TÜBİTAK MAM	: TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi
TÜBİTAK TEYDEB	: TÜBİTAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TÜR Belgesi	: Teknolojik Ürün Deneyim Belgesi
TÜRKPATENT	: Türk Patent ve Marka Kurumu
UNDP	: United Nations Development Programme Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
Ür-Ge	: Ürün Geliştirme
WIPO	: World Intellectual Property Organization Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı
YÖDAK	: Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Ülkelerdeki hukuki gelişmeler, toplumsal ihtiyaçların karşılanması amacıyla, devlet tarafından ihtiyaca cevap verebilecek düzenlenmelerin yapılması neticesinde vatandaşların bilgi ve hizmetine sunulmaktadır. Bir ülkede yürürlüğe girmesi arzu edilen bir mevzuat kapsamı varsa, mevzuatın hali hazırda yürürlükte olduğu yakın sosyokültürel yapı ve tarihsel bağlara sahip olan başka bir ülkeden adapte edilmesi etkililiğin öngörülmesi açısından tercih edilebilir.

Dünyada 1950’li yıllardan itibaren, sanayi devrimi ile kalkınmış ülkeler bilim ve teknolojik gelişime önem vermişlerdir. Bu yönelim öncelikle özel sektör mühendis ve çalışanlarının girişimcilikleriyle yeni ve küçük teknoloji şirketleri kurmaları sonucunda başlamıştır. Mühendislikteki yeni uygulamalar, önce “Araştırma” ve ardından da “Geliştirme” çalışma kültürünü yerleştirmiş ve bu iki kelimenin birleşiminden kısaca Ar-Ge kavramı doğmuştur. Bu kültür, katma değer yaratan çıktılarıyla, hızla ülke yönetimlerini de etkisi altına almış ve ülkeler bu çalışmaların devamı ve gelişimi için gerekli ortam ve mevzuatlarını oluşturmuşlardır.

Türkiye coğrafyası, dünyadaki sanayi devrimi etkilerini savaş koşulları el verdiğince takip etmiş, önce Teşvik-i Sanayi Kanunu’nu çıkarmış, Cumhuriyet sonrası yeni devlet düzenine göre bu kanunu güncellemiş, İktisat Kongresi, Sanayi ve Kalkınma Planları ile mevzuat ve çalışmalarını dünyayı yakından takip edebilecek şekilde kurgulamış ve 1987 yılı itibarı ile de Ar-Ge kavramını mevzuatına alarak bu konudaki teşvik ve desteklerini günümüze kadar geliştirerek sürdürmüştür.

Ülkemizde Ar-Ge’nin kanun normunda yer aldığı ilk düzenleme, 2001 yılında yürürlüğe giren 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’dur. Bu Kanunu, 2008 yılında 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerini Destekleme Kanunu takip etmiştir. Her iki Kanunun teşvik ve uygulama esasları, dünyadaki teknolojik gelişim ve buna bağlı girişimcilik kültürünün yayılımı doğrultusunda mevzuat değişiklikleriyle güncellenmiştir.

Türkiye’deki ekonomik ve siyasi gelişmelerden doğrudan etkilenen bir ülke olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ise, Ar-Ge nosyonu henüz gelişme aşamasındadır. Kıbrıs Adası’nda zamanında fabrikalar kurulmuş olsa da yaşanan iç savaş ve karşılıklar ile politik gelişmeler bu sanayi dokusuna zarar vermiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, her şeyi baştan inşa etmek mecburiyetinde kaldığı ve dünyayı hızla yakalamak gayesinde olduğu için, günümüzde doğrudan bacasız sanayi faaliyetlerine yönelmeyi tercih etmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin, Araştırma ve Geliştirme faaliyetlerini teşvik etmek konusundaki ilk girişimi, 2005 yılında 2/2005 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasının yürürlüğe alınmasıyla gerçekleşmiştir. Bu yasa, Türkiye’de 2001 yılında yürürlüğe giren 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yasasını emsal almış olsa da, Türkiye’de yapılan güncelleme ve reformları yakalayamamış ve metrukiyete uğramıştır.

Türkiye’de 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ekseninde ilerleyen Ar-Ge Mevzuatı’nın çıktıları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne mensup teknoloji girişimcilerini yeniden harekete geçirmiş ve 2012 yılından itibaren devlet yönetiminden benzer yasa ve teşvikler talep edilir olmuştur. Ancak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hükümetlerinin ortalama 1,5 yıl yönetimde kalması nedeniyle gerekli yasal düzenlemeler bir türlü sonuca ulaştırılamamıştır.

Konuyla ilgili sonuç odaklı ilk gelişme, Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında 2016 yılında imzalanan İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşması’dır.¹ 2015 yılında, Kuzey Kıbrıs Sanayi Sektörü Mevcut Durum Raporu’nda teknopark yasasının girişimci ve yatırımcılar için cazip hale getirilmesi gerekliliğine ilişkin görüş yayınlanmış² ve hemen ertesi yıl bu karar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin talebiyle iki ülke arasındaki protokolün kapsamına alınmıştır. 2017 yılında yayınlanan K.K.T.C. Sanayi Strateji Raporunda ise, Ar-Ge yasasını da kapsayacak şekilde Ar-Ge

¹ Bakanlar Kurulu, [Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar] “K.S.: 2016/8961; K.G.:13.06.2016”, **Resmi Gazete**, 29757 (29 Haziran 2016), 8-81.

² K.K.T.C. Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Yardım Heyeti Başkanlığı, Kıbrıs Türk Sanayi Odası, KKTC Devlet Planlama Örgütü, **Kuzey Kıbrıs Sanayi Sektörü Mevcut Durum Raporu 2015** (Lefkoşa, 2015), 245.

teşvik ekosisteminin oluşturulması hedefi konulmuştur.³ Her iki ülkenin yetkili kurum ve kuruluşlarınca alınan kararlar sonucunda, Türkiye’de yürürlükte olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme Faaliyetlerin Desteklenmesi Hakkında Kanun’un Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne uyarlanması gündeme alınmıştır.

Bu tez çalışması kapsamında; söz konusu uyarlamanın teşvikler ve uygulama esasları açısından ne yönde değişiklikler gösterdiği incelenmiş ve mevzuatın gelişimine katkıda bulunabilecek görüş ve öneriler sunulmuştur.

İncelemenin sağlıklı gerçekleştirilebilmesi amacıyla, öncelikle Ar-Ge kavramı tanıtılmış ve uluslararası kuruluşlar ile Türkiye Cumhuriyeti mevzuatındaki tanım ve kapsamına yer verilmiştir.

Tez çalışmasının Türkiye’yi ele alan üçüncü bölümü; Türkiye’nin kuruluşundan itibaren sergilediği Sanayi ve Ar-Ge tutumunu, iki Ar-Ge Kanunu’na kadar olan gelişme ve düzenlemeleri, kanunların çıkış süreç ve motivasyonlarını, sonrasında yapılan güncellemeleri ve yönetim teşkilat yapısındaki değişimin etkilerini de dikkate alarak Ar-Ge mevzuatımızın geçmiş ve güncel durumunu sunmayı hedeflemiştir. Bölüm kapsamında, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi konulu yasaların gerekçeleri, orijinal metinleri ve değişime konu olan başlıkları detaylı olarak kronolojik sırayla çalışılmış ve Ar-Ge mevzuatının gelişim aşamaları ortaya çıkarılmıştır.

4. Bölüm’de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye arasındaki organik bağ tarihsel gelişim üzerinden anlatılmıştır. Oldukça özet geçilmiş olan Kıbrıs Adası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarihçesi, Türkiye’de Ar-Ge politikaları yaygınlaştırılmaya çalışılırken Kıbrıs’lı Türklerin içinden geçtiği zorlu süreç ve de facto kimlik bağımsızlığı sonrasında Türkiye’deki mevzuatları referans almasının sebeplerini belirlemek amacıyla ele alınmıştır. Ardından, Türkiye’deki Sanayi ve kalkınma odaklı kurumlar ile Ar-Ge mevzuatının Kuzey Kıbrıs’taki muadilleri incelenmiştir. Kuzey Kıbrıs’taki teşkilatlanma ve yönetim yapısıyla ilgili yazılı kaynaklar kısıtlı olduğu için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kurumlarına ilişkin bilgilerin bir kısmı kurum yetkilileri ile görüşmelerden edinilmiş ve derlenmiştir.

³ K.K.T.C. Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Yardım Heyeti Başkanlığı, Kıbrıs Türk Sanayi Odası, KKTC Devlet Planlama Örgütü, **Kuzey Kıbrıs Sanayi Strateji Raporu 2017 - 2021** (Lefkoşa, 2017), 55.

5. Bölüm’de iki ülke mevzuatındaki teşvik ve uygulama esaslarına ilişkin farklar saptanmıştır. Türkiye’deki mevzuat hükümleri; Değişiklik Yasaları, Kanun Hükmünde Kararnameler, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Yönetmelikler, Genelgeler, Anayasa Mahkemesi Kararı ve Tebliğler ışığında sürekli geliştirilerek ilk haline kıyasla çok ciddi bir değişim göstermiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ise henüz sadece iki yeni yasa ve bu yasalara istinaden vergi yasalarına getirilen ek maddeler bulunmaktadır. K.K.T.C. Sanayi Dairesi 2019 Ekim ayı itibarı ile tüzük çalışmalarına devam etmektedir ve yasalar dışındaki mevzuat hükümleri henüz tamamlanmış değildir. Ancak mevcut durum incelendiğinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin yasaları kendi hukuki yapısına uyarlarken Türkiye’deki yasa maddelerinin farklı zaman dilimlerindeki versiyonlarını mevzuatına aldığı tespit edilmiştir.

Sonuç Bölümü’nde Türkiye’deki Ar-Ge Mevzuatının gelişiminden ve elde edilen deneyimden hareketle, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için yararlı olabilecek teşvik kalemleri ile Mevzuatı destekleyecek nitelikte farklı eylem planlarının da yürürlüğe konulması üzerine değerlendirmeler yapılmış ve öneriler getirilmiştir.

Bu Tez çalışması hazırlanırken, her iki ülkeden toplamda yüzü aşkın mevzuat metni incelenmiştir. Türkiye’de 2011 ve özellikle 2018 yıllarında gerçekleşen yönetim teşkilat değişiklikleri nedeniyle çok sayıda kanun mülga olmuştur. Mülga kanunların çokluğu ve Ar-Ge Mevzuatının sık değişimi nedeniyle hukuki metin incelemelerinde Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete Arşivi öncelikli kaynak olarak dikkate alınmıştır.

Tezin içeriğinde; 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi’ne ilişkin Kanunlar ana omurgayı oluşturmuş ve bu omurga ekseninde tarihi akış değerlendirilmiştir. Mevzuatların etki ve çıkış motivasyonları incelenirken diğer yasal düzenlemeler, ülkelerin yönetim teşkilat yapısı, ilgili kamu kuruluşları ve tarihi unsurlara değinilmiştir.

2. ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME (AR-GE) KAVRAMI VE TANIMI

Araştırma ve Geliştirme kavramlarının bir arada kullanılmasıyla yaygın bir kısaltma halini almış olan Ar-Ge kavramı, günümüzdeki kullanımı ile teknolojik buluşların itici gücü olarak algılanmaktadır. Son yıllarda bu kavrama, yenilikçi geliştirme anlamını taşıyan “inovasyon” kavramı da eklenmiş ve ticarileşebilir her ürün, hizmet ve sürecin farklılık yaratan unsurları oluşmuştur.

Ar-Ge kavramı, metodik süreç ve yöntemleri çağrıştırmakla birlikte çıkış noktası, ilk çağlardan itibaren, insanın doğa ile mücadelesinde bulduğu ve geliştirdiği çözümleri kayıt altına alarak temel disiplinleri belirlemesi ve bunların üzerine sistematik bir şekilde yeni buluşlar inşa etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu buluşların üzerine eklenen her yeni fonksiyon veya özellik günümüzde ticari kazanca konu değerler yaratmaktadır.

Günümüz koşullarında, yeni ürünlerin geliştirilmesi ve fark yaratmak, hem işletmeler hem de ülkeler için büyük önem taşımakta ve ekonomik büyümenin lokomotifi olarak değerlendirilmektedir.⁴ Bu kapsamda, dünyada söz sahibi olmak isteyen ülkelerin tamamı Ar-Ge’ye yatırım yapmakta ve teşvik mekanizmaları oluşturmaktadır.

Uluslararası bir ekonomi örgütü olan ve 30 Eylül 1961’de faaliyete geçen “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)”, üyesi olan ülkeler için, Ar-Ge ve Teknoloji kavramlarına ilişkin ortak bir bilinç ve dil geliştirmek amacıyla, bu kavramları ve detaylarını ele alan bir dizi kılavuz yayınlamış ve gelişmeler ışığında gerek gördükçe güncellemiştir. Söz konusu kılavuzlar⁵:

- **Frascati Kılavuzu:** Araştırma ve Deneysel Geliştirme Taramaları için Önerilen Standart Uygulama (1963)
- **Patent Kılavuzu:** Patent Verilerinin Bilimsel ve Teknolojik Göstergeler Olarak Kullanılması (1994)

⁴ Simla Güzel, “Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Kobi’lere Yönelik Ar-Ge Teşvikleri: Bursa Uygulaması” (Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 35.

⁵ Abdullah Gök, TÜBİTAK, Bilim, Teknoloji ve Yenilikçilik Politikaları Daire Başkanlığı, “Frascati Kılavuzu Işığında Ar-Ge Sunumu”, www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Frascati_Presentation.pdf [20.04.2019]

- **Canberra Kılavuzu:** Bilim ve Teknolojiye Ayrılmış İnsan Kaynaklarının Ölçümü (1995)
- **Oslo Kılavuzu:** Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması için İlkeler (1997)

Türkiye’de, 10 Mart 2005 tarihinde, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK), *“Frascati, Oslo ve Canberra Kılavuzları’nın; tüm kamu kurum ve kuruluşlarında Ar-Ge istatistiklerinin toplanması, Ar-Ge ve Ar-Ge desteği kapsamına giren konuların belirlenmesi ve ilgili diğer hususlarda referans olarak kullanılmasına”* karar vermiştir⁶.

Frascati Kılavuzu’nda geçen Ar-Ge tanımı, bu çalışma kapsamında ele alınan yasal mevzuat için de referans oluşturmuştur. Buna göre Ar-Ge; *“İnsan, kültür ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalardır.”*⁷ Şeklinde tanımlanmaktadır. Yine Frascati Kılavuzu’na göre Ar-Ge kavramı, üç faaliyeti kapsamaktadır: Temel Araştırma, Uygulamalı Araştırma ve Deneysel Geliştirme.

Temel Araştırma; mevcut durumda herhangi bir özel uygulaması veya kullanımı bulunmayan ve öncelikle olgu ve gözlemlenebilir gerçeklerin temellerine ait yeni bilgiler edinmek amacıyla yürütülen deneysel veya teorik çalışmalardır. Temel araştırma sonuçlarında amaç ticari karlılık değil, bilimsel dergilerde yayımlanmak üzere literatüre katkı veya stratejik sebeplerle gizlilik⁸.

Uygulamalı Araştırma; yeni bilgi edinmek üzere yürütülen özgün araştırmalardır ve belirli bir amaca yönelik olarak fikirlere işlevsellik kazandırır.

Deneysel Geliştirme; araştırmalar ve deneyimler sonucunda elde edilen bilgilerden yararlanarak yeni ürün, süreç, sistem veya hizmetler üretmeye ya da hali hazırda üretilmiş olanları geliştirmeye yönelik çalışmalardır.

Ar-Ge’nin bileşenleri kadar, çıktılarının ticarileşebilmesi ve bu sürecin sürdürülebilirliğinin sağlanması önemlidir. Ar-Ge; bir ürün, süreç veya hizmetin

⁶ OECD, Eurostat, **Oslo Kılavuzu**, 3. bs, çev. TÜBİTAK (Avrupa Birliği, 2005), 3.

⁷ OECD, **Frascati Kılavuzu**, 6. bs, çev. TÜBİTAK (Paris, 2002), 30.

⁸ Prof. Dr. Ömer ANLAĞAN, TÜBİTAK, “Temel Ar-Ge ve Yenilik Kavramları - Ar-Ge, Yenilik ve Teknoloji Politikaları Forumu (AYTEP) Sunumu”, http://www.emo.org.tr/ekler/16f6ef8160d5168_ek.pdf [23.04.2019]

temelini oluşturuyorsa, bunun inovatif yöntemlerle geliştirilmesi ve rekabet gücünü arttıracak şekilde farklılaştırılması Ürün Geliştirme (Ür-Ge) kavramı olarak ele alınabilir. Bu çalışma kapsamında incelenen yasal mevzuat kapsamı; saf Ar-Ge faaliyetlerini desteklemeyi hedef alarak sürecine başlamış olup, ilerleyen dönemde küresel piyasa rekabet koşullarına uyum sağlamak amacıyla ürün gelişimine ilişkin faaliyetleri de içerecek şekilde genişletilmiştir.

Ülkemizde, Ar-Ge'ye ilişkin faaliyet, teşvik, destek ve istisnaları kapsayan iki temel yasa bulunmaktadır; 26.06.2001 Tarihli, 4691 Sayılı “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu*” ile 28.02.2008 Tarihli, 5746 Sayılı “*Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun*” larda Ar-Ge ve teknolojik yenilik sayılabilecek faaliyetler tanımlanarak teşvik kapsamına alınmıştır.

Yasal mevzuatımızda; Ar-Ge faaliyetine, üreticisine ve ortam sağlayan yerleşime dair tanımlanmış kavramlar aşağıda belirtilmiştir:

- **Ar-Ge ve Yenilik Faaliyetlerine İlişkin Tanımlar:** Araştırma ve Geliştirme (AR- GE), Araştırma ve Geliştirme Faaliyeti (Ar- Ge), Ar-Ge'ye Dayalı Üretim Faaliyetleri, Yenilik, Üründe Yenilik, Üretim Yöntemlerinde Yenilik, Yazılım, Tasarım Faaliyeti, Ar-Ge Projesi, Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri, Tasarım Projesi, Teknolojik Ürün,
- **Ar-Ge Üreticisine İlişkin Tanımlar:** Ar-Ge Personeli, Araştırmacı, Teknisyen, Yazılımcı Personel, Girişimci, Destek Personeli, Tasarım Personeli, Tasarımcı,
- **Ar-Ge Ortamına İlişkin Tanımlar:** Teknoloji Geliştirme Bölgesi, AR- GE Merkez veya Enstitüleri, Ar- Ge Merkezi, Teknoloji Merkezi İşletmeleri, Üretim Birimleri, Kuluçka Merkezi (İnkübatör), Teknogirişim Sermayesi, Teknoloji Transfer Ofisi (TTO), Tasarım Merkezi.

2001 yılında yürürlüğe giren ve Ar-Ge faaliyetleri konusunda ilk esaslı yasa olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası'nda, sadece 13 kavram için tanımlama yapılmış olup günümüze kadar geçen sürede; yeni yasa, yasa değişiklikleri ve uygulama yönetmelikleri ile yasal mevzuatın içindeki kavramlar ve tanımlar arttırılmış ve günün koşul ve gereklerine göre geliştirilerek değiştirilmiştir. Mevcut durumda, yasal mevzuatımızda, “Ar-Ge” kavramı için en geniş ve kapsayıcı

tanımlama, 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da yapılmıştır⁹:

“Araştırma ve Geliştirme Faaliyeti (Ar-Ge): Araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları, çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri ile alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan faaliyetler”

Söz konusu tanımlama, uluslararası kabul görmüş bir tanımlama olmaktan çok, kanun kapsamında desteklenecek faaliyetlerin bir madde içinde toparlanmış olması gayesini taşımaktadır. Ar-Ge mevzuatımız, çeşitli teşviklere konu olan Ar-Ge kavramını, zaman içinde gelişen detaylı tanımlamalarıyla uygulayıcı ve yararlanıcıların kanaat, yorum ve inisiyatifine bırakmaya gerek kalmayacak şekilde güncellemiştir.

⁹ “Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun (5746 S.K.)”, **Resmi Gazete**, 26814 (12 Mart 2008), Md. 2.1.a

3. TÜRKİYE’DE AR-GE ODAKLI GELİŞMELER VE İLGİLİ MEVZUAT

3.1. Sanayi ve Kalkınma Planları

Kurtuluş Savaşı zaferinin hemen ardından yeni bir ülkenin kurulması ve hızlıca kalkınması için, sanayi ve teknolojik gelişim temel hedef olarak belirlenmiştir. Ülkenin siyasi ve ekonomik bağımsızlık kazanması yolundaki ilk planlı adımı, 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresi ile atılmıştır. Savaş sonrası iktisadi envanterin belirlenerek yol haritasının oluşturulduğu organizasyonda; yurt içinde hammaddesi üretilen sanayi dallarının kurulması, atölye imalatından toplu ve seri üretim yapılabilecek fabrika ve işletmelere evrilmesi, girişimciler tarafından kurulamayan tesislerin devlet tarafından inşa edilmesi, girişimciler için kredi sağlayabilecek devlet bankasının kurulması, hammadeler ile üretilen malların temin, tedarik ve transferinin sağlanması amacıyla demiryolu inşaat planının oluşturulması gibi çok önemli sanayi, ekonomi ve ticaret odaklı kararlar alınmıştır.¹⁰

Kongreye; devlet daireleri temsilcileri, ticaret erbapları, çiftçiler, sanayiciler, işçiler gibi çeşitli meslek gruplarından toplam 1135 temsilci katılmıştır.¹¹ Alınan kararlar; milli ekonominin kurulması için Genel Esaslar (Misak-ı İktisadi) ve Çiftçi, Tüccar, Sanayi ve İşçi Çalışma grupları nezdinde Özel Esaslar olmak üzere 5 grupta toplanmıştır. Sanayi grubunun odak konuları; gümrüklerde himaye esasları, yeni bir Teşvik-i Sanayi kanunu çıkarılması, yollar ve nakil araçları için özel tarife, sanayi bankaları, sanayi odaları kurulması gibi başlangıç için büyük ve daha önemlisi farkında adımların atılması olmuştur.

Kongre sonrası, 1923-1932 yılları arasında liberal ekonomi politikaları uygulanmak istenmiş ancak özel teşebbüslerin finansal ve deneyim açısından yeterli seviyede olmaması nedeniyle belirlenen kalkınma hamleleri arzu edildiği düzeyde gerçekleştirilememiştir. Bunun üzerine devlet, kalkınma faaliyetlerini kontrol ve koordine edebileceği planlı sanayileşme dönemine geçmiştir.

¹⁰ 5. İzmir İktisat Kongresi, <http://izmiriktisat.sbb.gov.tr/izmir-iktisat-kongreleri-tarihcesi/> [25.04.2019]

¹¹ Deniz Ünlü, “İzmir İktisat Kongresi Kongre Öncesi Ekonomik Görünüm ve Türkiye Ekonomisine Etkileri” (Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012), 2.

1934–1938 yılları arasında “*Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı*” hazırlanmış ve uygulanmış, “*İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı*” ise 1938–1942 yılları arasında uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Birinci plan döneminde, İktisat Kongresi sonrasında kurulmuş olan İş Bankası ve Sümerbank’ın desteği ile Dokuma (yün, pamuk, kendir), Seramik (cam, porselen), Selüloz (kağıt, suni ipek), Kimya (klor, fosfat), Maden (bakır, demir, kömür, kükürt) sanayilerinde yeni tesisler inşa edilmiştir.¹²

Birinci Planın başarılı sonuçlar vermesi neticesinde ikinci plan için çalışmalar 1936 yılında başlamıştır. İkinci plan çerçevesinde, ülke içinden temin edilebilen hammaddelelerden büyük sermaye ve sanayi tesisleri kurmak, ham ve yarı mamul madenlerin ihracatını arttırmak, enerji santralleri kurmak, kömür – petrol – demir – çelik üzerine maden ve kimya sanayisi inşa etmek gibi faaliyetler planlanmıştır.¹³ Ağır sanayiye öncelik verilmesini benimseyen plan, 2. Dünya Savaşı’nın başlaması öngörülerek uygulanmaktan vazgeçilmiş ve yerine “*İktisadi Savunma Planı*” yürürlüğe alınmıştır.¹⁴

2. Dünya Savaşı’ndan 27 Mayıs 1960’a kadar geçen dönem, savaş nedeniyle dünyada yaşanan kıtlık ile Türkiye’de kontrollü harcama dönemi ve sonrasında dış yardım alma dönemi olarak gerçekleşmiştir. 27 Mayıs’tan sonra yeni Kurucu Meclis ve yeni Anayasa ile ülkeyi baştan var etmeye çalışan bir sistem oluşturulmuştur. Bu yeni dönemde; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı hızlandırmak, uygulanan politikalar arasında uyum sağlamak, kültürel dönüşümü de bu politikalarla uyumlu yönlendirmek ve kamunun ekonomiye rasyonel müdahalesini temin etmek amacıyla tekrar planlı kalkınma dönemine geçilmesi gerektiği fikri benimsenmiştir.¹⁵ Bu fikirden hareketle; 30 Eylül 1960 tarihinde, ekonomik, sosyal ve kültürel politikalara ilişkin hedefler ve faaliyetlerin belirlenmesi ve bu faaliyetlerin koordinasyonu için çalışmak üzere Başbakanlığa bağlı “Devlet Planlama Teşkilatı” kurulmuştur. Teşkilat,

¹² Bilge Aloba Köksal, A.Râsih İlkin, “*Türkiye’de İktisadî Politikanın Gelişimi (1923-1973)*”, (İstanbul 1973): 7’den aktaran M. Gökhan Polatoğlu, “İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1938-1942)” <https://dergipark.org.tr/download/article-file/392186>: 57

¹³ Hasan Özyurt, “Atatürk Dönemi Birinci ve İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planları ve Türk Ekonomisindeki Yapı Değişikliğine Etkileri (1933-1938)”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi Atatürk Özel Sayısı*, S.19 (İstanbul, 1981): 131’den aktaran M. Gökhan Polatoğlu, a.g.e, 60.

¹⁴ Erdiñ Tokgöz, *Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-1999)*, 5.bs, (Ankara: İmaj Yayıncılık, 1999): 71’den aktaran Betül Sönmez “1923-1938 Dönemi Türkiye Ekonomisi: Uygulanan Ekonomi Politikaları” (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014), 60.

¹⁵ Kübra Kurdoğlu, “Devlet Planlama Teşkilatı Örgüt Yapısı ve İşlevleri” (Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 60

1963 yılından itibaren “5 Yıllık Kalkınma Planları” hazırlamış ve bu planlardaki yol haritalarını takip etmiştir.

Beş yıllık Kalkınma Planları, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki Sanayi Planlarından kapsam açısından ayrılmaktadır. Sanayi Planlarında, ilk sanayileşme adımları atılmış, fabrikalar kurulmuş, işçi ve girişimci meslek grupları oluşturulmuş ve ülkenin ayakta durması için inşa edici politikalar uygulanmıştır. Kalkınma Planları dönemlerinde ise; küresel ekonomik kriz ve 2. Dünya Savaşı gibi Dünya’ya etkileri büyük olan iki kritik olay atlattmış, çok partili dönemi tecrübe etmiş, yaklaşık 40 yılda devlet geleneği oluşmuş bir ülke olarak, Dünya’daki gelişmeleri de dikkate alan büyüme ve gelişme odaklı, yenilikçi bir kapsam oluşturulmuştur. Artık sadece rutin sanayi ve tarım üretimi değil, özgün ürün üretimi ve rekabet politikaları da belirleyici etkenler haline gelmiştir. 1963 yılından itibaren günümüze kadar yapılan planlar, ülkenin tüm kaynak, ihtiyaç, beklenti ve hedeflerini ele aldığı için çok geniş perspektifte hazırlanmıştır.

Odağında Ar-Ge’nin yer aldığı kurumların oluşturulması, planlama dönemlerinin teknoloji politikalarına dair en önemli gelişmeleridir. Kalkınma Planlarının; bilim, teknoloji ve Ar-Ge alanlarındaki kilometre taşları aşağıda belirtilmiştir:¹⁶

- **30 Eylül 1960** – Devlet Planlama Teşkilatı’nın (DPT) Kurulması,
- **18 Kasım 1960** – Türk Standardları Enstitüsü’nün (TSE) Kurulması,
- **Birinci Kalkınma Planı Dönemi (1963-1967)** – Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’nun (TÜBİTAK) Kurulması,
- **İkinci Kalkınma Planı Dönemi (1968-1972)** – TÜBİTAK ile DPT’nin yakın işbirliği ve TÜBİTAK MAM (Marmara Araştırma Merkezi)’nin Kurulması,
- **Üçüncü Kalkınma Planı Dönemi (1973-1977)** – Temel bilimler ve uygulamalı bilimler ile birlikte teknoloji transferi ve fikri mülkiyet konularına önem verilmesi, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Kuruluş Anlaşması’na katılım, bilimsel alanlardaki personelin yurt içi ve yurt dışında eğitilmesi,
- **Dördüncü Kalkınma Planı Dönemi (1979-1983)** – Türk Bilim Politikası Dökümanının yayınlanması ve Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nun (BTYK) Kurulması,

¹⁶ Şükran Şahin, **Türkiye’de Bilim ve Teknoloji Politikası 1963-1997: Kurumlar-Belgeler**, (İstanbul: Göçebe Yayınları, 1997), 13-16.

- **Beşinci Kalkınma Planı Dönemi (1985-1989)** – Mükemmeliyet Merkezlerinin kurulması, TÜBİTAK yasasında değişiklik, Savunma Sanayii Müsteşarlığının kurulması, Bilimsel Araştırma ve Geliştirme faaliyetlerine vergi muafiyeti tanınması, Yazılım geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi,
- **Altıncı Kalkınma Planı Dönemi (1990-1994)** – Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın (KOSGEB) ve KOSGEB Teknoloji Merkezleri'nin (TEKMER) kurulması, işletmelere Ar-Ge destek ve teşviklerinin verilmesi, 1. Bilim ve Teknoloji Şura'sının toplanması, Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) kurulması, Bilim ve Teknoloji Politikalarını oluşturma sorumluluğunun DPT'den BTYK'ya geçmesi, Türk Patent Enstitüsü'nün (TPE) kurulması,
- **Yedinci Kalkınma Planı Dönemi (1996-2000)** – Sanayinin esnek üretim ve otomasyon teknolojilerine adapte olmasının sağlanması, teknoloji destek ve geliştirme merkezlerinin, rekabet öncesi araştırma gruplarının ve ilk teknoparkların kurulması, kamu araştırma kurumları ve üniversiteler ile özel sektör sanayi şirketlerinin ortak araştırma ve işbirliği projelerinin desteklenmesi

çalışmaları yürütülmüş ve kazanılan deneyim ile 2000 yılından itibaren katlanarak artan bir ivme ile yeni politika ve teşvikler hayata geçirilmiştir. Dünya'da yaygınlaşan internet kullanımı, bilgi ve haberleşme teknolojilerinin gelişmesi ve küresel rekabetin hızlanması da bu tutumda etkili olmuştur.

Sekizinci Kalkınma Planı Dönemi'nde (2001 - 2005), Ar-Ge odaklı faaliyetler için doğrudan teşvik mekanizmaları oluşturulmuş ve teknopark kavramı somut bir forma bürünmüştür. Planın 1138. Maddesi, *“Sanayinin teknoloji kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla, bir entegrasyon içinde, üniversite-sanayi işbirliğinin yaygınlaştırılması, teknoloji destek ve geliştirme merkezleri, yeni teknoparklar ve teknoloji enstitülerinin kurulmalarının desteklenmesi ve Ar-Ge desteklerinin artırılması sağlanacaktır.”*; 1184. Maddesi, *“KOBİ'ler, Ar-Ge çalışmalarına yönettilecek ve üniversitelerle teknoparklar içinde kesişmeleri sağlanacaktır.”*; 1222. Maddesi ise *“Teknopark ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kurulmasına ilişkin hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.”* İfadelerini içermektedir.¹⁷ 2000 yılında yayınlanmış bu planın hemen sonrasında, 2001 yılında, planda belirlenen

¹⁷ Devlet Planlama Teşkilatı, **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 – 2005** (Ankara, 2000), 122-127.

faaliyetlerle uyumlu yasal mevzuat oluşturulmuş ve 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Dokuzuncu (2007-2013) ve Onuncu (2014-2018) Kalkınma Planları, Ar-Ge ilintili mevzuatın geliştirilerek devam ettirilmesini ajandalarına almış ve 2008, 2011, 2014 ve 2016 yıllarında yeni yasalar ve uygulama yönetmelikleri ile mevzuatın kapsam ve detayları gelişen ihtiyaçlara cevap verecek şekilde genişletilmiştir.

On Birinci Kalkınma Planı 2019 – 2023 yıllarını kapsamakta olup, plan hazırlıklarında 43 Özel İhtisas Komisyonu (ÖİK) ve 32 Çalışma Grubu yer almıştır. 15 yıllık bir perspektifin ilk beş yıllık dilimi olarak tasarlanmış olan Planda, uzun vadeli ekonomik istikrarın sağlanması ve milli teknoloji yaklaşımı ile ülkemizin teknoloji ve yenilik kabiliyetinin artırılması hedeflenmiştir.¹⁸

Planı hazırlayan komisyonlardan biri olan, “*Ar-Ge ve Yenilik Ekosisteminin Güçlendirilmesi Özel İhtisas Komisyonu*”; teknolojiyi üreten ve katma değere dönüştüren ekosistemin güçlendirilmesi, gelişmiş ülkelerle karşılaştırılması, gerekli analizlerin yapılması ve öneriler sunulması üzerine çalışmıştır.¹⁹

3.2. Teşkilatlanma ve İlgili Kamu Kuruluşları

Beş Yıllık Kalkınma Planları, 1963 yılından 2011 yılına kadar Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) sorumluluğunda yapılmıştır. Başbakanlığa bağlı olarak çalışmış olan DPT’nin amacı; “*Kaynakların verimli kullanılması ve kalkınmanın hızlandırılması maksadıyla ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel planlama hizmetlerinin bir bütünlük içerisinde müessir, düzenli ve süratli olarak görülebilmesi*” şeklinde belirlenmiştir.²⁰

DPT’nin görevleri arasında, kalkınma planlarının hazırlanmasının yanı sıra, planların ve yıllık programların başarı ile uygulanabilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların işleyişlerinin düzenlenmesi konusunda görüş ve önerilerde bulunmak ve plan gereklerini takip ve koordine etmek işleri yer alır. Devlet Planlama Teşkilatı bu fonksiyonları ile çatı bir kamu kuruluşu olarak nitelendirilebilir.

¹⁸ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, **On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)**, 1.

¹⁹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On Birinci Plan <http://onbirinciplan.gov.tr/> [02.05.2019]

²⁰ “Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (3701 S.K.)”, **Resmi Gazete**, 20822 (22.3.1991): 1-16.

06.04.2011 Tarihinde kabul edilen 6223 Sayılı “*Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu*”²¹, kamuda yeni bir teşkilatlanma düzeni için zemin oluşturmuş ve iki ay içinde 641 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Devlet Planlama Teşkilatı’nın görev ve yetkileri, yeni kurulan Kalkınma Bakanlığına devredilmiştir²².

Devlet Teşkilat düzenindeki en büyük değişiklik ise; 16 Nisan 2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu sonucu Anayasa değişikliğinin kabul edilmesi ve değişikliğin yürürlüğe girdiği 24 Haziran 2018 Türkiye Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi neticesinde olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” kavramı eklenmiştir. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CK), bir önceki düzendeki mevzuat hiyerarşisinde “Kanun Hükmünde Kararname (KHK)” statüsüne denk gelmektedir. 24 Haziran 2018 Seçimleri sonrası; 02.07.2018 Tarihli 703 Sayılı KHK’nın 09.07.2018 Tarihinde 30473 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanması ve ertesi gün 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 10.07.2018 Tarihli 30474 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanması sonrası Türkiye Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yönetilmeye başlanmıştır. Bu Kararnamelere istinaden, Başbakanlık ve bazı bakanlıklar kapatılmış, bazıları birleştirilmiş, bazıları ise isim değiştirmiştir.²³ Yeni Cumhurbaşkanlığı Kabinesinde 16 Bakanlık yer alacak şekilde yapılan düzenlemeler, önceki kabine yapısındaki revizyonu da içerecek şekilde Şekil 1’de görselleştirilmiştir.

²¹ “Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu (6223 S.K.)” **Resmi Gazete**, 27923 (03.05.2011)

²² “Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” (641 S. KHK) **Resmi Gazete**, 27958 Mük. (08.06.2011), Md 43.1.a-b

²³ Menaf TURAN, “Türkiye’nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”, **Social Sciences Research Journal**, c. 7, s. 3, 42-91 (Eylül 2018), 65.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
BAKANLIKLARIN YAPISI

MEVCUT BAKANLIKLAR

- 1 ADALET BAKANLIĞI
- 2 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
- 3 MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI
- 4 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 5 SAĞLIK BAKANLIĞI
- 6 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
- 7 ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
- 8 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
- 9 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
- 10 MALİYE BAKANLIĞI
- 11 ULAŞTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŞME BAKANLIĞI
- 12 DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
- 13 AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI
- 14 AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
- 15 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
- 16 GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
- 17 ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
- 18 KALKINMA BAKANLIĞI
- 19 BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
- 20 GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
- 21 EKONOMİ BAKANLIĞI

YENİ BAKANLIKLAR

- 1 ADALET BAKANLIĞI
- 2 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
- 3 MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI
- 4 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 5 SAĞLIK BAKANLIĞI
- 6 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
- 7 ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
- 8 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
- 9 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
- 10 HAZINE VE MALİYE BAKANLIĞI
- 11 ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
- 12 DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
- 13 ÇALIŞMA, SOSYAL HİZMETLER VE AİLE BAKANLIĞI
- 14 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
- 15 SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
- 16 TİCARET BAKANLIĞI

**Şekil 1: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi
Bakanlıkları (10.07.2018)**

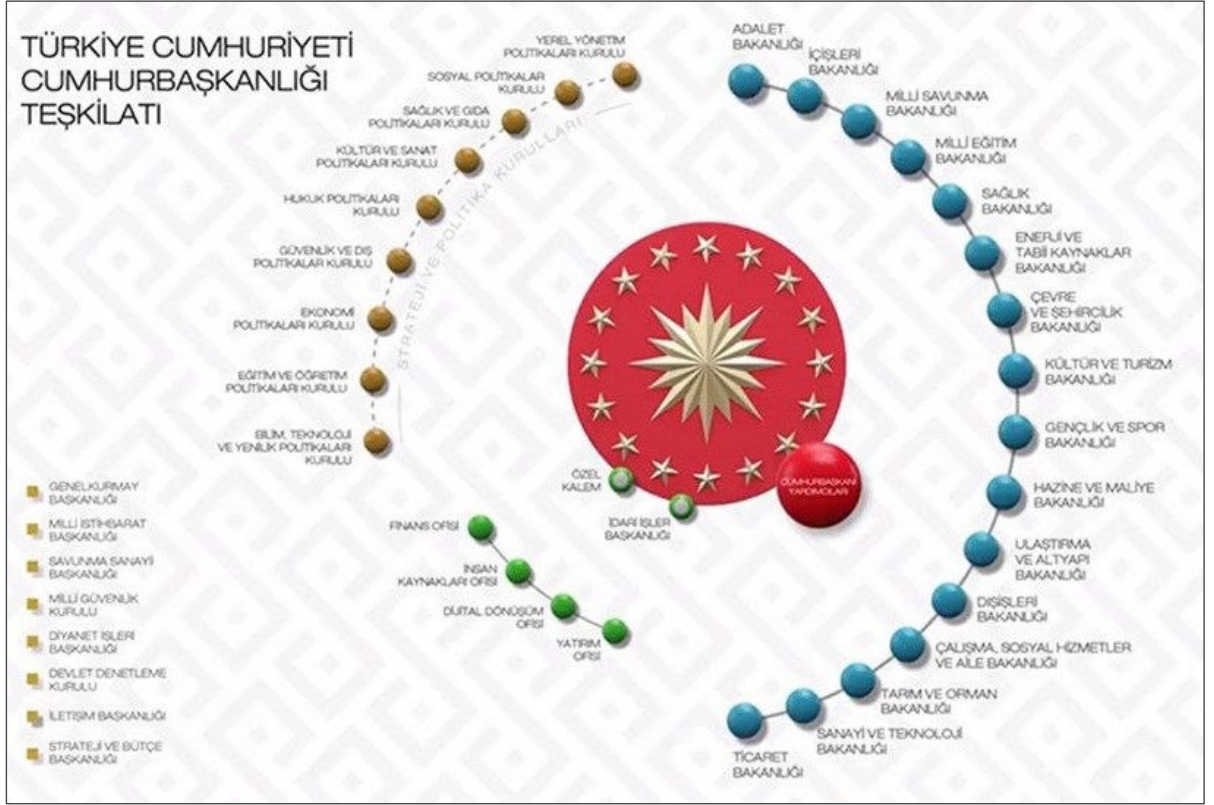
<https://twitter.com/akpartiankara/status/1010113387240542209> [27.03.2019]

Teşkilat değişikliği ve kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yükümlülükleri ile ilgili geçişler, 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Geçici Madde 1 ile düzenlenmiştir:

“02/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan kamu kurum ve kuruluşlarından münhasıran devir ve geçiş hükümleri düzenlenenler dışında kalanlar hakkında ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleme yapıluncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlerin uygulanmasına devam olunur.”

Önceki teşkilat düzeni ile yeni teşkilat düzeni arasındaki geçişe ilişkin tek düzenleme bu maddededir. Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin sayısı arttıkça halef-selef kurum ilişkileri, o kuruma ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde “Atıflar” Maddeleri ile kurulmuştur.

Yeni teşkilat yapısında Bakanlık değişiklikleri kadar yeni Kurul, Ofis ve Başkanlıkların oluşumu da dikkat çekmektedir. Tüm yeni teşkilatlanmayı kapsayan şema, Şekil 2’ de yer almaktadır.

Şekil 2. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı

<https://www.cnnturk.com/son-dakika-yeni-khk-yayinlandi-bakanliklar-birlesti> [27.03.2019]

Söz konusu gelişmeler ışığında, kök kuruluş olan Devlet Planlama Teşkilatı'nın devamı olan Kalkınma Bakanlığı'nın yerini Strateji ve Bütçe Başkanlığı almıştır. Kalkınma Bakanlığı'na yapılmış atıflar, Strateji ve Bütçe Başkanlığı'na yapılmış sayılmıştır.²⁴ Dolayısıyla, Kalkınma Bakanlığı sadece 7 yıl (2011-2018) yürürlükte kalmış olup Devlet Planlama Teşkilatı'nın varlığını Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) adı altında sürdürdüğü söylenebilir. On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı da Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti 1990 yılından itibaren Ar-Ge ve Kalkınma için özel şirket ve kuruluşlara hibe veya faizsiz kredi desteği sağlamaya başlamıştır. Günümüze kadar, KOSGEB, TÜBİTAK ve Kalkınma Ajansları bu destekleri sağlayan önemli kamu kurumlarından olmuştur.

²⁴ “Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (21 S. CK)”, **Resmî Gazete**, 30590 (09.11.2018), Md 1.ç: 24.07.2018 Tarihli ve 30488 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 13 Sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin; 26 ncı maddesinden sonra gelmek üzere 26/A Maddesi eklenmiştir.

Destek kurumlarından biri olan Kalkınma Ajansları, 25.01.2006 Tarihli, 5449 Sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” kapsamında, Devlet Planlama Teşkilatı’nın bünyesinde;

“kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak”

amacıyla kurulmuştur²⁵. Kalkınma Ajanslarının başlıca görevi, sorumlu olduğu bölgeye ilişkin plan ve programların uygulanmasını sağlamak üzere faaliyet ve projelere destek olmak, bu projelerin uygulama sürecini izlemek ve değerlendirerek sonuçlarını raporlamaktır. Devlet Planlama Teşkilatının kapatılmasıyla Kalkınma Ajansları, Kalkınma Bakanlığı çatısı altına geçmiştir ve bu bakanlığın taşra teşkilatlanmasını oluşturmuşlardır.²⁶ Kalkınma Bakanlığı’nın da kapatılmasıyla Kalkınma Ajansları yeni teşkilat yapısında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na geçmiştir²⁷. Aynı şekilde, GAP, DAP, DOKAP ve KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlıkları da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde yer almıştır. Mevcut durumda, Türkiye Cumhuriyeti’ndeki Ar-Ge ve kalkınma odaklı destek, teşvik ve hibe mekanizmalarının önemli bölümü Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yönetimi altında toplanmıştır.

3.2.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

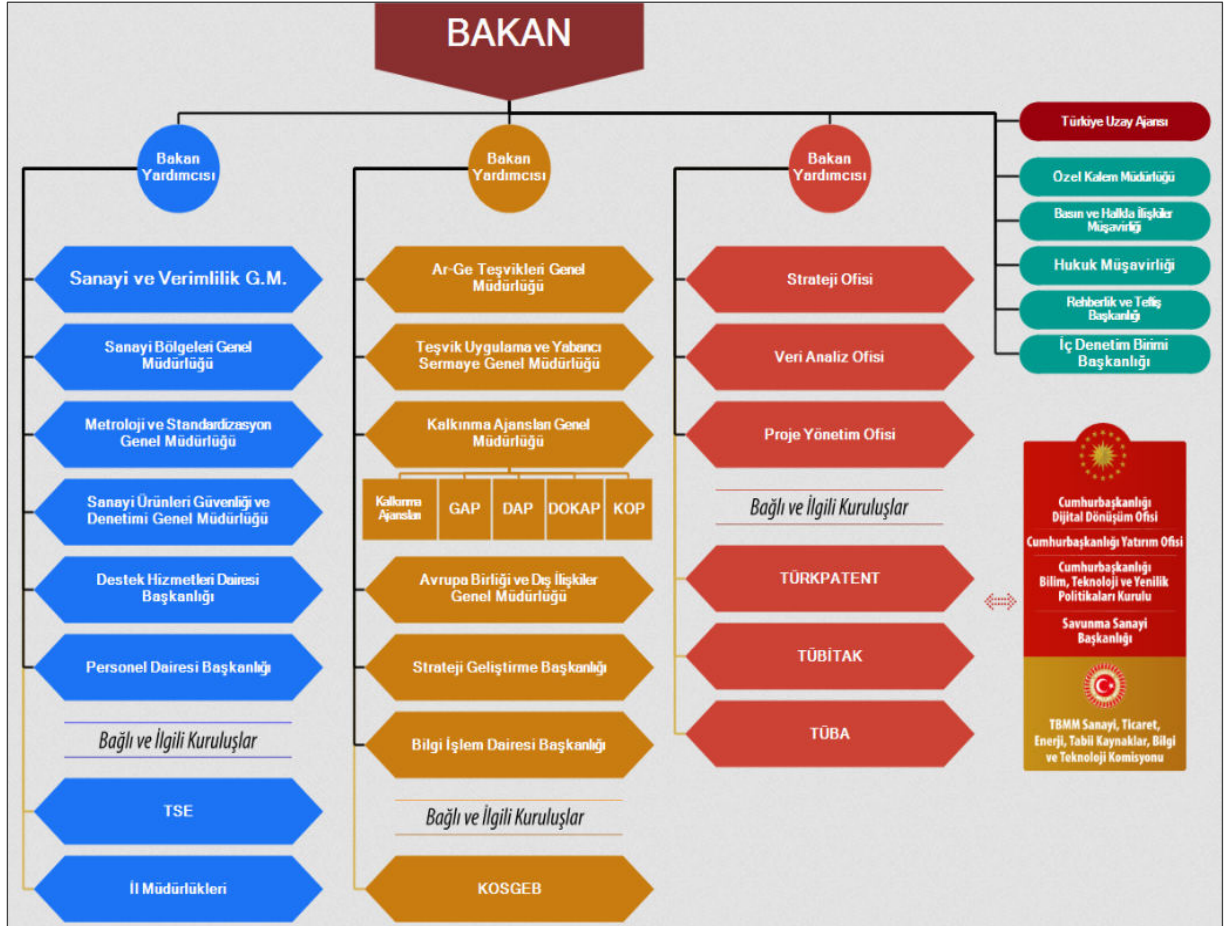
Türkiye Cumhuriyeti’nin Ar-Ge Odaklı mevzuatı; TÜBİTAK, KOSGEB, Kalkınma Ajansları gibi kamu kurum ve kuruluşlarının destek ve hibelerine önemli yer vermektedir. Bu kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri; destek tutarına ek olarak, vergi avantajlarından ve istinaslardan da yararlanabilmektedirler. Hem destek ve hibe veren kamu kurum ve kuruluşlarının neredeyse tamamı hem de desteklenen Ar-Ge, tasarım ve teknoloji projelerine uygulanacak teşvik mekanizmalarını düzenleyen yasalar, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın sorumluluğu

²⁵ “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (5449 S.K.)” **Resmi Gazete**, 26074 (08.02.2006)

²⁶ Barış Övgün, “Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme: Kalkınma Bakanlığı”, **Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi**, c. 66, s. 3 (2011): 265

²⁷ “Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (1 S. CK)”, **Resmi Gazete**, 30474 (10.07.2018), Md. 385.1.h, Md. 387.1.f

altındadır. Bu nedenle çalışma konumuz dikkate alındığında, Türkiye Cumhuriyeti teşkilat yapısındaki en önemli Bakanlık, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olarak öne çıkmaktadır. Şekil 3’te Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın detaylı organizasyon şeması bağlı ve ilgili kuruluşlarla birlikte yer almaktadır.

Şekil 3. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Organizasyon Şeması

<https://www.sanayi.gov.tr/organization.html?lang=tr> [20.04.2019]

Bilim, Ar-Ge, Teknoloji, Tescil, Fikri Mülkiyet, Hibe-Destek-Tesvik ve Bölgesel Kalkınmaya dair tüm önemli kuruluşları bünyesinde bulunduran Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın tarihçesi ile farklı teşkilatlanmalarının Ar-Ge Mevzuatımızda oynadığı roller alt başlıklarda detaylandırılmıştır.

3.2.1.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın Tarihçesi

Günümüzdeki adı “Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” olarak ifade edilen sanayi faaliyetleri odaklı Bakanlık, Cumhuriyetimizin kuruluşundan 1949 yılına kadar “Ekonomi” ve “Ticaret” faaliyetleri ile bütünleşik anılmış, ilk kez 1949 yılında ayrı

bir bakanlık teşkilatına kavuşmuştur. Aşağıda, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren sanayi fonksiyonlarını yürüten Bakanlıklar sıralanmıştır:^{28,29}

- 1923 - 1924 – İktisat Bakanlığı
- 1924 - 1927 – Ticaret Bakanlığı
- 1928 - 1939 – İktisat Bakanlığı
- 1939 - 1949 – Ticaret Bakanlığı
 - o 1949 – 1960 – Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı
 - o 1960 – 1971 – Ticaret Bakanlığı
- 1949 - 1971 – Sanayi Bakanlığı
- 1971 (Mart - Aralık) – Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı
- 1971 - 1983 – Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- 1983 - 2011 – Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- 2011 - 2018 – Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- 2018 – Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Sanayi Bakanlığının tarihi akışında, kabinede yer bulma sürecinin, ilgili dönemde Dünya’da ve Türkiye’de hâkim olan siyasi ve ekonomik iklimden doğrudan etkilendiği görülmektedir. Sanayi Bakanlığı fonksiyonları; İktisat, Ticaret, Sanayi ve Teknoloji kavramları ekseninde ilerlemiştir. İlk yıllarda, İktisat/Ekonomi ve Ticaret gibi daha çatı konularda değerlendirilen Bakanlık, ilerleyen yıllarda üretimin artışı ve teknoloji çağının başlamasıyla kendi odak konularına yönelebilmiş ve ayrı bakanlık statüsüne geçmiştir. Tarihi akışta, Bakanlık yapılanmalarının değişiklik gösterdiği dönemler; 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ile ihracat hacmimizin azalması³⁰, 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi, 12 Mart 1971 Muhtırası, Turgut Özal ve libelleşen ekonomi dönemi, 6223 Sayılı Kanun’un kabulü, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş gibi ülkemizi doğrudan ve derinden etkileyen siyasi ve ekonomik olayları takiben gerçekleşmiştir.

3.2.1.2. Sanayi Bakanlığı Teşkilatlanması ve Ar-Ge Mevzuatı

2001 yılında yürürlüğe giren 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu hükümlerince Sanayi Bakanlığı, uygulama ve denetim açısından yoğun yetki ve sorumluluklar taşımaktadır. Bu nedenle, Bakanlık Teşkilatı’nda yaşanan değişiklikler,

²⁸ https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_sanayi_ve_teknoloji_bakanlar%C4%B1_listesi [11.04.2019]

²⁹ İrfan Neziroğlu, Tuncer Yılmaz, **TBMM Hükümetler – Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri Cilt 1 (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)** (Ankara: TBMM Basımevi, 2013), 82 – 132.

³⁰ Erdal İNCE, “1929 Dünya Ekonomik Buhranının Almanya’daki Etkisi ve Bu Etkinin İzmir Finans Piyasasına Yansıması “Deutsche Orient Bank”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, VII/16-17 (2008): 301.

kanunun uygulanması ve sorumlu kamu kuruluşlarının doğru adreslenmesi açısından önemlidir. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, ilgili Bakanlık için uygulanmakta olan teşkilat yasası; 3143 Sayılı “*Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*”dur. Dolayısıyla, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nda geçen tüm uygulama, destekleme, yönetmelik düzenleme ve denetleme faaliyetleri için yetkili merci, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı olarak ifade edilmiştir.

Aynı Bakanlık koordinasyonunda 2008 yılında, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kapsamında kümelenme odaklı Ar-Ge teşvikine ek olarak, yerinde Ar-Ge’yi de teşvik etmek üzere 5746 Sayılı “*Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun*” çıkarılmıştır. Yerinde Ar-Ge kapsamında, teknoloji üretimi odaklı şirketler; merkezlerini, üretim tesislerini ya da ofislerini bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi’ne taşımaya gerek kalmaksızın kendi mevcut yerlerinde çalışmalarına devam ederek Ar-Ge teşviklerinden yararlanabilir duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla, Ar-Ge faaliyetleri için itici gücü oluşturan kaynak yasalar, ilk önce Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Dönemi’nde hayata geçmiştir.

2011 yılında, Türkiye Cumhuriyeti, yönetim teşkilat yapısında değişiklikler yapmak üzere ilk büyük adım atılmıştır ve 06.04.2011 Tarihli, 6223 Sayılı “*Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu*” yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun kapsamında çok sayıda bakanlık teşkilatının değişikliği için zemin hazırlanmıştır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın teşkilat değişikliğine ilişkin bildirim Madde 1.2.a.5’te yer almıştır:

“MADDE 1 - (2) Bu Kanuna göre çıkarılacak kanun hükmünde kararnameler;

a) Kamu hizmetlerinin bakanlıklar arasındaki dağılımının yeniden belirlenmesine ilişkin olarak;

5) 8/1/1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda,

yapılacak değişiklik ve yeni düzenlemeleri kapsar.”

İlgili değişiklik, 03.06.2011 Tarihinde 635 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılmış ve “*Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında*

Kanun Hükmünde Kararname” ile Bakanlığın adı “Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir³¹.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2011 – 2018 yılları arasında idari teşkilatta yer almış ve Ar-Ge odaklı mevzuat için “Altın Dönem” yaşanmıştır. 2011 yılının Mart ayında yayınlanan 6170 Sayılı “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” Sanayi ve Ticaret Bakanlığı teşkilatı sırasında düzenlenmiş olsa da Kanuna ilişkin uygulama yönetmeliği; üç yıl sonra, 2014 yılında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döneminde yürürlüğe girmiştir. Bu gelişmeden sonra, Kanun metnindeki yorum ve inisiyatifte açık konular ve kavramlar daha somut ve net ifadelerle çerçevelenmiş, mevzuat kapsamındaki destek, teşvik ve istisna uygulamaları da artmaya başlamıştır.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döneminde Ar-Ge mevzuatında aşağıdaki gelişmeler yaşanmıştır:

- **12.03.2014** – “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği*” (4691)
- **21.05.2014** – Bakanlar Kurulu K. S.: 2014/6400 – “*Ar-Ge merkezlerinde istihdam edilebilecek en az tam zaman eş değer Ar-Ge personeli sayısı otuz olarak belirlenmiştir.*” (5746)
- **10.09.2014** – 6552 Sayılı Kanun’la Sigorta Primi İşveren Desteği’nin 5 yıl Süre Kısıtının Kaldırılması (4691-5746)
- **19.01.2015** – “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*” (4691)
- **16.02.2016** – 6676 Sayılı “*Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” – Ar-Ge Reform Paketi (4691-5746)
- **10.08.2016** – “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği*” (4691)
- **10.08.2016** – “*Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği*” (5746)
- **14.02.2017** – “*Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*” (5746)

³¹ “Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (635 S. KHK)”, **Resmî Gazete**, 27958 Mük. (08.06.2011), Md. 33

- **18.06.2017** – 7033 Sayılı “*Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” – Üretim Reform Paketi (4691)
- **22.02.2018** – “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*” (4691)
- **21.03.2018** – 7103 Sayılı “*Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” (4691-5746)
- **29.03.2018** – 7104 Sayılı “*Katma Değer Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlar ile 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” (4691)

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Dönemi’nde çıkarılmış olan yeni yasalar, uygulama yönetmelikleri ve diğer düzenlemeler, Ar-Ge ve Teknoloji odaklı üretimin teşvik edilmesi yönünde büyük bir ivme kazandırmıştır. Hem teknoloji üreticisi kuruluşlar hem de uygulayıcı ve denetleyici kadrolar süreklilik içinde birbirlerine geri bildirim sağlayarak mevzuatın amaçlarına ulaşması için yoğun çalışmalar yürütmüşlerdir.

2017 yılından itibaren Türkiye Cumhuriyeti Yönetim ve Teşkilat yapısında köklü değişiklikler gerçekleştirmek üzere yaşanan gelişmeler Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yapısını da tekrar değiştirmiştir.

21.01.2017 Tarihli, 6771 Sayılı “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”, aynı yıl Nisan ayında Anayasa Değişikliği Referandumu ve “Evet” Kararı, 2018 yılı Mayıs ayında çıkarılan 7142 Sayılı “*6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu*” ve hemen ardından 24 Haziran 2018 Tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimi, Seçimi takiben 7142 Sayılı Yetki Kanunu’na dayanılarak düzenlenen 02.07.2018 Tarihli 698³² ve 703³³ Numaralı Kanun Hükmünde

³² “477 Sayılı Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (698 S. KHK)”, **Resmi Gazete**, 30468 (04.07.2018) | [KHK Kapsamında, Ar-Ge Mevzuatı da dahil olmak üzere 71 Kanunda yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, tüm mevzuattaki yürütme maddelerinde, Bakanlar Kurulu ve Bakanlara yapılmış olan atıflar Cumhurbaşkanına yapılmış sayılmıştır.]

³³ “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (703 S. KHK)”, **Resmi Gazete**, 30473 3. Mük. (09.07.2018)

Kararnameler ile 10.07.2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi neticesinde tüm Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatlanması değişmiş ve “Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” da yerini “Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” na bırakmıştır. Bakanlık adından ayrılan “Bilim” ifadesi, Yeni Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı’nda “Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu” kapsamında yer alarak politika ve strateji önerilerinin hazırlanacağı temel konu başlıklarından birini oluşturmuştur.³⁴

Kanunların uygulama esalarındaki değişiklikler, kamu kurumlarına ilişkin değişiklikler, bakanlık teşkilatlarındaki değişiklikler ve sonuç olarak ülke yönetim teşkilatındaki değişiklikler Ar-Ge mevzuatındaki yürütücü ve değerlendirici kuruluşları da zaman içinde değişime uğratmıştır. Değişikliklerin belirgin olarak yansıdığı konulardan biri Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Mevzuatında yer alan Değerlendirme Kurulu üyeleridir. Değerlendirme Kurulu, Teknoloji Geliştirme Bölgesi olarak tescil edilmek üzere yapılan başvuruları değerlendiren ve üyelerinin çoğunluğu kamu kurumlarından oluşan Kurul’dur. Kurul’un Başkanı olan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı teşkilatı başta olmak üzere ilgili tüm kuruluşlara ilişkin yapısal değişimin yansıması Tablo 1’de örnek olay olarak verilmiştir. Özgün olarak oluşturulmuş olan tabloda yer alan yıllar, mevzuatta önemli değişikliklerin olduğu; Kanun, Uygulama Yönetmeliği, Kanun ve Uygulama Yönetmeliği Değişiklikleri ile Yönetim Teşkilat değişikliği dönemlerini ifade etmektedir.

³⁴ “Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (1 S. CK)”, **Resmi Gazete**, 30474 (10.07.2018), Md. 23

Tablo 1. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Değerlendirme Kurulu Üyesi Kuruluşlarının Yıllar İçindeki Değişimi									
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri - Bölge Değerlendirme Kurulu Üyeleri									
Üye Sayısı	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2001	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2002	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2011	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2014	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2016	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2016	Bölge Değerlendirme Kurulu'nda Temsil Edilen Kurum ve Kuruluşlar - 2018		
1	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bakanlık Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (Başkan)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bakanlık Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (Başkan)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Bakanlık Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (Başkan)	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bakanlık Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü (Başkan)	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bakanlık Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü (Başkan)	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bakanlık Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü (Başkan)	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı		
2	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Hazine ve Maliye Bakanlığı		
3	DPT	DPT	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı		
4	YÖK	YÖK	DPT	Kalkınma Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı	Strateji ve Bütçe Başkanlığı		
5	TÜBİTAK	TÜBİTAK	YÖK	YÖK	YÖK	YÖK	YÖK		
6	TOBB	TOBB	TÜBİTAK	TÜBİTAK	TÜBİTAK	TÜBİTAK	TÜBİTAK		
7	Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	Değerlendirme Kurulunda yer alacak teknoloji konusunda faaliyet gösteren özel kuruluş Bakanlık tarafından TTGV olarak belirlenmiştir.	TOBB	TOBB	TOBB	TOBB	TOBB		
8		Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	KOSGEB	KOSGEB	KOSGEB		
9				Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş	Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluş		

3.2.2. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na Bağlı Hibe ve Destek Kuruluşları

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ni takiben yeni teşkilat düzeninin bileşenlerini oluşturan bakanlıklar ve kamu kuruluşları ile ilgili bir dizi kararname çıkarılmış olup, 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, çeşitli bakanlıklara bağlı hayati önemdeki 54 kamu kurumunun işleyişini yeniden düzenlemiştir.³⁵

Kamu kurumları arasında ilk etapta düzenlenmiş olan 54 önemli kurum arasında yer alan 6 kurum Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı olacak şekilde düzenlenmiştir. İlgili kararname içinde; 16. Bölümde Kalkınma Ajansları, 18. Bölümde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), 27. Bölüm Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), 39. Bölümde Türk Standardları Enstitüsü (TSE), 40. Bölümde Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ve 41. Bölümde Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) yer almıştır. Bu kamu kuruluşları içinde Sanayi Bakanlığı teşkilatı için yeni olan kurum, Kalkınma Ajansları'dır.

Söz konusu 6 Kurum'dan KOSGEB, TÜBİTAK ve Kalkınma Ajansları özel şirket ve girişimcilere Ar-Ge faaliyetleri için hibe ve destek sağlamakta, TÜRKPATENT ise vergi muafiyeti sağlamaktadır. Türkiye'de uygulanan Ar-Ge'ye ilişkin mevzuatta kamu destekli Ar-Ge projeleri, doğrudan teşvik kapsamında değerlendirilmektedir. Bu nedenle, bahsi geçen 4 kurumun işleyiş ve mevzuatına değinmek yerinde olacaktır.

3.2.2.1. KOSGEB / KOSGEB TEKMER

Türkiye, girişimciliği (müteşebbisliği) Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren özendirmeye çalışmış olsa da ekonomik-politik şartlar ve kaynakların kısıtlılığı nedeniyle bir türlü hedeflenen üretken düzen oturtulamamıştır. Dünya'da da sanayi devriminden itibaren “ölçek ekonomisi”nin önemsenmesinden hareketle politikalar büyük ölçekli işletmelere göre belirlenmiştir. 1970'li yıllardan itibaren, hantallaşan ölçek ekonomisi yerine adaptasyonu yüksek, fırsatları hızlı değerlendirebilen daha küçük ölçekli işletmeler ve “sinerji” kavramı önem kazanmıştır.³⁶

³⁵ “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (4 S. CK)”, **Resmî Gazete**, 30479 (15.07.2018), 1-271

³⁶ Ahmet Çakır, “Küçük ve Orta Boy İşletmeler'in Kullanımına Sunulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Başkanlığı Destek ve Teşvik Türleri ile Kurumsallaşma Düzeyleri Arasındaki İlişki” (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011), 19.

Ülkemizde, 1990 yılında bu konuda bir mevzuat hazırlanarak; Türkiye'nin ekonomik, ticari ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında özel sektörün katkısını arttırmak amacıyla, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur. Küçük ve orta büyüklükteki sanayi işletmelerinin; kurulmalarını ve ürün/hizmet üretmelerini teşvik etmek, toplumsal üretimdeki pay ve etkinliklerini arttırmak ve sanayiye entegrasyonlarını kuvvetlendirmek için kurulan KOSGEB, tüzel kişiliği haiz özel hukuk hükümlerine tabi bir kamu kuruluşudur.³⁷

KOSGEB Kanunu, hazırlanış itibarı ile sanayi işletmelerini ve buna bağlı teknolojik gelişim hedefini merkeze almıştır. Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin aynı ve nakdi desteklenmesi ile işletmelerin ortak paylaşımında bulunabileceği teknoloji merkezlerinin (TEKMER) kurulması üzerine odaklanmıştır. Teknopark kavramı da ilk olarak KOSGEB Mevzuatında yer almıştır. 2001 yılında Teknoparklar için ayrı mevzuat yayınlanmasıyla KOSGEB, farklı faaliyet alanlarını da kapsayacak şekilde eylem planını değiştirmeye başlamıştır ve 2003 yılından günümüze kadar Kanun Değişiklikleri, Yönetmelikler, Yönergeler ve Bakanlar Kurulu Kararlarıyla KOSGEB mevzuatı geliştirilmiştir.

KOSGEB Mevzuatını yakından ilgilendiren gelişmelerden biri, ilki 18.11.2005 Tarihinde yayınlanan “*Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik*”tir³⁸. Yönetmeliğin 2. Maddesinde Kapsam; Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri (KOBİ) ilgilendiren mevzuatın uygulanmasında yönetmelik hükümlerinin esas alınacağını ancak, hibe ve destek sağlayan kuruluşlar için yönetmelikte belirtilen sınırların aşılmaması kaydıyla kendi sektör ve büyüklük önceliklerini belirleyebilecekleri şeklinde ifade edilmiştir.

KOBİ Sınıflandırma Yönetmeliği'nde iki kez daha Bakanlar Kurulu Kararı ile değişiklik yapılmıştır. İlki, 10.09.2012 tarihinde 2012/3834 Sayılı Kararla³⁹, ikincisi ise 30.04.2018 tarihinde 2018/11828 Sayılı Kararla⁴⁰ yapılan değişiklikler neticesinde

³⁷ “Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun (3624 S.K. – Orijinal Metin)”, **Resmi Gazete**, 20498 (20 Nisan 1990): 1-8.

³⁸ Bakanlar Kurulu, [Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik] “K.S: 2005/9617; K.G.:19.10.2005”, **Resmi Gazete**, 25997 (18 Kasım 2005)

³⁹ Bakanlar Kurulu, [Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik] “K.S: 2012/3834; K.G.:10.09.2012” **Resmi Gazete**, 28457 (04 Kasım 2012)

⁴⁰ Bakanlar Kurulu, [Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik] “K.S: 2018/11828; K.G.:30.04.2018”, **Resmi Gazete**, 30458 (24 Haziran 2018)

ölçek sınırları genişletilmiştir. Günümüzde uygulanan KOBİ sınıflandırma kriterleri Tablo 2’de belirtilmiştir. KOBİ hesabına konu işletme, ardışık iki hesap döneminde de, kriterlerden herhangi birini kaybeder veya aşarsa, sınıf değiştirir veya KOBİ vasfını kaybeder.

Tablo 2: KOBİ’lerin Sınıflandırılma Kriterleri

Kriter Başlığı	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL

<http://www.kobi.org.tr/index.php/tanimi/layout> [10.05.2019]

2009 yılı Nisan ayında kabul edilen, 5891 Sayılı “*Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile Kanun’un adındaki “Sanayi” ibaresi “İşletmeleri” şeklinde değiştirilmiştir.⁴¹ Böylelikle KOSGEB, sektörel ve bölgesel öncelikler Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmek kaydıyla, KOBİ’lerden Sorumlu Ulusal Kuruluş statüsüne kavuşmuştur. Yine aynı kanun kapsamında, KOBİ’lerin en önemli unsuru olan insan kaynağının öncelikli kişisi olan “Girişimci” de tanımlanmıştır. “*Girişimci: Bir iş fikrine dayalı olarak kendi işini kurmak isteyen gerçek kişileri ifade eder.*”

Aynı yıl Ağustos ayında, 2009/15431 Sayılı “*KOSGEB Tarafından Verilecek Hizmetler ve Desteklerden Yararlanacak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere İlişkin Sektörel ve Bölgesel Önceliklerin Belirlenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı*” ile imalat sanayii dışındaki sektörler için de KOBİ’lerin geliştirilmesine karar verilmiştir.⁴² Kararın amacı, katma değer ve istihdam yaratan hizmet ve ticaret sektörlerinin de KOSGEB desteklerinden yararlandırılmasıdır. KOSGEB’in desteklediği sektörler NACE Kodları* ile belirlenmiş olup Sanayi, Hizmet ve Ticaret

⁴¹ “Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (5891 S.K.)”, **Resmi Gazete**, 27219 (05 Mayıs 2009)

⁴² Bakanlar Kurulu, [KOSGEB Tarafından Verilecek Hizmetler ve Desteklerden Yararlanacak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere İlişkin Sektörel ve Bölgesel Önceliklerin Belirlenmesi Hakkında Karar] “K.S: 2009/15431; K.G.:05.08.2009”, **Resmi Gazete**, 27353 (18 Eylül 2009)

* NACE Kodu: Avrupa Topluluğu tarafından kullanılan, ekonomik aktiviteyi ifade eden 6 haneli faaliyet kodu (NACE: Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne)

sektörleri altında desteklenen ana faaliyet alanları aşağıda sıralanmıştır: Madencilik ve Taş Ocakçılığı / İmalat / Enerji – Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı / Su Temini – Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri / İnşaat / Toptan ve Perakende Ticaret / Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı / Ulaştırma ve Depolama / Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri / Bilgi ve İletişim / Finans ve Sigorta Faaliyetleri / Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler / İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri / Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor / Diğer Hizmet Faaliyetleri.⁴³

KOSGEB Destekleri

KOSGEB, 1990 yılındaki kuruluş amaçlarına ek olarak, KOBİ'lerin ihracattaki paylarını artırmak, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini desteklemek, girişimcilik kültürünü geliştirmek üzere günümüz ekosistemine uygun programlar sunmaktadır. KOSGEB destek programları, teknoloji tabanlı girişimleri ve yurt içinde üretilecek ithal ikamesi ürünleri öncelikle desteklemektedir.⁴⁴ 2010 – 2018 yılları arasında KOSGEB tarafından 400 Milyon TL'nin üzerinde Ar-Ge desteği sağlanmıştır.⁴⁵

KOSGEB'in Haziran 2019 itibarıyla sağladığı destekler, program bazında Tablo 3'te yer almaktadır. Ar-Ge ve Teknolojik ürün odaklı projeler diğer girişimlere göre daha yüksek destek tutarlarına sahiptir. Desteklerin içindeki kira, personel, tanıtım gibi cari harcamaya konu olan kalemler geri ödemesiz, Makine-teçhizat gibi orta ve uzun vadede kullanılacak amortisman ve yatırıma konu kalemler ise faizsiz kredi ile geri ödemeli olacak şekilde sunulmaktadır. Tabloda yer alan destek tutarları, destek grubundaki projeye sağlanacak azami meblağı ifade etmekte olup; programın türüne göre, işletmenin olası harcama kalemleri için üst sınırlar ve farklı destek oranları belirlenmiştir.

⁴³ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Desteklenen Sektörler, <https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/DesteklenenSektorler.pdf> [28.05.2019]

⁴⁴ KOSGEB, **2018 Yılı Performans Programı** (Ankara, 2018)

⁴⁵ Bahçeşehir Üniversitesi Turkishtime Ekonomi ve İş Kültürü Portalı, **Ar-Ge 250 2017 - Türkiye'nin Ar-Ge Harcamaları En Yüksek 250 Şirketi** (İstanbul, 2018), 8.

Tablo 3: KOSGEB Destek Programları

Destek Grubu	Destek Programı	Destek Tutarı
Girişimcilik Destekleri	Girişimciliği Geliştirme Destek Programı	60.000 TL (Genel) 370.000 TL (İleri Girişimci)
	Girişimcilik Destek Programı	150.000 TL (100.000 TL Geri ödemeli – Sabit Yatırım Desteği)
AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerleştirme Destekleri	AR-GE ve İnovasyon Destek Programı	750.000 TL (300.000 TL Geri Ödemeli)
	Endüstriyel Uygulama Destek Programı	818.000 TL (500.000 TL Geri Ödemeli)
	KOBİ TEKNOYATIRIM - KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı Üretime Dayalı Projeler – Üretim Parkı	1.000.000 TL (Düşük ve Orta Düşük Teknoloji Alanları) 5.000.000 TL (Orta Yüksek ve Yüksek Teknoloji Alanları)
	Stratejik Ürün Destek Programı (Cari açığı azaltmayı sağlayan ürünler için)	5.000.000 TL
İşletme Geliştirme, Büyüme ve Uluslararasılaşma Destekleri	İşletme Geliştirme Destek Programı (9 Faaliyet İçin)	290.000 TL
	İş Birliği Destek Programı (Ortak Sorunlara Ortak Çözümler)	10.000.000 TL
	KOBİGEL - KOBİ Gelişim Destek Programı (Ulusal Öncelikli Alanlarda)	1.000.000 TL (300.000 TL Geri Ödemesiz 700.000 TL Geri ödemeli)
	Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı	3.850.000 \$ (5 yıl süreli) 60.000 \$ (3 yıl süreli)
	Yurt Dışı Pazar Destek Programı (KOBİ'lerin yurt dışı pazar payları ile ihracat ve e-ticaret potansiyellerini geliştirmek üzere)	300.000 TL %30 Geri Ödemeli 8-24 ay süreli
KOBİ Finansman Destekleri	Kredi Faiz Destek Programı	500.000 TL
	Gelişen İşletmeler Pazarı KOBİ Destek Pr. (Borsa İstanbul Gelişen İşletmeler Piyasasında İşlem Görmek İçin)	500.000 TL
KOSGEB Laboratuvar Hizmetleri	KOSGEB Metal ve Plastik/Kauçuk laboratuvarlarında yapılan test maliyetleri	%50 oranında destek
İŞGEM/TEKMER Programı	İŞGEM Programı İl Özel İdaresi, Belediye, OSB Yönetimi, TOBB'a bağlı Odalar En az ikisi müştereken başvurmalı – Destek: 3.800.000 TL, 5 yıl süreli	
	TEKMER Programı Üniversite, TGB Yönetici Şirketi, TTO, OSB Yönetimi, Kamu Kurum ve Kuruluşları, Diğer firmalar Üniversite ve TGB Yönetici Şirketi münferiden, diğerleri bu kurumlardan biriyle müştereken başvurmalı – Destek: 3.800.000 TL, 5 yıl süreli	

Tablo verileri, <https://www.kosgeb.gov.tr/site> [28.06.2019] adresinden derlenmiştir. Rev: 30.11.2019

KOSGEB Hizmetleri

KOSGEB, kuruluşu itibarıyla kısıtlı kaynaklardan mümkün olan en yüksek verimi almak üzere Ar-Ge ve Sanayi desteği sağlamayı hedefleyen bir kamu kuruluşu olduğu için ortak kullanım alanlarına ve işbirliğine önem vermiştir. Bu hedefle oluşturulmuş olan mekanizmalar⁴⁶:

KOSGEB TEKMER (Teknoloji Merkezi) İşletmeleri: Üniversiteler içerisinde işlik tahsis edilmiş ve Ar-Ge Projeleri KOSGEB tarafından desteklenen teknoloji üreticisi küçük işletmeler

KOSGEB DTİ (Duvarsız Teknoloji İnkübatörleri) İşletmeleri: Ar-Ge Projeleri kendi yerlerinde KOSGEB tarafından desteklenen işletmeler

KOSGEB İŞGEM'ler (İş Geliştirme Merkezleri): Yeni girişimcilere işlik tahsisi yapan ve KOSGEB tarafından desteklenen koordinatör İşletmeler

ORTKAlar: KOSGEB desteği ile kurulmuş ortak kullanım atölyeleri

ORTLABlar: KOSGEB desteği ile kurulmuş ortak kullanım laboratuvarları

ORTEMLer: KOSGEB desteği ile kurulmuş ortak eğitim merkezleri

KOSGEB TEKMER ve İlk Teknoparklar

KOSGEB TEKMER'ler, üniversiteler içinde kurulmaları ve yeni girişimler için kuluçka merkezi işlevi görmeleri nedeniyle ülkemizdeki teknopark oluşumlarının ilk adımıdır. 3624 Sayılı KOSGEB Kuruluş Yasası'nda Teknoloji Merkezleri ve Teknoparklar farklı yapıları ifade etmiş olsa da 2001 yılında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası yürürlüğe girene kadar uygulamada birlikte değerlendirilmişlerdir.

Dünyadaki ilk Teknopark, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1951 yılında kurulmuştur. Bugün Silikon Vadisi olarak bilinen Standford Research Park, Amerika'da bir akımı başlatmıştır. Amerika'yı, 1970'lerde İngiltere takip etmiştir ve 1980'li yıllara gelindiğinde tüm Dünya'da 21 Teknopark faaliyete geçmiştir.⁴⁷ Türkiye'yi de etkileyen akım, 1990 yılının başında Devlet Planlama Teşkilatı'nın, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın onayıyla, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'na teknopark

⁴⁶ Muammer Kaya, **Türkiye'de Araştırma-Geliştirme: Ne Durumdayız? Ne Yapmalıyız?** (Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 2007), 107.

⁴⁷ Pamukkale Teknokent, Dünyada ve Türkiye'de Teknokentler, <http://pauteknokent.com.tr/dunyada-ve-turkiyede-teknokentler> [01.06.2019]

kurulması için başvurusuyla ve başvurusunun uygun bulunmasıyla hareket kazanmıştır. Bu gelişme sonucunda İTÜ, ODTÜ, Ege Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK MAM'da teknopark kurulması üzerine proje çalışmaları başlatılmıştır. Dört üniversite KOSGEB ile ortaklaşa, TÜBİTAK MAM ise tek başına Teknoloji Geliştirme Merkezi kurmuşlardır. Bu merkezlerde çok küçük ölçekli şirketlerin araştırma projeleri desteklenmiştir.⁴⁸

1995 yılına kadar KOSGEB'in Teknopark olarak tescil ettiği bir merkez henüz olmamakla birlikte TÜBİTAK MAM ilk hazırlıklara başlamıştır. KOSGEB de bu konudaki mevzuat eksikliğini gidermek amacıyla 1996 yılında KOSGEB Teknopark Yönetmeliği'ni yayınlamıştır.⁴⁹ Yönetmelik kapsamında ilk kez Teknopark tanımı yapılmış olup; sistem, TEKMER'lerin ileri seviyesi olacak şekilde kurgulanmıştır.⁵⁰ 5 yıl sonra yürürlüğe girecek olan 4691 Sayılı Kanun'dan oldukça farklı bir işletme modeli ile, Ar-Ge şirketlerine ayni ve nakdi destek sağlanması üzerinde durulmuştur.

Teknopark kurma çalışmalarını ilk tamamlayan kurum, 1998 yılında TÜBİTAK MAM olmuştur. Onay alan ikinci kurum ise ODTÜ Teknoparkı'dır. Bu iki kurum, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu yürürlüğe girmeden önce faaliyete geçmiş olan iki teknoparktır.

1998 yılında yaşanan bir diğer gelişme ise, UNDP ile Türkiye Cumhuriyeti arasında, "Türkiye'de Teknoparklar Kurulması Programı'nın Son Proje Bütçe Revizyon Belgelerinin 24.07.1998 tarihinde imzalanmasıdır. 1990 yılında, UNDP bünyesinde ST/TUR/90/T01/H/71/37 Proje Kodu ile başlayan program, UNDP - Kalkınmada Bilim ve Teknoloji Birleşmiş Milletler Fonu tarafından desteklenmiş ve Türkiye 1991-1997 yılları arasındaki harcamalarını Fon'a raporlamıştır. Programa ilişkin Son Proje Revizyon Belgeleri'nin onaylanması, Dışişleri Bakanlığı'nın 25.03.1999 tarihli yazısı üzerine 15.04.1999 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılmış ve proje başarıyla sonuçlandırılmıştır.⁵¹

⁴⁸ Bahadır Güven, "Türkiye'nin Ar-Ge Profili (1990 – 1998)" (Lisans Bitirme Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, 2001), 94-95.

⁴⁹ Namık Kemal Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulamaları, <https://www.nkuteknopark.com/tr/turkiyede-teknoparklar> [01.06.2019]

⁵⁰ <http://www.canaktan.org/yonetim/kobi/ihracata-yonelik-devlet-yarimlari-mevzuat/kosgeb-teknopark-yonetmelik.htm> [02.06.2019]

⁵¹ Bakanlar Kurulu, [Hükümetimiz ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Arasında İmzalanan "Türkiye'de Teknoparklar Kurulması'nın Programı" Konulu "Son Proje Revizyonu" Belgeleri ve Eklerinin Onaylanması Hakkında Karar] "K.S: 99/12777; K.G.:15.04.1999", **Resmî Gazete**, 23700 (20 Mayıs 1999), 36-53.

Günümüzde, KOSGEB TEKMER'ler ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ayrı mevzuatlar üzerinden yürümekte ve her ikisinin de sayıları artmaktadır. Bazı üniversitelerde her iki organizasyon yapısı da yer almaktadır. KOSGEB TEKMER'ler Kuluçka Merkezi işlevi görmekte, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ise Ar-Ge Firmalarına çalışma ortamı sağlamaktadır. Yasa gereği, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin de kendi kuluçka merkezleri bulunmaktadır. Ancak, üniversite içinde KOSGEB TEKMER varsa, ayrı Kuluçka Merkezi olmayan Teknoloji Geliştirme Bölgesi bu fonksiyonu üniversite içindeki KOSGEB TEKMER ile birlikte yürütebilmektedir.

3.2.2.2. TÜBİTAK / TÜBİTAK ARDEB / TÜBİTAK TEYDEB

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye'deki Ar-Ge faaliyetlerinin odak kuruluşudur. 24 Temmuz 1963 tarihinde 278 Sayılı Kanun⁵² ile “*Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu*” adıyla kurulan TÜBİTAK, planlı ekonomi döneminin başlangıcında, temel ve uygulamalı doğa bilimlerinde akademik araştırmaları desteklemek ve genç araştırmacıları teşvik etmek amacıyla faaliyetlerine başlamıştır.⁵³

29.06.2005 tarihli, 5376 Sayılı “*Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile kurumun adı “*Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu*” olarak değiştirilmiştir. TÜBİTAK da KOSGEB gibi idari ve mali özerkliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tabi bir kamu kuruluşudur.

Kuruluşundan günümüze kadar, ülkemiz için son derece önemli ve stratejik Araştırma Merkez ve Enstitülerini hayata geçiren ve bünyesinde barındıran TÜBİTAK, 1995 yılından itibaren Dış Ticaret Müsterşarlığı (DTM) koordinasyonunda özel sektör kuruluşlarının Ar-Ge faaliyetlerinin fonlanmasında değerlendirici kuruluş rolünü üstlenmiştir. 2005 – 2010 yılları arasındaki özel sektör Ar-Ge fonlaması %25 DTM, %75 TÜBİTAK olacak şekilde; 23.10.2010 tarihinden itibaren ise tüm fonlama TÜBİTAK tarafından karşılanacak şekilde kurgulanmıştır.⁵⁴ 1995 – 2018 yılları

⁵² “Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun (278 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 11462 (24.07.1963), 15-17.

⁵³ Musa Türkoğlu, Süha Çelikkaya. “Türkiye’de Kobi'lere Yönelik Ar-Ge Destekleri”. **Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, c. 3, s. 2 (2011): 62.

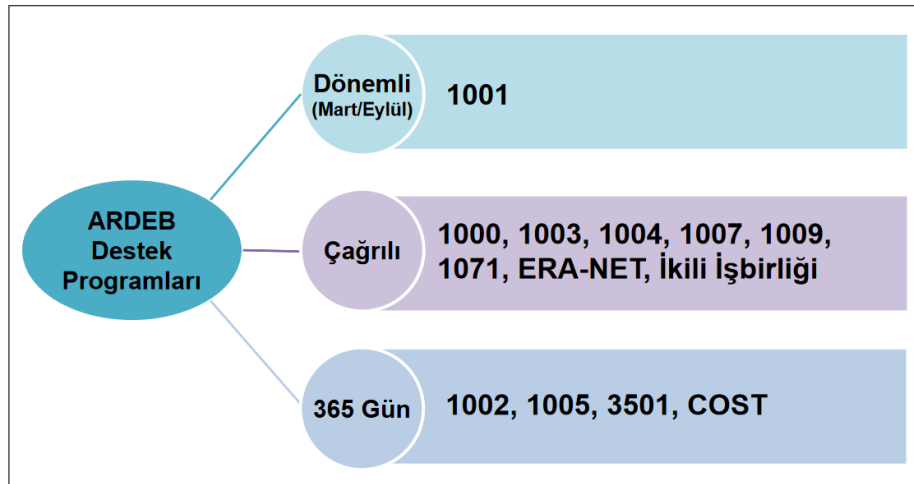
⁵⁴ TÜBİTAK Tarihçesi, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/icerik-hakkimizda> [21.10.2019]

arasında özel sektör firmalarına ve bazı programlar için üniversitelere toplamda 9 Milyar TL’lik destek sağlanmış ve 16,3 Milyar TL’lik Ar-Ge hacmi yaratılmıştır.⁵⁵

TÜBİTAK’ın özel sektör Ar-Ge fonlama kolu, Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB)’dir. Son yıllarda üniversiteler de ticari hızlandırma ve kapasite artırma programları için TEYDEB Desteklerinden faydalanmaktadırlar. Oldukça geniş bir organizasyon şemasına sahip olan TÜBİTAK’ta TEYDEB’le birlikte, Akademik Araştırma Destek Programları Başkanlığı (ARDEB) ve Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) ulusal fonlama mekanizmalarını oluşturmaktadırlar. Uluslararası Ar-Ge fonları için de yetkili kuruluşumuz TÜBİTAK olup, uluslararası bilimsel ve teknolojik işbirliği faaliyetlerinde Türkiye’yi temsil etmekte ve ülke içi koordinasyonu sağlamaktadır.

Tez çalışması kapsamında incelenen Ar-Ge mevzuatında, ulusal ve uluslararası Ar-Ge fonları doğrudan vergi muafiyeti teşvikine konu olduğu için TÜBİTAK fonları hayati öneme sahiptir. Firma ve araştırmacılara hem maddi katkı hem de prestij sağlayan TÜBİTAK fonlarından ARDEB ve TEYDEB Başkanlıkları tarafından sunulan tüm fonlar Şekil 4 ve 5’teki görsellerde gruplandırılmıştır. Her iki Başkanlığın öne çıkan fon programları, 2019 yılı destek üst limitleriyle birlikte görsellerin altında açıklanmıştır.

TÜBİTAK ARDEB - Akademik Araştırma ve Kamu İşbirlikli Fon Programları:

Şekil 4: TÜBİTAK ARDEB Fon Programları (2019)

TÜBİTAK Araştırma Destek Programlığı Başkanlığı, ARDEB Tanıtım Sunumu (Temmuz 2019)

⁵⁵ TÜBİTAK Teknolojik ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı 2018 Sunumu, http://tubitak.gov.tr/sites/default/files/292/teydeb_guncel_sunum_rev5.pdf [03.06.2019]

ARDEB 1001 – Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı:

TÜBİTAK'ın ilk ve 1965 yılından beri yürürlükte olan fon programıdır. Yeni bilgilerin üretilmesi ve teknolojik problemlerin çözümlenmesi için bilimsel esaslara uygun projelerin desteklenmesini amaçlamaktadır. Başvurular her yıl iki dönemde yapılabilmektedir. Destek süresi en fazla 36 ay, destek tutarı en fazla 720.000 TL'dir.

ARDEB 1002 – Hızlı Destek Programı: Üniversitelerde, araştırma hastanelerinde ve araştırma enstitülerinde yürütülecek acil ve düşük bütçeli projeler için 12 aya ve 45.000 TL'ye kadar destek sağlanmaktadır.

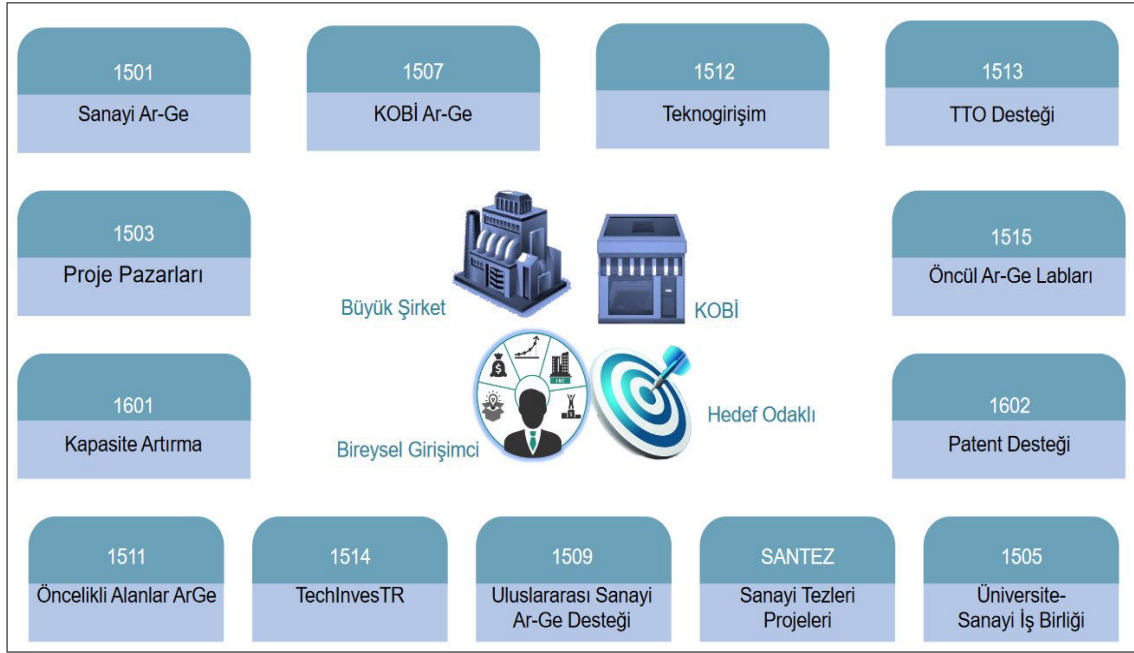
ARDEB 1003 – Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı: Ulusal Bilim Teknoloji ve Yenilik Stratejisi çerçevesinde belirlenen öncelikli alanlarda küçük, orta ve büyük ölçekli projeler desteklenmektedir. Orta ve büyük ölçekli projelerde üniversite – sanayi işbirliği beklenmektedir. Küçük ölçekli projeler en fazla 24 ay süreyle 750.000 TL'ye kadar, Orta ölçekli projeler en fazla 36 ay süreyle 1.500.000 TL'ye kadar, Büyük ölçekli projeler ise en fazla 36 ay süreyle 3.750.000 TL'ye kadar desteklenir. Fon programı, Sosyal ve Beşeri Bilimlere de açıktır.

ARDEB 1005 – Ulusal Yeni Fikirler ve Ürünler Araştırma Destek Programı: Ülkemizin teknolojik dışa bağımlılığının azaltılması veya uluslararası rekabet gücünün artırılması amacıyla yeni ürün, süreç, yöntem ve model geliştirme projelerine en fazla 18 ay süreyle ve 300.000 TL tutarında destek sağlanır.

ARDEB 1007 – Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı: Kamu kurumlarının Ar-Ge ile giderilebilecek ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 2005 yılından itibaren uygulanan program, en fazla 48 ay süreyle ve çağrıda belirtilen tutarda destek sağlamaktadır. Kamunun teknolojik nitelikli ürün ve sistem ithalatı için yurt dışına aktarılan kaynaklarının daha az maliyetle yurt içi üretime yönlendirilmesini ve prototip, sistem, pilot tesis, model, yöntem, süreç veya teknolojik birikim çıktılarını teşvik etmektedir.⁵⁶ Programa sunulan projeler, Kamu Araştırmaları Destek Grubu ile Savunma ve Güvenlik Teknolojileri Araştırma Destek Grubu tarafından desteklenmektedir.

⁵⁶ T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve Destek Sağlayan Diğer Kamu Kuruluşları, "Kamu Ar-Ge, Yenilik, Girişimcilik ve Ticarileştirme Desteklerinin Detayları" (Ankara, 2016), 25. <http://teknog.sanayi.gov.tr/Upload/SingleFile/Kamu%20Ar-Ge%20Destekleri%20Kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>

TÜBİTAK TEYDEB – Endüstri, Girişimcilik ve Hızlandırma Fon Programları:

Şekil 5: TÜBİTAK TEYDEB Fon Programları (2019)

<https://www.atso.org.tr>, 3. Antalya Devlet Destekleri Zirvesi, TÜBİTAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı Ocak 2019 Sunumu

Şekil 5’te yer alan TEYDEB Fon Programları, Sanayi Destekleri (SADE) ve Arayüz Destekleri (AYDE) olmak üzere iki temel başlık altında toplanmaktadır. Sanayi Destekleri, doğrudan Ar-Ge projesi yürüten firmalara verilmek üzere; 1501,1505,1507, 1509, 1511, 1512 ve 1602 Fon programlarını kapsamaktadır. Arayüz Destekleri ise, Üniversiteler, Teknoloji Transfer Ofisleri ya da özel danışmanlık ve hizmet firmalarının Ar-Ge projesi üretici firmalara ulaşmaları ve onları geliştirmeleri için oluşturulmuş programlar olup 1503, 1513, 1514, 1515 ve 1601 desteklerini kapsamaktadır.

Sanayi Desteklerinden 1505, Üniversite – Sanayi İşbirliği Projelerini; 1509, Uluslararası Ortaklı Ar-Ge Projelerini; 1602, ulusal ve uluslararası patent tescil kuruluşlarına yapılan patent başvurularını desteklemektedir. Firmaların yoğunlukla tercih ettikleri ve Ar-Ge Projelerine direkt destek sağlayan fon programları aşağıda detaylarıyla yer almaktadır.

TEYDEB 1501 – Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı: TÜBİTAK’ın özel sektörü desteklediği ilk program olan 1501, 1995 yılından 2010 yılına kadar DTM ile işbirliği içinde yürütülmüştür. 2010 yılından itibaren sadece TÜBİTAK tarafından yürütülen program özel sektörün en çok rağbet ettiği program olmuştur. Ancak,

programın uygulama esasları 14 Mart 2019 tarihli TÜBİTAK Yönetim Kurulu toplantısında değiştirilmiş ve 01 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla programa sadece KOBİ'lerin başvurabileceği şartı getirilmiştir.⁵⁷ Bu karara 24 Ekim 2019 Tarihinde yeni bir duyuru daha eklenmiş ve başvuruya sürekli açık olan 1501 Programının, 2020 yılından itibaren yılda iki kez çağrıya çıkılarak başvuru alacağı bildirilmiştir.⁵⁸ Program kapsamında bütçe üst limiti bulunmamaktadır. KOBİ'ler, Proje bütçesinin %75'i oranında, en fazla 36 ay süreyle desteklenebilmekte ve proje bütçesinin %25'ine kadar veya en fazla 2 Milyon TL ön ödeme alabilmektedirler.

TEYDEB 1507 – KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı: Doğrudan, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere yönelik olarak tasarlanmış program, ülke Sanayinin %98'ini oluşturan KOBİ'leri Araştırma - Geliştirme ve yenilik faaliyetlerinde bulunmaya teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır. Her proje için 600 Bin TL bütçe ve 18 ay süre sınırı olan programın destek oranı %75'tir. Bu program da 2020 yılından itibaren yılda iki kez çağrılı olacaktır. Ayrıca, her KOBİ, programdan ikisi ortaklı olmak kaydıyla en fazla 5 proje için yararlanabilmektedir.

TEYDEB 1511 – Öncelikli Alanlar Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı: Program kapsamında, ülkemizin öncelikli ve stratejik alanlarında, hedef ve ihtiyaçları doğrultusunda açılan çağrı başlıklarına uygun projeler desteklenmektedir. Destek süresi ve bütçe limiti çağrı duyurusunda belirtilmektedir. Tüm sermaye şirketlerine açık olan program, büyük ölçekli kuruluşlar için %60, KOBİ'ler için %75 destek oranına sahiptir. 1511 Çağrıları yılda bir veya iki kez açılmakta ve genellikle; Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Enerji, Makina İmalat, Otomotiv, Sağlık ve Gıda başlıklarında çağrılar yayınlanmaktadır.

TEYDEB 1512 – Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (TÜBİTAK BiGG): 2009 – 2015 yılları arasında Sanayi Bakanlığı tarafından uygulanmış olan "*Teknogirişim Sermayesi Destek Programı*"nın devamı niteliğinde olan Program, 2016 yılından itibaren TÜBİTAK tarafından Bireysel Genç Girişim Programı (BiGG) adıyla uygulanmaktadır. Programa; 1 yıl içerisinde herhangi bir lisans programından

⁵⁷ TÜBİTAK, 1501 Sanayi Ar-Ge Destek Programına Yalnızca KOBİ'ler Başvurabilecek, <http://tubitak.gov.tr/tr/duyuru/1501-sanayi-arge-destek-programina-yalnizca-kobiler-basvurabilecek> [08.07.2019]

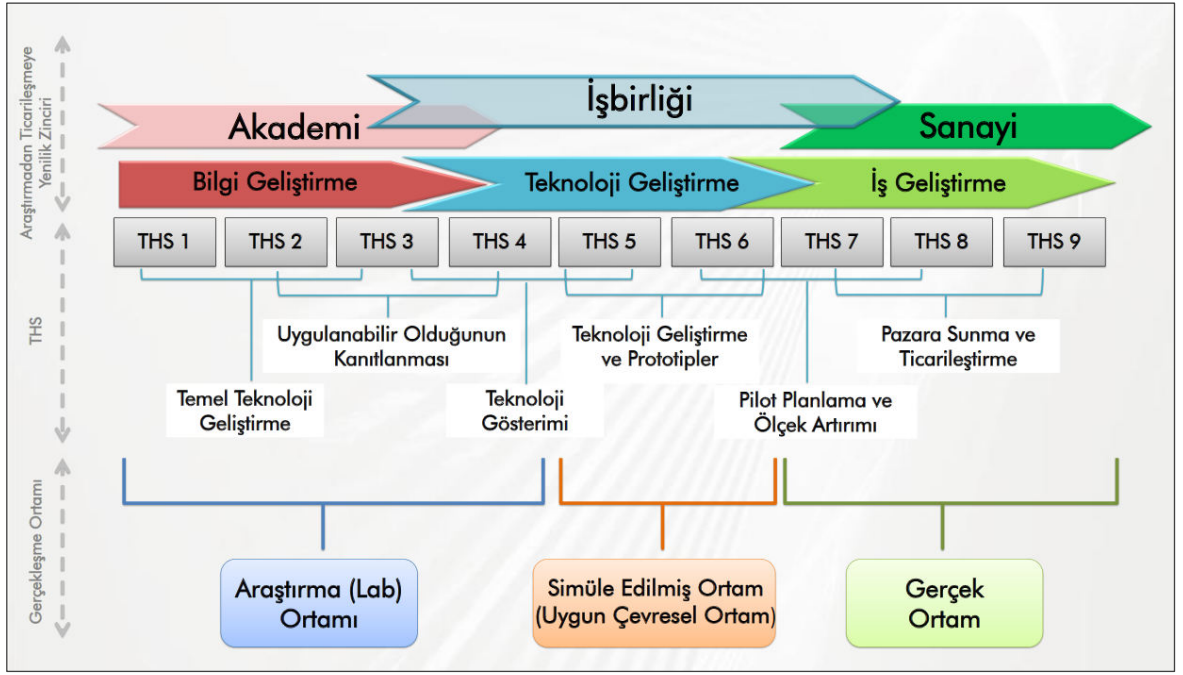
⁵⁸ TÜBİTAK, 1501 ve 1507 Programları Yılda İki Kez Açılacak Çağrılarla Yürütülecek, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/duyuru/1501-ve-1507-programlari-yilda-iki-kez-acilacak-cagrilarla-yurutulecek> [25.10.2019]

mezun olabilecek öğrenciler, yüksek lisans veya doktora öğrencileri ya da lisans ve üstü programlardan en çok 10 yıl önce mezun olmuş kişiler başvurabilmektedirler.

Ülkemize girişimci/sanayici kazandırmayı amaçlayan Teknogirişim Programı, yıllar içinde destek tutarlarını arttırmış ve başvuru sürecini yaygınlaştırmıştır. 2016 yılına kadar 100.000 TL destek üst limiti sağlamış olan program, 2016-2018 yıllarında 150.000 TL, 2018-2019 yıllarında ise 200.000 TL olarak destek üst limitini belirlemiştir. Programın TÜBİTAK’a geçmesiyle başvuru kanalları ve aşamaları çeşitlendirilmiştir. TÜBİTAK başvuruları tek başına değerlendirmemiş, “*TEYDEB 1601 - TÜBİTAK BiGG Uygulayıcı Kuruluşlar*” çağrısıyla projeleri değerlendirmesi, girişimcileri hazırlaması ve ön elemeyi gerçekleştirmesi amacıyla Üniversite, Teknoloji Geliştirme Bölgesi ya da Teknoloji Transfer Ofislerinin başvuruları arasından uygun Uygulayıcı Kuruluşları seçmiş ve bu kuruluşlar aracılığıyla kendisine yönlendirilen başvuruları dikkate almıştır. 2018 yılında, Uygulayıcı Kuruluşlar arasına deneyimli sermaye şirketleri de katılmış ve günümüzde 30 Uygulayıcı Kuruluşla program hizmet verir duruma gelmiştir.

Programın 1. Aşamasında girişimci adaylarının iş fikirleri Uygulayıcı Kuruluşlar aracılığıyla değerlendirilmekte, ön elemeyi geçen fikirler iş planına dönüştürülerek üst değerlendirme için TÜBİTAK’a gönderilmektedir. 2. Aşamada TÜBİTAK değerlendirmesi sonucunda desteklenmeye değer görülen projeler, şirketleşme sürecine geçmektedir. Program tarafından sağlanan karşılıksız ve teminatsız hibe; kuruluş sermayesi, kavramsal tasarım ve teknolojik geliştirme giderleri için kullanılabilir. Girişimci firma, bu faaliyetleri sonucunda elde ettiği çıktılarının performans ve ticarileşme potansiyellerinin arttırmak amacıyla 3. Aşama olan “İleri Ar-Ge” aşamasına geçebilmekte ve 1512’deki projesinin desteğinin tamamlanışı takiben 24 ay içerisinde TÜBİTAK 1507 – KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programına başvurabilmektedir.

TÜBİTAK’ın ARDEB ve TEYDEB Destekleri, Akademi ve Sanayi projelerinin Teknoloji Hazırlık Seviyesi (THS) aşamalarında bir üst seviyeye geçebilmeleri için gerekli kaynak ve motivasyonu sağlamaktadırlar. Bu açıdan, destek programları ardışık değerlendirildiğinde yararlanıcılar için sürdürülebilir bir fon mekanizmasının oluşturulduğu görülmektedir. Üretilen bilgi ve teknolojinin ürüne dönüşmesi ve pazara sunulabilmesi için katedilmesi gereken aşamalar Şekil 6’da Akademi ve Sanayinin üstlendiği rollerle birlikte gösterilmiştir.

Şekil 6: Akademiden Sanayiye Teknolojik Hazırlık Seviyesi Aşamaları

TÜBİTAK Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Daire Başkanlığı, Teknoloji Hazırlık Seviyesi (THS) Bilgilendirme Sunumu, Ağustos 2017

Üniversitelerde yürütülen çalışmalar, bilginin üretilmesi ve yayımlanarak yayılması yönünde bilimsel amaçlarla yapılırken Sanayi kuruluşları ve girişimciler için pazara sunulabilirlik, rekabet üstünlüğü ve ekonomik kaygılar önemlidir.⁵⁹ Ancak, araştırma projeleri pazara çıkabilecek kadar ilerlemiş olan Akademisyenler, Ar-Ge mevzuatımız kapsamında kendi şirketlerini kurarak Sanayi Kuruluşu aşamasına geçebilmektedirler. Tüm bu süreç, TÜBİTAK tarafından yukarıda belirtilmiş olan farklı fon mekanizmalarıyla uçtan uca desteklenir durumdadır.

3.2.2.3. Kalkınma Ajansları

Kalkınma Ajansları 2006 yılında Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde 5449 Sayılı Kanunla kurulmuş olan özerk kamu kuruluşlarıdır. Ajansların idaresi, 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı'na, 2018 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na geçmiştir. Kalkınma Ajansları, bölgesel kalkınmayı desteklemekte ve ulusal kalkınma planları çerçevesinde bölgeler arası kalkınma farklılıklarının azaltılmasını amaçlamaktadırlar.

⁵⁹ Mehmet Cem Fendoğlu, "Türkiye'de Araştırma Altyapılarının Etkinliğinin Artırılması: Analiz Ve Öneriler" (Planlama Uzmanlığı Tezi, T.C. Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2018), 13.

Kalkınma Ajansları, Avrupa Birliği'nin bölgesel düzeyde uyguladığı müktesebata uygun olarak 2002 yılında hazırlanmış olan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS)⁶⁰ çalışmasında belirlenen Düzey 2 Bölgelerinden sorumlu olacak şekilde kurulmuşlardır. Söz Konusu sınıflama; “Düzey 3” olarak her bir ili, “Düzey 2” olarak bu illerden sosyoekonomik, kültürel ve coğrafik açıdan birbirine yakın illerin gruplandırılmasını⁶¹ ve “Düzey 1” olarak Düzey 2 Bölgelerinin de aynı şekilde birbirine yakın özellikler taşıyanlarının gruplandırılmasını ifade eder. Sınıflandırma dahilinde Türkiye’de 81 Düzey 3 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi ve 12 Düzey 1 Bölgesi belirlenmiştir. Kalkınma Ajanslarının Düzey 2 Bölgelerinden sorumlu olacak şekilde kurulmalarından hareketle, Türkiye’de 26 Kalkınma Ajansı bulunmaktadır. Şekil 7’de, Türkiye Haritası üzerinde tüm Kalkınma Ajansları ve faaliyet bölgelerinin gösterimi yer almaktadır.

Şekil 7: 26 Kalkınma Ajansı ve Faaliyet Bölgeleri

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Kalkınma Ajansları 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu (Ankara: 2018), 6.

Kalkınma Ajansları, sorumlu oldukları bölgelerde doğrudan yatırım yapmak yerine yerel oyuncu ve dinamikleri dikkate alarak “Bölge Planı” hazırlamakta ve bu plana uygun olarak yöredeki kamu kurumlarına, üniversitelere, yerel yönetimlere, özel

⁶⁰ Bakanlar Kurulu, [Bölgesel İstatistiklerin Toplanması, Geliştirilmesi, Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Analizlerinin Yapılması, Bölgesel Politikaların Çerçevesinin Belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine Uygun Karşılaştırılabilir İstatistikî Veri Tabanı Oluşturulması Amacıyla Ülke Çapında İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırılmasının Tanımlanmasına ilişkin Karar] “K.S: 2002/4720; K.G.:28.08.2002”, **Resmî Gazete**, 24884 (22.09.2002)

⁶¹ Ümran Şengül, Seyedhadi Eslemian, Miraç Eren, “Türkiye’de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 2 Bölgelerinin Ekonomik Etkinliklerinin VZA Yöntemi ile Belirlenmesi ve Tobit Model Uygulaması”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, c.11, s. 21 (2013): 77.

sektör kuruluşlarına ve sivil toplum kuruluşlarına mali yardım ve teknik destek sağlamaktadırlar.⁶²

Ajansların sağladığı mali destekler; Doğrudan Finansman Desteği, Faizsiz Kredi Desteği ve Faiz Desteği şeklinde verilmektedir. Doğrudan Finansman Desteği, KOBİ ve girişimcilere 12 ay süreyle, bölgede öne çıkan sektörlerde yenilik ve Ar-Ge kapasitesinin artırılmasına yönelik projeleri için hibe yoluyla fon sağlamaktadır. Kredili destekler, karlılığı amaçlayan ticari kuruluşlara verilmektedir. Teknik destekler ise; eğitim verme, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlama, geçici uzman personel görevlendirme, danışmanlık sağlama, lobi faaliyetleri ve uluslararası ilişkiler kurma gibi kapasite ve yetkinlik artırıcı aynı destekleri kapsamaktadır.

3.2.2.4. TÜRK PATENT

Yurdumuzda fikri ve sınai mülkiyet kültürünün geçmişi 13. Yüzyıla dayanmaktadır. Anadolu Beylikleri döneminde Ahilik Sistemi adı verilen esnaf örgütlenmesinde, esnaf birliği kurmak için bir yenilik geliştirmek gerekmekteydi. Böylelikle, yenilikçilik teşvik edilmekte ve buluş sahibine tekel hakkı verilmekteydi. Yeni tekniği geliştiren esnaf birliğinin başına “Pir” denilmiş ve kendisine verilen hak bulunduğu bölge ile sınırlı tutulmuştur. Bu kültür ilerleyen yıllarda da devam ettirilmiş ancak merkezi mevzuatın oluşturulması, 1871 yılında *"Eşya-i Ticariyeye Mahsus Alamet-i Farikalara Dair Nizamname"* ve 1879 yılında *"İhtira Beratı Kanunu"* ile gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti dönemindeki bu düzenlemeler, ülkemizdeki marka ve patent korumalarının da temelini teşkil etmektedir.

Cumhuriyet döneminde fikri ve sınai mülkiyetin korunması konusundaki uluslararası anlaşmalar yakından takip edilmiş ve 1925 yılında *"1883 Tarihli Sinaî Mülkiyetin Korunması için Uluslararası Bir Birlik Oluşturulması Hakkındaki Paris Sözleşmesi"*ne, 1976 yılında *"1967 Tarihli Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Kuruluş Anlaşması"*na katılım sağlanmıştır. Fikri ve sınai mülkiyetin korunmasına ilişkin diğer gelişmeler, 1952 yılında yürürlüğe giren *"5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu"* ile 1965 yılında yürürlüğe giren *"551 Sayılı Markalar Kanunu"*dur. Ancak; konu ile ilgili dönüm noktası, 24.06.1994 tarihinde 544 Sayılı KHK ile Türk Patent Enstitüsü'nün kurulması olmuştur.

⁶² Emre Sönmez, “Ar-Ge Destek Mekanizmalarının Firma Performansı Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma” (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 60.

Türk Patent Enstitüsü (TPE), ülkemizde teknolojik ilerlemeye katkıda bulunmak, serbest rekabet ortamını oluşturmak ve Ar-Ge faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak hedefleriyle; çeşitli kanunlarla düzenlenmiş olan marka, patent ve sınai mülkiyet haklarının tesisi, haklara ilişkin korumanın sağlanması, yurtiçi ve yurtdışı bilgi ve dokümantasyonun kamunun istifadesine sunulması görevlerinin merkezi bir kurum tarafından yürütülmesini sağlamak üzere kurulmuştur. Bu gelişmeyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki “*Sınai Mülkiyet Dairesi Başkanlığı*”, görevlerini yine aynı Bakanlık bünyesinde özel hukuk hükümlerine tabi ve mali özerkliğe sahip bir kamu kuruluşu olarak kurulan Türk Patent Enstitüsü’ne devretmiştir. İhtira Beratı Kanunu ve Markalar Kanunu’nda yer alan “*Sanayi ve Ticaret Bakanlığı*” ibareleri de “*Türk Patent Enstitüsü Başkanlığı*” olarak değiştirilmiştir.⁶³

TPE’nin kuruluşundan yaklaşık bir yıl sonra, 08.06.1995 tarihinde, Türkiye’nin Gümrük Birliği’ne katılım yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amacıyla; Patent, Faydalı Model, Marka, Coğrafi İşaret, Endüstriyel Tasarım konularını da içeren Gümrük, Ticaret, Turizm, Tarım Kooperatifleri ve Gıda konuları da dahil olmak üzere oldukça geniş kapsamlı düzenlemelere olanak sağlayan 4113 Sayılı Yetki Kanunu kabul edilmiştir.⁶⁴ 4113 Sayılı Yetki Kanunu’nun Resmi Gazete’de yayınlandığı gün ve aynı zamanda TPE’nin de kuruluş yıldönümü olan 24.06.1995 tarihinde, sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin bir dizi Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe alınması kararlaştırılmıştır. Söz konusu Kararnameler sırasıyla;

- **KHK 551** – Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK
- **KHK 554** – Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK
- **KHK 555** – Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK
- **KHK 556** – Markaların Korunması Hakkında KHK

olup, Kararnameler ile 116 yıl boyunca yürürlükte kalmış olan İhtira Beratı Kanunu’ndan modern patent mevzuatına geçilmiştir.⁶⁵

⁶³ “Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (544 S. KHK)”, **Resmi Gazete**, 21970 (24.06.1994), 69-84.

⁶⁴ “Patent, Faydalı Model, Marka, Coğrafi İşaretler, Endüstriyel Tasarımlar, Yaş Sebze ve Meyve Ticareti, Töptancı Halleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Turistik Otelciler ve Turizm İşletmecileri Birliğinin Kuruluşu, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri ile Gıda Konularının Düzenlenmesine ve Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Mer’iyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanun ile Sermaye Piyasası Kanunu ve Gümrük Kanununun Bazı Hükümlerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Kanunu Kanunu (4113 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 22323 (24.06.1995), 1-4.

⁶⁵ Cem Işık, “Patent Harcamaları ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği”, **Sosyo-Ekonomi Dergisi**, 2014-1/140104 (2014): 72.

06.11.2003 Tarihinde, Türk Patent Enstitüsü'nün kuruluşunun kanunlaştırılması ve 544 Sayılı KHK hükümlerinin güncellenmesi amacıyla “5000 Sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” kabul edilmiştir. Sınai mülkiyetin korunması konusundaki mevzuat kapsamı, “22.04.2004 Tarihli ve 5147 Sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun” ile tamamlanmıştır.⁶⁶

16.04.2017 tarihinde Anayasa değişikliği nedeniyle mülga olmuş olan Anayasa'nın 91. Maddesinde, sıkıyönetim ve olağanüstü haller dışında “temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.” ifadesi yer almaktaydı. Sınai mülkiyet hakkının da bir temel hak sayılmasından ötürü, 2008 ve 2014 yıllarında Anayasa Mahkemesi tarafından Kanun Hükmünde Kararnamelerin ceza hükümlerinde ve sınai mülkiyeti etkileyecek hükümlerinde önemli iptaller yapılmış ve bunun sonucunda da yasal boşluk oluşmuştur.⁶⁷ Hak kayıplarının ortadan kaldırılması ve mevzuatın kanunlaştırılması amacıyla 22.12.2016 tarihinde 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kabul edilerek dört KHK'nın kapsamı tek bir yasada birleştirilmiştir.

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile mevzuatı uygulayacak kurumun adı “Türk Patent ve Marka Kurumu”, kısa adı ise “TÜRKPATENT” olarak değiştirilmiştir.⁶⁸

TÜRKPATENT, hibe ve doğrudan destek kuruluşu değildir ancak tescilleriyle vergi muafiyetleri sağlamakta olduğundan bir teşvik kuruluşu olarak değerlendirilebilir. Ar-Ge faaliyeti sonucunda ortaya çıkan “incelemeli patent” veya “araştırma raporlu faydalı model” buluşlarından elde edilen kazançların yarısı gelir (GMSİ) ve kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur. Ayrıca, buluşa ilişkin satışlarda KDV istisnası uygulanabilmektedir. Bu teşviklere ek olarak; patenti alınan teknolojik ürünlerin üretimi ile ilgili yatırımlarda kullanılacak makine, teçhizat ve işletme giderleri için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hibe verilmektedir.⁶⁹

TÜRKPATENT, güçlü bir sınai mülkiyet sistemi oluşturmak amacıyla kamunun bilinçlendirilmesi için tanıtım faaliyetlerinde bulunmuş, sistemin kullanıcılarına

⁶⁶ TÜRKPATENT Tarihçesi, <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/History> [11.04.2019]

⁶⁷ TBMM Başkanlığı, Sınai Mülkiyet Kanunu Tasarısı, Genel Gerekçe s:83 <https://www.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0699.pdf> [11.04.2019]

⁶⁸ “Sınai Mülkiyet Kanunu (6769 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 29944 (10.01.2017), Md. 188

⁶⁹ Cem Arslan, **Ar-Ge Tasarım ile Teknokentlerde Vergi ve Muhasebe Uygulamaları**, 2.bs, (Ankara: Üç S Basım, 2016): 30, 393.

yönelik eğitimler düzenlemiş ve bilgilendirme ağı kurmuştur. Sınai mülkiyet konularında bilgilendirme, yönlendirme ve döküman hizmetleri sağlamak üzere; Üniversiteler, Teknoloji Transfer Ofisleri, Kalkınma Ajansları, Sanayi ve Ticaret Odaları bünyesinde toplam 100 adet Bilgi ve Döküman Birimi oluşturulmuştur. Akademisyenler, vatandaşlar ve firmalar bu birimler üzerinden buluş, ürün tasarımı, yöresel ürün ve marka tescil girişimleri için destek alabilmektedirler.

3.3. Türkiye’de Ar-Ge Kanunları

Osmanlı Devleti’nde 1839 yılında Tanzimat Fermanı ile başlayan modernleşme⁷⁰ ve batılı hukuk kurallarına geçiş sürecinde kabul edilen kanunların bir kısmı, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da yürürlükte kalmıştır. Cumhuriyet dönemine de etki eden ve sanayi gelişimine destek veren ilk kanun, 1913 yılında İttihat ve Terakki hükümeti tarafından çıkarılmış olan “Teşvik-i Sanayi Kanun-ı Muvakkatı”dır.⁷¹ Kanun, 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu adıyla yeniden düzenlenerek “Milli İktisat Politikası” anlayışı devam ettirilmiş; işletme kuracaklara arazilerin teşvikli tahsis edilmesi, vergi ve harç muafiyetleri sağlanması, lojistik ihtiyaçlarda indirimli temin ve taşıma tarifeleri uygulanması, devlet alımlarında %10 daha pahalı dahi olsa yerli ürünlerin yabancı ürünlere tercih edilmesi gibi hükümler getirmiş ve yasa toplamda 15 yıl yürürlükte kalmıştır.⁷² Ülkede yeterli sermaye gücüne ve teknik bilgiye sahip bir halk kitlesinin olmaması nedeniyle devletçi politikalara geçilmesi uygun görülmüş ve devlet eliyle sanayileşme modeli uygulanmıştır.

İlerleyen dönemlerde, Sanayi ve Kalkınma Planları ile politikalar belirlenmiş ve bu süreçte dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) kavramı Türkiye literatürüne girmiştir. Ar-Ge faaliyetlerinin özendirilmesi için mevzuatımızda uygulanan ilk teşvik, 1987 yılında, Maliye ve Gümrük Bakanlığı’nın kontrol ve koordinasyonunda, Anonim Şirket ve Vakıflara vergi muafiyeti sağlanmasıyla olmuştur.⁷³ Vergi muafiyeti hakkının kazanılması için; şirket veya vakfın amaçlarının

⁷⁰ Seyfettin Aslan, Mehmet Alkış, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Geçişte Türkiye’nin Modernleşme Süreci: Laikleşme ve Ulusal Kimlik İnşası”, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, c.6, s. 1 (2015): 18.

⁷¹ Kibriye Baştürk, “Vergi Teşvik Politikası ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012), 15.

⁷² Kadir Kasalak, “Teşvik-i Sanayi Kanunları ve Türkiye’de Sanayileşmeye Etkileri”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s.27 (2012), 65-79.

⁷³ “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar ile Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Vergi Muafiyeti Tanınması ile İlgili Usul ve Esaslar (Maliye ve Gümrük Bakanlığı Tebliği)”, **Resmi Gazete**, 19397 (11 Mart 1987): 23-25.

mevcut teknolojiyi geliştirme veya yeni teknoloji arayışına yönelik olması, yatırımlarının Yatırım Teşvik ve Yatırım İndirimi Belgesi'ne bağlanmış bulunması ve TÜBİTAK, DPT ve ilgili diğer Bakanlık ve kuruluşların kuruma vergi muafiyeti verilmesi hususunda Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na olumlu görüş bildirmeleri şart koşulmuştur. Teşvik'e ilişkin uygulama ve esaslar 1990 yılında revize edilmiştir.⁷⁴

Yine 1990 yılında 3624 Sayılı KOSGEB Kanunu yürürlüğe girmiş ve küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri de Ar-Ge'ye ilişkin desteklerden yararlanmaya başlamışlardır. KOSGEB Kanunu ile birlikte küçük ve orta ölçekteki sanayi işletmeleri, makine ve teçhizat desteği ile birlikte pazarlama, eğitim ve danışmanlık hizmetleri gibi aynı desteklere ulaşmıştır.

1995 yılında Ar-Ge faaliyetlerine nakdi destek sağlamak üzere yeni teşvikler getirilmiştir. Para – Kredi ve Koordinasyon Kurulu; Bakanlar Kurulunu'nun 27.12.1994 Tarih ve 94/6401 Sayılı "İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı"nın verdiği yetkiye dayanarak, sanayi kuruluşlarının, araştırmaya ve yeni ürün ile üretim yöntemi ve teknolojisi geliştirmeye yönelik projelerinin giderlerinin belirli bir oranının karşılanması veya bu projelere sermaye desteği sağlanması amacıyla *"Araştırma - Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Karar"* çıkarmıştır.⁷⁵

Dış Ticaret Müsteşarlığının kontrol ve koordinasyonunda, TÜBİTAK ve TTGV'nin desteğiyle tüm sanayi ve yazılım geliştirme kuruluşlarına hitaben yürüyecek Tebliğ'de Ar-Ge Destekleme Sistemleri iki konu başlığında ele alınmıştır: 1) Ar-Ge faaliyetinde bulunan kuruluşların proje bazında desteklenmesi (en fazla %50 oranında ve üç yıl süreyle), 2) Ürün geliştirme ve stratejik odak konuları projelerine sermaye desteği sağlanması. Tebliğ kapsamında, desteklenecek Ar-Ge faaliyet ve aşamaları da detaylı bir şekilde tanımlanmıştır:

- a) Kavram geliştirme,
- b) Teknolojik/teknik ve ekonomik yapılabirlik etüdü,
- c) Geliştirilen kavramdan tasarıma geçiş sürecinde yer alan laboratuvar çalışmaları,
- d) Tasarım ve çizim çalışmaları,

⁷⁴ "Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarla Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Vergi Muafiyeti Tanınması ile İlgili Usul ve Esaslar (Maliye ve Gümrük Bakanlığı Tebliği)", **Resmi Gazete**, 20434 (15 Şubat 1990): 32-34.

⁷⁵ "Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Karar (Para - Kredi ve Koordinasyon Kurulu Tebliği Sıra No: 95/2)", **Resmi Gazete**, 22300 (01 Haziran 1995): 31-36.

- e) Prototip üretimi,
- f) Pilot tesisin kurulması,
- g) Deneme üretimi,
- h) Patent ve lisans çalışmaları,
- i) Satış sonrası sorun giderme hizmetleri

1998 yılında, yukarıda bahsi geçen 95/2 sayılı Tebliğ yürürlükten kaldırılmış ve uygulama esasları revize edilerek aynı uygulayıcı kuruluşlar ve Ar-Ge faaliyet hedefleri ile 98/10 Sayılı “*Araştırma - Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğ*” yürürlüğe girmiştir.⁷⁶ Yeni tebliğ kapsamında teşvikler bir nebze daha genişletilmiştir.

2001 yılına kadar mevzuatımız Ar-Ge faaliyetlerini Tebliğler ile desteklemiştir. Bu konudaki ilk esaslı yasa, 2001 yılında yürürlüğe girmiş olan 4691 Sayılı “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu*”dur. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nun teşvik ve etkileri, yerinde Ar-Ge yapan işletmeleri de cezbetmiş ve 2008 yılında 5746 Sayılı “*Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun*” çıkarılmıştır. Bu iki Kanun’dan sonra yeni ihtiyaçlara istinaden değişiklik ve devam kanunları da yürürlüğe girmiştir.

2011 yılında 6170 Sayılı “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”, 2016 yılında “Ar-Ge Reform Paketi” olarak da anılan 6676 Sayılı “*Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ve 2017 yılında “Üretim Reform Paketi” olarak da anılan 7033 Sayılı “*Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile Ar-Ge mevzuatımız, süreklilik arz eden bir biçimde, hedef kitlesi olan teknoloji üreticileri ve onları denetleyen devlet kurumları ile etkileşimli olarak geliştirilmiştir.

3.3.1. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu

2001 yılında yürürlüğe girmiş olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nun detay ve teşvik mekanizmalarına geçmeden önce Kanun’un çıkış motivasyonları üzerinde durmak faydalı olacaktır. Hukukumuzda “Teknoloji Geliştirme Bölgesi” olarak anılan yapının Dünya’da ve Türkiye’deki yaygın ismi

⁷⁶ “Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğ (Para - Kredi ve Koordinasyon Kurulu Tebliğ No: 98/10)”, **Resmi Gazete**, 23513 (04 Kasım 1998): 35-40.

Teknopark'tır. Teknokent veya "Science Park" olarak da isimlendirilen bu yapıların çok önemli iki bileşeni vardır: 1) Ar-Ge faaliyetleri ve bu faaliyetler neticesinde teknoloji üretimi, 2) Kümelenme.

Kümelenme; aynı ya da tamamlayıcı iş kollarında çalışmalar yürüten ekonomik varlıkların,⁷⁷ işbirliği veya rekabet mekanizmaları geliştirerek küresel piyasada avantaj elde etmek üzere yakın konumlanmalarını ifade etmektedir. Kümelenme bünyesinde sadece işbirliği yapacak kurum ve kuruluşlar değil, birbirleriyle rekabet eden kurum ve kuruluşların da yer alması daha kaliteli çıktılar üretmek açısından önemlidir. Zira, kuruluşlar zaman zaman sadece rakiplerinin gerisinde kalmamak ve piyasadaki fırsatları kaçırmamak için de bu küme yapılarının içinde yer almayı tercih etmektedirler.

Türkiye'de Kümelenme faaliyetlerini gündeme ilk getiren kanunlar; 12.04.1990 Tarihli 3624 Sayılı "*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Kurulması Hakkında Kanun*" ve 12.04.2000 Tarihli 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) Kanunu'dur. Çeşitli teşvikler ile kümelenme konusunu düzenleyen bu yasalar, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasının hazırlanış sürecinde, uygulama ve çıktılarıyla modele ilişkin ön izleme imkanı sağlamışlardır.

KOSGEB yasası ile birlikte yürürlüğe girmiş olan KOSGEB Teknoloji Merkezleri (KOSGEB TEKMER) Teknopark yapıları için ilk pilot uygulama örnekleridir. KOSGEB Kanunu, küçük ve orta büyüklükteki sanayi işletmelerini desteklemek ve onların rekabet gücünü arttırmak gayesiyle yürürlüğe girmiş olup, işletmeleri, AR-GE yapmaları ve teknoloji üretim düzeylerini arttırıcı girişimlerde bulunmaları yönünde teşvik etmiştir.⁷⁸ KOSGEB TEKMER'ler aracılığıyla hem kümelenme hem de Ar-Ge teşvik mekanizmaları bir arada sunulmuştur. KOSGEB ile üniversitelerin işbirliği çerçevesinde üniversite arazisi içinde kurulan TEKMER'ler, yeni girişimlerin Ar-Ge ve endüstri projelerini KOSGEB mevzuatı kapsamında destekleyerek Kuluçka Merkezi hizmeti sunmuşlardır. Bu kapsamıyla KOSGEB TEKMER'ler, hem çalışma prensibi hem de yerleşim yeri seçimiyle Türkiye'de kurulan teknoparklar için ilk adımdır.

⁷⁷ Pınar Herdem, "Rekabet Avantajı Sağlamada Bir Araç Olarak Kümelenme: Konya Yazılım ve Arge Firmaları Üzerine Bir Alan Araştırması" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2014), iv.

⁷⁸ Serhan Eker, "Kobi'lerde Teknolojik Ar-Ge Çalışmalarının İstihdam Üzerine Etkileri: Tekmer'lerde Bir Uygulama", (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst., 2011), 40.

Teknopark; Üniversite, Araştırma Kurumu veya Sanayi Kuruluşları ile aynı ortam içerisinde yer alan, araştırma – geliştirme, ürün geliştirme ve inovasyon çalışmalarının yürütüldüğü, bölgeden sorumlu çatı kuruluş ile işbirliği, bilgi paylaşımı, teknoloji transferi yapılan, akademik ve ekonomik yapıların bütünleştiği, genellikle devlet teşvikleri ile desteklenen teknoloji odaklı organize bir ekosistemdir.⁷⁹

KOSGEB TEKMER’lerden elde edilen deneyimler ve çıktıların başarısı neticesinde Teknoparkların kurulması için şartların olgunlaştığı düşünülmüş ve doğrudan teknoparkların işleyiş ve teşviklerine ilişkin yasal mevzuat oluşturma girişimleri başlatılmıştır. Hazırlıkların tamamlanmasıyla, 26 Haziran 2001 Tarihli, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası, 06 Temmuz 2001 tarih ve 24454 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasanın Uygulama Yönetmeliği ise 19 Haziran 2002 tarihinde 24790 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Yasal mevzuatı takiben, ülkemizdeki Teknoparklar; teknoloji üreten şirketlerin bünyesinde yer alabildiği ve bu şirketlere çeşitli vergi muafiyetlerinin tanındığı yapıları ifade etmektedirler. Vergi uygulamaları açısından hassas olan ülkemiz, teknopark kurma hakkını, etik anlayışına güvendiği ve karlılığı öncelikle gözetmeyen kurumlara tanımıştır. Bu kurumlar genellikle Üniversiteler olup, nadiren Organize Sanayi Bölgeleri’dir. Organize Sanayi Bölgeleri’nde kurulan Teknoparkların da sorumlu Üniversite paydaşları bulunmaktadır. Bu konudaki tek istisna “TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Teknoparkı”dır. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası yürürlüğe girmeden önce kurulmuş olan TÜBİTAK MAM Teknoparkı, çoğunluk hissesi TÜBİTAK’a ait bir Ar-Ge birimidir.

Kuruluş yeri konusundaki hassasiyet, yasada, Teknoloji Geliştirme Bölgesi tanımında özellikle yer bulmuştur. Bölgelerin amaç ve faaliyetlerini de kapsayacak şekilde oluşturulmuş incelikli tanımlama Madde 3.b’de şu şekilde yer almaktadır:

“Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Bölge): Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı ifade eder.”

⁷⁹ Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği, Teknopark Tanımı, <https://www.tgbd.org.tr/teknoparktanimi-icerik-20> [20.03.2019]

Tanımlamaya uyacak şekilde; Türkiye’de, 84 Teknoloji Geliştirme Bölgesi akreditasyon almış olup 63’ü aktif çalışmaktadır. 21 Bölge ise faaliyete geçmek için inşaat ve altyapı çalışmalarının tamamlanmasını beklemektedir. Şekil 8’de, Haziran 2019 itibarıyla akreditasyon almış olan teknoparkların illere göre dağılımı yer almaktadır. Büyük şehirlerde, yüksek öğretim kurumu sayısı ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak çok sayıda Teknoloji Geliştirme Bölgesi bulunmaktadır. Ancak, hızla artan teknopark sayısında, sadece büyük şehirlerde değil, kırsal kesimlerde kurulan teknoparklar da rol oynamaktadırlar. Haritayı incelediğimizde ülkenin her bölgesine Ar-Ge ve Teknoloji Geliştirme kültürünün yayılmasının hedeflendiği görülmektedir.

Şekil 8: Türkiye’de Aktif ve Hazırlık Aşamasında Olan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin İllere Göre Dağılımı

(Ankara’da 9, İstanbul’da 11, Kocaeli’nde 5, İzmir’de 4, Konya’da 2, Gaziantep’te 2, Antalya’da 2, Mersin’de 2, Hatay’da 2, Kayseri, Trabzon, Adana, Erzurum, Isparta, Eskişehir-(Bilecik), Bursa, Denizli, Edirne, Elazığ, Sivas, Diyarbakır, Tokat, Sakarya, Bolu, Kütahya, Samsun, Malatya, Urfa, Düzce, Çanakkale, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Van, Çorum, Manisa, Niğde, Burdur, Yozgat, Kırıkkale, Balıkesir, Karaman, Muğla, Afyonkarahisar-(Uşak), Aydın, Batman, Osmaniye, Zonguldak, Karabük, Nevşehir, Çankırı, Kastamonu, Kırklareli, Giresun ve Rize’de 1’er adet)

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ar Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü, **Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Haziran 2019 İstatistiki Bilgiler Bülteni** (Ankara: 2019), 1-9.

Şekil 8’de yer alan 84 Teknoloji Geliştirme Bölgesinin; Bölge Adı, bağlı olduğu Üniversite, bulunduğu il ve kuruluş yıllarını içeren tablosu, kuruluş yılı sırasıyla EK-1’de yer almaktadır.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin amaçları; bulunduğu il ve hitap ettiği ölçekler bazında farklılık göstermektedir. Odak amaçlar aşağıda sıralanmış olup, daha gelişmiş olan Bölgeler, girişimci firmalarını uluslararasılaştırma ve teknoloji ihracatı konusunda da desteklemektedirler. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin temel amaçları:

- Teknolojik bilginin üretilmesi,
- Üretilen bilginin ticarileştirilmesi,
- Üründe ve üretim yöntemlerinde ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesi,
- Verimliliği artıracak ve üretim maliyetlerini düşürecek yeniliklerin geliştirilmesi,
- KOBİ'lerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunun sağlanması,
- Sanayinin rekabet gücünün artırılması,
- Araştırmacılara iş imkanlarının sağlanması,
- İleri teknoloji yatırımları yapacak yabancı sermayenin ülkeye girişinin hızlandırılması olarak belirlenmiştir.

3.3.1.1. 4691 Sayılı Kanun'un Kabul Süreci ve Gerekçesi

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu; daha önce kamu gündemine girmiş olan Kalkınma Planları ile KOSGEB TEKMER'leri takiben kurulmuş olan TÜBİTAK MAM ve ODTÜ Teknoparklarının faaliyetleri neticesinde, artık ülkenin Teknoparklara özgü mevzuat ve teşvik paketine hazır olduğu düşüncesiyle sunulan Tasarı ve Teklif Meclis gündemine alınmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 21. Dönem, 3. Yasama Yılı, 721 Sıra Sayısı ile gündeme alınan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu için; Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve 05.05.2000 tarihinde Bakanlar Kurulunca Meclis Başkanlığı'na arzı kararlaştırılan "*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Tasarısı*" nın Başbakan Bülent Ecevit tarafından 30.05.2000 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulan gerekçeli metni, aynı dönemde Doğru Yol Partisi Hatay Milletvekili olan ve 1994 yılında yaklaşık 1 yıl Sanayi ve Ticaret Bakanlığı da yapmış bulunan Mehmet Dönen'in sunduğu "*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Teklifi*", tasarı ve teklife ilişkin olarak 05.06.2001 tarihli Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu ile 20.06.2001 tarihli Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu değerlendirilmiştir.⁸⁰

⁸⁰ TBMM, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Tasarısı ile Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifi İçin Komisyon Raporları, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss721m.htm> [28.05.2019]

Kanun Teklifi ilk olarak Hatay Milletvekili Mehmet Döner tarafından 21. Döner 2. Yasama Yılı'nda 2/372 Esas Numarası ile 25.11.1999 Tarihinde sunulmuştur.⁸¹ Mehmet Döner tarafından sunulan Genel Gerekçe ile Madde Gerekçeleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından da kabul görmüş ve mevcut Genel Gerekçe güncel istatistiki bilgiler ve örneklerle zenginleştirilerek ve bazı maddeler revize edilerek veya birleştirilerek Meclis Başkanlığı'na 1/703 Esas Numarası ile Kanun Tasarısı olarak 30.05.2000 tarihinde sunulmuştur.⁸²

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı kanun tasarısını, 02.06.2000 tarihinde esas komisyon olarak *“Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu”*na ve tali komisyon olarak *“Plan ve Bütçe Komisyonu”*na havale etmiştir.

Plan ve Bütçe Komisyonu; 1/703 Esas Numaralı Kanun Tasarısı ile 2/372 Esas Numaralı Kanun Teklifini 29.05.2001 tarihinde yaptığı 50. Birleşiminde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve DPT Müsteşarlığı'nın katılımları ile İçtüzüğü'nün 35. Maddesi uyarınca, birbirleriyle ilgili görülmeleri nedeniyle birleştirmiş ve Tasarı metnini görüşmelere esas almıştır. Plan ve Bütçe Komisyonu, raporunu 05.06.2001 tarihinde vermiştir.

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nda da benzer bir süreç yaşanarak 14.06.2001 tarihli toplantısında, ilgili tasarı ve teklifin; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, DPT Müsteşarlığı, TÜBİTAK Başkanlığı ve ODTÜ Rektörlüğü'nün de katılımıyla birleştirilerek görüşülmesi ve daha önce Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen Kanun Tasarısı metninin esas alınması oybirliği ile kararlaştırılmıştır. Komisyon, raporunu 20.06.2001 tarihinde vermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 21. Döner 3. Yasama Yılı 26.06.2001 Tarihli 125. Birleşiminde Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nu görüşerek 4691 Sayı Numarası ile kabul etmiştir. Kanun, 27.06.2001 Tarihinde Cumhurbaşkanlığı'nın onayına sunulmuş, 05.07.2001 Tarihinde onaylanmıştır. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 06.07.2001 Tarihinde 24454 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.⁸³ 12 Madde ve 1 Geçici Madde'den oluşan Kanun'un ilk yürürlük itibarıyla orijinal metni EK-2'de yer almaktadır.

⁸¹ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=10125

⁸² https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=10496

⁸³ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=4691 [29.05.2019]

4691 Sayılı Kanun'un Gerekçesi

Kanun Tasarısında sunulan Genel Gerekçe'de öne çıkan başlıklar şöyle özetlenebilir:

- Bilim ve Teknolojinin Ekonomi için Önemi: Pazar ekonomisinin sürekliliği için, teknolojik yenilik içeren ürünlerin, üretim ve organizasyon yöntemlerinde köklü yenilikler yarattığı; ekonomik, sosyal ve politik güçlerin de bu yenilikler üzerinde yeni dengeler kurduğu belirtilmiştir.
- Bilgi Çağı: Teknolojinin yaşamsal bir üretim faktörü haline gelmesi sonucu, üretim süreçleri, ekonomik süreçler ve yaşamın bütün alanlarının bir bilgi ve deneyim kategorisine dönüştüğü, sanayi de dahil tüm ekonomik faaliyetlerin, temel bileşeninin bilgi olduğu üzerinde durulmuştur.
- Rekabet Üstünlüğü: Bilim ve teknolojiye egemen olan ülkelerin tüm ekonomik etkinlik alanlarında mutlak bir üstünlük elde etmekte oldukları, bilim ve teknolojinin ulusların rekabet üstünlüğü için belirleyici olduğu, ülkelerin ulusal teknoloji politikaları üreterek teknoloji yarışında öne geçmeye çalıştıkları ifade edilmiştir.
- Türkiye'nin 2000 Yılındaki Bilim ve Teknoloji Politikaları Konusundaki İstatistikleri: Türkiye'de bilim ve teknoloji politikalarının henüz planlı bir biçimde oluşturulamamış olduğu, bilimsel araştırmalarda temel unsur olan Ar-Ge faaliyetlerinin ileri teknolojilere sahip ülkelere göre oldukça düşük kaldığı, Ar-Ge faaliyetlerine ayrılan kaynakların GSYİH içindeki payının ileri ülkelerle karşılaştırıldığında; AB Ülkeleri: %2, ABD: %2.8, Japonya: %3, Türkiye: %0.5 civarında olduğu belirtilmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1997 yılı Ar-Ge Faaliyetleri Anket Sonuçları; Türkiye'nin AR-GE harcamasının GSYİH'nin binde 4,9'u kadar olduğu ve bu değer hem ileri sanayi ülkelerinin hem de yeni sanayileşen ülkelerin standartlarına göre çok düşük kaldığı vurgulanmıştır.

Ticari şirketlerin Ar-Ge finansman ve harcamalarını 90'lardan itibaren arttırdığı ancak yine de düşük olduğu, ölçek bazında incelendiğinde ise firma ölçeği büyüdükçe teknolojik yenilik faaliyetinin de arttığı bilgisi verilmiştir.

Son istatistik olarak, özel sektör, üniversite ve kamu kuruluşlarının Ar-Ge harcamaları kıyaslanmış ve bu oranlar; Üniversiteler için %57.2, kamu kuruluşları

için %10.5, Özel sektör için ise ancak %29.8 olduğu belirtilmiş ve bu oranın artırılması gerektiği ifade edilmiştir.

- Üniversite – Sanayi İşbirliği: Üniversiteler ile Sanayi İşletmeleri arasındaki Ar-Ge odaklı işbirliğinin teknolojik ileleme için çok önemli olduğu vurgulanarak bu kurumsal birlikteliğin henüz istenilen düzeye gelemeyeceği özeleştirisi yapılmıştır. Gelişmiş ülkelerde, üniversite – sanayi işbirliği sonucunda yeni üretim modelleri geliştirildiği, Türkiye’de planlanan modelin ise benzer şekilde, bilim ve teknoloji üretimi için gereken kadroların üniversite ve araştırma merkezlerindeki bilim geleneği ile yetişerek sanayiye taşınacağı, bu nedenle bilim ve teknoloji politikalarının öncelikli odak konularından birinin üniversite eğitimi ile Ar-Ge faaliyetlerinin bütünleştirilmesi olduğu belirtilmiştir.
- VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Gereklileri: Teknolojik altyapıyı oluşturmak için, teknoloji geliştirme bölgeleri ile yurtiçi ve yurtdışında çalışacak araştırmacı personelin özlük hakları ile ilgili mevzuatın düzenlenmesi gerekliliği ortaya konulmuştur. Planda, bu konuda çalışma sorumluluğunun Sanayi ve Ticaret Bakanlığına verilmiş olduğu ifade edilmiştir.
- Devlet Katkısı: Sanayileşmiş ülkelerdeki büyük teknolojik projelerin, yeni uygulamalara açık, çok amaçlı girişimler olduğu ve bunların tamamında devletin etkin bir biçimde yer aldığı, ilk girişimlerin başlamasında ön ayak olan devletin, gelişmeleri destekleme ve proje çıktısı ürünlerin pazara sunulma konusunda da rolü olduğu bilgisi üzerinde durulmuştur.
- Dünya’daki Teknoparklar: Dünya’da Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere İngiltere, Fransa, Almanya ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler ve yeni gelişen ülkelerde bilim ve teknoloji parkları oluşturulduğunu ve bu sayının toplamda 1000’e yaklaştığı ve ülkeden ülkeye farklı isimlendirilmekle birlikte genel olarak teknopark adı verildiği ifade edilmiştir. Dünya’daki teknoparklardan örnekler verilerek başlıcaları şöyle sıralanmıştır: ABD - Research Triangle Park, Route 128, Silikon Vadisi; İngiltere - Heriot-Watt, Cambridge Bilim Parkı, Merseyside Bilim Parkı, Aston, Bradford, Leeds ve Glasgow Bilim Parkları, Emmerson Bilim Parkı, Cranfield Teknoloji Enstitüsü; Fransa - Sophia Antipolis; Japonya’da Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (MITI)’nın kurduğu teknoparklar (Avustralya’da da faaliyette); Çin - Shengzhen Bilim ve Teknoloji Parkı

- **Sonuç:** Sanayi için önemli bir üretim girdisi olan teknolojinin üretilmesi için, üniversite, araştırma kurumları ve sanayi arasında kurumsal işbirliği sağlanmasının ülkenin dengeli gelişmesi için hayati önemde olduğu ve Dünya'daki örneklerle benzer girişimlerin Türkiye'de de oluşmasına olanak tanımak amacıyla Kanun'un hazırlandığı belirtilmiştir.

Üniversitelerdeki Ar-Ge potansiyelinin, etkin bir üniversite-sanayi işbirliği ortamıyla sanayimizdeki rekabet gücünü arttıracak ve ekonomik hayatımızın teknoloji yoğun mal ve hizmet üretimine yönlendirileceği öngörülmüştür.

Bilgi ve teknoloji yoğun üretim ve girişimcilik desteklenerek, Ar-Ge faaliyetlerini arttırmak, ekonomik gelişme ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmak, girişimcilik ruhunun yaygınlaşmasını sağlamak, girişimcilik eğitimi ve yeteneğini geliştirmek, Yenilikçi mal ve hizmet üretimini arttırmak ve çeşitlendirmek, bilgi ve teknoloji yoğun lokasyonlarda yeni sanayi işletmelerinin kurulmasını teşvik etmek ve böylece ileri teknoloji yatırım alanlarında nitelikli işgücü istihdamı için zemin hazırlamak ve Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Devletin bilim ve teknoloji politikalarına uygun olarak oluşturulmasını sağlamak hedefleri belirtilerek gerekçe sonlandırılmıştır.

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanun Tasarısında oldukça uzun bir Gerekçe metni yazılmış ve ilgili tüm faktörler kapsanmıştır. 2001 yılında yürürlüğe girmiş olan Kanunun 1. Maddesi olan “Amaç” maddesi tüm genel gerekçeyi özetlemiştir:

“Bu Kanunun amacı, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayisinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.”⁸⁴

⁸⁴ “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu (4691 S.K. – Orijinal Metin)”, **Resmi Gazete**, 24454 (06 Temmuz 2001)

3.3.1.2. 4691 Sayılı Kanun'un Teşvik ve Uygulama Esasları

26.06.2001 Tarihli 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu orijinal metninde madde başlıkları şöyle sıralanmıştır; Amaç, Kapsam, Tanımlar, Kuruluş, Yönetici Şirket, Denetim, Personel, Destek ve Muafiyetler, Yönetmelikler, Uygulanmayacak Hükümler, Geçici Hükümler, Yürürlük ve Yürütme.

Teşviğe konu hükümler, “Personel” ve “Destek ve Muafiyetler” Maddelerinde; Uygulama Esaslarına konu hükümler ise, “Kuruluş”, “Yönetici Şirket”, “Personel”, “Uygulanmayacak Hükümler” ve “Geçici Hükümler” Maddelerinde yer almıştır.

Oldukça yalın, sonuç odaklı ve tedbirli düzenlenmiş olan orijinal kanun metninde öne çıkan teşvikler ve uygulama esasları başlıklar halinde aşağıda özetlenmiştir.

Teşvikler

> Bölge Kuruluş Desteği: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan Bölge Kuruluşu için arazi temini, alt yapı ve idare binası inşası gibi giderler için destek alınması Bakanlık bütçesinde müsaitlik varsa mümkündür. Bölge'nin oluşturulması ve giderlerinin karşılanmasında öncelikli sorumlu Yönetici Şirket'tir ancak, Bakanlık'tan da destek alınabilir.

> Yönetici Şirketin Vergi Muafiyeti: Kanunun uygulanması ile ilgili işlemlerde Yönetici Şirket her türlü vergi, resim ve harçtan muaf tutulmuştur.

> Gelir ve Kurumlar Vergisi Muafiyeti (Kazanç İstisnası): Bölge'de yer alan girişimci Ar-Ge firmalarının Yönetici Şirket tarafında onaylı Ar-Ge projelerinden elde ettikleri kazançları, firmanın Bölge'de faaliyete geçmesini takiben **beş yıl** süre ile gelir ve kurumlar vergisinden muaftır.

> Ar-Ge Personel Ücretlerinin Vergi Muafiyeti: Bölgede yürütülen ar-ge projelerinde çalışan girişimci firma personellerinin bu görevleri ile ilgili ücretleri, **on yıl** süre ile her türlü vergiden istisnadır.

> Akademik Personele Tanınan Teşvikler ve Döner Sermaye Muafiyeti: Bölgede yürütülecek Ar-Ge Projelerinde veya idari görevlerde çalışmak üzere, Üniversite personelinden hizmetine ihtiyaç duyulanlar, çalıştıkları kurumun izni ile tam veya yarı zamanlı olarak Bölgede görev alabilirler.

Yarı zamanlı görev alan akademik personeller ve uzmanların, bu çalışmalarını karşılığında elde edecekleri gelirleri, üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulur.

Tam zamanlı istihdam edilecek Üniversite personellerine ise kurumları tarafından aylıksız izin verilir ve kadroları devam eder. Öğretim elemanları, 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 39. Maddesi'nde yer alan, kurumda belirli bir süre çalışma sonucunda elde edilen, yurt içinde veya yurt dışında araştırma amaçlı geçici görevlendirme haklarını (sabbatical), kurumun izni ile, Bölge içinde yürütecekleri çalışmalar için kullanabilirler. Bu çalışmalar sırasında elde edilen gelirler de döner sermaye kapsamı dışında tutulur.

Akademik Personeller ayrıca, Üniversitenin izni ile akademik birikimlerinin çıktılarını ticarileştirmek amacıyla, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde şirket kurabilir, mevcuttaki bir şirkete ortak olabilir ve yönetimlerinde görev alabilirler.

> Ar-Ge'ye Destek Vergi İndirimine Tabi: Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde AR- GE faaliyetinde bulunan kişi, kurum veya kuruluşlara makbuz karşılığında sponsor olarak bağış yapılabilir. Yapılan bağış ve yardımlar, Gelir Vergisi Yasası ve Kurumlar Vergisi Yasası hükümlerinde belirtilen oranlar ve esaslar dahilinde indirimine tâbi tutulur.

> Atık Su Bedeli Muafiyeti: Atık su arıtma tesisi işleten Bölgeler, belediyelerin aldığı atık su bedelinden muaf tutulmuştur.

Uygulama Esasları

> Kurucu Heyet: Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulumu için başvurular, Kurucu Heyet tarafından yapılır. Kurucu Heyet; Bölge'nin, kampüsüne kurulacağı veya aynı ilde bulunduğu Üniversite / Teknoloji Enstitüsü / Ar-Ge Merkez veya Enstitüsü temsilcileri ile Bölge kurulduktan sonra Bölge Yönetici Şirketine ortak olacak diğer kuruluş temsilcilerinden oluşur. Kurucu Heyet'in, başvuru için, Bölge'ye dair "Yapılabilirlik Raporu" hazırlaması ve raporunu Değerlendirme Kuruluna sunması gerekmektedir.

> Bölge Değerlendirme Kurulu: Kurucu Heyetin Bölge tescili için yaptığı başvuru, bir Kurul tarafından değerlendirilir. Kurul; Bakanlık Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürünün başkanlığında, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, DPT, YÖK, TÜBİTAK, TOBB ve Bakanlık tarafından teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluşun üst düzey temsilcilerinden oluşur.

> Yönetici Şirket: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde işletme ve yönetimden sorumlu merci Bölge Yönetici Şirketi'dir. Bölge'de faaliyet gösterecek girişimci Ar-Ge

firmalarının seçimi, Ar-Ge kapasitelerinin değerlendirilmesi, mevzuata uygun çalışmalar yürüttüklerinin denetlenmesi, girişimci firmalara faaliyetleri için alt yapı ve üst yapı hizmetleri sağlanması ve mevzuata ilişkin rehberlik edilmesi Bölge Yönetici Şirketi'nin başlıca görevleridir.

> Yönetici Şirket Hissedarları: Yönetici Şirketin türü Anonim Şirket olarak belirlendiği için en az beş ortakla kurulması gerekliliğinden⁸⁵ ötürü sorumlu Üniversite/Yüksek Teknoloji Enstitüsü/Kamu Ar-Ge Merkez veya Enstitüsünün kendileri, şirketleri ve/veya vakıf işletmelerine; TOBB'a bağlı Odalar, Borsalar, Bankalar ve Finans Kurumları, Özel Hukuk Tüzel Kişileri, Ar-Ge ve Teknoloji ile ilgili Vakıflar ve Dernekler, Kamu Kuruluşları, İhracatçı Birlikleri ya da 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamında gerekli izinleri alarak Yabancı Özel Hukuk Tüzel Kişileri hissedar olarak eşlik edebilmektedirler.

> Yönetici Şirket ve Kamulaştırma: Yönetici Şirket, Anonim Şirket statüsünde olduğu için kamu kurumlarına ilişkin kanunlardan (1050 Sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu, 832 Sayılı Sayıştay Kanunu ve 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu) muaf tutulmuştur. Ancak, Yönetici Şirkete kamulaştırma hakkı tanınmıştır: *“Bölgelerde ihtiyaç duyulacak araziler 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre sağlanabilir.”* ve *“Yönetici şirket, kamu yararı gerekçesi ile adına kamulaştırma yapan veya yaptıran bir özel hukuk tüzel kişiliğidir. Kamu yararı kararı, yönetici şirketin başvurusu üzerine Bakanlıkça verilir.”* ifadeleri, kendisi özel hukuk tüzel kişisi olarak tanımlanan bir kuruluşa, kamuya ilişkin geniş hakların sağlanması anlamını taşımaktadır.

> Kanundan Önce Kurulmuş Olan Teknoparklar: Kanun, yürürlüğe girmeden önce Bakanlık tarafından onaylanmış bulunan teknoparklar, bu Kanun hükümlerine uymak şartıyla, Kanun'un yürürlüğe girmesini takiben Bölge olarak kabul edilirler ve kanunun sağladığı muafiyet ve desteklerden yararlanırlar.

> Yabancı Personellerin Bölge'de Çalışması: Yabancı personeller, 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu dahilinde Yönetici veya vasıflı Ar-Ge personeli statüsünde çalışabilirler ve personellere sağlanan haklardan yararlanırlar.

⁸⁵ “Türk Ticaret Kanunu (6762 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 9353 (09.07.1956), 1-229, Md 277.

> Bölge'nin Denetimi: Teknoloji Geliştirme Bölgesi içinde faaliyet gösteren girişimci Ar-Ge firmaları ile Bölge Yönetici Şirketi'nin faaliyetleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından denetlenir.

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun teşvik mekanizması, proje bazlı çalışmaktadır. Kanun, Ar-Ge Firmalarının Ar-Ge projeleri ve o projelerde çalışan personelleri için bir dizi vergi muafiyeti getirmiştir. Dolayısıyla, firmalar teşvikleri yürüttükleri projeler üzerinden almaktadırlar. Bu metod üretkenliği de beraberinde getirmiş ve sonuç odaklı, katma değerli ürün ve hizmet çıktılarının piyasaya sunulmasına olanak yaratmıştır.

3.3.1.3. 4691 Sayılı Kanun'a İlişkin Güncellemeler (6170 Öncesi)

2001 yılında yürürlüğe girmiş olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun orijinal metni detaysız ve dolaysız bir kurguya sahiptir. Kanun kapsamında belirli teşvikler hızla sunulmuş ve şartların gelişimine göre esnek davranılabileceği öngörülmüştür. Nitekim bu Kanuna ilişkin mevzuat, yürürlük tarihinden günümüze kadar 20 kez değişikliğe uğramıştır. İlk başlarda deneme yanılma sonucunda yapılan düzeltmelere, 6170 Sayılı Kanun itibarıyla dünyada gelişen yeni düzene uyum ve Türkiye'de Ar-Ge kültürünün iyice yerleşmesi ve yaygınlaşması amaçlarını taşıyan hükümler eklenmiştir.

6170 Sayılı “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” kapsamında yapılan değişikliklere ayrı başlık altında değinilecektir. Ancak, mevzuatın o evreye geçmeden önce, orijinal metinde hassasiyete ve geliştirilme ihtiyacına yol açmış hükümlerine ve ne yönde değişikliklerine dair bir inceleme yapmak yerinde olacaktır. Gelişmeler tarihi sırasıyla aşağıda yer almaktadır.

- 19.06.2002 – Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği⁸⁶: 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Yönetmelikler maddesinde, Uygulama Yönetmeliğinin 6 ay içinde yayınlanacağı belirtilmiş olsa da yönetmeliğin yayınlanması bir yılı bulmuştur. Kanun metninde detaya girilmemiş konular ile çekince yaratan unsurlar yönetmelikle açığa kavuşmuştur. Yönetmelikteki önemli madde içerikleri, alt başlıklar altında gruplandırılarak aşağıda özetlenmiştir:

⁸⁶ “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)”, **Resmi Gazete**, 24790 (19.06.2002).

Teşviklerin Kapsamı

- Teknoloji Geliştirme Bölgesi sınırları içinde KOSGEB TEKMER varsa, KOSGEB TEKMER bünyesindeki şirketler de teşviklerden yararlanabilirler.
- Kanunun yürürlüğe girmeden önce KOSGEB mevzuatı kapsamında teknopark olarak tescil edilmiş olan ODTÜ Teknokent ve TÜBİTAK MAM Teknoparkı, Kanunun yürürlüğe girdiği 06.07.2001 tarihinden itibaren Bölge olarak kabul edilmiştir ve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uygun olarak gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir. Tüm teşvik ve muafiyetlerden bu iki Bölge de yararlanabilir durumdadır.

Bölge Kuruluş ve İşletimi

- Bölge Kuruluşu için Kurucu Heyet'in hazırlaması gereken "Yapılabilirlik Raporu" Yönetmelik ekinde yer almaktadır.
- Bölge Değerlendirme Kurulu'nun 7. Üyesi, teknoloji konusunda faaliyet gösteren özel kuruluş, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) olarak belirlenmiştir.
- Yönetici Şirket, Bölge İşletme Yönergesi'nin hazırlanmasından sorumludur.
- Yönetici Şirket, atık ve afet yönetiminden sorumludur.
- Bölge içindeki yangın ve doğal afet tehlikelerine karşı, girişimcilerin kiraladığı tüm ofis ve binaların sigortalanması gerekmektedir.
- Bölgenin yapılaşmış bölümünün en az %70'i doğrudan Ar-Ge faaliyetlerine ve Ar-Ge firmalarına tahsis edilmelidir. %30'a kadar olan kısım, Bölge amaçlarına uygun olarak gerçekleştirilecek etkinlikler ve Bölgede ihtiyaç duyulan sosyal ve kültürel hizmetler için kullanılabilir.
- Bölge'de gayri menkul satışı yapılamaz.
- Bölge'de faaliyet gösteren girişimci Ar-Ge firmaları, Yönetici Şirket'in başvuru değerlendirme ve Bölge'ye yerleştirme sürecinden sonra vereceği "Faaliyet Belgesi" ile mevzuattan yararlanmaya başlarlar.

Raporlama ve Denetim

- Girişimci Firmalar, Yönetici Şirkete faaliyetlerini aylık olarak rakamlarla, üç aylık olarak da detaylı bir şekilde raporlarlar. Yönetici Şirket ise bu raporları Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na aynı periyotlarla raporlar. Bölgedeki faaliyetlerin Kanuna uygunluğunu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı denetler.

- Kanun kapsamında; vergi muafiyetlerinden yararlanan Yönetici Şirket de dahil olmak üzere tüm firmaların, Bölgede çalışan Ar-Ge personellerinin ve Bölgedeki Ar-Ge faaliyetlerine sponsor olarak vergi indiriminden yararlanan tüm firmaların denetimini Maliye Bakanlığı yürütür.
- 16.10.2003 – Anayasa Mahkemesi Yürütmeyi Durdurma ve İptal Kararı⁸⁷: Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Yasada Madde 4.3’te ve Madde 5.5’te geçen Ananonim Şirket olan Yönetici Şirketin “inşaat ruhsat ve izin denetimi” ile “kamulaştırma” hakkının Anayasa’nın 128. ve 46. Maddelerine aykırılığı nedeniyle iptallerini ve yürürlüklerinin durdurulmasını istemiştir.

Anayasa Mahkemesi, Özel Hukuk Tüzel Kişisi olan ve statü hukuku yerine iş ve çalışma mevzuatına göre personel çalıştıran bir işletmenin, kamu hizmet ve inisiyatifinde olması gereken ve kamu görevlileri tarafından yürütülmesi zorunlu olan işlemleri yapamayacağına oyçokluğuyla karar vermiştir. Bu maddelerde yer alan kamu yetkilerine ilişkin cümleler iptal edilerek kanun metninden çıkarılmıştır ve karar Resmi Gazete’de yayınlanana kadar yürürlükleri durdurulmuştur.
- 25.12.2003 – 5035 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁸⁸: 5035 Sayılı Kanun kapsamında, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nda 6 önemli değişiklik yapılmıştır. Girişimci Ar-Ge firmaları için hayati önemde olan ve Bölge’deki faaliyetlerini doğrudan ilgilendiren değişiklikler şöyledir:
 - Vergi muafiyetlerine ilişkin düzenlemeler, 4691 Sayılı Kanun metninde 8. Madde’de yer alan “Destek ve Muafiyetler” başlığından çıkarılıp Geçici Madde’ye alınmıştır. Bu değişiklik, ekosistemin ihtiyaç ve beklentilerine göre, teşviklerin süresini ve kapsamını daha kolay değiştirilebilir ve daha net çerçevelerle ifade edilebilir hale getirmiştir.⁸⁹
 - Gelir ve Kurumlar vergisi muafiyeti 31.12.2013’e kadar uzatılmıştır.
 - Ar-Ge Personel ücretlerinin vergi muafiyeti 31.12.2013’e kadar uzatılmıştır.

⁸⁷ Anayasa Mahkemesi, [Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 4 ve 5 inci Maddelerinde İki Tümcenin Anayasaya Aykırı Olduğu Gerekçesi ile İptaline Dair Karar.] “E.S.: 2001/383; K.S.:2003/92; K.G.: 16.10.2003”, **Resmi Gazete**, 26054 (19.01.2006).

⁸⁸ “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5035 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 25334(M) (02.01.2004).

⁸⁹ Hüseyin Karşlıoğlu, Sistem Danışmanlık, “Teknopark Mevzuatında Püf Noktalar Semineri”, İTÜ ARI Teknokent ARI 2 Binası Akın Çakmakçı Konferans Salonu, Şubat 2012

- Ücretleri vergiden muaf tutulacak Ar-Ge Personellerine Bölge içinde çalışma zorunluluğu getirilmiştir.

4691 Sayılı Kanunla sağlanan teşvikler, Ar-Ge faaliyetlerinin bir küme ve kültür dahilinde yürütülmesi prensibi ile Ar-Ge Firmalarına ve personellerine sunulmuştur. Bölge dışındaki çalışmalar bu prensibe uymamaktadır. Bu nedenle, ücreti vergi muafiyetine konu Ar-Ge personelinin Bölge içinde görevini yürütüyor olması beklenmektedir. Bu yeni maddeye uygun olarak, Bölge giriş-çıkışları, güvenlik önlemi ile birlikte personel çalışma süresini kayıt altına almak amacıyla turnike sistemlerine bağlanmıştır. Yönetici Şirkete de personelin Bölge’de fiilen çalışıp çalışmadığını denetleme sorumluluğu verilmiştir. Personelin yararlanacağı aylık vergi muafiyeti, Bölgede çalıştığı sürenin toplam çalışma süresine oranı hesaplanarak belirlenmiştir. Toplam çalışma süresi haftada en fazla 45 saat olabilir.

- Bölgelerde Ar-Ge faaliyeti yürüten kişi ve kuruluşlara sponsorluk ve bağış desteğinin vergi indirimine tabi tutulması hükmü kaldırılmıştır.

Ancak bu teşvik, 13 yıl sonra, 2016 yılında başka bir düzenleme ile hedeflenen asıl etkiyi yaratacak şekilde yeniden oluşturulmuştur.

- Belirli sektörlerde yazılım faaliyeti yürüten girişimci firmalara yazılım teslimlerinde Katma Değer Vergisi muafiyeti getirilmiştir. 5035 Sayılı Kanun’un 11. Maddesi; 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nda Geçici Madde 20’ye işlenerek teşvik kapsamını aşağıdaki şartlarla sınırlamıştır:

“4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa göre teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde münhasıran bu bölgelerde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetleri katma değer vergisinden müstesnadır.”

Yazılımlara yönelik KDV istisnası, kısmi istisna kapsamındadır. Bu durumun dezavantajlı tarafı; projenin sonuçlandırılmasına kadar yapılan harcamaların KDV’lerinin iade alınamaması ve firma tarafından maliyet unsuru olarak yüklenilmesidir. Söz konusu teşvik, katma değer vergisi muafiyeti nedeniyle piyasada düşük fiyatla rekabet avantajı sağladığı için değerlidir. Dolayısıyla, piyasadaki rekabet koşullarına göre bu teşvikten yararlanma inisiyatifi firmaya aittir.

- 30.12.2004 – 5281 Sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun:⁹⁰ Kanun’un 41. Maddesi ile, 4691 Sayılı Kanunda Geçici Madde 2’ye ek fıkra gelmiştir ve TÜBİTAK MAM Teknoloji Serbest Bölgesi de 4691 Sayılı Kanun mevzuatı kapsamına alınmıştır.

- 13.01.2011 – 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu:⁹¹ Yönetici Şirketin Anonim Şirket olma zorunluluğu nedeniyle, Üniversiteler ve Vakıfları gibi Bölge ile doğrudan ilişkili kuruluşlarla birlikte; Odalar, vakıflar, kooperatif ve dernekler, kamu kuruluşları ve hatta özel kurum ve kuruluşlar gibi Bölgenin doğrudan faaliyet alanı çerçevesinde olmayan ancak destekleyici olabilecek kuruluşlar da Yönetici Şirket hissedarı olmuştur. Yeni Türk Ticaret Kanunu ile birlikte, Anonim Şirket asgari hissedar sayısının bire inmesini takiben, tali kuruluşlar tercihleri doğrultusunda hisselerini ilgili Vakıf veya Üniversiteye devrederek Yönetici Şirketlerden ayrılabilmişlerdir.

Günümüzde Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetici Şirketleri, hissedar sayısından bağımsız olarak; sermaye, etkililik, işbirliği ve güçbirliği hedefleriyle Anonim Şirket ortaklarını seçmektedirler.

3.3.2. 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ve Uygulama Yönetmeliği

28.02.2008 Tarihli 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mevzuatından ayrı oluşturulmuş olmakla birlikte önceki kanunun devamı ve Ar-Ge mevzuatının tamamlayıcısı niteliğindedir. 4691 Sayılı Kanun ile birlikte oluşan Ar-Ge kültürü ve etkisi, Teknoloji Geliştirme Bölgesi içinde olmayan ya da olamayan firmaları da cezbetmiş ve Ar-Ge faaliyetlerinin teşviklendirilmesini talep etmelerine neden olmuştur.

Çoğunlukla, mevcut yerleşik yatırımları Teknoloji Geliştirme Bölgelerine taşıyamayacak olan büyük kuruluşların talebi sonucunda, “Yerinde Ar-Ge” prensibi ile yeni Kanun üzerine çalışmalar başlamıştır. Kanun Tasarısı, 23. Dönem, 2. Yasama Yılı, 95 Sıra Sayısı, 1/483 Esas Numarası ile 11.12.2007 Tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. Tasarının özeti şöyle ifade edilmiştir:

⁹⁰ “Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5281 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 25687 (3.Mükerrer) (31.12.2004).

⁹¹ “Türk Ticaret Kanunu (6102 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 27846 (14.02.2011), Md 338.

“Ülke ekonomisinin uluslararası düzeyde rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması için AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi suretiyle rekabet gücünün artırılması, AR-GE harcamalarının GSYİH içindeki payının yükseltilmesi, katma değeri yüksek mal ve hizmet üretiminin artırılması, verimliliğin artırılması suretiyle üretim maliyetlerinin düşürülmesi, araştırmacı ve nitelikli iş gücü istihdamının desteklenmesi, yurt dışındaki Türk araştırmacıların yurt içinde istihdamının özendirilmesi, AR-GE kapsamındaki doğrudan yabancı yatırımların ülkeye girişinin hızlandırılması, rekabet öncesi işbirliği projelerinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi öngörülmektedir.”⁹²

28.02.2008 Tarihinde, 23.Dönem 2.Yasama Yılı 71.Birleşim’de kabul edilen Tasarı, 5746 Kanun Numarası ile 12.03.2008 Tarihli, 26814 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.⁹³ 7 Madde’den oluşan Kanun’un madde başlıkları; Amaç ve Kapsam / Tanımlar / İndirim, İstisna, Destek ve Teşvik Unsurları / Uygulama ve Denetim Esasları / Değiştirilen Hükümler / Yürürlük ve Yürütme olarak sıralanmıştır.

Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Kanunu, farklı ölçeklerdeki Ar-Ge firmalarını kapsamıştır. Böylece, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içinde yer almadığı için teşviklerden yararlanamayan tüm Ar-Ge oyuncuları için geçerli bir teşvik paketi oluşturulmuştur. Kanun’dan yararlanabilecek odak grupları aşağıda belirtilmiştir.

Kanun’un Yararlanıcıları:

- Teknoloji Merkezi İşletmeleri: KOSGEB TEKMER’ler bünyesinde yer alan Ar-Ge Firmaları
- Ar-Ge Merkezleri: Türkiye’de kanunî veya iş merkezi bulunan sermaye şirketlerinin; yurt içinde Ar-Ge faaliyeti yürüten, Ar-Ge birikimi ve yeteneği olan ve organizasyon yapısı içinde ayrı bir fiziki alanda ayrı bir birim olarak örgütlenmiş en az 50 tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden bölümleri (Bir firmanın birden fazla Ar-Ge Merkezi olabilir.)
- Kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen Ar- Ge ve yenilik projeleri
- Rekabet öncesi işbirliği projeleri
- Teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmeler: Örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun

⁹² TBMM, Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Bilgileri, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=59465

⁹³ TBMM, 5746 Sayılı Kanun Bilgileri, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_gd.durumu?kanun_no=5746 [08.06.2014]

olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok beş yıl önce almış kişilerin Teknogirişim Sermaye Desteği'ne hak kazanmış projelerine ilişkin kuracağı şirketler. (Proje Başı Destek tutarı 100.000 TL, Toplam Destek tutarı 10.000.000 TL olarak belirlenmiştir.)

5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un Uygulama Yönetmeliği⁹⁴, Kanun'un yürürlüğe girmesini takiben 4 ay gibi kısa bir sürede yayınlanmıştır. Buna göre, 5746 Sayılı Kanun Mevzuatının Teşvikleri ile Uygulama Esasları aşağıda özetlenmiştir.

Teşvikler ve Uygulama Esasları

> Ar-Ge İndirimi: Ar-Ge Projesi sahibi Yararlanıcı Firmaların, ilgili vergi yılında gerçekleştirdikleri Ar-Ge ve yenilik harcamalarının tamamı, Gelir ve Kurumlar Vergisi indirimine tabi tutulur. 500 ve üzerinde tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden Ar-Ge Merkezlerine, ayrıca, o yıl yapılan Ar-Ge ve yenilik harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yarısını daha vergi indirimine tabi tutma teşviki sağlanmıştır. İndirime konu olan Ar-Ge ve yenilik harcamalarının kapsamı; İlk madde ve malzeme giderleri, Amortismanlar, Personel giderleri, Genel giderler (merkezlerde yürütülen faaliyetin devamlılığını sağlamak için yapılan elektrik, gaz, su, haberleşme, nakliye, bakım-onarım harcamaları), Danışmanlık alımları ve bu harcamalara ilişkin vergi, resim ve harçlar olarak belirlenmiştir.

Ar-Ge İndirimi konusu mevzuatımızda daha önce, 2004 yılında 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. Maddesinde⁹⁵ ve 13.06.2006 Tarihli 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanun'unda⁹⁶ "Diğer İndirimler" başlığı altında, "*Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 40'ı oranında hesaplanacak "Ar-Ge indirimi"*" düzenlemesiyle yer almıştır. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarındaki söz konusu "Ar-Ge İndirimi" oranı, 01.04.2008 Tarihinde yürürlüğe

⁹⁴ "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği (Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)", **Resmi Gazete**, 26953 (31.07.2008)

⁹⁵ "Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5228 S. K.)", **Resmi Gazete**, 25539 (31.07.2004), Md 28.

⁹⁶ "Kurumlar Vergisi Kanunu (5520 S. K.)", **Resmi Gazete**, 26205 (21.06.2006), Md 10.

giren 5746 Sayılı Kanun’la, sadece Kanunun Yararlanıcıları için %100 olarak belirlenmiştir.⁹⁷

“15.07.2016 Tarihli 6728 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile, Ar-Ge İndirimi oranı, tüm Ar-Ge faaliyeti yürüten İşletmeler için %100’e çekilmiştir.⁹⁸ Böylece, ülkemizdeki firmalar, herhangi bir özel mevzuat kapsamında olmaksızın Ar-Ge için yaptığı yatırım ve harcamaların tutarını vergiden düşebilmektedirler.

> Gelir Vergisi Stopajı Teşviki: Kanun’un yararlanıcısı olan kuruluşlarda çalışan Ar-Ge Personellerinin tamamı ile Ar-Ge Personel sayısının %10’u kadar (üst tam sayıya yuvarlanır) sayıda Destek Personelinin ücretlerine; Doktorali personeller için %90, diğerleri için %80 oranında Gelir Vergisi İndirimi uygulanır. Teşvik için, ilgili Ar-Ge ve destek personelinin merkez içinde çalışma gerekliliği bulunmakta olup, çalışma süresine ilişkin kayıtları merkez tarafından tutulmaktadır. Toplam çalışma süresi haftada en fazla 45 saat olabilir.

> Sigorta Primi İşveren Desteği: Kanunun yararlanıcısı olan kuruluşlarda çalışan Ar-Ge Personellerinin tamamı ile Ar-Ge Personel sayısının %10’u kadar (üst tam sayıya yuvarlanır) sayıda Destek Personelinin çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, her bir çalışan için beş yıl süreyle Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.

Bu Teşvik, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında çalışan Ar-Ge Personellerini de kapsayacak şekilde Kanun maddesinde yer almıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, bu konuda her iki kanunun muhatabı kişi ve kuruluşları kapsayacak şekilde 2008-85 Sayılı Genelgeyi⁹⁹ 25.09.2008 Tarihinde yayınlayarak işleyiş hakkında bilgi vermiştir.

2008 yılında hem Teknoloji Geliştirme Bölgeleri hem de Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi mevzuatlarına dahil olan beş yıl süre kısıtlı Sigorta Primi İşveren Desteği Teşviki; 2014 yılında, “6552 Sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden

⁹⁷ Enver Bozdemir, “Ar-Ge ve Yenilik Faaliyetlerinde Teşviklerin Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**, (Ocak-Şubat 2018): 17.

⁹⁸ “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6728 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 29796 (09.08.2016), Md 60.

⁹⁹ Sosyal Güvenlik Kurumu Bşk. Sosyal Sigortalar Genel Md. Prim Tahsilat Daire Başkanlığı., Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Genelgesi, Genelge 2008-85 (25.09.2008)

Yapılandırılmasına Dair Kanun’un 144. Maddesi ile Kanunların yürürlük süresi olan 2023 yılının sonuna kadar uzatılmıştır.¹⁰⁰

> Destek Personeli Teşvikleri: Destek personeline sağlanan teşvikler, en düşük brüt ücretli destek personelinden başlayacak şekilde, Ar-Ge personel sayısının %10’una tekabül eden sayıya ulaşana kadar sağlanır.

> Damga Vergisi İstisnası: Kanun kapsamında düzenlenen her türlü Ar-Ge ve yenilik faaliyetine ilişkin evrak damga vergisinden muaftır.

> Teşviklerin Yürürlük Süresi: Kanun kapsamında yer alan Teşvikler, 31.12.2023 Tarihine kadar geçerlidir.

> İki Ar-Ge Kanununun Teşviklerinin Çakışması: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri’nde yer alan girişimci firmaların; Kamu kurum ve kuruluşları veya uluslararası fonlar tarafından destekli bir Ar-Ge projesi yürütmeleri durumunda, ilgili projeleri için hangi kanun kapsamında teşvik alacaklarını tercih etmeleri gerekir. Aynı proje için her iki kanunun teşvikinden yararlanılamaz. Aynı şekilde, Teknoloji Geliştirme Bölgesi içinde yer alan KOSGEB TEKMER firmalarının da faaliyetlerinin teşviklendirilmesi konusunda 5746 veya 4691 Sayılı Kanunlardan birini seçme şansı ve gerekliliği bulunmaktadır.

> Diğer Kanunlar ile Teşviklerin Çakışması: 5746 Sayılı Kanun’la birlikte Ar-Ge personellerine ve %10’u oranında destek personeline sigorta primi işveren hissesi teşviki uygulanmaktadır. Benzer teşvik uygulamaları, 4857 Sayılı İş Kanunu ve 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları kapsamında da yer almaktadır. Böyle bir durumda, aynı personel için, aynı dönem içinde mükerrer olarak 5746 Sayılı Kanun desteğinden yararlanılması mümkün değildir. Diğer Kanunların sağladığı teşvikler; Ar-Ge personelleri ve %10’u oranında destek personeli haricinde kalan personeller için uygulanabilir durumdadır ya da ilgili personel için sadece bir kanun teşvikinin seçilmesi gerekliliği bulunmaktadır.¹⁰¹

Kanunların çakışmaması prensibi, Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyeti için de geçerlidir. 5746 Sayılı Kanun kapsamındaki indirim, istisna, destek ve teşviklerden

¹⁰⁰ “İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun (6552 S. K.)”, **Resmî Gazete**, 29116 (Mükerrer) (11.09.2014), Md 144.e.

¹⁰¹ Mustafa Tan, Tahir Erdem, **Türkiye’de Ar-Ge Teşvikleri**, (İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2010), 124-125.

yararlananlar; Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunları'ndan yer alan "Ar-Ge İndirim" oranı teşvikinden ayrıca yararlanamamaktadırlar.

3.3.3. 6170 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve Yeni Uygulama Yönetmeliği

02.03.2011 Tarihli 6170 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda artık ihtiyaca cevap veremez olan veya uygulamada hukuki boşluk oluşturan hükümlerin yenilenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Girişimci Firmalar için yeni ve anlamlı teşvikler gelmiş olsa da, bu kanun daha çok Bölge kuruluşu, işletimi ve denetimi gibi idari konularla ilgilenmiştir.

Kanun Tasarısı, 23. Dönem, 4. Yasama Yılı, 521 Sıra Sayısı, 1/869 Esas Numarası ile 21.04.2010 Tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. Tasarının özeti şöyle ifade edilmiştir:

*"Tasarı ile, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kuruluşuna ilişkin 4691 sayılı Kanunda değişiklik yapılarak, Bölgelerin imar planları ile uygulama projelerinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanması ve Bölgede yapılacak tesislerin inşası ile ilgili ruhsat ve izinlerin de bu Bakanlık tarafından verilmesi; Hazineye ait arazilerin Teknoloji Geliştirme Bölgesi yönetici şirketine ilk yıl bedeli olarak emlak vergi değerinin yüzde üçü bedelle tahsisinin sağlanması; Bölgenin kuruluşu için gerekli olan finansal yeterlilik kriterinin getirilmesi; Bölge yönetici şirketi ve Bölgede faaliyet gösteren firmaların Kanunun temel amacına uygun faaliyet göstermelerine ilişkin etkin bir denetim ve performans kriterleri sisteminin getirilmesi; ayrıca, Kanunun, Anayasa Mahkemesinin 16/10/2003 tarihli ve 2003/92 sayılı kararı ile iptal edilmiş olan, yönetici şirketin kamu yararı gerekçesiyle kamulaştırma yapma yetkisi ile ruhsat ve izinlerin yönetici şirket tarafından verilmesine ilişkin hükümlerin, iptal gerekçeleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek ortaya çıkan hukuki boşluğun giderilmesi öngörülmektedir."*¹⁰²

02.03.2011 Tarihinde, 23.Dönem 5.Yasama Yılı 72.Birleşim'de kabul edilen Tasarı, 6170 Kanun Numarası ile 12.03.2011 Tarihli, 27872 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁰³

Bu Kanun'un yayınlanmasından üç ay sonra 635 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Yayınlanarak, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın teşkilatlanmasını değiştirmiş ve Ar-Ge Mevzuatı ile ilgili yeni merci, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olmuştur.

¹⁰² TBMM, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Bil., https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=83321

¹⁰³ TBMM, 6170 Sayılı Kanun Bilgileri, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=6170 [09.06.2019]

Dolayısıyla, kanunların uygulanması ve faaliyetlerin denetlenmesine ilişkin mevzuat hükümlerinde “Bakanlık” tanımının karşılığı, 635 Sayılı KHK’nın Resmi Gazete’de yayınlandığı 08.06.2011 Tarihinden itibaren Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’dır.

6170 Sayılı Kanun’un yayınlanmasından sonra, gerek Kanun’da yer alan yeni teşvikler, gerekse Bakanlık Teşkilat değişimi, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mevzuatı ile ilgili tüm oyuncuları yeni Uygulama Yönetmeliğini beklemeye sevk etmiştir. Maalesef ilgili Yönetmelik 3 yıl boyunca çıkarılamamıştır. Bu durum, Teşviklerden yeni yasaya istinaden yararlanmak isteyen girişimci firmalar ile uygulama esaslarına emin olamayan Yönetici Şirketler arasında anlaşmazlığa yol açmıştır. Bölge işletimi konusunda Bakanlığa karşı doğrudan sorumluluğu olan Yönetici Şirketler, Uygulama Yönetmeliğini beklemek konusunda ısrarcı davranmışlardır.

12.03.2014 Tarihinde yayınlanan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetmeliği,¹⁰⁴ sorulara cevap vermekle kalmamış, yönetmelik kapsamında bir dizi şartı daha yürürlüğe almıştır. Buna göre, 6170 Sayılı Kanun ve sonrasında yayınlanan Uygulama Yönetmeliğine göre; Yeni Tanımlar, Teşvikler ve Uygulama Esasları aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

Yeni Tanımlar ve Yükümlülükler

> Yazılım Faaliyetleri: Yazılımın tanımı yeniden yapılmış ve Ar-Ge tanımının içinde de yer verilerek destek kapsamına dahil edilmiştir.

> Kuluçka Merkezi (İnkübatör): Yeni girişim ve işletmelerin hayata geçmesi ve/veya geliştirilmesi için ofis, ekipman, fon ve benzeri hizmet ve desteklerin sağlanması amacıyla Kuluçka Merkezi tanımı yapılmış ve Yönetici Şirkete bir yıl içerisinde Kuluçka Merkezi Kurma yükümlülüğü getirilmiştir.

> Teknoloji Transfer Ofisi (TTO): Teknoloji Geliştiren Ar-Ge Kurumları ile teknolojiyi kullanan Sanayi Şirketleri arasında iletişim ve işbirliği kurulması, teknolojinin transferinin ve sanayide aktif kullanılmasının sağlanması ve fikri mülkiyet haklarına ilişkin koruma, satış ve pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla Teknoloji Transfer Ofisi tanımı yapılmış ve Yönetici Şirkete üç yıl içerisinde Teknoloji Transfer Ofisi kurma yükümlülüğü getirilmiştir.

¹⁰⁴ “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”, **Resmi Gazete**, 28939 (12.03.2014), 11-36.

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2001 yılı itibarı ile temel amaç ve motivasyonu, hali hazırda teknoloji geliştiren şirketlerin vergi muafiyet teşvikleri ile ayakta kalmalarının ve bu vesileyle harcamadıkları gider kalemlerini yeniden üretime dahil ederek sürdürülebilirliklerinin sağlanmasıydı. Aynı zamanda, yurt dışında önde gelen Teknoloji Firmalarının Türkiye'de yatırım yaparak nitelikli iş gücüne istihdam sağlamaları amaçlanmıştı. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri için öncelikli iki konu ise, bulundukları yöredeki Ar-Ge ve Sanayi potansiyeli ile iyi firma ve know-how'ı Bölgelerine çekmek olarak belirlenmişti. 10 yıllık sürede bu hedeflere ulaşılmış ve Türkiye'deki Teknoloji Geliştirme Bölgesi sayısı 50'ye ulaşmıştı.

Bu seviyeden itibaren, çıtayı bir adım daha ileriye taşımak üzere; yeni firmaların oluşmasını teşvik etmek amacıyla Kuluçka Merkezlerinin ve Üniversite-Sanayi işbirliğinin daha verimli ve sonuç odaklı kurulması amacıyla da Teknoloji Transfer Ofislerinin kurulmaları Kanun tarafından şart koşulmuştur. Bu vesileyle, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetici Şirketlerinin, artık Bölge'de yer kiralayan ve faaliyetleri denetleyen idari yapılar olmanın ötesinde, doğrudan üretime katkıda bulunacak yeni misyon ve sorumlulukları oluşmuştur. Yönetici Şirkete imkan tanınan diğer faaliyet alanları; fikri mülkiyet, şirket kuruluşu, fon kaynakları, finansman, mali ve hukuki uygulamalar gibi konularda mentörlük ve danışmanlık hizmeti sağlaması, eğitimler organize etmesi, makina-ekipman laboratuvarı kurması ve bedeli karşılığı ortak kullanıma sunması, test-ölçüm-kalibrasyon ve kalite güvence gibi teknik hizmetler sunması, risk sermayesi ve yatırım ağlarına erişim sağlaması, küme faaliyeti ve teknoloji işbirliği programları yürütmesi ve hatta kendisinin Ar-Ge faaliyetinde bulunması gibi oldukça geniş bir yelpazede, teknoloji ve iş geliştirme odaklı olarak kurgulanmıştır.

Yeni Teşvikler ve Uygulama Esasları

> Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyeti: Daha önce 31.12.2013 tarihine kadar olan muafiyetler, 31.12.2023 tarihine kadar uzatılmıştır.

Bu tarih ile, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun muafiyet süresi, 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un muafiyet süresi ile senkronlanmıştır.

> Ar-Ge Personel Ücretlerinin Vergi Muafiyeti: Ar-Ge Personelleri ile Ar-Ge Personel sayısının %10'u kadar (üst tam sayıya yuvarlanır) sayıda Destek Personelinin ücretleri, 31.12.2023 tarihine kadar her türlü vergiden muaf tutulmuştur. Destek Personelleri

için olan teşvik, firma içindeki en düşük brüt ücretli destek personelinden başlamak üzere yürürlüğe konulmuştur.

Bu düzenleme ile, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun personel vergi teşviki, süre ve kapsam açısından 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile senkronlanmıştır.

> Bölge Dışında Çalışma: Girişimci Firma personellerinin Bölge dışında da çalışabilmeleri ve muafiyetlerden yararlanabilmelerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Yönetici şirketin değerlendirme süreçleri ve onayı dahilinde, personellerin Bölge dışında geçirdiği sürelerle ait bu çalışmaları kapsamında elde ettikleri ücretlerinin; üniversite bünyesinde kadrolu olan öğretim elemanları için % 50'si, diğer Ar-Ge personelleri için % 25'i gelir vergisinden muaf tutulmuştur.

Bölge dışında çalışmanın teşvik kapsamı içine alınması ihtiyacı, Ar-Ge Projesinin ilerlemesi için Bölge dışında yapılması gereken numune test, analiz, ölçüm, müşteri ile iletişim, işbirliği ve ortak çalışma gibi zorunlu aşamaların Bölge içi teşviklerinden mahrum kalması sonucunda belirlemiştir. Bu nedenle, Bölge dışında çalışma konusuna bir nebze esneklik getirilmiştir.

> Üniversite İdari Personeli: Akademik personellere ek olarak, Üniversitelerde idari personel olarak çalışanlara da Bölge'de görevlendirilme imkanı getirilmiştir.

> Yabancı Personellerin Bölge'de Çalışması: Bölge'de yabancı personel çalıştırma koşulları yeniden düzenlenmiştir. 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yerine; 2003 yılında yürürlüğe girmiş olan 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve 4817 Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümleri geçerli kılınmıştır. Ancak, özünde Bölgede yabancı uyruklu kişilerin çalışmasına ilişkin kapsam aynı kalmıştır. Yabancı uyruklu kişiler, yönetici ve vasıflı AR-GE personeli olarak çalışabilirler.

> Yazılım Teslimlerinde KDV Muafiyeti: 25.12.2003 Tarihli 5035 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, belirli sektörlere ilişkin yazılım üreten girişimci firmalara ürün ve hizmetin tesliminde piyasada rekabet avantajı yaşamaları için Katma Değer Vergisi'nden muaf satış yapma imkanı tanınmıştır. Yeni Yönetmelik ile, bu hakkın kullanılması için Yönetici Şirketin onayının alınması şart koşulmuştur.

> Yönetici Şirketin Vergi Muafiyeti: Yönetici Şirket'in vergi muafiyet avantajı azalmıştır. “Her türlü vergiden muaf olmak” yerine, girişimci firmalar gibi Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyetine ve ek olarak, kanunun yürütülmesi ile ilgili düzenlenen evraklarda damga vergisi ve harç muafiyetine sahip olacak şekilde düzenleme yapılmıştır.

> Teknolojik Ürün Yatırımı: Bölge içinde üretilen prototiplerin seri üretimine olanak tanımak amacıyla “Teknolojik Ürün Yatırımı” için uygunluk verilmiştir. Bölge kapasitesi müsait ise, firmalar, üretim bantlarını Ar-Ge birimlerine yakın konumlandırma imkanı bulmuşlardır. Ancak, seri üretim çıktılarından satışından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde yine Bölge dışı esasları geçerli kılınmıştır.

Teknolojik Ürün Yatırımı faaliyeti için Bölge yapılaşma oranının en fazla %35'inin kullanılabileceği belirtilmiştir.

2015 yılında, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği'nin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin Yönetmelik¹⁰⁵ yayınlanmış ve Yönetmelik ekine “*Teknolojik Ürün Tanımlama Belgesi*” formu eklenerek Teknolojik Ürün Yatırımı için firmalara standart bir başvuru süreci sağlanmıştır.

> Bölge Yapılarının Kullanımı: Önceki yönetmelik kapsamında, Ar-Ge dışı; sosyal, kültürel, eğitim gibi faaliyetler için ayrılmış olan %30'luk oran, %25'e düşürülmüştür. Bu oranın düşmesinde Teknolojik Ürün Yatırımı için %35'e kadar ayrılmış olan pay da etkili olmuştur.

> Yönetici Şirketin Kamu Kanunları Muafiyeti: Yönetici Şirket, bu kanun kapsamında da kamu kurumlarına ilişkin kanunlardan muaf tutulmuştur. Ancak süreç içinde, kamu kurumlarını ilgilendiren kanunlar değişmiştir. Yönetici Şirketin muaf olduğu Kanunlar; 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu olarak ifade edilmiştir.

> Yönetici Şirketin Mali Denetimi: Yönetici Şirket'e, her türlü hesap ve işlemlerini, yıllık olarak, 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yetkilendirilmiş Yeminli Mali Müşavire inceletme yükümlülüğü getirilmiştir. Müşavirle her yılın ocak ayı sonuna kadar o yıla ilişkin sözleşmenin yapılması ve Yeminli Mali Müşavirin, Bakanlıkça belirlenecek Yeminli

¹⁰⁵ “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”, **Resmî Gazete**, 29241 (19.01.2015), 1-3.

Mali Müşavir Rapor Formatına uygun olarak düzenleyeceği mali denetim raporunun birer örneğinin bir sonraki yılın haziran ayı sonuna kadar Bakanlığa göndermesi zorunlu tutulmuştur.

> Yönetici Şirketin Genel Müdürü: Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketinin Genel Müdürlük pozisyonu için en az lisans derecesinde üniversite mezunu olma zorunluluğu getirilmiştir.

Yönetmelik taslağında genel müdürün eğitim durumu için en az yüksek lisans mezunu olma koşulu önerilmiş olsa da, hali hazırda faaliyette olan çok sayıdaki Teknoloji Geliştirme Bölgesi bu şartı taşımadığı için yönetmelik, en az lisans mezuniyetini şart koştur.

Ayrıca, Bölge faaliyete geçtiğinde, Bölge'nin mevzuata uygun yönetilmesi ve faaliyetlerin izlenmesi gerekliliği nedeniyle Yönetici Şirket'in en az 3 kişilik istihdam sağlaması zorunlu tutulmuştur.

> Raporlar ve Yazılı Dokümanlar: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetici Şirketleri ve Bölge girişimci firmalarının belirli periyotlarla bir dizi doküman ve rapor hazırlamaları talep edilmiştir. Söz konusu doküman ve raporlar Bölge'nin hazırlığı, kurumsal işletimi ve denetimi için önem teşkil etmektedir. İlgili evrakların detayları ve hazırlanma sıklıkları aşağıda belirtilmiştir:

- Bölge Yapılabilirlik Raporu: 2002 tarihli Uygulama Yönetmeliği ekinde yer alan Bölge Yapılabilirlik Raporu, yeni yasa hüküm ve ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmiştir. Bölge kurulmadan önce Kurucu Heyet ya da Yönetici Şirket tarafından Uygulama Yönetmeliği ekinde belirtilen esaslara göre hazırlanması gereken rapor, Değerlendirme Kurulu'na değerlendirilir ve olumlu bulunması durumunda Bölge kuruluşuna karar verilir.
- Bölge İşletme Yönergesi: Yönetici Şirket tarafından hazırlanması gereken bu doküman, Bölge'de yer alacak girişimci firmalara ilişkin değerlendirme ve yerleştirme süreçlerini, tahliye süreçlerini, sağlanacak hizmetleri ve işletme usul ve esaslarını içerir. Bölge Kuruluşundan itibaren üç ay içinde Bakanlık Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi ve mevzuat değişikliklerinde yeni hükümlere göre revize edilmesi gerekir.

Söz konusu Yönergenin hazırlanması 2002 Tarihli Uygulama Yönetmeliğinde de şart koşulmuştur ancak yeni yönetmelikte İşletme Yönergesi, çok sayıda maddenin uygulanmasında başvuru kaynağı olarak gösterilmiştir. Bu nedenle,

Bölge Yönetici Şirketleri ilk yasaya göre çok daha karmaşık olan Uygulama Esaslarına istinaden Bölge İşletme Yönergesi'ni hazırlamak ve girişimci firmalar ile paylaşmak durumunda kalmışlardır.

- Stratejik Plan: Yönetici şirketin hazırlaması gereken bu doküman, Bölge'nin kuruluşundan itibaren bir yıl içinde ve en az üç yıllık olmak üzere hazırlanması ve ilgili sürenin bitmesiyle tekrar edilmesi gereken dosyayı temsil eder. Ayrıca, her yılın sonunda stratejik plana göre hazırlanmış olan performans göstergeleri gerçekleşme oranlarının, gerekçeleri ile birlikte rapor edilmesi gerekmektedir.
- Etki Değerlendirme Raporu: Her yılın sonunda, Yönetici Şirket ve Bölge'de yer alan Ar-Ge firmalarının o yıl içinde almış oldukları destek ve muafiyetlere ilişkin etki ve sonuç değerlendirmesinin Bakanlığın belirlediği formata uygun olarak hazırlanması gereken raporu ifade eder.
- Aylık Raporlama: Bölge'de faaliyet gösteren Ar-Ge Firmalarının, Ar-Ge projeleri ve personel listelerinin, personel Bölge giriş-çıkış kayıtlarının ve kayıt altında tutulan diğer tüm detaylarının aylık olarak arşivlenmesi ve gerektiğinde Bakanlığa bildirilmesini ifade eder.
- Üç Aylık Raporlama: Yönetici Şirket ve Bölge Girişimci Firmalarının her çeyrek yıldaki faaliyetlerinin, mali müşavirleri tarafından onaylanmış olarak, Bakanlığın belirlediği formatta sunulmasını ifade eder. Bu raporlamanın ilgili üç ayı takiben iki ay içinde Bakanlığa gönderilmesi ve rapor içeriğinin Bakanlık portaline işlenmesi gerekmektedir.

> Kuluçka Firmalarına İlişkin Bilgi ve Yükümlülükler: Kuluçka firmaları; Ar-Ge, teknolojik yenilik ve yazılım faaliyeti yürüten, kamu kurum ve kuruluşları tarafından ya da özel sektör işletmelerince düzenlenen yarışma programları ile desteklenmesi uygun görülen ya da kendi kaynaklarıyla bu faaliyetlerde bulunan proje sahibi genç girişimciler veya yeni işletmelerdir. KOBİ Sınıflandırma Kriterleri açısından Mikro ölçekli firma olarak değerlendirilebilirler. Bölge içindeki Kuluçka firma sayısı, toplam firma sayısının en az %10'u kadar olmalıdır. Bölge içinde KOSGEB TEKMER varsa, oranlama yapılırken TEKMER firmaları da hesaplama dahil edilebilir. Ancak, KOSGEB TEKMER yoksa, Bölge'nin kendi Kuluçka Merkezini bir yıl içinde kurması zorunlu tutulmuştur.

Kuluçka Firmaları için kira indirim oranları da mevzuat kapsamında belirlenmiştir. Kamu destekli Ar-Ge projesine sahip Kuluçka Firmaları için %25, diğeri için %50 kira indirimi, en fazla üç yıl süreyle uygulanır hükmü getirilmiştir.

> Ar-Ge Projesi Değeriendirme ve Onay Süreçleri: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri’nde yer alacak girişimci firmaların; kendilerinin, Ar-Ge kùltürlerinin ve Ar-Ge projelerinin kapsamlı bir denetim sürecinden geçmesi gerekliliğı aşamalarıyla Uygulama Yönetmeliğı’nde belirtilmiştir. Buna göre, en az ikisi öğretim üyesi olan konunun uzmanı üç kişinin, önerilen Ar-Ge projesini; proje süresi, Bölge dışında çalışma gereksinimi, ticarileşme potansiyeli, ihracat veya ithal ikamesi potansiyeli, teknoloji seviyesi, yenilik, verimlilik, üniversite-sanayi işbirliğı potansiyeli gibi parametreleri de dikkate alarak bir Ar-Ge projesi niteliğinde olup olmadığını incelemesi ve değeriendirme raporunu Yönetici şirkete sunması gerekmektedir. Yönetici şirketin projelerin değeriendirilmesine ilişkin bilgi ve belgeleri arşivleme yükümlölüğü bulunmaktadır.

Ayrıca, Girişimci firma tarafından önerilen proje, kamu veya uluslararası destekli bir Ar-Ge projesi ise söz konusu projenin yeniden inceleme ve değeriendirilme gereksinimi bulunmamaktadır.

Yönetici şirket, ilgili belge ve raporları inceleyerek uygun görmesi durumunda, İşletme Yönergesi kapsamında ve Bölge’sinde yer müsaitliğı varsa girişimci firmaya ofis alanı tahsis eder.

Ar-Ge Projesi onay prosedürü; Bölge’deki her yeni proje teklifinde, proje süre uzatım talebinde ve başka bir Bölge’den nakil talebi durumlarında uygulanır.

> Girişimci Firma Yaptırım ve Tahliye Süreçleri: Bölge’de yer alan girişimci firmaların, Bölge’de faaliyette bulundukları sürece mutlaka en az bir Ar-Ge projesi yürütmeleri ve Bölge kurallarına uymaları mevzuatın başından beri zorunlu tutulmuştur. Ancak, Kanun’a aykırı hareket eden girişimci firmalar için yaptırım ve tahliye süreçleri yeni yönetmelikle daha net ve somut olarak ifade edilmiştir. Yaptırım iki aşamalı kurgulanmıştır:

- Üç Aylık Raporları usulüne uygun teslim etmeyen, tüm Ar-Ge projeleri bitmiş olan ve/veya Bölge İşletme Yönergesine veya Yönetmelikte belirtilen hususlara uymayan girişimci firmaların aylık muafiyet belgeleri Yönetici şirket tarafından onaylanmaz.

- Tüm Ar-Ge projeleri bitmiş olan girişimci firmaların, en geç üç ay içerisinde yeni bir Ar-Ge projesi sunmuş olmaları gerekir. Aksi takdirde, firmanın, kira sözleşme süresi dikkate alınmaksızın Bölge'den ihraç süreci başlar.

02 Mart 2011 Tarihli 6170 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 12 Mart 2014 Tarihinde yayınlanan Uygulama Yönetmeliği ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yeni bir ekosisteme dönüşmüştür. Bu yeni ekosistemde, Ar-Ge faaliyetleri için teşvikler bol tutulmuş ancak, denetim ve yaptırım mekanizmaları da sıkılaştırılmıştır. Destek ve muafiyetlerin, Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un gerisinde kalan kapsamı, yeni kanunla birlikte denk duruma gelmiştir.

3.3.4. 6676 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Ar-Ge Reform Paketi)

16.02.2016 Tarihli 6676 Sayılı “*Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”; 2016 yılına kadar yürürlüklerini sürdürmüş olan iki Ar-Ge kanunu ile birlikte, Ar-Ge ile doğrudan ya da dolaylı ilintili kurumların ve kanunların işleyişinde de bir dizi değişiklik hükmü getirmiştir. Bu nedenle, bu Kanun literatürde Ar-Ge Reform Paketi olarak da anılmaktadır.

Ar-Ge Reform Paketinin etkilediği mevzuat; 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, 278 Sayılı TÜBİTAK Kanunu, 3624 Sayılı KOSGEB Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu, 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ve 635 sayılı Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

3.3.4.1. 6676 Sayılı Kanun'un Kabul Süreci ve Gerekçesi

Türkiye'yi 2023 hedeflerine taşımak amacıyla; 64. Hükümet Programı, 64. Eylem Planı, Onuncu Kalkınma Planı ve Öncelikli Dönüşüm Programları doğrultusunda hazırlanan Kanun Tasarısı, 26. Dönem, 1. Yasama Yılı, 97 Sıra Sayısı, 1/540 Esas

Numarası ile 18.01.2016 Tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulmuştur.¹⁰⁶

Kanunun Gerekçeleri, mevzuattaki önceki düzenleme motivasyonlarına benzer içerikte ifade edilmiştir:

- Ar-Ge ve yenilik ekosistemini güçlendirmek,
- Ar-Ge insan kaynağı kapasitesini artırmak,
- Yüksek katma değerli ürünlerin üretilmesini sağlamak,
- Üniversite-Sanayi işbirliğini geliştirmek ve kurumsallaştırmak,
- Bilgiyi ticarileştirmek,
- Teknoloji ve yenilikçi şirketlerin ortaya çıkmasını ve gelişimini desteklemek.

Gerekçe metninin ilerleyen bölümlerinde, mevcut başlıklara tamamen yeni bir kavram eklenerek “Tasarım Faaliyetleri”nin de desteklenmesi gerekliliği ortaya konulmuştur. Dünya’daki ekonomi ve sanayi alanındaki rekabette tasarımın önemli bir etken olduğu, rekabet avantajı kazanmak için tasarımın stratejik araç olarak kullanılabileceği, insan ve çevre odaklı tasarımların geliştirilmesi için ortam yaratılması gerekliliği ve Türk tasarım kimliğinin tanınması ve uluslararası kabul görmesini sağlamak şeklinde görüş ve hedefler belirtilerek katma değerli ürün yaratmada Ar-Ge’nin yanında Tasarım faaliyetlerinin de teşvik edilmesi önerilmiştir.

Gerekçede ayrıca; Temel Bilimler eğitimi ile Yüksek Lisans ve Doktora derecelerinin daha fazla desteğe tabi olması, nitelikli yabancı uyruklu kişilerin çalıştırılması için prosedürlerin kolaylaştırılması, KOBİ’lerin Ar-Ge faaliyetlerine yönlendirilmesi için “sipariş”le ürün ve hizmet geliştirme ortamının canlandırılması ve Üniversite-Sanayi İşbirliğini geliştirmek amacıyla Üniversite Döner Sermaye kesinti oranının Ar-Ge ve Tasarım faaliyetleri için düşürülmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Genel olarak Muhalefet tarafından da destek gören tasarı için; bahsi geçen geliştirmelerin yeterli yapısal reformu içermediği, Ar-Ge ve Teknoloji konusunda halen Dünya’nın çok gerisinde kaldığı ve tasarı oluşturulurken muhalefetin görüş ve desteğinin alınmadığı hususları “Muhalefet Şerhi” olarak belirtilmiştir.

¹⁰⁶ TBMM, “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/540) ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu”
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss97.pdf> [10.04.2019]

Tasarı; Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26. Dönem 1. Yasama Yılı 36, 37, 38 ve 39. Birleşimlerinde görüşülmüş, 16.02.2016 Tarihli 39. Birleşiminde 6676 Kanun Numarası ile kabul edilmiştir. Kanun, 23.02.2016 Tarihinde Cumhurbaşkanlığı'nın onayına sunulmuş, 25.02.2016 Tarihinde onaylanmıştır. 6676 Sayılı Kanun, 26.02.2016 Tarihinde 29636 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 01.03.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁰⁷

Kanun'un yürürlüğe girmesi ile iki Ar-Ge Kanunu'nun Teşvik ve Uygulama Esaslarında da köklü değişiklikler olmuştur. Hem 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu için hem de 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun için yeni değişiklikleri düzenleyen Uygulama Yönetmelikleri 10.08.2016 Tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.¹⁰⁸

Ar-Ge Reform Paketi ile, mevzuatta yer alan teşvik mekanizmaları hedefler doğrultusunda biraz daha geliştirilmiştir. Yeni teşvikler, ihtiyaç ve muhatap odaklı düşünülmüş, ekosistemde direkt karşılığı olan düzenlemeler getirilmiştir.

3.3.4.2. 6676 Sayılı Kanun'un Ar-Ge Mevzuatına Etkisi

Ar-Ge faaliyetlerini doğrudan ilgilendiren iki Kanun başta olmak üzere toplamda 12 Kanun, Ar-Ge Reform Paketi'nden etkilenmiştir. Paketin, 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na etkileri alt başlıklarda detaylandırılmıştır.

3.3.4.2.1. 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'a Etkileri

- Tasarım Faaliyetlerinin Teşvik Kapsamına Eklenmesi ve Kanun Adında Değişiklik: 6676 Sayılı Kanun'un 25. Maddesiyle, 5746 Sayılı Kanunun adı "*Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun*" olarak değiştirilmiştir.

26. Madde ile Kanun kapsamında desteklenecek faaliyetler "Ar-Ge, yenilik ve tasarım"; desteklenecek personeller "Ar-Ge ve tasarım personeli"; desteklenecek kuruluşlar ise

¹⁰⁷ TBMM, 6676 Sayılı Kanun Bilgileri,

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=6676 [12.04.2019]

¹⁰⁸ "Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)", **Resmi Gazete**, 29797 (10.08.2016), 70-96. "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)", **Resmi Gazete**, 29797 (10.08.2016), 97-133.

“Ar-Ge merkezleri ile tasarım merkezleri” şeklinde değiştirilerek Tasarım kavramı Ar-Ge bileşenleri ile birlikte mevzuata bağlanmıştır.

27. Madde ile Tanımlar Maddesine; “Tasarım Faaliyeti”, “Tasarım Merkezi”, “Tasarım Personeli”, “Tasarımcı”, “Tasarım Projesi” tanımları eklenmiştir.

Tasarım Merkezi olarak faaliyet yürütebilecek sektörler öncelikle sanayi alanları olup diğer sektörler, Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir. Karara göre; *“katma değer ve rekabet avantajı yaratma potansiyelini haiz, ürün veya ürünlerin işlevselliğini artırma, geliştirme, iyileştirme ve farklılaştırmaya yönelik yenilikçi faaliyetlerin tümü tasarım faaliyeti olarak dikkate alınır.”*¹⁰⁹ Karar kapsamında desteklenecek faaliyet alanları belirlenirken Avrupa Birliği’nin ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılmasında kullandığı NACE Rev.2 kodları dikkate alınmış ve aşağıdaki sektörler seçilmiştir¹¹⁰:

- 59.11 ve 59.12 - Sinema Filmi, Video ve Televizyon Programları Yapım Faaliyetleri ve Çekim Sonrası Faaliyetleri
- 74.10 - Uzmanlaşmış Tasarım Faaliyetleri – Endüstriyel tasarım, ev eşyaları, tekstil, giyim ve ayakkabı gibi kişisel eşyaların tasarımı kapsam dahilinde; İç mimar ve uzmanlaşmış grafik tasarımcıların faaliyetleri kapsam haricinde tutulmuştur.
- 90.02 ve 90.03 - Gösteri Sanatları Destekleyici Faaliyetleri ve Sanatsal Yaratıcılık Faaliyetleri

- Temel Bilimler, Yüksek Lisans ve Doktora Mezunlarına Ek Teşvikler: 6676 Sayılı Kanun’un 1. Maddesiyle, Temel Bilimler mezunlarının diğer lisans bölümlerinden mezunlara kıyasla bir üst teşvik diliminden yararlandırılması hükmü getirilmiştir.

Temel bilimler, Yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programlarını ifade etmektedir. Piyasada genellikle mühendislik gibi uygulamalı bilim dallarından mezun kişilerin tercih edilmesi nedeniyle; hem mevcuttaki Temel Bilimler mezunlarının istihdamını cazip hale getirmek hem de nitelikli öğrencilerin temel bilimlere de yönlendirilmesini sağlamak amacıyla, herhangi bir lisans bölümü mezuniyetine kıyasla ek teşvikler sunulmuştur.

¹⁰⁹ Bakanlar Kurulu, [Tasarım Faaliyeti Alanları Hakkında Karar] “K.S: 2016/9094; K.G.:01.08.2016”, **Resmî Gazete**, 29798 (11.08.2016)

¹¹⁰ Direktif Proje Yönetim Ofisi (diPMO), 5746 Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Sunumu, Ağustos 2016 | <https://dipmo.net/wp-content/uploads/2016/09/5746-Tasar%C4%B1m-Faaliyetlerinin-Desteklenmesi-Sunumu.pdf>, 5.

5746 Sayılı Kanun'da uygulanan Ar-Ge Personeli Gelir Vergisi Stopajı Teşviki, mezun olunan bölüm ve dereceye göre aşağıdaki oranlarda yeniden düzenlenmiştir:

- Doktoralı olanlar ve Temel Bilimler alanlarından birinde yüksek lisans derecesine sahip olanlar → %95,
- Yüksek Lisanslı olanlar ile Temel Bilimler alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar → %90,
- Diğer Personeller → %80.

Temel Bilimler Mezunu personellerin çalıştırılmasını teşvik eden bir diğer düzenleme ise; Ar-Ge Merkezlerinde çalışan her bir Temel Bilimler mezunu personel için ödenen aylık ücretin, asgari ücret aylık brüt tutarı kadarlık kısmının 2 yıl süreyle Bakanlık bütçesinden karşılanacak olmasıdır. Bu uygulama Ar-Ge merkezinde istihdam edilen toplam personel sayısının %10'una kadar sayıda Temel Bilimler mezunu için geçerli olup, söz konusu Temel Bilimler mezunu personelin ilk kez ve 01.03.2016 tarihinden sonra istihdam edilmiş olması gerekmektedir.¹¹¹

- Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde Çalışacak Asgari Personel Sayısının İndirilmesi:

5746 Sayılı Kanun'un yararlanıcılarından biri olan Ar-Ge Merkezleri için gerek şart; Kanunun yürürlük tarihi olan 2008 yılı itibarı ile en az 50 tam zaman eşdeğer Ar-Ge Personeli çalıştırması olarak belirlenmiştir. Bu sayı, 21.05.2014 Tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile 30'a indirilmiştir.¹¹² 6676 Sayılı Kanun'la birlikte, Ar-Ge kültürünün daha da yayılması ve daha küçük ölçekli firmaların da Ar-Ge faaliyetine özendirilmesi amacıyla; asgari tam zaman eşdeğer Ar-Ge Personel sayısının 15'e düşürülmesi veya kanuni seviyesi olan 50'ye arttırılması veya bu sınırlar içinde farklı sektörler için farklılaştırılması konusunda Bakanlar Kurulu'na yetki verilmiştir.

Kanun kapsamında yeni Yararlanıcı olan Tasarım Merkezleri için ise asgari tam zaman eşdeğer tasarım personeli sayısı 10 olarak belirlenmiş olup, bu sayının 5'e kadar düşürülmesi veya bu aralıkta belirlenmesi konusunda da yine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

¹¹¹ PH Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik, Ar-Ge ve Tasarım Faaliyetleri ile Sağlanan Teşvik ve Destekler Sunumu 2018, 18.

<http://phymm.com.tr/wp-content/uploads/2018/12/ArGeFaaliyetleriilesaglanantesvikvedestekler.pdf>

¹¹² Bakanlar Kurulu, [5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Ar-Ge Merkezlerinde İstihdam Edilebilecek Ar-Ge Personeli Sayısının Tespitine Dair Karar] "K.S: 2014/6400; K.G.:21.05.2014", **Resmî Gazete**, 29034 (18 Haziran 2014)

Bakanlar Kurulu söz konusu yetkiyi kullanarak, Ar-Ge Merkezi asgari tam zaman eşdeğer Ar-Ge Personeli Sayısını 15 olarak belirlemiştir ancak, İmalat faaliyetleri arasında yer alan Motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı ile Hava taşıtları, uzay araçları, askeri savaş araçları, Motosiklet ve sınıflandırılmamış diğer ulaşım araç ve ekipmanlarının imalatı üzerine çalışan merkezleri için asgari sayı halen 30 olarak tutulmuştur.¹¹³ Tasarım Merkezi için Kanun’da belirtilen sayılarda bir değişiklik yapılmamıştır.

500 ve üzerinde tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden Ar-Ge Merkezlerine, bir önceki yıla kıyasla artan Ar-Ge ve yenilik harcamasının artışının yarısı kadarı daha vergi indirimi kapsamındaydı. Ancak, 6676 Sayılı Kanun’la bu teşvik kaldırılmış yerine, “*Bakanlar Kurulunca belirlenen kriterleri haiz Ar-Ge merkezlerinde ayrıca o yıl yapılan Ar-Ge ve yenilik harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yüzde ellisine kadarı; Bakanlar Kurulunca belirlenen kriterleri haiz tasarım merkezlerinde ayrıca o yıl yapılan tasarım harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yüzde ellisine kadarı indirim konusu yapılabilir.*” teşviki gelmiştir.

10.08.2016 tarihinde yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı, söz konusu kriterleri belirlemiş ve aşağıdaki kriterlerden herhangi birinde bir önceki yıla göre en az %20 artış sağlayan Ar-Ge veya tasarım merkezlerine, o yıl yapılan Ar-Ge ve yenilik veya tasarım harcamalarının bir önceki yıla göre artış tutarının %50’sini ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapma hakkı tanımıştır.¹¹⁴

- a) Ar-Ge veya tasarım harcamalarının toplam ciro içindeki payı,
- b) Tescil edilen ulusal veya uluslar arası patent sayısı,
- c) Uluslar arası destekli proje sayısı,
- ç) Lisansüstü dereceli araştırmacı sayısının toplam Ar-Ge personeli sayısına oranı,
- d) Toplam araştırmacı sayısının toplam Ar-Ge personeli sayısına oranı,
- e) Ar-Ge sonucu ortaya çıkan yeni ürünlerden elde edilen cironun toplam ciroya oranı”

Dolayısıyla, öncelikle büyük ölçekli Ar-Ge şirketlerine teşvik sağlamak üzere hazırlanmış olan Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, ilerleyen süreçte desteğini tüm ölçeklere dengeli sunacak şekilde düzenlenmiştir.

¹¹³ Bakanlar Kurulu, [Ar-Ge Merkezlerinde İstihdam Edilecek Ar-Ge Personeli Sayısının Tespiti Hakkında Karar] “K.S: 2016/9093; K.G.: 01.08.2016”, **Resmi Gazete**, 29798 (11 Ağustos 2016)

¹¹⁴ Bakanlar Kurulu, [Ar-Ge, Yenilik ve Tasarım Harcamalarının Kazancın Tespitinde İndirim Konusu Yapılması Hakkında Karar] “K.S: 2016/9092; K.G.: 01.08.2016”, **Resmi Gazete**, 29797 (10.08.2016)

- Öğretim Elemanlarının Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde Çalışabilmesi: Öğretim Elemanlarının daha önce genellikle Üniversiteler bünyesinde kurulmuş olan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde çalışabilmelerine ilişkin düzenlemenin bir benzeri, Ar-Ge ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamına da alınmıştır. Öğretim Elemanları, Üniversitelerinin izni ile Döner Sermaye'den muaf olarak; Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde yarı zamanlı çalışabilecek ve 6 yıl tam zamanlı kadrolu olarak üniversitede çalışmanın ardından 1 yıllık araştırma izni (sabbatical) haklarını aylıksız ancak kadroları devam edecek şekilde Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde çalışmak üzere kullanabileceklerdir. Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde tam zamanlı çalışan Öğretim Elemanları da tam zaman eşdeğer Ar-Ge/tasarım personeli hesaplamasında dikkate alınmaktadır.

6676 Sayılı Kanun kapsamında yapılan ve Öğretim Elemanlarını doğrudan ilgilendiren bir başka düzenleme ise, Üniversite – Sanayi işbirliği kapsamında Ar-Ge, yenilik ve tasarım projeleri için Üniversite Döner Sermaye kesintisinin %15'e indirilmiş olmasıdır. İlgili projeden elde edilen gelirin %85'inin doğrudan Öğretim Elemanına ödenmesi şartı getirilerek Üniversite – Sanayi İşbirliğinin daha aktif ve cazip kurulması hedeflenmiştir.

- Merkez Dışında Çalışma Esnekliği: Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinde personel ücretlerine ilişkin teşviklerden tam oranda yararlanabilmek için, söz konusu personelin aylık çalışma süresi boyunca fiziken Merkez'de çalışıyor olması gerekmektedir. Ancak, yeni düzenleme ile, Ar-Ge ve Tasarım projeleriyle ilgili olup Ar-Ge ve Tasarım Merkezi dışında yürütülmesi gereken saha çalışması, üretim ortamı, laboratuvar, test merkezi, kongre, konferans, sempozyum gibi faaliyetler için Bakanlığın bilgilendirilmesi kaydıyla, merkez dışındaki bu faaliyetlere ilişkin ücretlerin yüzde yüze kadar olan kısmı Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek oranda gelir vergisi stopajı teşviki kapsamına dahil edilmiştir.¹¹⁵ Ayrıca, proje gereklerinden bağımsız olarak, personelin akademik ve mesleki gelişimine destek olmak amacıyla; en az bir yıldır bu Merkezlerde çalışmış olan Ar-Ge veya tasarım personelinin, yüksek lisans yapanlar için en fazla 1,5 yıl, doktora yapanlar için ise en fazla 2 yıl süreyle aynı teşvik kapsamında değerlendirilmesi de düzenlemede yer almıştır.

Bakanlar Kurulu, Kanun'un Uygulama Yönetmeliği'nin yayınladığının ertesi günü yayınlanmak üzere, Merkez dışında çalışma konusunu da düzenlemiş ve gelir vergisi

¹¹⁵ T. C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, "Ar-Ge Reform Paketi Tanıtım Sunumu", İstanbul Teknik Üniversitesi Süleyman Demirel Kültür Merkezi, 02 Mart 2016

stopajı teşvikini %100'e çıkarma yetkisini üst sınırdan kullanarak oranı %100 olarak belirlemiştir.¹¹⁶ Bu durumda, Ar-Ge ve Tasarım Personellerinin bordroları, yukarıda bahsi geçen faaliyetler açısından değerlendirildiğinde Merkez içindeymiş gibi işlem görmektedir.

- Gümrük Vergisi İstisnası: Ar-Ge, yenilik ve tasarım projelerinde kullanılmak üzere ithal edilen makine, teçhizat, malzeme vb. eşyalar gümrük vergisinden, bu kapsamda düzenlenen evrak ve yapılan işlemler ise damga vergisi ve harçtan muaf tutulmuştur. Muafiyetin amacı, yararlanıcıların maliyet yükünün azalması ve proje sürelerinin uzamasına yol açan süreçlerin hızlı geçilmesini sağlamaktır.

İthalat ve gümrük işlemleri, ilgili kurumların çevrimiçi olduğu Tek Pencere Sistemi üzerinden yapılmaktadır. Tek Pencere Sistemi; Gümrük Vergisi İstisnasının hızlı ve etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan bir web portalı sistemidir.¹¹⁷ Gümrük işlemlerine konu olan eşyaya ilişkin olarak farklı kurumlarca düzenlenmesi gereken izin, onay ve belge başvurularının tek bir noktaya yapılarak (e-başvuru) ilgili kuruma iletildiği ve ilgili kurumca düzenlenen belgelerin doğrudan gümrük işlemlerinde kullanılmak üzere elektronik ortamda (e-belge) gönderildiği (Gümrük ve) Ticaret Bakanlığı kontrol ve koordinasyonunda yürütülen sistem şeklinde işleyişi özetlenebilir.¹¹⁸

- Siparişe Dayalı Ar-Ge Faaliyeti: Ar-Ge teşviklerinden sadece Ar-Ge faaliyeti yürüten firmaların değil, aynı zamanda yeni ve özgün ürün üretimini talep eden siparişçi firmaların da yararlandırılması kültürün yaygınlaşması açısından önemli görülmüştür. Siparişe dayalı projelerde İndirim paylaşımı modeli oluşturulmuş, sözleşme çerçevesinde düzenlenen işbirliğinde, Ar-Ge ve Tasarım projesi için yapılan harcamaların %50'sinin merkezler tarafından, diğer %50'sinin siparişi veren gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından indirim konusu yapılabilmesi imkanı getirilmiştir. Oranların %100'e çıkarılması konusunda Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Siparişi verenin vergi mükellifi olmaması durumunda harcamaların tamamı Ar-Ge ve Tasarım Merkezi tarafından indirim konusu yapılabilir. Siparişi

¹¹⁶ Bakanlar Kurulu, [Ar-Ge veya Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Çalışan Ar-Ge veya Tasarım Personelinin Merkez ya da Bölge Dışındaki Faaliyetlerine İlişkin Ücretlerin Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Kapsamında Değerlendirilmesi Hakkında Karar] “K.S: 2016/9091; K.G.: 01.08.2016”, **Resmî Gazete**, 29798 (11 Ağustos 2016)

¹¹⁷ T. C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ar-Ge Reform Paketi İkincil Mevzuatı 4691 Sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği Sunumu, 2016, 13.

¹¹⁸ Hüseyin Karslıoğlu, Sistem Global Danışmanlık, “Teknopark'ta Hayatınız Değişti Semineri”, 2016.

verenler ayrıca, siparişe ilgili evrak ve kağıtların damga vergisinden de muaf tutulmuştur.

- Teknogirişim Sermayesi Desteği: Kanun'da 100.000 TL olarak belirlenmiş olan Girişim Sermayesi tutarını 500.000 TL'ye kadar arttırma yetkisi Bakanlar Kurulu'na tanınmıştır. Günümüzde bu tutar, 200.000 TL olarak uygulanmaktadır.

Teknogirişim Sermaye Desteği'ne başvuru şartı, konusunun uzmanlarını daha geniş bir perspektifte kapsayacak şekilde esnetilmiş ve Lisans ve üstü programlardan son 5 yıl içinde mezun olmuş olma şartı 10 yıla çıkarılmıştır.

- Teknogirişim Firmalarına Sermaye Desteği Teşviki: Teknogirişim Sermayesi Desteği almış yeni girişimcilere ek kaynak sağlanmasını teşvik etmek amacıyla; bu kuruluşlara doğrudan girişim sermayesi desteğinde bulunan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine, söz konusu sermaye tutarını vergi indirimine konu etme imkanı tanınmıştır. Bu teşviğin şartları; sermayenin teknogirişim projesinin finansmanında kullanılması, desteği veren gelir ve kurumlar vergisi mükellefinin kurum kazancının %10'unu ve öz sermayesinin %20'sini aşmaması, indirim konusu yapılacak tutarın yıllık 500.000 TL'yi aşmaması ve sağlanan sermaye desteğinin iki yıl içerisinde projeyi yürüten kuruluş tarafından kullanılması şeklinde belirlenmiştir.¹¹⁹ Sermaye desteği iki yıl içinde ilgili projenin finansmanında kullanılmaz ise, kullanılmayan kısım için indirim dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergilerin gecikme faizi ile birlikte tahsil edilmesi yaptırımını da hükme bağlanmıştır. Teşvikin oranlarını ve parasal sınırlarını değiştirmek konusunda Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

- Tasarım Tescil Desteği: Türk Tasarım Danışma Konseyi'nin önerileri doğrultusunda Bakanlık tarafından belirlenen kriterlere uygun olarak düzenlenen tasarım yarışmalarında sergilenen tasarımların tescil giderlerinin, Bakanlık bütçesindeki ödenek sınırı çerçevesinde geri ödemesiz olarak desteklenmesi teşvik kapsamına alınmıştır.

- Ar-Ge Merkezlerinin Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde Yer Alabilmesi: 2008'de yayınlamış Uygulama Yönetmeliği kapsamında, "*Ar-Ge merkezlerinin, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa göre kurulan teknoloji geliştirme bölgeleri dışında yer alması*" şartı koşulmuş olup, her iki kanun hem teşvikler hem de fiziksel açıdan ayrı

¹¹⁹ PwC Türkiye, "Ar-Ge ve Yenilik Reform Paketine İlişkin Yönetmelik Yayınlandı", **Ar-Ge Bültenleri 2016/3**, 10 Ağustos 2016.

tutulmuşlardır. Ar-Ge Reform Paketi, Ar-Ge kültürünün yaygınlaşması ve işbirliğinin güçlenmesi hedefiyle Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerine Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içinde yer alabilme hakkı tanımıştır. Teşviklerin yine her kanunun kendi mevzuatı içinde değerlendirilmesi gerekliliği ile birlikte, fiziksel açıdan yakın konuşlanmalarının önündeki engel kaldırılmıştır.

- Ar-Ge Merkezi Raporlama Dönemi: 2008’de yayınlamış olan Uygulama Yönetmeliği’nde Ar-Ge Merkezlerinin Yıllık Faaliyet Raporlarını, her yıl faaliyet belgesinin kendilerine verilen tarihi izleyen bir sonraki ay içinde Bakanlığa sunmaları yükümlülüğü yer almakta iken, Ar-Ge Reform Paketi sonrası, Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinin yıllık Faaliyet Raporlarını bir sonraki yılın en geç Mayıs ayı içinde Bakanlığa yazılı veya elektronik ortamda sunmaları şeklinde düzenleme getirilmiştir. Bakanlığın Faaliyet Raporlarına ilişkin incelemelerinin ise yıl bitmeden tamamlanacağı belirtilmiştir.

- Rekabet Öncesi İşbirliği Projelerine Ek Destek: Rekabet öncesi işbirliği projeleri, iki veya daha fazla kuruluşun ölçek ekonomisinden yararlanmak üzere; yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak, verimliliği artırmak ve yüksek katma değer yaratmak amacıyla rekabet öncesinde ortak parça veya sistem geliştirmek ya da platform kurabilmek amacıyla yürüttükleri bilimsel ve teknolojik niteliği olan projeleri ifade etmektedir. Projelerin Bakanlıkça ilan edilen teknoloji alanlarında ve en fazla 36 ay süreli olması gerekmektedir.

Proje bazlı işbirliği yürüten işletmeler, bu işbirliğini bir sözleşme ile; ortak Ar-Ge çalışması, ortak ürün geliştirme, kaynak sağlama, ortak üretim, dağıtım ve hizmetin paylaşımına ilişkin ticari konuları kapsayan faaliyet ve planlarını kayıt altına alırlar. Tarafların işbirliği için yaptıkları katkılar sözleşmede belirtilen ortak özel bir hesaba tutulur ve izlenir. Ortak hesaba aktarılan tutarlar, başka bir amaç için kullanılamamaktadır.

Yukarıda açıklandığı şekilde kurgusu belirlenmiş olan ve 5746 Sayılı Kanun’un yararlanıcıları arasında olan Rekabet Öncesi İşbirliği Projesi yürüten işletmelere; mevzuatın kendilerine tanıdığı hak ve teşviklere ek olarak, proje bütçesinin en fazla %50’sine kadar olan kısmını Bakanlık bütçesinden geri ödemesiz hibe olarak ortak hesaplarına alabilmeleri yönünde yeni bir teşvik sağlanmıştır.

3.3.4.2.2. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na Etkileri

- İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi: 6676 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mevzuatına “İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi” kavramı eklenmiştir. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile aynı düzenlemelere tabi olacak şekilde tasarlanan Bölge'ler, öncelikli ve stratejik sektörlerde tematik kümelenmeyi hedeflemektedir. İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, belirli bir sektör ve bu sektöre dahil alt sektörlerde faaliyet gösteren girişimci firmaların oranının en az %75 olması gerekmektedir.

- Tasarım Faaliyetleri ve İlgili Tanımlar Mevzuat Kapsamında: Tasarım faaliyetleri, 5746 Sayılı Kanun mevzuatına olduğu gibi Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mevzuatına da dahil edilmiştir. 6676 Sayılı Kanun'un 8. Maddesi ile; “Tasarım Faaliyeti”, “Tasarım Projesi”, “Tasarım Personeli” ve “Tasarımcı” ifadeleri 4691 Sayılı Kanun'un Tanımlar maddesine işlenmiştir.

- KOSGEB'in Değerlendirme Kurulu Üyeleri Arasına Katılması: Ülkemizdeki tüm illerde Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulması hedefiyle, KOSGEB'in Bölge Değerlendirme Kurulu Üyeleri arasına katılması kararlaştırılmış ve üniversite-sanayi potansiyelinin yeterli olmadığı illerde öncelikle TEKMER'lerin kurulmasını sağlaması planlanmıştır.

- Faaliyet Bilgileri Raporlama Süreçlerinde Değişiklik: Bölge Yönetici Şirketi ve Bölge'de Ar-Ge faaliyeti yürüten girişimci firmalar, Ar-Ge Reform Paketine kadar üç aylık dönemler halinde faaliyet bilgilerini Bakanlığa raporlamaktaydılar. Yeni düzenleme ile bu işlem, yıllık olarak, Mayıs ayının sonuna kadar elektronik ortamda Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü'ne sunulması şeklinde kurgulanmıştır.

Bakanlık, 2013-2014 yıllarında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kayıtlı olduğu elektronik portal sistemine geçmiş ve aradan geçen süre zarfında tüm Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile bünyelerindeki girişimci firmaların faaliyet bilgilerini anlık ve sürekli tutma imkanına erişmiştir. Bölgeler de olanakları doğrultusunda, iç portal ve Bakanlık Sistemine entegre portal yazılımları kullanarak veri kayıt ve akışını sürekli hale getirmişlerdir.

- Yönetici Şirket'e Emlak Vergisi Muafiyeti: Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketi, mevzuattaki önceki düzenlemelerde; Bölge Girişimci firmaları gibi kurumlar vergisinden ve ayrıca mevzuatın uygulanmasına ilişkin belgelerde damga vergisi,

resim ve harçlardan muaf tutulmuştur. 6676 Sayılı Kanun’la emlak vergisi muafiyeti de sağlanmıştır. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri’nde, Bölge Yönetici Şirketi mülkiyetindeki taşınmazlar emlak vergisinden muaf tutulmuştur.

- Gümrük Vergisi Muafiyeti: Gümrük vergisi istisnası, 5746 sayılı Kanun Kapsamında olduğu gibi 4691 Sayılı Kanun kapsamına da yeni teşvik olarak eklenmiştir. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yürütülen Ar-Ge Projelerinde kullanılmak üzere ithal edilen eşyalar gümrük vergisinden, bu kapsamda düzenlenen evrak ve yapılan işlemler ise damga vergisi ve harçtan muaf tutulmuştur. İthalat ve Gümrük işlemleri yine Tek Pencere Sistemi üzerinden yapılmaktadır.

- Bölge Dışında Çalışma Esnekliği: 2001 yılında yürürlüğe giren Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında, 2003 yılından itibaren ücreti vergi teşvikine konu personel için Bölge içinde çalışma ve çalışma sürelerinin kayıt altında tutulması yükümlülüğü getirilmiştir. Teşvikler de Bölge içindeki çalışma süresi doğrultusunda sağlanmıştır. 2011 yılında Kanun’da ve 2014 yılında Yönetmelik’teki düzenleme ile, ilgili personele, düşük oranlarda da olsa teşvikten yararlanarak gerekli durumlarda Bölge dışında çalışma serbestisi tanınmıştır. 2016 yılında yürürlüğe giren Ar-Ge Reform Paketi ve Uygulama Yönetmeliği ile, Bölge dışında çalışma konusu oldukça esnek bir kapsama kavuşmuştur.

Teknoloji Geliştirme Bölgesi’nde yürütülen Ar-Ge projesinin gereksinimleri doğrultusunda personeller, Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerine giderek ortak çalışma yürütebilir; laboratuvar, analiz, test, deney faaliyetlerinde bulunabilir; saha araştırmaları yürütebilir, prototip geliştirme için atölye ve üretim ortamlarına gidebilir ve ayrıca kongre, konferans gibi bilimsel etkinliklere katılabilirler. Bölge dışında çalışma hakkının tanınması talebi, firma tarafından Yönetici Şirkete sunulan Ar-Ge Projesi teklifinde gerekçelendirilerek anlatılmalı ve hakem görüşü doğrultusunda onaylanmalıdır.

Ayrıca, proje gereklerinden bağımsız olarak, personelin akademik ve mesleki gelişimine destek olmak amacıyla; en az bir yıldır Bölge’de çalışan Ar-Ge ve tasarım personelinin, yüksek lisans yapanlar için en fazla 1,5 yıl, doktora yapanlar için ise en fazla 2 yıl süreyle aynı teşvik kapsamında değerlendirilmesi hakkı tanınmıştır.

Yukarıda belirtilen faaliyet ve çalışmalar nedeniyle Bölge dışından geçen süreler 2016/9091 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %100 teşvik kapsamında sayılmış olup,

teşvikten yararlanılması için Yönetici Şirket onayı ve Bakanlığın bilgilendirilmesi şart koşulmuştur. Personelin Bölge dışında geçirdiği sürenin, Bölge’de yürütülen görevle ilgisi olmadığının tespiti halinde ziyaa uğratılan vergiden işveren işletme sorumlu tutulmuştur.

- Bölge Firmalarına Sermaye Desteği Teşviki: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri’nde yer alan girişimci firmaların kaynak ve yatırımcı bulma sorunlarına çözüm üretmek ve teknoloji odaklı yatırımcılığı teşvik etmek amacıyla, bu firmalara Doğrudan Girişim Sermayesi sağlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine vergi indirimi kolaylığı getirilmiştir. Teşvik, 5746 Sayılı Kanun kapsamında Teknogirişim firmalarına sağlanan Sermaye Desteği Teşviki ile aynı standartlarda uygulanmaktadır: Desteği veren gelir ve kurumlar vergisi mükellefinin kurum kazancının %10’unu ve öz sermayesinin %20’sini aşmaması, indirim konusu yapılacak tutarın yıllık 500.000 TL’yi aşmaması ve sağlanan sermaye desteğinin iki yıl içerisinde ilgili projeyi yürüten kuruluş tarafından proje için kullanılması gerekmektedir.

- Bölge’de Yer Alabilecek Ar-Ge Faaliyeti Yürüten Kuruluşlar: Bölge Girişimci Firmaları dışında; Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin çıkış noktasını oluşturan KOSGEB TEKMER’ler, bazı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içindeki fiziksel varlıklarını sürdürmeye devam etmektedirler. 6676 Sayılı Kanun ve sonrasında yayınlanan Uygulama Yönetmelikleri kapsamında Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinin de Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin içinde yer alabilmelerinin önü açılmıştır. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği; farklı mevzuatlara dayanarak kurulan Ar-Ge kuruluşlarını, Bakanlık ve Bölge Yönetici Şirketine karşı idari açıdan sorumlu tutmuştur.

- Proje Bitirme Belgesi: Ar-Ge Reform Paketi ile gelen değişiklikler sonucunda, 10.08.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanacak şekilde yeniden düzenlenen Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında mevzuata yeni bir kavram eklenerek “Proje Bitirme Belgesi” tanımlaması yapılmıştır. Proje Bitirme Belgesi; *“Bölgede başlatılan Ar-Ge veya tasarım projelerinin Bölgede sonuçlandırılmasını takiben, girişimcinin talebi üzerine Genel Müdürlükçe belirlenen formata uygun olarak yönetici şirket tarafından düzenlenen belge”* şeklinde tanımlanmış olup, ilk etapta TÜR Belgesi başvurusunda kullanılacak belgeyi, bir sonraki mevzuat değişikliğinde ise kazanç istisnası için zorunlu belgeyi ifade etmektedir. TÜR Belgesi, “Teknolojik Ürün Deneyim Belgesi”nin kısaltması olup

bu belge, Ar-Ge projesi sonucunda elde edilen ürünün piyasaya arzından itibaren 5 yıl süreyle kamu ihalelerinde rekabet avantajı sağlamaktadır.

- Bölge Kuruluş ve Faaliyetine İlişkin Süre Limitleri: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Kurucu Heyet ya da Yönetici Şirket tarafından Bölge Yapılabilirlik Raporunun hazırlanmasını takiben Değerlendirme Kurulunca değerlendirilir ve uygun bulunması durumunda Bakanlar Kurulu (Cumhurbaşkanlığı) Kararıyla Resmi Gazete’de yayınlanarak ilan edilmektedirler. 6676 Sayılı Kanun’a kadar mevzuatta, Yönetici Şirket’in kuruluşu ve Bölge’nin faaliyete geçişi ile ilgili bir süre kısıtı yer almamıştır. Ancak, önceki yıllarda ilan edilmiş olmasına rağmen uzun süredir faaliyete geçememiş Teknoloji Geliştirme Bölgeleri olması nedeniyle süre kısıtları belirlenmiştir. Buna göre; *“Bölge kuruluş kararının Resmî Gazete’de yayımı tarihinden itibaren; yönetici şirket kuruluşu bir yıl içerisinde sonuçlandırılır ve Bölge en fazla üç yıl içerisinde faaliyete geçirilir.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Mücbir sebepler dışında, belirtilen süreler içerisinde gerekli ilerlemeler kaydedilemezse Bakanlığa müracaat edilir ve Bakanlığın uygun görüşü dahilinde Yönetici Şirketin kuruluşu için en fazla 6 ay, Bölgenin faaliyete geçişi için ise en fazla bir yıl ek süre verilebilir. Ek sürelerin sonunda da Bölgenin faaliyete geçememesi durumunda Bölge ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu (Cumhurbaşkanlığı) Kararı hüküm ve sonuçları ile birlikte ortadan kalkacaktır.

3.3.4.2.3. Her İki Kanuna Etki Eden Diğer Yasalarda Yapılan Düzenlemeler

6676 Sayılı Kanun (Ar-Ge Reform Paketi), öncelikle Ar-Ge mevzuatını hedef almış olmakla birlikte Ar-Ge ilintili faaliyetler yürüten kamu kurumlarının kanunlarında ve kamu düzenini ilgilendiren bazı kanunlarda da küçük değişiklikler yapmıştır. Paket kapsamında, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ile 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun’da yapılan düzenlemeler arasında doğrudan 5746 ve 4691 Sayılı Kanunları ilgilendiren maddeler bulunmaktadır.

Madde 17, Kamu İhale Kanunu’nun 10.1.b.2.f Maddesi’ne “Ar-Ge Merkezlerinde” ibaresinin yanına “Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde” ve maddenin devamına “Ar-Ge Projesi neticesinde ortaya çıktığı belgelendirilen ürünlerin” ibarelerini eklemiştir. Kamu İhale Kanunu’nun 10. Maddesi, *“İhaleye katılacak isteklilerden, ekonomik ve malî yeterlik ile mesleki ve teknik yeterliklerinin belirlenmesine ilişkin olarak aşağıda belirtilen bilgi ve belgeler istenebilir:”* konusunu düzenlemektedir. Dolayısıyla, yeni değişiklikle, Ar-Ge Projesi yürüttüğünü ve sonuçlandığını

belgeleyen tüm firmalar, kamu ihalelerinde bu belgeleri kullanabilir duruma gelmişlerdir.

Madde 20, 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu'na Ek Madde 1 ekleyerek; 5746 ve 4691 Sayılı Kanun Kapsamında, *“Ar-Ge, yenilik ve tasarım personeli olarak çalışacak yabancıların çalışma izni başvuruları, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının olumlu görüşü üzerine karara bağlanır.”* hükmü getirmiştir. Bu düzenleme ile Bakanlık, Ar-Ge firmalarının yabancı uyruklu personel çalıştırma girişimlerinde, Çalışma Bakanlığının referans aldığı kuruluş haline gelmiştir ve yabancı uyruklu Ar-Ge ve tasarım personeli istihdamı kolaylaştırılmıştır.

3.3.4.2.4. 4691 ve 5746 Sayılı Kanunların Teşviklerinin Denkleştirilmesi

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu 2001 yılında, 5746 Sayılı Kanun 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Her iki Kanunun kendi iç mevzuatında yapılan düzenlemeler, diğerini teşviklerin kapsamı açısından geride bırakmıştır. Ar-Ge Reform Paketi, iki kanunun sağladığı teşvikleri birbirine yakınsatmıştır. Ar-Ge ve Tasarım Merkezlerinin Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içinde yer alabilme serbestisinin gelmesiyle keskin lokasyon farklılıkları da ortadan kalkmıştır.

Her iki Kanunun en önemli teşvikleri, Gelir ve Kurumlar Vergisindeki muafiyet veya indirim ile Personelin Gelir Vergisi Stopajı teşvikidir. 5746 Sayılı Kanun'da Ar-Ge İndirimini arttırmak üzere yeni kriterler belirlenmiş ve Personel Gelir Vergisi indirim oranları %100'e yaklaşmıştır. En önemli iki teşvik birbirine oldukça yakınsamış olup iki mevzuatın tamamen senronlandığı konu başlıkları; Tasarım faaliyetlerinin destek kapsamı içine alınması, Sermaye desteğinin vergi indirimine tabi olması, Gümrük vergisi muafiyeti, Raporlama dönemleri, Bölge veya Merkez dışında çalışma esnekliği, Kamu İhale Kanuna ilişkin düzenlemeler ve Yabancı uyruklu personel istihdamına ilişkin düzenlemelerdir.

Yakın teşvik uygulamasında farklılık içeren tek konu başlığı, 5746 Sayılı Kanun kapsamında Temel Bilimler Mezunu Personelin istihdamı için yapılan ek ödemelerdir. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri bu konuda teşvik açısından geriye düşmüştür.

3.3.4.3. 6676 Sayılı Kanun Sonrası Ar-Ge Mevzuatındaki Gelişmeler

6676 Sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliklerinin yürürlüğe girmesinin ardından iki yıl boyunca mevzuata yeni düzenlemeler eklenmiştir. Ar-Ge Reformunu, Üretim

Reformu takip etmiştir. 18.06.2017 tarihinde kabul edilmiş olan “7033 Sayılı Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”¹²⁰ kısaca Üretim Reform Paketi olarak anılmaktadır.

Üretim Reformu; ülke sanayisinin canlandırılmasını, yeni sanayi alanlarının oluşturulmasını, mevcut sanayi alanlarının genişletilmesini ve yerli ve yabancı yatırımcı için cazip bir ortam oluşturulmasını hedeflemiştir.¹²¹ Kanun’un önceliği ve ağırlıklı maddeleri Üretim Faaliyetleri ve Organize Sanayi Bölgeleri üzerine yoğunlaşmış olmakla birlikte Ar-Ge mevzuatını yakından ilgilendiren hayati değişiklikler de meydana getirmiştir.

7033 Sayılı Kanun’un 3., 4., 5, ve 6. Maddeleri, 6948 Sayılı Sanayi Sicili Kanunu’nda yeni düzenlemeler yaparak Bilişim Teknolojileri ile Yazılım üretimi alanlarında faaliyet gösteren firmaları Sanayi Sicili Kanunu kapsamına almış ve geçiş sürecini açıklamıştır. Sanayi işletmeleri, üretim faaliyetlerine başlamadan önce sanayi siciline ön kayıt olmak zorundadırlar. Kayıt yazısı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı veren idareler tarafından da aranmaktadır. Bu esaslardan harekete, Yazılım firmalarının yeni sisteme geçişini kolaylaştırmak için, kaydı olmayan mevcut firmalara da herhangi bir para cezası olmadan 01.07.2018 tarihine kadar kayıt olma imkanı tanınmıştır.¹²²

7033 Sayılı Kanun’un Ar-Ge Mevzuatına doğrudan etkileri ise aşağıda detaylandırılmıştır.

- Temel Bilimler Desteği: 5746 Sayılı Kanun’da Uygulanan Temel Bilimler Desteği, aynı içerik ve uygulama esası ile 4691 Sayılı Kanun kapsamına da alınmıştır. Ancak, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri bu teşvikten 7033 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği tarih olan 01.07.2017 itibarıyla yararlanmaya başlamışlardır. Böylece, 2016 yılında iki Ar-Ge Kanunu arasında yaşanan teşvik asimetrisi bir yıl sonra giderilmiştir.

İlgili teşvikin Teknoloji Geliştirme Bölgelerine neden daha sonra verildiği hususu Ar-Ge ekosisteminde merak konusu olmuştur. Bu duruma şöyle bir yorum getirilebilir;

¹²⁰ “Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (7033 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 30111 (01.07.2017).

¹²¹ TBMM, Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Bilgileri, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=211333 [12.06.2019]

¹²² Sakarya Teknokent, “Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Faaliyette Bulunan Firmalar İçin Bilgi Notu”, 01.07.2017. | <http://www.sakaryateknokent.com/wp-content/uploads/2017/07/>

Devlet, Ar-Ge Mevzuatındaki teşviklerini genellikle alacaklarından vazgeçme yoluyla sağlamaktadır. Temel Bilimler Desteği Teşviki ise Devletten fon çıkmasına mahal vermektedir. Bu nedenle, öncelikle Ar-Ge Merkezlerinde pilot uygulama yapılmak istenmiş olabilir.

- Kamu İhalelerinde %15 Oranında İmtiyaz: Kamu İhale Kanunu kapsamında, yerli malı teklif eden istekliler lehine %15 oranına kadar fiyat avantajı sağlanabileceğine ilişkin düzenleme yer almaktadır. Ancak, Bakanlık tarafından belirlenen alanlarda; orta ve yüksek teknoloji içeren sanayi ve yazılım ürünlerine ilişkin ihalelerde yerli malı teklif eden istekliler lehine %15 oranında fiyat avantajı sağlanması mecburi tutulmuştur. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 10.1.b.2.f Maddesi'nde bahsi geçen belgeler 5 yıl süreyle ihale rekabet avantajı amacıyla kullanılabilirler.

- Teşviklerde İlk Büyük Kısıtlama – Kazanç İstisnasında Yeni Dönem: 4691 Sayılı Kanun'un Kazanç İstisnası (Gelir ve Kurumlar Vergisi Muafiyeti) teşvikinde karşılaşılan en büyük sorun, Ar-Ge Projesi sonucunda elde edilen çıktının seri üretime tabi tutulması ve pazarlanması halinde teşvikten nasıl yararlanılacağı idi. Zira, yapılan yatırım ile elde edilecek gelir arasında astronomik bir farklılık oluşması muhtemeldi. Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği'nde bu durum için düzenleme getirilmiş ve "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Yer Alan İstisna" başlıklı maddesinde; Ar-Ge ve Yazılım faaliyetinde bulunan şirketlerin, bu faaliyetleri sonucunda buldukları ürünlerin seri üretimleri ve pazarlanmaları durumunda, bu ürünlerin satışından elde edilen gelirlerin "*lisans, patent gibi gayrimaddi haklara isabet eden kısmı*"nın transfer fiyatlandırması esaslarına göre ayrıştırılmak suretiyle istisnadan yararlanılabileceği hükmü yer almıştır.¹²³ 2014'te yayınlanan Uygulama Yönetmeliği ile Bölge içinde seri üretim faaliyeti teşvik edilmiş ve o faaliyetten elde edilen gelirin Bölge dışı esaslarına göre değerlendirilmesi şartı koşulmuştur. Seri üretimin vergi muafiyetine ilişkin kısıtları ve Bölge genel kültürü nedeniyle, genellikle siparişe dayalı ve B2B (Business to Business) iş modeli firmalarca benimsenmiştir.

01.07.2017 Tarihinde yürürlüğe giren 7033 Sayılı Kanun ile; hali hazırda seri üretim ve vergilendirilmesi ile ilgili çekinceleri olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Firmaları, yepyeni bir düzenleme ve kısıtlılıkla karşılaşmışlardır. 7033 Sayılı Kanun'un

¹²³ Alp Aktaş, "Ar-Ge Reformuyla (6676 ve 7033 Sayılı Kanun) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Yapılan Değişiklikler Neler Getiriyor?", **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**, (Ocak-Şubat 2018): 149.

64. Maddesi, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun vergi teşviklerini düzenleyen Geçici 2. Maddesi'ne işlenmek üzere aşağıdaki fıkrayı eklemiştir:

“Bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu kazançlarının gayri maddi hakların satılması, devri veya kiralanmasından elde edilmesi halinde, istisnadan yararlanılmasını, bu hakların ilgili mevzuat çerçevesinde tescil, kayıt veya bildirim şartına bağlamaya, mükellefin gayri maddi hak geliri ve varsa bağlı olduğu grubun satış hasılatına göre tescil şartına bağlı olmaksızın belgelendirme usulüne tabi tutmaya, istisnadan yararlanacak kazancı; bu kazancın elde edilmesine yönelik faaliyetler kapsamında gerçekleştirilen nitelikli harcamaların toplam harcamalara oranına isabet eden kısmı ile sınırlandırmaya, bu oranı toplam harcama tutarını aşmamak üzere yüzde 30'una kadar artırımı uygulamaya, nitelikli ve toplam harcamaları tanımlamaya Bakanlar Kurulu, bu kapsamda uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yetkilidir.”

Eklenen fıkra, Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki Kazanç İstisnası sürecini belirli kriterler doğrultusunda tescil, kayıt veya bildirim zorunluluğuna bağlayarak ciddi bir bürokrasiye tabi tutacağının sinyalini vermiştir. Bakanlar Kurulu ek fıkroda kendisine verilen yetkiyi 11.09.2017 tarihinde kullanmış ve fıkra ile ilgili uygulama esaslarını 2017/10821 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlemiştir.¹²⁴ Karar kapsamında Kazanç İstisnasının uygulanmasına ilişkin belirlenmiş hususlar aşağıda özetlenmiştir¹²⁵:

- Kazanç İstisnasından yararlanmak için “Belge” zorunluluğu getirilmiş olup, gerekli “Belge”ler, firmaların gayri maddi hak gelirleri ve net satış hasılatlarına göre farklılaştırılmıştır:
 - **Proje Bitirme Belgesi:** Sınırların altında kalan firmalar için
(Bölge Yönetici Şirketinin onayı ile Bakanlıktan alınabilen belge)
 - **Patent veya Patente Eşdeğer Belge:** Gayri maddi haklardan elde edilen brüt gelir ve grup içi net satış hasılatı (5 yıllık ortalama) Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilen tutarın üstünde olan firmalar için
 - **2017 Yılı için belirlenen sınırlar:**
Gayri Maddi Haklardan Elde Edilen Yıllık Brüt Gelir: 30 Milyon TL
Dahil Olduğu Şirketler Grubunun/Kendisinin Yıllık Net Satış Hasılatı: 200 Milyon TL

¹²⁴ Bakanlar Kurulu, [4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar] “K.S: 2017/10821; K.G.: 11.09.2017”, **Resmî Gazete**, 30215 (19 Ekim 2017)

¹²⁵ Sistem Global Danışmanlık, “Teknopark Kazanç İstisnasında Yeni Dönem Sunumu”, Haziran 2018.

▪ 2018 Yılı için belirlenen sınırlar:

Gayri Maddi Haklardan Elde Edilen Yıllık Brüt Gelir: 34 Milyon TL

Dahil Olduğu Şirketler Grubunun/Kendisinin Yıllık Net Satış Hasılatı:
226 Milyon TL

Her yıl için sınır tutarları, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasıncı belirlenen Avro cinsi döviz alış kurunda yıl içinde gerçekleşen değişim oranı dikkate alınarak en yakın Milyon Türk Lirasına yuvarlanarak güncellenmektedir.

- Patente Eşdeğer Olarak Belirlenen Belgeler:

- Faydalı Model Belgesi,
- Tasarım Tescil Belgesi,
- Telif Hakkı Tescil Belgesi (Yazılım Faaliyetleri için),
- Entegre Devre Topografyası Tescil Belgesi
- Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Hakkı Tescil Belgesi

- İstisna Tutarını Belirlemek Üzere Yapılacak Oran Hesaplaması: Kazancı doğuran faaliyet kapsamında gerçekleştirilen “Nitelikli Harcamalar”ın, “Toplam Harcamalar”a oranı hesaplanarak ve Toplam Harcamayı geçmeyecek şekilde en fazla %30 arttırıldıktan sonra elde edilecek oran nispetinde Kazanç İstisnası uygulanabilecektir.

Nitelikli Harcama, Gayri maddi hakkın elde edilebilmesi için mükellefin kendisi tarafından yapılan gayri maddi hak ile doğrudan bağlantılı harcamalar ve İlişkisiz kişilerden sağlanan ve aynı mahiyeti taşıyan fayda ve hizmet bedellerinin toplamıdır. Buna göre, Ar-Ge Projesindeki Nitelikli Harcama tutarı ne kadar yüksekse toplam oran %100’e o kadar yakınsayacaktır.

- Siparişe Dayalı Ar-Ge Projeleri: Sipariş üzerine yapılan ve doğabilecek tüm gayri maddi hakların sözleşme hükümleri çerçevesinde siparişi verene ait olacağı durumlarda, siparişi yapan vergi mükellefleri kazanç istisnasını Karar öncesi hükümleri dikkate alarak uygulamaya devam etme hakkına sahiptirler.

- Uygulama Başlangıcı ve Süresi: 2017/10821 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının yayımlandığı ve yürürlüğe girdiği tarih olan 19.10.2017 tarihi milat kabul edilmiş olup, bu tarihten sonra başlatılmış olan tüm Ar-Ge Projelerinden elde

edilecek kazançlar için yeni düzenlemeler geçerli kılınmıştır. Söz konusu tarihten önce başlatılmış olan Ar-Ge Projeleri ise 30.06.2021 Tarihine kadar önceki avantajlı modeli uygulamaya devam edebileceklerdir.

7033 Sayılı Kanun’la eklenen fıkrada ve Bakanlar Kurulu Kararı’nda geçen Gayri Maddi Haklar; insan zeka ve bilgisi ile ortaya çıkan, edebiyat ve sanat eserleri ile bilgisayar programları, buluşlar, tasarımlar vb. ürünleri koruyan imtiyaz ve kullanma haklarını ifade etmektedir. Düzenleme ile, söz konusu haklar için tescil koşulu getirilmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki, son derece basit uygulamalarla ve teşvik edici başlayan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri dönemi; önce giderek karmaşıklaşan bir muhasebe düzenine, 7033 Sayılı Kanun’un getirdiği hayati değişiklik sonrası ise daha da karmaşık ve eski cazibesini kaybeden bir sürece doğru ilerlemiştir. Bölgelerdeki büyük ölçekli firmaların ve seri üretimden elde edilen gelirlerin vergi muafiyetlerinin denetim ve kontrol altına alınması hedeflenirken KOBİ ölçeğindeki firmalar küçük de olsa teşvik kaybına uğramış ve bir dizi yeni prosedürle uğraşmak zorunda kalmışlardır. Çogunlukla, B2B İş modeli ile çalışan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri firmaları, Siparişe Dayalı Ürün Çözümleri için halen eski düzendeki teşvikten yararlanabilir durumdadırlar. Ancak, katmadeğerli bir ekonomi için çözüm değil ürün üretilmesi ve seri olarak pazara sunulması gerekmektedir. Mevcut düzenleme henüz ürün kültürünü edinmemiş ekosistem için biraz erken bir uygulama olarak düşünülebilir.

Nitekim, 7033 sayılı Kanun’dan sonra, söz konusu teşvik değişikliği için Bakanlar Kurulu Kararı ve Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ’e ek olarak; Uygulama Yönetmeliği Değişikliği, Yeni bir Kanun Maddesi ile Düzenleme ve son olarak da Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayınlanarak, Bölge firmalarından gelen tepki ve çekinceler yumuşatılmaya ve uygulama esaslarına açıklık ve esneklik getirilmeye çalışılmıştır.

Mevzuatın devamında yapılan değişiklikler aşağıda sıralanmıştır:

- 22.02.2018 - Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik¹²⁶: Yönetmelik kapsamında, “Proje Bitirme Belgesi” tanımına “ve Genel Müdürlük tarafından elektronik ortamda

¹²⁶ “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”, **Resmi Gazete**, 30340 (22.02.2018), 18-21.

onaylanan” ibaresi eklenmiş ve ayrıca “Proje Kabul Belgesi” şeklinde yeni bir tanımlama yapılmıştır. Proje Kabul Belgesi, Bakanlık Sisteminde bir kod numarası ile geliştirilmeye başlanan projeyi temsil etmektedir. Düzenleme ile, Bakanlığın firmaların faaliyetlerini izlemek ve projenin bitiminde Proje Bitirme Belgesi’ni onaylayarak süreci takip altında sonuçlandırma imkanı oluşmuştur.

- 21.03.2018 – 7103 Sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹²⁷: Kanun’un 51. Maddesi, 4691 Sayılı Kanun’un Geçici 2. Maddesine işlenmek üzere, daha önce 7033 Sayılı Kanun’la yapılan düzenlemede değişiklik yapmıştır:

“bu hakların, mahiyetlerine göre, AR-GE faaliyetleri neticesinde elde edilmesi ve ilgili mevzuat çerçevesinde tescil veya kayıt ettirilmesi ya da bildirilmesi şartına bağlamaya, istisnadan kazancın elde edildiği vergilendirme dönemine ilişkin beyannamelerin verilmesi gereken sürenin sonuna kadar tescil veya kayıt için yetkili kuruma başvurulmuş olması kaydıyla bu kazançları doğuran işlemlerin gerçekleştirildiği vergilendirme döneminden başlayarak faydalandırmaya,”

şeklinde değişen ibare ile, firmanın projesinin kazanç istisnası hakkını alması için ilgili tescil kurumlarına başvurduğu tarih itibarıyla istisnadan yararlanma hakkının tanınması konusunda Bakanlar Kurulu’na yetki verilmiştir. Aynı madde kapsamında, eğer patent veya patente eşdeğer belge süreci olumlu sonuçlanmazsa tahakkuk ettirilmemiş verginin cezasız ve sadece gecikme faiziyle birlikte tahsil edileceği de belirtilmiştir.

- 30.08.2018 – 54 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi¹²⁸: 7103 Sayılı Kanun’da Bakanlar Kuruluna verilen yetki, Yönetim Teşkilat Değişikliği nedeniyle Cumhurbaşkanlığı’na geçmiş olduğundan konuyla ilgili düzenleme Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle yapılmıştır ve istisna sürecinin başvuru tarihi itibarıyla başlatılması mümkün olmuştur:

“Mükellefler, kazancın elde edildiği vergi dönemine ilişkin beyannamelerin verilmesi gereken sürenin sonuna kadar tescil veya kayıt için yetkili kuruma başvurulmuş olması kaydıyla, bu kazançları doğuran işlemlerin gerçekleştirildiği vergilendirme döneminden başlayarak istisnadan yararlanabilirler.”

¹²⁷ “Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (7103 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 30373 (2. Mükerrer) (27.03.2018).

¹²⁸ “11/9/2017 Tarihli ve 2017/10821 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar (54 S. CK.)”, **Resmi Gazete**, 30521 (31.08.2018), 29.

7033 Sayılı Kanun'dan sonraki mevzuat değişikliklerinde, Katma Değer Vergisi konusunda da önemli teşvikler sağlanmıştır. 7103 ve 7104 Sayılı¹²⁹ Kanunlarda Ar-Ge Mevzuatını ilgilendiren KDV düzenlemeleri şöyledir:

- Yeni Makina Alımlarına İlişkin KDV İstisnası: 21.03.2018 tarihli 7103 Sayılı Kanun'un 31. Maddesi ile 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 39. Madde ve 29.03.2018 tarihli 7104 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi ile 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'na eklenen 13.m Maddesi gereği; Ar-Ge Mevzuatı çerçevesinde, Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde bulunanlara, bu faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan yeni makina ve teçhizat teslimleri Katma Değer Vergisinden muaf tutulmuştur. Söz konusu teşvik, önce 7103 Sayılı Kanunla 31.12.2019 tarihine kadar geçerli olacak şekilde geçici maddeye eklenmiş; yaklaşık 1 hafta sonra kabul edilen 7104 Sayılı Kanun'la ise vergiden müstesna teslim ve hizmetleri düzenleyen maddeye süresiz olarak eklenmiş ve tam istisna kapsamına alınmıştır.¹³⁰

Ar-Ge üreticisi firmalar için son derece önemli olan bu teşvikin tek yaptırımı, istisna ile alınan makina veya teçhizatın üç yıldan önce elden çıkarılmamasıdır. İlgili makine veya teçhizatın Ar-Ge, yenilik veya tasarım faaliyetleri dışında kullanılması ya da üç yıldan önce başka alıcılara satışının yapılması durumunda; firmadan zamanında alınmayan vergi, vergi ziyai cezası ve gecikme faizi uygulanarak tahsil edilecektir.¹³¹

- Yazılım Teslim ve Hizmetlerine İlişkin KDV İstisnası: 2004 yılında yürürlüğe giren 5035 Sayılı Kanun, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde belirli sektörlerde yazılım geliştiren firmalara piyasada rekabet avantajı yaşamaları için KDV'den muaf satış yapma hakkı tanımış ve ilgili maddeyi 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'na işlemiştir. Ancak, söz konusu teşvik, firmaların yazılım

¹²⁹ “Katma Değer Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlar İle 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (7104 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 30383 (06.04.2018).

¹³⁰ PwC Türkiye, “Makine ve Teçhizat Alımlarında Uygulanacak KDV İstisnası'ndan Yararlanılmasına Yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Talebi Üzerine Maliye Bakanlığının Düzenlediği Yazıda Uygulamaya İlişkin Önemli Açıklamalar Yapıldı”, **Ar-Ge Bültenleri 2018/10**, 16 Ekim 2018. <https://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/ar-ge/bultenler/makine-ve-techizat-alimlarinda-uygulanacak-kdv.html>

¹³¹ Mazars Türkiye (Mazars Denge), “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Kapsamında Kazanç İstisnası Sunumu”, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, 15 Aralık 2018. <http://www.asmmmo.org.tr/Files/Videos/Files/Cilt1-20122018101009.pdf>

teslimine kadar projeye ilişkin yaptıkları alımların KDV'sini indirim konusu yapma hakkını tanımamıştır.

7104 Sayılı Kanun'un 14. Maddesi, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun Geçici 20. Maddesinde değişiklik yaparak ilgili sektörlerde yazılım üreten Bölge Firmaları için yüklendikleri KDV'yi indirim konusu yapma yolu açılmıştır. Mevcut durumda, KDV muafiyetli satış yapma teşviki daha anlamlı ve avantajlı bir uygulama halini almıştır.

Aynı madde kapsamında yapılan bir diğer düzenleme ise, teşvik kapsamındaki sektörlerle “oyun” yazılımlarının eklenmesi olmuştur.

3.3.5. Ar-Ge Mevzuatının Devamlılığı ve Tamamlayıcı Gelişimi

Türkiye’de Ar-Ge faaliyetlerinin teşvik edilmesine ilişkin ilk tebliğin yayınlandığı 1987 yılından itibaren Ar-Ge mevzuatı geliştirilerek günümüze kadar gelmiştir. 3624 Sayılı KOSGEB Kanunu, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 5746 Sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ve 6676 Sayılı Ar-Ge Reform Paketi mevzuatın gelişimi konusunda en önemli kilometre taşlarıdır. Ar-Ge Reform Paketinden sonra da mevzuattaki düzenlemeler devam etmiştir. Dolayısıyla, Ar-Ge Kanunlarının ilk yürürlüğe girdiği tarihten itibaren; sürdürülebilir ve süreklilik içinde, yaşayan, talep ve ihtiyaçlara açık bir mevzuat yapısı ile Ar-Ge Ekosistemi oluşturulmuştur.

Günümüzde Türkiye’deki mevcut Ar-Ge Ekosisteminin gelişimine ortam yaratmış olan Ar-Ge Mevzuatının katettiği yol, tarihi akış sırasıyla, özgün olarak hazırlanmış Tablo 4’te yer almaktadır. Tablo’da yer verilen gelişmeler; Ar-Ge faaliyetlerinin teşvik edilmesi için ilk etapta yayınlanmış olan Tebliğler, Kanunlar, Kanun Değişikliklerine İlişkin Kanunlar, Uygulama Yönetmelikleri, Uygulama Yönetmelikleri değişiklikleri, Yürürlük Durdurulmasına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı ve Bakanlık Teşkilat Değişikliklerine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnameler ile Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri’dir.

Tablo 4: Türkiye’de Ar-Ge Mevzuatının Gelişim Süreci

	Düzenlenen Konu Başlığı	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Yayın Tarihi ve Sayısı	Kanun Numarası	Mevzuat Gelişimi
1	Maliye ve Gümrük Bakanlığı	11.03.1987	11.03.1987 RG: 19397	TEBLİĞ	Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarla Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Vergi Muafiyeti Tanınması ile İlgili Usul ve Esaslar
2	Maliye ve Gümrük Bakanlığı	15.02.1990	15.02.1990 RG: 20434	TEBLİĞ	Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarla Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Vergi Muafiyeti Tanınması ile İlgili Usul ve Esaslar
3	KOSGEB	12.04.1990	20.04.1990 RG: 20498	3624	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun
4	DTM	01.06.1995	01.06.1995 RG: 22300	BK: 94/6401	Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu İhracata Yönelik Devlet Yardımlarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararına istinaden ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME (AR-GE) YARDIMINA İLİŞKİN KARAR (Tebliğ No : 95/2)
5	DTM	04.11.1998	04.11.1998 RG: 23513	BK: 94/6401	Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu İhracata Yönelik Devlet Yardımlarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararına istinaden ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME (AR-GE) YARDIMINA İLİŞKİN TEBLİĞ (Tebliğ No : 98/10)
6	TGB	26.06.2001	06.07.2001 RG: 24454	4691	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu
7	TGB	19.06.2002	19.06.2002 RG: 24790	4691	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği

Tablo 4 - devam					
8	TGB	16.10.2003 Yürütmeyi Durdurma Kararı	19.01.2006 RG: 26054	4691	Anayasa Mahkemesi Kararı E.2001/383 K.2003/92
9	TGB	25.12.2003	02.01.2004 RG: 25334 (M)	5035	Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
10	Ar-Ge (Genel)	16.07.2004	31.07.2004 RG: 25539	5228	Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda %40 Ar-Ge İndirimi)
11	TGB	30.12.2004	31.12.2004 RG: 25687 (3M)	5281	Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
12	Ar-Ge (Genel)	13.06.2006	21.06.2006 RG: 26205	5520	Kurumlar Vergisi Kanunu (%40 Ar-Ge İndirimi)
13	Ar-Ge	28.02.2008	12.03.2008 RG: 26814	5746	Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun
14	Ar-Ge	31.07.2008	31.07.2008 RG: 26953	5746	Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği
15	TGB & Ar-Ge	25.09.2008	Genelge Sayı Numarası: B.13.2.SSK.5. 01.08.00/ 73- 031658475	5746 - 4691	SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü Prim Tahsilat Daire Başkanlığı Genelge 2008-85 Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi
16	TGB	02.03.2011	12.03.2011 RG: 27872	6170	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
17	Bakanlık- Teşkilat	03.06.2011	08.06.2011 RG: 27958 (M)	KHK 635	Bilim, Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Tablo 4 - devam					
18	TGB	12.03.2014	12.03.2014 RG: 28939	4691 - 6170	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği
19	Ar-Ge	Bakanlar Kurulu Karar Sayısı: 2014/6400 21.05.2014	18.06.2014 RG: 29034	5746	Ar-Ge Merkezlerinde İstihdam Edilebilecek Ar-Ge Personeli Sayısının Tespitine Dair Karar: Ar-Ge merkezlerinde istihdam edilebilecek en az tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli sayısı otuz olarak belirlenmiştir.
20	TGB & Ar-Ge	10.09.2014	11.09.2014 RG: 29116 (M)	6552	İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun Md.144: Bu Fıkrafta Yer Alan “Her Bir Çalışan İçin Beş Yıl Süreyle” İbaresini Yürürlükten Kaldırılmıştır.
21	TGB	19.01.2015	19.01.2015 RG: 29241	4691	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik – “Teknolojik Ürün Tanımlama Belgesi” Yönetmelik ekine eklenmiştir.
22	TGB & Ar-Ge	16.02.2016	26.02.2016 RG: 29636	6676	Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Ar-Ge Reform Paketi)
23	Ar-Ge (Genel)	15.07.2016	09.08.2016 RG: 29796	6728	Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (%100 Ar-Ge İndirimi)
24	TGB	10.08.2016	10.08.2016 RG: 29797	4691 - 6676	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği
25	Ar-Ge	10.08.2016	10.08.2016 RG: 29797	5746 - 6676	Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği

Tablo 4 - devam					
26	Ar-Ge	14.02.2017	14.02.2017 RG: 29979	5746	Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
27	TGB	18.06.2017	01.07.2017 RG: 30111	7033	Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
28	TGB	Bakanlar Kurulu Karar Sayısı: 2017/10821 11.09.2017	19.10.2017 RG: 30215	4691	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2. Maddesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar: Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyeti için yıllık net satış hasılatı 200 Milyon TL üzerinde olan şirketlere, ilgili projeleri için patent veya patente eşdeğer belge alınması zorunluluğu getirilmiştir.
29	TGB	22.02.2018	22.02.2018 RG: 30340	4691	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
30	TGB & Ar-Ge	21.03.2018	27.03.2018 RG: 30373 (2M)	7103	Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
31	TGB	29.03.2018	06.04.2018 RG: 30383	7104	Katma Değer Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlar ile 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
32	TGB & Ar-Ge	02.07.2018	04.07.2018 RG: 30468	KHK 698	477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname "Bakanlar Kurulu" --> "Cumhurbaşkanlığı"

Tablo 4 - devam					
33	Bakanlık-Teşkilat	02.07.2018	09.07.2018 RG: 30473 (3M)	KHK 703	Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
34	Bakanlık-Teşkilat	10.07.2018	10.07.2018 RG: 30475	CK 01	Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
35	TGB	30.08.2018	31.08.2018 RG: 30521	CK 54	11.09.2017 Tarihli 2017/10821 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına ilişkin Karar

Ar-Ge Mevzuatımızın dinamik değişimine örnek olarak, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nun Orijinal ve Güncel metinleri arasındaki farklılıklar verilebilir. Kanunun Orijinal metni EK-2’de, güncel metni EK-3’te yer almaktadır.

Ar-Ge Mevzuatındaki Tanımlar ve Tanımların Gelişimi

2001 yılında yürürlüğe girmiş olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nda sadece konunun odağındaki tanımlamalara yer verilmiş ve fazla detaya girilmemiştir. 2002 yılında yayınlanan Uygulama Yönetmeliğinde detay tanımlamalar da yer almıştır. 2008 yılında ise “Yerinde Ar-Ge” uygulayan işletmelere dönük tanımlamalar yapılmıştır. 2011 yılındaki Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanun Değişikliği Kanununda ve 2014’te yeni Kanun metnine uygun düzenlemeleri kapsayan Uygulama Yönetmeliğinde, Türkiye ve Dünya’daki eğilimler ışığında, gelişen ve ihtiyaç duyulan kavramlara da yer verilerek tanımlar maddeleri genişletilmiştir.

Aşağıda ardışık olarak yer alan ve özgün olarak hazırlanmış Tablo 5 ve Tablo 6’da söz konusu Tanımların gelişimi görsel olarak sunulmuştur. Tablo 5’te 2001, 2002 ve 2008 yıllarına ilişkin sütunlar, Kanun ve Uygulama Yönetmeliklerinin ilk ve orijinal versiyonlarından derlenmiştir. Değişiklik Kanunlarına ilişkin sütunlarda sadece eklenen ve değişen tanımlar yer almıştır. Uygulama Yönetmelikleri sütunları ise ilgili mevzuatlardaki tüm tanımları ve mevzuatın kapsamını görselleştirmek amacıyla bütün halinde sunulmuştur.

Tablo 5: Türkiye Cumhuriyeti Ar-Ge Mevzuatında Tanımların Gelişimi (2001-2014)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AR-GE MEVZUATINDA TANIMLARIN GELİŞİMİ (1)						
	4691 Sayılı Kanun 2001	4691 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 2002	5746 Sayılı Kanun 2008	5746 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 2008	6170 Sayılı Kanun ile 4691 Sayılı Kanun'da Değişen ve Eklenen 2011	6170 Sayılı Kanun Sonrası 4691 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 2014
1	Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Araştırma ve Geliştirme Faaliyeti (Ar-Ge)	Araştırma ve Geliştirme Faaliyeti (Ar-Ge)	Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) (d)	Araştırma ve Geliştirme (AR-GE)
2	Araştırma ve Geliştirme (AR-GE)	Araştırmacı Personel (Yüksek Lisans)	Ar-Ge Merkezi	Ar-Ge Merkezi	Yenilik (d)	Araştırmacı (Lisans)
3	AR-GE Merkez veya Enstitüleri	AR-GE	Ar-Ge Projesi	Ar-Ge Projesi	Kurucu Heyet (d)	Ar-Ge'ye Dayalı Üretim Faaliyetleri
4	Girişimci	AR-GE Merkez veya Enstitüleri	Ar-Ge Personeli	Ar-Ge Personeli	Yazılım (d)	Ar-Ge Merkez veya Enstitüleri
5	Kurucu Heyet	AR-GE Personeli	- Araştırmacı (lisans)	- Araştırmacı (lisans)	AR-GE Personeli	Ar-Ge Personeli (Araştırmacı, Yazılımcı, Teknisyen)
6	Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Bölge)	AR-GE'ye Dayalı Üretim Faaliyetleri	- Teknisyen	- Teknisyen	Araştırmacı	Bakanlık: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
7	Üniversite	Başvuru Dosyası	Destek Personeli	Destek Personeli	Teknisyen	Başvuru Dosyası
8	Üretim Birimleri	Bölge	Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri	Değerlendirme ve Denetim Komisyonu	Destek Personeli	Bölge
9	Üretim Yöntemlerinde Yenilik	Bölge İşletme Yönergesi	Teknogirişim Sermayesi	Girişimci	Yazılımcı Personel	Bölge Alanı
10	Üründe Yenilik	DPT	TÜBİTAK	İşletme (KOSGEB'çe desteklenen)	Kuluçka Merkezi (İnkübatör)	Bölge İşletme Yönergesi
11	Yazılım	Genel Müdürlük: Bakanlık Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü	Yenilik	Kamu kurum ve kuruluşları	Teknoloji Transfer Ofisi (TTO)	Genel Müdürlük: Bakanlık Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü
12	Yenilik	Girişimci		Kamu Personeli	Teknolojik Ürün	Destek
13	Yönetici Şirket	İdare Binası		Kanun (5746)		Destek Personeli
14		Kanun (4691)		KOSGEB		Girişimci
15		KOSGEB		Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri		İdare binası
16		Kurucu Heyet		Teknoloji merkezleri (Teknoloji merkezi işletmeleri) (TEKMER)		Kanun (4691)
17		Ödenek		Teknogirişim Sermayesi		KOSGEB
18		Teknoloji Geliştirme Bölgesi		TÜBİTAK		Kuluçka Merkezi (İnkübatör)
19		TOBB		Yenilik		Kurucu Heyet
20		TTGV				Teknoloji Geliştirme Bölgesi
21		TÜBİTAK				Teknisyen
22		Üniversite				Teknoloji Transfer Ofisi (TTO)
23		Üretim Birimleri				Teknolojik Ürün
24		Üretim Yöntemlerinde Yenilik				TOBB
25		Üründe Yenilik				TÜBİTAK
26		Yazılım				Üniversite
27		Yazılımcı Personel				Üretim birimleri
28		Yenilik				Üründe yenilik
29		YÖK				Üretim yöntemlerinde yenilik
30		Yönetici Şirket				Yapılabilirlik raporu
31						Yazılım
32						Yazılımcı Personel
33						Yenilik
34						YÖK
35						Yönetici Şirket

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Mevzuatına İlişkin Tanımlar

Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin
Desteklenmesi Hakkında Kanun Mevzuatına İlişkin Tanımlar

**Tablo 6: Türkiye Cumhuriyeti Ar-Ge Mevzuatında Tanımların Gelişimi
(2016-2018)**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ AR-GE MEVZUATINDA TANIMLARIN GELİŞİMİ (2)				
	6676 Sayılı Kanun ile 4691 Sayılı Kanun'da Değişen ve Eklenen 2016	6676 Sayılı Kanun Sonrası 4691 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 2016 (2018)	6676 Sayılı Kanun ile 5746 Sayılı Kanun'da Değişen ve Eklenen 2016	6676 Sayılı Kanun Sonrası 5746 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 2016
1	Bakanlık: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge)	Ar-Ge Merkezi (d)	Araştırma ve Geliştirme Faaliyeti (Ar-Ge)
2	Teknisyen (d)	Araştırmacı	Ar-Ge Projesi (d)	Ar-Ge Merkezi
3	Destek Personeli (d)	Ar-Ge'ye dayalı üretim faaliyetleri	Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri (d)	Ar-Ge Personeli
4	İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi (İhtisas TGB)	Ar-Ge merkez veya enstitüleri	Teknogirişim Sermayesi (d)	Araştırmacı
5	AR-GE Projesi	Ar-Ge personeli	Ar-Ge Personeli (d)	Ar-Ge Projesi
6	Tasarım Faaliyeti	Ar-Ge projesi	Teknisyen (d)	Bakanlık: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
7	Tasarım Projesi	Bakan: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı	Destek Personeli (d)	Değerlendirme ve Denetim Komisyonu
8	Tasarım Personeli	Bakanlık: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Tasarım Faaliyeti	Destek Personeli
9	Tasarımcı	Başvuru dosyası	Tasarım Merkezi	Genel Müdürlük: Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü
10	Bölge Alanı	Bölge	Tasarım Personeli	Girişimci
11	Temel Bilimler (2017 - 7033 Sayılı Kanun ile eklendi)	Bölge alanı	Tasarımcı	İşletme
12		Bölge işletme yönergesi	Tasarım Projesi	İzleyici
13		Destek	Temel Bilimler	Kamu kurum ve kuruluşları
14		Destek personeli		Kamu personeli
15		Dijital (sayısal) üretim ve tasarım laboratuvarı		Kanun: 28/2/2008 tarihli ve 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun
16		Genel Müdürlük: Bilim ve Teknoloji Genel Müdürlüğü		KOSGEB
17		Girişimci		Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri
18		İdare binası		Tasarım Faaliyeti
19		İhtisas teknoloji geliştirme bölgesi (İhtisas TGB)		Tasarım Merkezi
20		Kanun: 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu		Tasarım Personeli
21		KOSGEB		Tasarımcı
22		Kuluçka Merkezi (İnkübatör)		Tasarım Projesi
23		Kurucu Heyet		Teknisyen
24		Ön kuluçka		Temel Bilimler
25		Proje Bitirme Belgesi (2018 - Yönetmelik Değişikliği ile revize edildi)		Teknogirişim Sermayesi
26		Proje fikri doğrulama		Teknoloji Merkezleri (Teknoloji Merkezi İşletmeleri)
27		Proje süresi		Tek Pencere Sistemi (Gümrükle ilgili)
28		Tasarım Faaliyeti		TÜBİTAK
29		Tasarım Projesi		Yenilik
30		Tasarım Personeli		
31		Tasarımcı		
32		Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER)		
33		Teknoloji Geliştirme Bölgesi		
34		Teknisyen		
35		Teknoloji transfer ofisi (TTO)		
36		Teknolojik ürün		
37		Tek pencere sistemi (Gümrükle ilgili)		
38		TOBB		
39		TÜBİTAK		
40		Üniversite		
41		Üretim birimleri		
42		Üründe yenilik		
43		Üretim yöntemlerinde yenilik		
44		Yapılabilirlik raporu		
45		Yazılım		
46		Yazılımcı personel		
47		Yenilik		
48		YÖK		
49		Yönetici şirket		
50		Proje kabul belgesi (2018 - Yönetmelik Değişikliği ile eklendi)		
51		Temel Bilimler (2018 - Yönetmelik Değişikliği ile eklendi)		

Güncel Durum

Mevzuat Değişiklikleri sonucunda, 2019 Yılına gelindiğinde, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un sunduğu teşvikler Tablo 7'de karşılaştırmalı olarak yer almaktadır.

Tablo 7: Ar-Ge Mevzuatı Kanunlarının Teşviklerinin Karşılaştırılması

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu	5746 Sayılı Ar-Ge ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun
Kurumlar Vergisi İstisnası (Bölge içinde yürütülen, Yönetici Şirket onaylı Ar-Ge ve Tasarım Projelerinden elde edilen gelir için geçerli)	%100 Ar-Ge ve Tasarım İndirimi (Belirli performans kriterleri çerçevesinde ek indirim imkanı) (Siparişe dayalı projede indirim paylaşımı)
Personel Gelir Vergisi İstisnası (%100) (Ar-Ge ve Tasarım Personelleri ile %10 oranında Destek Personeli için geçerli) (Gerekli Durumlarda Bölge Dışında Çalışma Destek Kapsamında)	Gelir Vergisi Stopajı Teşviki (%80-90-95) (Ar-Ge ve Tasarım Personelleri ile %10 oranında Destek Personeli için geçerli) (Gerekli Durumlarda Merkez Dışında Çalışma Destek Kapsamında)
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (%50)	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği (%50)
Damga Vergisi İstisnası (Yönetici Şirket ile Ar-Ge ve Tasarım Firmalarının Personel ücretleri için düzenlediği bordrolarda ve gümrük işlemlerinde geçerli)	Damga Vergisi İstisnası
Gümrük Vergisi İstisnası	Gümrük Vergisi İstisnası
Temel Bilimler Desteği	Temel Bilimler Desteği
Yeni Makina ve Teçhizat Alımlarında KDV İstisnası	Yeni Makina ve Teçhizat Alımlarında KDV İstisnası
Yazılım Teslimlerinde KDV Muafiyeti	-----
Üniversite - Sanayi İşbirliği Destek Kapsamında (Döner Sermaye Muafiyeti / Akademik Şirket)	Üniversite - Sanayi İşbirliği Destek Kapsamında (Döner Sermaye Muafiyeti / Sabbatical)

Tablo, Tez kapsamında incelenen mevzuat metinleri ve referans alınan konunun uzmanı mali müşavirlik ve danışmanlık şirketlerinin sunum ve yayınlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo incelendiğinde her iki Kanun'un teşvik paketinin benzer olduğu görülmektedir. İlk yürürlük itibarıyla kısıtlı ve birbirinden farklı kurgulanmış olan teşvikler, günümüze kadar çok sayıda güncellemeye tabi tutularak uygulama esaslarıyla birlikte gelişerek değişmiş ve birbirlerine yakınsamıştır.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin teşvik paketi bir nebze daha avantajlıdır. Bu durumun temel sebebi, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde denetim iki aşamalıdır; Yönetici Şirket, Bölgenin öncelikli sorumlusu, Bakanlık ise üst denetim merciidir. Dolayısıyla, girişimci firmaların faaliyetleri, iki kurum tarafından denetlenmektedir. Ar-Ge ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'dan yararlanan firmalar ise doğrudan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca denetlenir ve çok sayıda yararlanıcı kurumun olması sebebiyle denetim faaliyeti yoğun yürütülememektedir. Bölge Yönetici Şirketi hem denetim hem de danışmanlık rollerini birlikte üstlenmiş olduğundan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, teşvikler açısından Araştırma Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'a kıyasla yakın bir tarihe kadar daha avantajlı sunulmuştur. Büyük ölçekli teknoloji şirketleri de bu avantajlı durum sebebiyle çoğunlukla ayrı bir Ar-Ge Merkezi olmak yerine Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içinde yer almayı tercih etmişlerdir. Son yıllarda odağını KOBİ gelişimine yönlendiren mevzuatımız, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yer alan büyük ölçekli şirketlerin Kurumlar Vergisi avantajını patente eşdeğer belge şartına bağlayarak dengeli ve kontrollü bir mekanizma oluşturmayı tercih etmiştir. Ancak bu kez de, Ar-Ge dışı faaliyetlerinin gelirini dahi yüksek Ar-Ge indirimi oranı nedeniyle vergiden düşebilen Ar-Ge Merkezleri, sadece Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri geliri vergiden muaf tutabilen Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Şirketlerinin avantaj açısından önüne geçebilir duruma gelmiştir.

Yazılım teslimlerindeki KDV muafiyeti nedeniyle yazılım firmaları için Teknoloji Geliştirme Bölgeleri belirgin bir şekilde daha avantajlıdır. Diğer sektörler Ar-Ge dışı faaliyetlerinin durumuna göre yararlanacakları mevzuatı seçerek teşvik ve desteklerin yoğun olduğu Ar-Ge Ekosistemimizden faydalanmaktadırlar.

Dünya'da 1950'li, ülkemizde 1990'lı yıllarda doğmaya ve gelişmeye başlayan Ar-Ge kültürünün büyük ölçekli firmaların rekabet üstünlüğü yarışında görülmesi olağandır. Ancak bu kültüre doğan çocukların kuluçka firma (start-up) kurarak dinamik ve hızlı ürünler/çözümler üretmelerine ve ölçek büyütebilmelerine ilişkin ortamın yaratılması

ülkenin gelişimi ve refahı açısından daha kıymetli ve elzemdir. Bu açıdan, Ar-Ge Mevzuatımızın gerekli teşvik ve destek ortamını sunuyor olması sevindiricidir.

4. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ VE AR-GE MEVZUATI

4.1. Kıbrıs Adası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihçesi

Akdeniz'in üçüncü, Doğu Akdeniz'in en büyük adası olan Kıbrıs Adası, Türkiye'ye 68 km mesafededir. Akdeniz'in doğusunda yer alan adanın diğer deniz komşuları; 103 km mesafe ile Suriye, 162 km mesafe ile Lübnan, 250 km mesafe ile İsrail, 370 km mesafe ile Mısır ve 800 km mesafe ile Yunanistan anakarasıdır. Yunanistan'a bağlı Girit, Rodos ve Meis Adaları, Kıbrıs'a en yakın Yunan adaları olup en kısa mesafedeki Meis ile Kıbrıs'ın arası 268 km'dir.

Arkeolojik kazılar ve araştırmalar neticesinde, Kıbrıs'ta ilk yerleşimin M.Ö. 9000 yıllarında, Cilalı Taş Devri (Neolitik Devir) döneminde olduğu anlaşılmıştır. Adada, M.Ö. 8000 ila 4500 yılları arasında kalan Neolitik Devre ait buluntular, Anadolu'da Hacılar ve Çatalhöyük Neolitik Devir buluntuları ile benzerlik gösterdiği için adanın ilk yerleşimcilerinin Anadolu'dan gittiği görüşü güçlenmiştir. M.Ö. 4800 ila 2500 yılları arasındaki Bakır Çağı ve tarım topluluklarına ait bulgular da yine Anadolu'lu göçmenleri işaret etmiştir.¹³² Adada ayrıca Suriye, Lübnan, Filistin kökenli uygarlıklar ile benzeşen Neolitik Devre ait buluntular da gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, adadaki karma kültürel yapının Taş Devri'nin son dönemlerinden itibaren oluşmaya başladığı söylenebilir.

M.Ö. 1900 ila 1600'lü yıllarda Anadolu, Ön Asya ve Girit ile ticaret ve kültürel alışverişin artmasıyla adada refah başlamıştır. M.Ö. 1600 - 1200 yılları arasında önce Girit (Minoen) ve ardından Miken uygarlığının gelişmiş gemi sanayisi neticesinde şimdiki Yunanistan tarafından da adaya yerleşimciler gelmiştir.

Adanın çevre yönetimlerle ilişkiler geliştirmesini takiben, bildiğimiz yazılı tarih boyunca; Akdeniz, Anadolu ve Orta Doğu Coğrafyası'nda hüküm sürmüş hemen hemen bütün uygarlıklar Kıbrıs'ta hakimiyet kurmaya çalışmışlardır. Adanın stratejik konumu, ticaret yolları üzerinde yer alması, doğası, iklimi ve bazı dillerde adını adaya

¹³² Marie-Louise Winbladh, **Kıbrıs Aşk Savaş Kült**, çev. Gülay Ünüvar, (İstanbul: Arkeoloji Sanat Yayınları, 2015)

veren Bakır madenleri nedeniyle cazibe merkezi haline gelen Kıbrıs, M.Ö 1500'lü yıllara kadar bağımsız yapılı mahalli idare modeli ile yaşamış olsa da M.Ö. 1450 yılından itibaren sürekli el değiştirmiştir. Mısır, Hitit, Fenike, Asur, Pers, Makedon, Roma, Doğu Roma (Bizans), Raşidun, Emevi, Abbasi, İngiliz (3. Haçlı Seferi, Tapınak Şövalyeleri), Lüzinyan, Memlük (Lüzinyan ve Venedik'ten vergi alımı yoluyla hakimiyet), Venedik, Osmanlı ve Birleşik Krallık Hanedanlıklarının hakimiyeti ardından 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur.¹³³

İngiliz tarihçi ve gezgin William Hepworth Dixon, 1887 yılında, adanın Birleşik Krallık himayesinde olduğu dönemde, hem Doğu'nun hem de Batı'nın Kıbrıs'a olan ilgisini günümüze de ışık tutacak şekilde özetlemiştir:

“Doğu’da gözü olan insanoğlu işe Kıbrıs’la başlamalıdır. İskender, Augustus, Richard, Saint Louis öyle yaptı. Batı’da gözü olan insanoğlu işe Kıbrıs’la başlamalıdır. Sargon, Batlamyus, Cyrus, Harun el Reşit böyle yaptı. Mısır ve Suriye batıların önemsendiği yerlerin başında gelirken Kıbrıs da Batı için çok önemliydi. Cenevizliler ile Venedikliler Hindistan ticaretini ele geçirmeye uğraşırken Kıbrıs’ı ele geçirmeye çalıştılar ve adada dönüşümlü olarak üstünlük kurdular. Hindistan’a gitmek için yeni bir denizyolu bulunduktan sonra Mısır ve Suriye batılı uluslar için eski değerini yitirdi. Bunun üzerine Kıbrıs da unutuldu; ama Süveyş Kanalı’nın açılmasıyla (1869) birlikte ada yeniden eski önem ve değerine kavuştu.”¹³⁴

Türklerin Kıbrıs Adası ile ilişkisi ise, Anadolu Selçuklu Devleti sınırlarının Akdeniz kıyılarına ulaşmasıyla başlamıştır. Anadolu Selçuklu Hükümdarı I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında, ticareti geliştirmek amacıyla dönemin Kıbrıs Kralı Lüzinyan ile imtiyaz anlaşması yapılmış ve her iki ülke tüccarlarına karşılıklı olarak güvenli ve serbest ticaret imkânı tanınmıştır. Kıbrıs – Türk İlişkilerinin gelişimi, Anadolu’nun güney kıyı şeritlerinde yer alan Aydınoğulları, Karamanoğulları ve Hamitoğulları Beylikleri ile devam etmiştir.¹³⁵

Osmanlı Dönemine gelindiğinde; Osmanlı İmparatorluğu’nun Kıbrıs Adası’na olan ilgisi Rodos, Girit ve Mısır’ı almasıyla Akdeniz’deki genişlemesinin doğal bir sonucu olarak başlamıştır. Kıbrıs’ın Osmanlı toprakları arasında kalmış olmasının yanı sıra, adada üslenen korsanların Osmanlı donanmasına, ticaret gemilerine ve hacca giden

¹³³ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, **Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu, Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)** (Ankara, 2000), 44-68.

¹³⁴ Lawrence Durell, **Kıbrıs’ın Acı Limonları**, 4.bs, çev. Ülker İnce (İstanbul: Can Yayınları, 2014), 15.

¹³⁵ Şenol Kantarcı, **Kıbrıs Laboratuvarı**, (İstanbul: Aktüel Kitabevi, 2005), 4’den aktaran Serhan Şansal, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Ekonomik Yapısı ve Türkiye ile Ekonomik İlişkiler” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, 2007), 8.

yolcu gemilerine saldırması, o dönemde adayı hakimiyeti altında tutan Venediklilerin Osmanlılara karşı düşmanca tutum sergilemesi, Katolik Venedikliler ile Ortodoks Kıbrıslılar arasında mezhep baskı ve dayatmalarının olması ve Kıbrıslıların Osmanlılardan yardım istemesi gibi etkenler de Osmanlı'nın Kıbrıs'a yönelmesini sağlamıştır.¹³⁶

Sultan II. Selim'in emriyle, Lala Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu 02.07.1570 tarihinde adanın güneyindeki Limasol şehrinden adaya çıkmıştır. Venedikliler, saldırıyı kuzeyden ve doğudan bekledikleri için Girne, Lefkoşa ve Mağusa kalelerini güçlendirmiş ve oralarda mevzilenmiş ancak, tüm Doğu Akdeniz kıyılarını hakimiyeti altında tutan Osmanlı'nın her hangi bir engelle karşılaşmadan adanın batısından ilerleyerek güneyden saldırabileceğini hesaba katmamıştır. Limasol'dan sonra, yerli hakın da yardımıyla Larnaka, Girne, Lefkoşa ve Baf Şehirleri de Osmanlı tarafından fethedilmiştir. Mağusa fethi için kışın geçmesi beklenmiş ve hazırlıkların tamamlanmasıyla 21.06.1571 tarihinden 01.08.1571 tarihine kadar denizden ve karadan taarruz devam etmiştir. Kale komutanının teslim olmasıyla Kıbrıs tamamen Osmanlı hakimiyetine geçmiştir.

Osmanlı'ya bağlı Kıbrıs Beylerbeyi kurulduktan sonra nüfus ve köy sayımı yapılmış, Ortodoks kilisesi yeniden açılmış, feodalite sona erdirilmiş, toprak köleliği kaldırılmış, limanlar korsan gemilerinden temizlenmiş, yargı ve güvenlik örgütleri kurulmuş, Venedik ve Fransız (Lüzinyan) aritokratların topraklarının topraksız köylülere dağıtılmasına karar verilmiştir. Adada dirlik ve düzenin hakim olmasını isteyen Osmanlı Yönetimi gerekli imar reformlarını yaparak Anadolu'dan çiftçi ve zanaatçı Türkleri getirmiş ve Kıbrıs'a yerleştirmiştir. Kıbrıs'ta kalan askeri birliklere ek olarak; Karaman, Sivas, Maraş, Tokat, Amasya, İçel Yozgat, Aydın, Alanya, Teke, Manavgat, Beyşehir, Akşehir, Seydişehir, Niğde, Ürgüp, Darende, Akdağ, Sis ve Tarsus il ve ilçelerinden vatandaşların yerleşmesiyle adada Türk demografisi başlamıştır. Kıbrıs'ta kalan 30.000 asker ile Anadolu'dan gelen 28.600 Türk bugünkü Kıbrıs Türklerinin ataları olarak kabul edilmektedir. 150.000 kadar da yerli halkın olduğu belirlenmiştir.¹³⁷ Kıbrıs'ta yaşayan yerli halk, üç bin yıldan beri birbirine karışmış melez bir halk olmasına rağmen; en ünlü ve en etkili Hristiyan misyoner olan

¹³⁶ Ahmet C.Gazioğlu, **Kıbrıs Türk Tarihi, Türk Dönemi 1570–1878** (Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, 1994), 10–11'den aktaran <http://users.metu.edu.tr/birten/osmanli.html> [11.10.2019]

¹³⁷ Turgut Özakman, **Çılgın Türkler Kıbrıs Belge Roman**, 4.bs. (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2012), 12-15.

Aziz Paul'un Kudüs'ten Anadolu'ya ve Avrupa'ya Hristiyanlığı yayma yolculuğunda uğradığı duraklardan birinin Kıbrıs olması (M.S. 46-48)¹³⁸ ve daha sonra yaklaşık 800 yıl hüküm sürmüş olan Bizans Yönetiminin Hristiyanlığın Ortodoks mezhebini ve Bizans Rumcasını yerli halka kabul ettirmesinin bir sonucu olarak ada Rumlaşmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı fethinden sonra adadaki demografi, Türk ve Rum nüfus olarak belirlenmiştir. Nüfus dağılımı zamanla 1/3 Türk, 2/3 Rum nüfus oranına ulaşmış olsa da ilerleyen dönemlerdeki sosyal ve siyasi gelişmelerle tekrar Türkler aleyhine bozulmuştur.

Yaklaşık 300 yıllık Osmanlı hakimiyetinin ardından toprak savaşları ile birlikte politika savaşları da başlamış ve günümüzdeki Kıbrıs sorununa uzanan gelişmeler yaşanmıştır. Kıbrıs'ta hiç meydan muharebesi şeklinde bir savaş olmamasına rağmen; ilhak, iç savaş ve çatışmalar, darbeler ve çıkarmalar gibi sivil ve askeri girişimler yoğunlukla gerçekleşmiştir. Olayların kronolojik sıradaki gelişimi aşağıda verilmiştir:

- 04.06.1878 – Kıbrıs'ın İngiltere'ye Kiralanması: Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar, Karadeniz ve Doğu Anadolu topraklarının Rus tehdidi altına girmesi ve Kırım Savaşının başlamasını takiben, 1856 yılında yapılan Paris Antlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğü, Avrupa Devletler Hukuku kapsamında garanti altına alınmıştır. Rusya'dan gelecek tehlikeden Avrupa korumasına sığınarak bir müddet kurtulan Osmanlı; 1877-1878 yıllarındaki (93 Harbi) Osmanlı Rus Savaşı'nı kaybetmesi ve Ayastefanos Antlaşması ile de Rusya'ya toprak kaybetmesi neticesinde, başta İngiltere olmak üzere Avrupalı güçlerin 1869'da açılmış olan Süveyş Kanalını güvence altına almak amacıyla yönelttiği taleplerine karşı koyamamıştır. İngiltere, Berlin Kongresi'nde Osmanlı Devlet adamlarına Osmanlı'nın çıkarlarını savunacağına ve Rusya'ya karşı koruyacağına dair söz vererek Akdeniz'de üs niteliğinde olan Kıbrıs'ı istemiştir. 04.06.1878 tarihinde Kıbrıs Konvansiyonu ile Ada, yaklaşık 92.000 altın karşılığında İngiltere'ye kiralanmıştır. Adanın idaresi İngiltere'ye bırakılmış olmakla birlikte mülkiyeti halen Osmanlı'da olacak şekilde anlaşma yapılmıştır.
- 22.07.1878 – İngiliz Komutasının Adaya Çıkışı ve Türk Yönetiminin Sona Ermesi: İngilizlerin adaya çıktığı Larnaka kentinin Piskoposu, karşılama konuşmasında, İngiltere'nin daha önce Ege Adalarını Yunanistan ile birleştiren politikasının

¹³⁸ Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, St. Paul (Aziz Paulus), <https://isparta.ktb.gov.tr/TR-71232/st-paul-aziz-paulus.html> [12.10.2019]

Kıbrıs için de geçerli olmasını temenni ettiğini belirtmiştir. Böylece İngiliz Yönetimi, “Enosis” (Yunanistan ile Birleşme) fikrinin Kıbrıs’lı Rumlarda etkili olduğunu gözlemlemiştir.

Yeni Yönetim, İngilizceyi resmi dil yapmış; Rumca ve Türkçenin de resmi dil olarak kullanılmasını kabul etmiştir. Adada, eğitim, mimari ve ulaşım konularında yenilikler yapılmış, İngiliz kültür ve teknolojisi de adaya yerleştirilmeye başlanmıştır. Ancak yine de gerek İngiltere’nin Hristiyan yanlısı tutumu gerekse Rumların Enosis beklentisi nedeniyle Adada ikilik ve çatışma ortamı oluşmaya başlamıştır. 1894 yılında iki toplumunun karşı karşıya geldiği ilk olay Cuma namazı vaktinde Baf’ta bir caminin taşlanmasıdır.¹³⁹

- 05.11.1914 – İngiltere’nin Kıbrıs’ı İlhakı: İki toplum arasındaki gerilim ve çatışmalar küçük çaplı da olsa sürerken, Osmanlı’nın İngiltere’nin de aralarında yer aldığı İtilaf Devletlerinin karşısında I. Dünya Savaşına girmesiyle, İngiltere Kıbrıs’ı ilhak ettiğini duyurmuştur.
- 24.07.1923 – Lozan Barış Antlaşması ve Adanın İngiliz Toprağı Kabul Edilmesi: Lozan Barış Antlaşması’nın 16. 20. ve 21. Maddeleri Kıbrıs’la ilgili olup, 20. Madde gereği Kıbrıs Adası’nın İngiliz Toprağı olarak tanınması kabul edilmiştir. Antlaşma çerçevesinde, Adadaki Türklere, İngiliz ya da Türk tabiiyetinden birini seçme şartı konulmuş, 2 yıl içinde bu seçimi yapabilecekleri belirtilmiş ve Türk tabiiyetini seçenlerin bir yıl içinde adayı terk etmeleri gerektiği bildirilmiştir. Geleceğinden kaygı duyan Türklerin bir kısmı Türk tabiiyetini seçerek Türkiye’ye göç etmiş ve bu durum adadaki Türk nüfusunun biraz daha erimesine sebep olmuştur.
- Adadaki İlk Türk Örgütlenmeleri: Adada iyice azınlık durumuna düşen ve idari ve ekonomik faaliyetlerin dışında tutulan Kıbrıs Türkleri, Dr. Fazıl Küçük önderliğinde örgütlenmeye başlamıştır; 1943 – Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu (KATAK), 1944 – Kıbrıs Türk Milli Halk Partisi (KTMHP), Türkiye’ye giden Kıbrıslı Türklerin kurduğu 1946 – Kıbrıs Okullarından Yetişenler Cemiyeti ve 1949 – Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Kıbrıs’lı Türkler tarafından kurulmuş birliklerdir. Rumların Yunanistanla birleşme emellerine karşı olarak Kıbrıs’lı Türkler de 1945 yılından itibaren Türkiye’den destek istemeye başlamışlardır.

¹³⁹ Birten Çelik, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu, Kıbrıs’ta İngiliz Dönemi, <http://users.metu.edu.tr/birten/ingiliz.html> [14.10.2019]

- Şubat 1951 – Kıbrıs’lı Rumların Tam Bağımsızlık için Birleşmiş Milletlere Başvurması: 1950 yılında Kıbrıs Kilisesi Başpiskoposluğuna Larnaka Piskoposu Mihail Hristodolu Muskos (III. Makarios)’un geçişiyle Enosis için girişimler artmış ve Kıbrıs’a tam bağımsızlık verilmesi için kiliselerde toplanan imzalar New York’taki Birleşmiş Milletler Merkezine götürülmüştür. Ancak İngiltere, Kıbrıs probleminin bir iç mesele olduğunu ve Birleşmiş Milletleri ilgilendirmedigini söyleyerek girişimi bertaraf etmiştir. İngiltere 1954 yılında; *“İngiliz Milletler Topluluğu’nda bazı bölgeler vardır ki kendi özel koşullarından dolayı tamamen özgür olmayı asla bekleyemezler”* şeklindeki yaklaşımıyla adadan vazgeçmeyeceğini belirtmiştir.
- 01.04.1955 – EOKA’nın Kuruluşu: Birleşmiş Milletlerdeki başarısızlık neticesinde Kıbrıs’lı Rumlar tarafından silahlı örgüt kurulmuştur ve örgüt, önce İngiliz askeri hedeflerine ve kamu kuruluşlarına, sonra da adadaki İngiliz ve Türk sivillere saldırılar düzenlemiştir.
- 27.07.1957 - Türk Mukavemet Teşkilatı’nın Kuruluşu: Kıbrıs Türklerinin EOKA karşısında savunulması amacıyla; Rauf Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurularak adada dağınık faaliyet gösteren küçük mukavemet grupları birleştirilmiştir.
- 19.02.1959 / 16.08.1960 - Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Kuruluşu: 1958 yılında Rum ve Türk örgütler arasında keskin çatışmalar yaşanmaya başlamış ve Türkiye ve Yunanistan hükümetleri arasındaki tansiyon da artmıştır. İngiltere’nin bir dizi diplomatik girişimi neticesinde; İngiltere, Türkiye ve Yunanistan’ın katılımıyla 11.02.1959 tarihinde 27 maddelik Züriх Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma kapsamında, tarafların garantörlüğü altında Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasına ilişkin temeller atılmıştır ve 19.02.1959 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşmadan sonra, Kuruluş Antlaşması, Garantörlük Antlaşması ve İttifak Antlaşması¹⁴⁰ imzalanarak 199 Maddeli Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’nın temelleri oluşturulmuştur. 02.04.1959 tarihinde 7 Rum, 3 Türk Bakandan oluşan bir geçiş hükümeti kurulmuştur.¹⁴¹ Yeni kurulan Cumhuriyet’te; Anayasanın, hukuk sisteminin ve hükümetin tüm yapısı, adadaki iki toplumluluğu

¹⁴⁰ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Belgeler - Kıbrıs Sorunu (1960-1963), <https://www.kktcb.org/tr/belgeler/kibris-sorunu/1960-1963> [15.10.2019]

¹⁴¹ Birten Çelik, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu, Kıbrıs Cumhuriyeti, http://users.metu.edu.tr/birten/kibris_cum.html [15.10.2019]

gözeterek ve koruyacak şekilde kurgulanmıştır. 16.08.1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası yürürlüğe girmiş ve İngiliz Kolonisi statüsünden resmen çıkmıştır.¹⁴² Böylece, Kıbrıs'ın uzun yıllar sonra ilk defa bağımsız bir devlet olarak yoluna devam etme şansı doğmuştur.

- Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Uluslararası Üyelikleri: Kıbrıs Cumhuriyeti, kuruluşunun hemen ardından bir ay sonra, Birleşmiş Milletler üyesi olmuştur. Bu üyelikten sonra Türkler ve Rumlar arasında sorun olduğunda Birleşmiş Milletler her soruna müdahil olmuştur. Kıbrıs, 1961 yılında İngiliz Milletler Topluluğu'na (Commonwealth) kabul edilmiştir. 1961 yılının sonlarında da Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'na üye olmuştur. Uluslararası üyeliklerle Kıbrıs Cumhuriyeti, kuruluşundan sonra çok kısa bir süre içinde Dünya tarafından resmen tanınan bir ülke statüsüne kavuşmuştur.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Giden Süreç¹⁴³: Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan sonraki 2 yıllık süreçte çeşitli bürokratik anlaşmazlıklar, anayasanın yazıldığı gibi uygulanamaması sorunları, her iki toplumunun yakın dönem hafızasında yer etmiş düşmanlık mirası gibi sebepler nedeniyle yeniden çatışma ortamının başlamasına mahal verecek şekilde EOKA ve TMT talimlerine başlamıştır.

1963 yılında, Akritas Planı adı verilen ve Türklerin azınlık statüsüne düşmesini öngören plan ile aynı yıl Kasım ayında bu amaca hizmet eden 13 Maddelik Anayasa Değişikliği önerisi Makarios tarafından Kıbrıs kamuoyuna sunulmuş ve Kıbrıslı Türkler plan ve öneriyi reddetmişlerdir. Bunun üzerine Rum liderler 21 Aralık'ta Türklerin azınlık statüsünde olduğunu açıklamış ve adada olayların fitili ateşlenerek yoğunlukla Türklerin katledildiği “Kanlı Noel” saldırıları gerçekleşmiştir. Olaylar sonucu Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fazıl Küçük ile Kıbrıslı Türk bakanlar ve Temsilciler Meclisi'nin Türk üyeleri hükümetten ayrılmışlardır. Bu olay itibarıyla, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nda öngörülen iki toplumun temsil edilmesi ilkesi delinmiş ve ada sadece Rum liderler tarafından yönetilir olmuştur.

Olaylardan sonra, Birleşmiş Milletler Lefkoşa'yı merkez alacak şekilde “Yeşil Hat” oluşturmuş olsa da çatışma ortamı devam etmiştir. Türkiye'nin 1964 ve 1967

¹⁴² Cyprus Chronology, <https://www.worldstatesmen.org/Cyprus.html> [23.10.2019]

¹⁴³ Birten Çelik, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu, Yunan Darbesi ve Kıbrıs Barış Harekâtı, http://users.metu.edu.tr/birten/kibris_baris.html [16.10.2019]

yıllarındaki müdahale etme talepleri de Birleşmiş Milletler tarafından reddedilmiştir.

1973 yılında Yunanistan’da yapılan askeri darbe, 1974 yılında Kıbrıs’ı da etkilemiş ve Enosis fikrinden uzaklaşan Makarios devrilerek bir darbe de 15.07.1974 tarihinde Kıbrıs’ta yapılmıştır. Darbeyi yapan yönetim başkanlığı ele alarak “Kıbrıs Helen Cumhuriyeti”ni ilan etmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin bekası diğer garantör devletlerin de yükümlülüğü ve sorumluluğu altında olmasına rağmen sadece Türk silahlı Kuvvetleri hareket düzeni almaya başlamıştır. Türkiye tarafından 16.07.1974 tarihinde NATO ve Birleşmiş Milletler’e nota verilmiş ve müdahale etmeleri istenmiştir. Beklenen Uluslararası müdahalenin gelmemesi üzerine 20.07.1974 tarihinde sabah saatlerinde Türkiye, Girne’den adaya çıkarma yapmıştır. Durumun çözümü için toplanan ve 30.07.1974 tarihinde sona eren Cenevre Konferansı sonucunda Cenevre Protokolü imzalanmış ve 16.08.1960 tarihli Lefkoşa antlaşmalarının meşruluğu ve yürürlükte kalması kabul edilmiştir. Böylece, Türkiye’nin garantörlüğü ve hareketi da resmi ve hukuki olarak tescil edilmiştir.

10.08.1974 tarihinde Cenevre’de ikinci bir konferans yapılarak Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında Federatif yapıda bir yönetim kurulması üzerine görüşülmüştür. Denktaş’ın önerdiği %34’lük oran Rum liderler tarafından çekince ile karşılanmış ve süre istenmiştir. 14.08.1974 tarihine kadar bir çözüme ulaşılamayınca Türkiye kendisinin oyalandığını düşünerek ve bu süre zarfında adanın Yunanistan ile birleşme yolunun açılacağı ve Türklere yönelik yeni katliamların olabileceği endişesini duyarak ikinci çıkarma planını uygulamaya koymuştur. Adada çok hızlı ilerleyen Türk Birlikleri, Kuzey’de adanın %37’sine denk gelen bir alana hakim olmuş ve Amerika ve Avrupa’nın baskısıyla daha fazla ilerlememiştir. Harekat neticesinde ada de facto olarak bölünmüştür. 31 Temmuz – 2 Ağustos 1975 tarihleri arasında Nüfus Mübadelesi Antlaşması imzalanarak Türklerin Kuzey’de, Rumların Güney’de yer alacak şekilde Birleşmiş Milletler tarafından gerekli transferlerin yapılması sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda Kıbrıs adası taksim edilmiş ve 13.02.1975’te Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur.

12.02.1977 tarihinde Viyana’da yapılan görüşmelerde, iki toplumlu federal bir cumhuriyet kurulması için anlaşma yoluna gidilmiş ancak sonuçlandırılmamıştır. 15.06.1979 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin de uygun gördüğü

bir başka antlaşma (Doruk Anlaşması¹⁴⁴), Rumların Maraş Bölgesi'ndeki Birleşmiş Milletler varlığını istememesi nedeniyle yine sonuçlandırılmamıştır. Devamındaki üç yılda da toplumlararası görüşmelerde bir uzlaşma sağlanamamıştır.

17.06.1983 tarihinde Türk Federe Meclisi bir bildirge yayınlarak Kıbrıslı Türklerin “self-determinasyon” (kendini yönetme hakkı) hakkını ilan etmiş ve 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kurmuştur.¹⁴⁵ Ancak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, kurulan yeni devletin geçersiz sayılmasını ve kararın geri alınmasını talep ederek bütün üye devletlerden Kıbrıs Cumhuriyeti'nden başka bir devleti tanımamalarını istemiştir.

Birleşmiş Milletlerin görüşü, Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından da aynen benimsenmiştir. 1994 yılında Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti menşeli ürünlerin Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmesini, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi temsilcisi olarak gördüğü Güney Kıbrıs Rum Yönetimi makamlarından alınacak resmi belge şartına bağlamıştır. Dolayısıyla Kuzey Kıbrıs'ın ihracat hacmi düşmüştür.¹⁴⁶ Uluslararası ambargo ve izolasyon nedeniyle özellikle ihracat odaklı ticari faaliyet yürütmekte zorlanan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, turizm ve eğitim lokomotif sektörlerinden elde ettiği gelirlerle ve Türkiye'den aldığı yardımlarla varlığını sürdürmektedir.

4.2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sanayi Faaliyetleri Odaklı Kamu Kurumları ve İlgili Bakanlık

Kıbrıs Türklerinin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin oldukça zorlu ve mücadeleli geçen yılları; üretim, sanayi ve teknoloji odaklı faaliyetlerinin yeterince gelişmemesine yol açmıştır. Örneğin, Türkiye'de kalkınma ve teknolojik gelişimin öncülüğünü üstlenmiş olan DPT ve TÜBİTAK, 1960 ve 1963 yıllarında kurulmuştur. Kıbrıs Türkleri, o sırada yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin asli unsuru olma ve varoluş mücadelesi vermekle meşguldüler.

¹⁴⁴ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Belgeler - Kıbrıs Sorunu (1963-1983), <https://www.kktcb.org/tr/belgeler/kibris-sorunu/1963-1983> [17.10.2019]

¹⁴⁵ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Belgeler - Kıbrıs Sorunu (1983-2004), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kuruluş Bildirgesi, <https://www.kktcb.org/tr/belgeler/kibris-sorunu/1983-2004> [17.10.2019]

¹⁴⁶ Okan Veli Şafaklı, “Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkisi ve KKTC'ye Yansıması Üzerine Retrospektif Tablosal Değerlendirme”, **YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, c. II, s.2 (2009): 143

1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulmasıyla Kıbrıs Türk Teşkilatlanması ve Kamu Kurumları oluşturulmaya başlanmıştır. Türkiye'deki kurumları kendisine referans alan Kıbrıs Türk Federe Devleti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, benzer kurumları hayata geçirecek şekilde adımlar atmıştır. 1975 yılından günümüze kadar; kalkınma, bilim ve sanayi gelişimi odaklı faaliyetler yürütmek üzere Kuzey Kıbrıs'ta kurulmuş olan kamu kuruluşlarından bazıları, Türkiye'deki muadilleri ile eşlenerek Tablo 8'de belirtilmiştir.

Tablo 8: Türkiye - Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Muadil Kurumları

Türkiye Cumhuriyeti	Kıbrıs Türk Federe Devleti / Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
DPT – Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş Tarihi: 30.09.1960 Kuruluş Yasası: 91	DPÖ – Devlet Planlama Örgütü Kuruluş Yılı: 1976 Kuruluş Yasası: 33/1976
YÖK – Yüksek Öğretim Kurumu Kuruluş Yılı: 1981 Kuruluş Yasası: 2547	YÖDAK – Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu Kuruluş Tarihi: 15.01.1993 Kuruluş Yasası: 2/1993
KOSGEB – Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kuruluş Tarihi: 12.4.1990 Kuruluş Yasası: 3624	KOBİGEM – Küçük Ortaboy İşletmeleri Geliştirme Merkezi Kuruluş Tarihi: 14.07.2010 Kuruluş Yasası: K-400-2010 (BKK)
Kalkınma Ajansları Kuruluş Tarihi: 25.01.2006 Kuruluş Yasası: 5449	KEİ – Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükkelçiliği Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisi Andlaşma ve İlk Protokol T.: 12.01.2001 Yürürlük: 27.02.2001 Yürürlük Kararı: 2001/2033 (Türkiye BKK)
TÜRKPATENT (TPE – Türk Patent Enstitüsü) Kuruluş Tarihi: 24.06.1994 Kuruluş Yasası: KHK 544	KTSO (KIBSO) – Kıbrıs Türk Sanayi Odası Kuruluş Yılı: 1977 TÜRKPATENT Bilgi ve Doküman Birimi İşbirliği Tarihi: Haziran 2014

Tablo'da, TÜBİTAK muadili bir kurumun Kuzey Kıbrıs'ta bulunmadığı gözlemlenmektedir. Diğer kurumlardan KOBİGEM ve KEİ Türkiye'deki muadillerinde olduğu gibi fon ve destek sağlamaktadır. Ancak, bu fon ve desteklerin sağlanmasında Ar-Ge şartı aranmamaktadır.

KOBİGEM; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti KOBİ'lerini dünya pazarında rekabet edebilir düzeye getirmek, KOBİ ve girişimcilik politikalarının belirlenmesinde etkin rol oynamak, girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak ve KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal paylarını arttırmak üzere faaliyetlerini yürütmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na bağlı, Lefkoşa Büyükelçiliği Başkanlığı'nda çalışan KEİ Ofisi ise Kuzey Kıbrıs'taki kalkınma, yatırım, yardım ve altyapı projeleri için kaynak sağlamaktadır. Bu kaynaklar doğrudan yardım veya kredi şeklinde sağlanmaktadır. Dolayısıyla, Kuzey Kıbrıs'ta Ar-Ge faaliyetleri odaklı bir kamu kurumu henüz bulunmamaktadır.

Bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olan Kıbrıs Türk Sanayi Odası'na tabloda yer verilmesinin sebebi ise; Oda'nın, TÜRKPATENT'in Kuzey Kıbrıs'tan sorumlu Bilgi ve Doküman Birimi olmasıdır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, İngiliz Dönemi'nden kalma Fikri Mülkiyet Yasaları geçerliliğini ve etkililiğini korumadığından fikri mülkiyete ilişkin tesciller, TÜRKPATENT üzerinden KTISO aracılığıyla yapılmaktadır. Sanayi Odası, ayrıca, Kuzey Kıbrıs'a özgü ürünleri tescil ettirerek Coğrafi İşaret tescillerini almayı öncelikli hedef olarak belirlemiş ve Hellim Peyniri, Zivania İçkisi ve Harnup Pekmezini Coğrafi İşaret olarak tescil ettirmiştir. Sanayi Odasının Belgelendirme Birimi, bahsi geçen coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürünlerin adlarının korunmasından ve tescil edilmiş özelliklere uygun olarak piyasaya sürüldüğünün denetlenmesinden ve belgelendirilmesinden sorumludur.¹⁴⁷

Kamu Kurumlarından farklı olarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Yönetim Teşkilat yapısına da değinmek yerinde olacaktır. Parlamenter Sistem ile yönetilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde; Cumhurbaşkanı, Başbakan ve 10 Bakan görev yapmakta, Meclis'te 50 Milletvekili bulunmakta, seçim barajı ise %5 sınırında tutulmaktadır. Çalışma konumuz dikkate alındığında, 11 Bakanlı Kabinede öne çıkan Bakanlık, Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'dır. Bakanlık bünyesinde; Sanayi, Ticaret, Enerji, Şirketleşme gibi tüm ekonomik değer içeren ve katma değer yaratan

¹⁴⁷ Kıbrıs Türk Sanayi Odası Belgelendirme Birimi,
<http://kibso.org/index.php/tr/14-banner/983-ktso-belgelendirme-birimi.html> [18.10.2019]

fonksiyonlar bulunmaktadır. Ayrıca, henüz yürürlüğe giren Ar-Ge Mevzuatı da bu Bakanlığa bağlı Sanayi Dairesi tarafından yürütülmektedir. Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'na bağlı Daire ve Kurumlar aşağıda sıralanmıştır:

- 1) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'na Bağlı Daireler:
 - a) Sanayi Dairesi
 - b) Ticaret Dairesi
 - c) Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi
- 2) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'na Bağlı Kurumlar:
 - a) Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu
 - b) Yenilenebilir Enerji Kurulu
 - c) Kıbrıs Türk Petrolleri
 - d) Rekabet Kurulu
 - e) Serbest Liman Ve Bölge İdaresi
 - f) Türk Alkollü İçki ve Şarap Endüstrisi Ltd.
 - g) Akaryakıt Birimi

Bakanlığa bağlı birimler dikkate alındığında; Ar-Ge Mevzuatını geliştirebilecek, şirketleşme prosedürlerini düzenleyebilecek, stratejik paydaş kuruluşlarla işbirliğine özendirilecek tüm yapının hali hazırda Ekonomi ve Enerji Bakanlığı bünyesinde konumlandığı görülmektedir. Dolayısıyla Ar-Ge mevzuatında, gerekli durumlarda Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'nın yayınlayacağı Tebliğler ile de Kanuna gerek kalmaksızın düzenlenemeler yapılabilir.

Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'nın yanı sıra, Türkiye'de de olduğu gibi Maliye Bakanlığı da Ar-Ge Mevzuatına gelir-gider dengesi ve teşvik politikalarının belirlenmesi açısından müdahildir.

4.3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ar-Ge Yasaları

Tablo 8'de dikkat edilebilecek hususlardan biri; her iki ülkenin Kanun numaralama sistematığıdır. Türkiye, 1961 Anayasası sonrası kabul edilen kanunları ardışık sırayla numaralandırırken Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti her kanunu kabul edildiği yıl içindeki kabul ediliş sırasına göre numaralandırmaktadır. Örneğin Devlet Planlama Örgütü'nün Kuruluş Yasasının numarası 33/1976 olup, sayının tercümesi 1976 yılında

kabul edilen 33. Yasa olduğudur. Bu sistematığe göre, Kuzey Kıbrıs'taki Yasaların numaralarından kabul edilme tarihleri de yaklaşık olarak kestirilebilmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Ar-Ge faaliyetlerini düzenleyen iki yasa 2018 yılının sonunda ve 2019 yılının başında olmak üzere henüz yürürlüğe girmiştir. Yasaların uygulama Yönetmeliği niteliğinde olacak Tüzükler için çalışmalar devam etmektedir. Sanayi Dairesinin hazırlamış olduğu Tüzükler, Ekonomi ve Enerji Bakanlığı üzerinden Merkezi Mevzuat ve Hukuk Dairelerine Anayasal, hukuksal ve teknik denetimden geçirilmek üzere gönderilmiş olup incelemeler sürmektedir. İnceleme sonucunda Bakanlar Kurulu'na gönderilecek olan Tüzükler, Bakanlar Kurulu Kararı sonrasında Resmi Mevzuat halini alacaktır.

Mevcut duruma istinaden, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ar-Ge Mevzuatı incelemeleri sadece Yasa metinleri dikkate alınarak yapılmıştır. Ancak, belirtmek gerekir ki, Türkiye'de Uygulama Yönetmeliklerinde geçen bazı hükümlerin emsalleri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde mevzuatın yayınlanmasına kadar geçebilecek süreler dikkate alınarak Yasa metni içinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla, uyarlama incelemeleri için Yasa metinleri de yeterli olmaktadır.

4.3.1. 2/2005 ve 42/2018 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasaları

Türkiye'de 2001 yılında yürürlüğe giren Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun bir benzeri, 2005 yılının başında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 2/2005 Sayı Numarası ile yürürlüğe girmiştir. Bu mevzuattan Kıbrıs'ın köklü ve saygın Üniversitelerinden Doğu Akdeniz Üniversitesi yararlanarak Gazimağusa Teknoloji Geliştirme Bölgesi'ni Lefke Avrupa Üniversitesi ve Kıbrıs Türk Sanayi Odası ortaklığında kurmuş ve işletmeye başlamıştır. Ancak, zamanla yasal düzenleme ve teşviklerin yetersiz kalmasıyla Teknoloji Geliştirme Bölgesi'ne ilgi azalmış ve teknopark küçülmeye gitmiştir.

2012 yılından itibaren, Türkiye'deki Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mevzuatının yeniden güncel haliyle referans alınması gündeme gelmiş ve uyarlama çalışmaları en azından Odalar ve Dernekler gibi sivil toplum kuruluşlarınca talep edilmiştir. 2016 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetleri arasındaki İktisadî ve Mali İşbirliği Anlaşması kapsamına alınan Kanun uyarlaması, 2018 yılında, 19.11.2018 tarihli Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi 15. Birleşiminde "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası"nın oybirliği ile kabulüyle

sonuçlanmıştır. Yasa Numarası 42/2018 olarak belirlenmiş ve 2/2005 Yasasının yürürlüğünü sona erdirmiştir.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasa Tasarısının Genel Gerekçesi aşağıdaki ifadelerle sunulmuştur:

Bu Yasa ile, ülkemizdeki üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması amacıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standartını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek veya ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlanması amaçlanmıştır.

42/2018 Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasının tam metni EK-5’te yer almaktadır. Günümüzde bu yasa kapsamında faaliyetlerini yürütmek üzere akreditasyon almış olan iki Üniversitenin Teknoloji Geliştirme Bölgesi bulunmaktadır. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü, 2/2005 Yasası yürürlükte iken Bölge oluşturma hakkını kazanmış ve Doğu Akdeniz Üniversitesi ile birlikte 42/2018 kapsamına dahil olmuştur. Yeni Bölge başvuruları, Tüzük çalışmalarının tamamlanmasını takiben kabul edilecektir.

4.3.2. 16/2019 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasası

2016 yılındaki İktisadî ve Mali İşbirliği Anlaşması sonrasında, “*Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası*” hazırlıkları ile birlikte ele alınması uygun görülen “*Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasası*” çalışmaları, 04.03.2019 Tarihinde 44. Birleşimde oybirliğiyle kabul edilerek sonuçlandırılmıştır. Yasa numarası 16/2019 olarak belirlenmiş olup 14/2019 ve 15/2019 Sayı Numaralı Kanunlar da bu mevzuatla ilintili olarak çıkarılmıştır.

Kuzey Kıbrıs’ın yasa yapma geleneği çerçevesinde, bir mevzuatın başka bir mevzuatı etkilemesi durumunda, etkilenen mevzuat için de değişiklik yasası çıkarılması gerekliliğinden hareketle, vergi teşvikini öngören düzenlemeler 14/2019 Gelir ve 15/2019 Kurumlar Vergisi Değişiklik Yasalarında yapılmıştır. Dolayısıyla 42/2018, 14/2019, 15/2019 ve 16/2019 Yasaları birlikte Ar-Ge Mevzuatını oluşturmaktadırlar.

Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesine ilişkin Yasa Tasarısının Genel Gerekçesi aşağıdaki ifadelerle sunulmuştur:

Ülkemizde, AR-GE, Tasarım ve yenilik yoluyla ülke ekonomisinin uluslararası düzeyde rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması için teknolojik bilgi üretilmesini, üründe ve üretim süreçlerinde yenilik yapılmasını, ürün kalitesi ve standartının yükseltilmesini, verimliliğin artırılmasını, üretim maliyetlerinin düşürülmesini, teknolojik bilginin ticarileştirilmesini, rekabet öncesi işbirliklerinin geliştirilmesini, teknoloji yoğun üretim, girişimcilik ve bu alanlara yönelik yatırımlar ile AR-GE'ye, Tasarıma ve yeniliğe yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye girişinin hızlandırılmasını, AR-GE personeli, tasarım personeli ve nitelikli işgücü istihdamının artırılmasını desteklemek ve teşvik etmek amaçlandığından Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasa Tasarısı hazırlanmıştır.

Yerinde Ar-Ge Mevzuatı, farklı profillerdeki yararlanıcılara hitap ettiğinden dağınık bir yapıda kurgulanmıştır. Bu nedenle mevzuat, Tüzük yayınlanmadan uygulamaya geçmemektedir. 16/2019 Sayılı Yasanın mevcut metni ve vergi yasalarındaki değişiklik yasaları EK – 6, EK – 7 ve EK – 8’de yer almaktadır.

5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ AR-GE KANUNLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında 2016 yılında imzalanan protokol kapsamında, Türkiye’de Uygulanmakta olan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nun Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde de yürürlüğe alınması kararlaştırılmıştır. Bir sonraki yıl, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, söz konusu uyarlamanın 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun için de yapılması gerektiği görüşüne varmıştır.

Türkiye’de son 20 yılda gelişen ve yaygınlaşan Ar-Ge kültürünün Kuzey Kıbrıs’ta da etkili olması amacıyla uyarlama girişimi başlatılan Yasalar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin ekosistem dengeleri gözetilerek değiştirilmiş ve adapte edilmiştir.

Aynı veya Yakın Uygulamalara Konu Başlıklar:

- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri – Gelir ve Kurumlar Vergisi İstisnası: Yasa, Türkiye’deki Kazanç İstisnası kısıtlaması öncesindeki teşvik kapsamı ile aynı olarak geçmiştir. Kıbrıs, 30 yıllık bir süreyi kapsadığı için tek fark, teşvikin 2023 yerine 2048’e kadar geçerli olacağıdır. Muhtemeldir ki, Türkiye’de de 2023 yılında bu sürenin uzatılması söz konusudur. Zira, tüm mavzuatta en önemli teşvik maddesi her iki ülke için de bu maddedir. Kuzey Kıbrıs, gerek kısıtlama getiren son düzenlemeyi dikkate almadığı için gerekse daha uzun süreyi kapsadığı için mevcut durumda daha avantajlıdır.
- Personel Ücretlerinde Vergi İstisnası: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Yerinde Ar-Ge Personelleri ayrımı yapmaksızın tüm personeller için %90 oranında Gelir vergisi muafiyeti sağlamıştır.
- Ar-Ge Personelinin %10’u oranında Destek Personeli Desteği: Her iki ülkede de geçerli teşvik kalemidir.
- Öğretim Üyesi İstihdamı ve Akademik İşbirliği: Kuzey Kıbrıs’ta Yerinde Ar-Ge konusunda böyle bir düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla, Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Kanunu açısından Türkiye’dekinden farklı uygulamadır. Ancak,

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Mevzuatı açısından oldukça yakın bir düzenleme yapılmıştır. Üniversite Döner Sermaye kesinti oranı Üniversitenin inisiyatifine bırakılmıştır. Üniversiteler, akademi ve sanayi işbirliğini teşvik etmek amacıyla Döner Sermaye kesinti oranını %0 olarak belirlerlerse Türkiye ile senkron bir uygulama elde edebilir durumdadırlar.

- Gümrük Vergisi Muafiyeti ve Yeni Makine ve Teçhizat Tesliminde KDV İstisnası: Türkiye’de 2016 ve 2018 yıllarında kapsama alınan bu teşvikler, Kıbrıs’ta Teşvik Yasası kapsamında 2000 yılından beri yürürlükte dir. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nda “*üretici şirketlerin yapacağı yatırımlara, Teşvik Yasası kapsamında teşvikler uygulanır.*” hükmü yer aldığı için Teknoloji Geliştirme Bölgeleri mevzuatı açısından teşvikler denk düşmektedir.
- Damga Vergisi / Pul Vergisi İstisnası: Türkiye’de “Damga”, Kıbrıs’ta “Pul” vergisi olarak geçen uygulamada; personeller maaşları açısından bakıldığında Kıbrıs’ta zaten böyle bir ücret bileşeni bulunmamaktadır. Yerinde Ar-Ge mevzuatı kapsamında düzenlenen belgelerde ise her iki ülkenin yararlanıcıları da kanunla ilgili düzenledikleri belgelerde bu vergiden muaf tutulmuştur.
- Teknogirişim Destek Tutarı: Her iki ülkede de Teknogirişim Sermayesi Desteği 200.000 TL olarak belirlenmiştir.

Farklı Uygulamalara Konu Başlıklar:

- Yasaların Geçerlilik Süresi: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 30 yıl süre belirttiği için teşvikler 2048 yılına kadar geçerlidir. Türkiye’de ise mevcut durumda 2023’e kadar geçerlilik süresi bulunmaktadır.
- Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanununun Yararlanıcıları: Kuzey Kıbrıs’ta KOSGEB TEKMER ve TÜBİTAK kurumlarının bulunmamasından hareketle, KOSGEB TEKMER Firmaları ile Ulusal Fon sahipleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yerinde Ar-Ge Mevzuatı Yararlanıcıları arasında yer almamaktadır.
- Sigorta Primi İşveren Desteği: Türkiye’de bu teşviğin uygulamasında uyruk ayrımı yapılmamaktadır. Ancak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, teşviki sadece vatandaşları için geçerli kılmıştır. Devlet; alacağından vazgeçme yoluyla değil, bir fona kaynak aktarma yoluyla bu teşviki sağladığı için kısıtlı kaynaklarını verimli

kullanma ve vatandaşlarının istihdamını ayrıca teşvik etme gayesi taşıdığı düşünülmektedir.

- Sigorta Primi İşveren Desteği - 5 yıl Süre Sınırı: Türkiye’de 2008 yılında yürürlüğe girmiş olan bu teşvikin 5 yıllık süre sınırı 2014 yılının Eylül ayında kaldırılmıştır. Kuzey Kıbrıs, teşvikin önem ve etkililiğine göre önümüzdeki 5 yıl içinde yeniden düzenleme yapabilecektir. Mevzuat henüz yürürlüğe girdiği için 5 yıllık süre kısıtı günümüzde önem taşımamaktadır.
- Raporlama Dönemleri ve Mecrası: Türkiye’de Bakanlık Portalı üzerinden yıllık faaliyet raporlması yapılmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti raporlama dönemini altışar aylık olarak belirlemiştir ancak raporlamanın dijital mi yoksa evrak ortamında mı yapılacağı henüz belirlenmemiştir.
- Yabancı Uyruklu Personel Çalıştırma ve Yabancı Uyruklu Şirketler: Türkiye Yabancı yatırım, girişim ve nitelikli personeli teşvik etmekte, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ise bu konuda muhafazakar davranmaktadır. Yabancı uyruklu çalışanlar nitelik ya da faaliyet konusuna bakılmaksızın bir dizi sağlık kontrolü ve harca tabi tutulmaktadır. Ayrıca, tüm yabancı uyruklu işletmeler için 100.000\$ sermaye şartı bulunmaktadır. Bu rakamın 50.000€’ya indirilmesi konusu gündemdedir ancak start-up’lar için bu rakam da oldukça yüksek bir meblağdır.
- Yönetici Şirket Yapısı ve Yönetici Şirket Asgari Sermaye Miktarı: Yönetici Şirket’in Türkiye’de Anonim Şirket, Kuzey Kıbrıs’ta ise Limited Şirket olma zorunluluğu bulunmaktadır. Türkiye’de Anonim Şirket Asgari Sermaye tutarının 2 katı, Kuzey Kıbrıs’ta ise Asgari Brüt ücretin 500 katı kadar sermaye şartı bulunmaktadır. Güncel rakamlara göre değerlendirildiğinde Türkiye’de en az 100.000 TL ile Kuzey Kıbrıs’ta ise en az 1.700.000 TL ile Bölge Yönetici Şirketi kurulabilmektedir.
- Kapsam Dışı Faaliyetler: Yazılım Faaliyetleri Mevzuat kapsamında olmasına rağmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kalkınmasını ve güvenilirliğini ciddi boyutta tehdit eden “Bahis ve Şans Oyunları Yazılımları” kapsam dışında bırakılmıştır. Düzenleme, 42/2018 Sayılı Yasada şu şekilde yer almıştır: *“Uluslararası İşletme Şirketleri Yasası veya Şans Oyunları Yasası veya Beden Eğitimi ve Spor Yasası uyarınca kurulmuş ve/veya izin ve/veya lisans almış ve/veya faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, bölgede üretici şirket olamazlar ve/veya yer alamazlar.”*

Türkiye Cumhuriyeti Mevzuatında Olup Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mevzuatında Yer Almayan Konu Başlıkları:

- Yazılım Teslimlerinde KDV Muafiyeti
- Temel Bilimler Personeli Desteği
- Proje Kabul ve Proje Bitirme Belgeleri
- Girişim Sermayesi Desteği
- Yönetici Şirketin Emlak Vergisi Muafiyeti
- Teknolojik Ürün Yatırımı, Bölge içinde seri üretim
- Kamu İhalelerinde Rekabet Avantajı
- Proje Değerlendirme Süreçleri
- Bölge Dışında Çalışma Konusu

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında 2016-2018 yıllarını kapsayan İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşması 27.05.2016 tarihinde imzalanmıştır. Ar-Ge Mevzuatının uyarlanmasını da kapsayan Protokol; Türkiye’de 6676 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 26.02.2016 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra yapılmış olmasına rağmen Türkiye’den referans alınan Kanun metinleri, 6676 Sayılı Kanun’un işli olduğu Kanun metinleri olmamıştır. Bu durumun sebebi tam anlaşılamamış olmakla birlikte; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde, gerek kamu kadrolarının gerekse kanunların potansiyel yararlanıcıları olacak Ar-Ge ve teknoloji üreticisi firmalar ile bu faaliyetlerle ilgili derneklerin Türkiye’deki Ar-Ge Mevzuatının uyarlanması niyet ve çalışmalarına 2012 yılında başlamış olmaları sebep gösterilebilir. Yeni yürürlüğe giren Yasaların teşvik kapsamından anlaşılmaktadır ki, Ar-Ge Mevzuatının uyarlaması; 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu için 2011 yılındaki 6170 Sayılı Kanun’un işli olduğu metin referans alınarak, 5746 Sayılı Kanunun ise 2008 ile Mayıs 2014 arasındaki yürürlükteki metni referans alınarak yapılmıştır. Örneğin, Türkiye’de 2008 yılında yürürlüğe girmiş ve 2014 yılının Eylül ayında yürürlükten kalkmış olan Sigorta Primi İşveren Desteğinin 5 yıl süre sınırı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde henüz yayınlanmış olan Kanun metninde yer almaktadır. Yasaların yürürlüğe girmesi 2018 ve 2019 yıllarını bulduğu için Meclis Komitelerinde Ar-Ge Reform Paketi etkisi de incelenmiş ve çok belirgin bazı düzenlemeler alınmıştır. Bunun için de örnekler,

Tasarım faaliyetlerinin kapsama dahil edilmesi, Teknogirişim Sermayesi Desteğine başvuru için 10 yıl öncesine kadar mezun olma şartı ve Ar-Ge Merkezlerinin asgari eşdeğer personel sayısının 15 olarak belirlenmesi gösterilebilir.

6. SONUÇ DEĞERLENDİRME, YORUM VE ÖNERİLER

Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ar-Ge Mevzuatları karşılaştırıldığında yirmiden fazla konu başlığında farklı uygulama tespit edilmiştir. Bu farklılıkların bir kısmı; Kuzey Kıbrıs'ın kapalı ekonomisi, dışarıyla fazla etkileşime girmeyi tercih etmeyen tutumu ve kendisine uygulanan siyasi izolasyon sebeplerinden, diğer bir kısmı ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin çalışmalarına, Türkiye'de farklı dönemlerde yürürlükte olan yasa metinleri üzerinden devam etmiş olmasından kaynaklanmaktadır. 2016 yılı itibarıyla; Türkiye'deki teşvik paketinin önemli ölçüde genişlediği, Kuzey Kıbrıs'ın ise Türkiye'deki 2011 yılı teşviklerinden dahi kısıtlama yaptığı düşünülürse, uyarlama yine tam anlamıyla olamamış ve iki ülke arasındaki Ar-Ge teşvikleri kapsamında derin farklar oluşmuştur. Yine de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin, Ar-Ge mevzuatının başlangıç evresi için kendi hukuki ve ekonomik düzenine uygun bir uyarlama yaptığı söylenebilir.

Yeni yasa metinlerinde büyük değişikliklere ihtiyaç olmamakla birlikte, iki ülke arasında yeni protokoller düzenlenmesi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin çeşitli tebliğler yayınlanmasıyla uygulamada çok daha verimli sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir. Bu düzenlemelere ilişkin öneri başlıkları aşağıda sıralanmıştır.

TÜBİTAK Fonlarına Erişim: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan firma, girişimci ve araştırma gruplarının TÜBİTAK fonlarına erişimi için iki ülke arasında protokol oluşturulması yararlı olacaktır. TÜBİTAK TEYDEB'in 1501, 1507 ve 1512 kodlu yeni girişimciler ve KOBİ'lere yönelik hibe uygulamaları Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti firmaları için de yararlı ve teşvik edici olacaktır. Kuzey Kıbrıs'ta bu yönde bir talep ve potansiyel de mevcuttur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin üçte birini oluşturan Yüksek Öğrenim Sektörünün akademik personellerinin TÜBİTAK ARDEB fonlarına erişiminin sağlanması amacıyla da iki ülke arasında protokol oluşturulması yararlı olacaktır. Kuzey Kıbrıs'ta akademik araştırmalar için çok kısıtlı kaynak bulunmaktadır ve Üniversitelerin BAP Fonları da maalesef yeterli olmamaktadır. TÜBİTAK ARDEB

Fonlarından Sadece 1001 Programı Kuzey Kıbrıs Akademisyenlerine açıktır. Ancak, 1003 ve 1007 Programları gibi daha büyük ölçekli ve stratejik işbirliklerine uygun ortamın yaratılması yararlı olacaktır.

Sigorta Primi İşveren Desteği ve Emeklilik İçin Protokol: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ve Ar-Ge Merkezlerinde çalışacak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için iki ülke arasında Sosyal Sigorta ve Emeklilik Prim protokolü oluşturulması orta ve uzun vadeli nitelikli istihdama katkı sağlayacaktır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Sigorta Prim teşvikini bütçe kısıtlılığı nedeniyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları ile sınırlı tutması, Kuzey Kıbrıs işletmelerinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının çalıştırılması konusunda isteksizlik yaratma potansiyelindedir. Ayrıca, Sigorta Primi ve emeklilik konusunda bir diğer sıkıntılı husus, Kıbrıs'ta sadece gün sayısının Türkiye'ye transfer edilebiliyor olmasıdır. Prim tutarlarının da transfer edilebilmesi adaya nitelikli iş gücünü çekmek açısından önemlidir. Sigorta Primi konusunda iki ülke arasında çözüm odaklı bir anlaşma ile işgücü daha rahat transfer edilebilir olacaktır. Bu durumun alternatifi Kuzey Kıbrıs'ta 25 sene çalışarak emekli olmaktır. Bu durumda da adaya gelen kişi, emeklilik hedefiyle iş hayatına tutunmaktadır. Hem gün hem prim transferinin mümkün kılınması çok daha verimli bir iş hacmi ve akış sağlayacaktır. Gerekirse bu teşvik, sadece Ar-Ge Mevzuatı kapsamında çalışacak nitelikli personeller için uygulanabilir.

Yabancı Uyruklular İçin Olan Asgari Sermaye Şartının Teknoloji Start-upları Özelinde Yeniden Düzenlenmesi: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yabancı Uyruklu kişi ve şirketlere uygulanmakta olan 100.000\$ sermaye şartı rakamının 50.000€'ya düşürülmesi için çalışmalar sürmektedir. Ancak, bu rakam da halen teknoloji odaklı start-up girişimleri için yüksektir. Kuzey Kıbrıs'taki iyi üniversitelerden mezun, başarılı ve üretken öğrenciler adada kalarak iş fikirlerini hayata geçirmek istemektedirler ancak, sermaye şartı girişimcilik kültürünü daha başlamadan sona erdirmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Yabancı nitelikli işgücünü çekmek için teşvik politikaları oluşturması hem ekonomik hem de politik gelişimi için elzemdir.¹⁴⁸ Söz konusu sermaye şartı başarısını kanıtlamış ve büyüme eğiliminde olan yabancı KOBİ'leri de ürktmektedir. Adada üretim sınırlı olunca

¹⁴⁸ Richard Florida, **Yaratıcı Sınıf Adres Değiştiriyor**, çev. Zeynep Kökkaya Chalar (İstanbul: MediaCat, 2011)

ticaret de sınırlı kalmaktadır. Halbuki yazılım faaliyetleri sonucu elde edilen ürünler izolasyona takılmadan elektronik ortamlardan pazarlanarak ihraç edilebilmektedirler. Dolayısıyla Kuzey Kıbrıs'ta bilişim teknolojileri alanında faaliyet gösteren şirketlerin nitelik ve niceliklerinin artırılması hızlı kalkınma için önemlidir. Teknoloji odaklı start-uplar için sermaye şartının, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlarına uygulandığı gibi, 15.000 TL'ye düşürülmesi orta ve uzun vadede Kuzey Kıbrıs ekonomisine katmadeğerli ürünlerin kazandırılması açısından fayda sağlayıcı olacaktır.

Yerli Yazılım Ürünlerinin Piyasada Rekabet Avantajı Elde Etmeleri İçin %0 KDV Tebliğinin Yayınlanması: Türkiye'de en etkili teşviklerden biri olarak uygulanmış olan Yazılım ürünlerin KDV muaf satışı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için de uygun bir teşvik kalemidir. Gerek yazılım ürün ve hizmetlerinin fazla sermaye ve yatırım gerektirmemesi gerekse izolasyonu aşma konusunda önemli bir değer üretmesi açısından satışının ayrıca teşvik edilmesi önerilmektedir. Yerli Yazılım ürünlerine uygulanacak KDV muaf satış imkanı ile yerli üreticiler avantajlı ve cazip bir konuma geçeceklerdir. Benzer şekilde, yine yerli üreticilere Türkiye'de olduğu gibi, Kamu ihalelerinde %15'e kadar rekabet avantajı tanınabilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, doğası, iklimi, kültürü ve tarihiyle vatandaşlarına ve ziyaretçilerine yeryüzü cenneti sunmaktadır. Nitelikli ve üretken personeli Kuzey Kıbrıs'a çekmek doğru politikalarla çok kolaydır ve üstelik ilk etapta yoğun bir yatırım da gerektirmemektedir. Öncelikle ülkedeki büyük Ölçekli işletmelere Ar-Ge kültürünün benimsetilmesi, bu şirketlerden teknoloji odaklı "spin-off" şirketler türetilmesinin sağlanması ve start-up şirketlere yatırım yapmalarının teşvik edilmesi teknoloji odaklı girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması açısından oldukça hızlı sonuçlar doğuracaktır. Sonrasında yüksek katmadeğerli seri üretim ürünleri için daha büyük yatırım modelleri tatışılabilir duruma gelecektir.

KAYNAKÇA

Yazarlı Kaynaklar – Kurumsal Yayınlar

- Aktaş, Alp. “Ar-Ge Reformuyla (6676 ve 7033 Sayılı Kanun) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Yapılan Değişiklikler Neler Getiriyor?”, **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**. (Ocak - Şubat 2018).
- Arslan, Cem. **Ar-Ge Tasarım ile Teknokentlerde Vergi ve Muhasebe Uygulamaları**. 2. bs. Ankara: Üç S Basım, 2016.
- Aslan, Seyfettin, Mehmet Alkış. “Osmanlı’dan Cumhuriyete Geçişte Türkiye’nin Modernleşme Süreci: Laikleşme ve Ulusal Kimlik İnşası”. **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**. c.6, s. 1 (2015): 18-33.
- Bahçeşehir Üniversitesi Turkishtime Ekonomi ve İş Kültürü Portalı. **Ar-Ge 250 2017 - Türkiye’nin Ar-Ge Harcamaları En Yüksek 250 Şirketi**. İstanbul, 2018.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. **Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu, Arazi Dağılımı ve Türk Vakıflar)**. Ankara, 2000.
- Baştürk, Kibriye. “Vergi Teşvik Politikası ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Bozdemir, Enver. “Ar-Ge ve Yenilik Faaliyetlerinde Teşviklerin Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”. **İSMMMO Mali Çözüm Dergisi**. (Ocak - Şubat 2018).
- Çakır, Ahmet. “Küçük ve Orta Boy İşletmeler’in Kullanımına Sunulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Başkanlığı Destek ve Teşvik Türleri ile Kurumsallaşma Düzeyleri Arasındaki İlişki”. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Devlet Planlama Teşkilatı. **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001 – 2005**. Ankara, 2000.
- Durell, Lawrence. **Kıbrıs’ın Acı Limonları**. 4.bs. çev. Ülker İnce. İstanbul: Can Yayınları, 2014.

- Eker, Serhan. “Kobi’lerde Teknolojik Ar-Ge Çalışmalarının İstihdam Üzerine Etkileri: Tekmer’lerde Bir Uygulama”. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Fendoğlu, Mehmet Cem. “Türkiye’de Araştırma Altyapılarının Etkinliğinin Artırılması: Analiz Ve Öneriler”. Planlama Uzmanlığı Tezi. T.C. Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2018.
- Florida, Richard. **Yaratıcı Sınıf Adres Değiştiriyor**. çev. Zeynep Kökkaya Chalar. İstanbul: MediaCat, 2011.
- Gazioğlu, Ahmet C. **Kıbrıs Türk Tarihi, Türk Dönemi 1570–1878**. Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, 1994. (Aktaran: Çelik, Birten. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. <http://users.metu.edu.tr/birten/osmanli.html> [11.10.2019])
- Güven, Bahadır, “Türkiye’nin Ar-Ge Profili (1990 – 1998)”. Lisans Bitirme Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, 2001.
- Güzel, Simla. “Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Kobi’lere Yönelik Ar-Ge Teşvikleri: Bursa Uygulaması”. Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Herdem, Pınar. “Rekabet Avantajı Sağlamada Bir Araç Olarak Kümelenme: Konya Yazılım ve Arge Firmaları Üzerine Bir Alan Araştırması”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Işık, Cem. “Patent Harcamaları ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği”, **Sosyo-Ekonomi Dergisi**. 2014-1/140104 (2014): 70-86.
- İnce, Erdal. 1929 “Dünya Ekonomik Buhranı’nın Almanya’daki Etkisi ve Bu Etkinin İzmir Finans Piyasasına Yansıması ‘Deutsche Orient Bank’”. **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**. VII/16-17 (2008): 301.
- Kantarcı, Şenol. **Kıbrıs Laboratuvarı**. İstanbul: Aktüel Kitabevi, 2005. (Aktaran: Şansal, Serhan. “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Ekonomik Yapısı ve Türkiye ile Ekonomik İlişkiler”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, 2007).
- Kasalak, Kadir. “Teşvik-i Sanayi Kanunları ve Türkiye’de Sanayileşmeye Etkileri”. **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 27 (2012): 65-79.
- Kaya, Muammer. **Türkiye’de Araştırma - Geliştirme : Ne Durumdayız? Ne Yapmalıyız?** Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 2007.

- K.K.T.C. Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Yardım Heyeti Başkanlığı, Kıbrıs Türk Sanayi Odası, KKTC Devlet Planlama Örgütü, **Kuzey Kıbrıs Sanayi Sektörü Mevcut Durum Raporu 2015**. Lefkoşa, 2015.
- K.K.T.C. Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Yardım Heyeti Başkanlığı, Kıbrıs Türk Sanayi Odası, KKTC Devlet Planlama Örgütü, **Kuzey Kıbrıs Sanayi Strateji Raporu 2017 – 2021**. Lefkoşa, 2017.
- KOSGEB. **2018 Yılı Performans Programı**. Ankara, 2018.
- Köksal, Bilge Aloba, A.Râsih İlkin. “Türkiye’de İktisadî Politikanın Gelişimi (1923-1973)”. (1973): 7 (Aktaran Polatoğlu, M. Gökhan. “İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1938-1942)” <https://dergipark.org.tr/download/article-file/392186>).
- Kurdoğlu, Kübra, “Devlet Planlama Teşkilatı Örgüt Yapısı ve İşlevleri”. Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Neziroğlu, İrfan, Tuncer Yılmaz. **TBMM Hükümetler – Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri Cilt 1 (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)**. Ankara: TBMM Basımevi, 2013.
- OECD, Eurostat, **Oslo Kılavuzu**, 3. bs, çev. TÜBİTAK. Avrupa Birliği: 2005.
- OECD, **Frascati Kılavuzu**, 6. bs, çev. TÜBİTAK. Paris: 2002.
- Övgün, Barış. “Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme: Kalkınma Bakanlığı”. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**. c. 66, s. 3 (2011): 263-281.
- Özakman, Turgut. **Çılgın Türkler Kıbrıs Belge Roman**. 4.bs. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2012.
- Özyurt, Hasan. “Atatürk Dönemi Birinci ve İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planları ve Türk Ekonomisindeki Yapı Değişikliğine Etkileri (1933-1938)”. **Sosyoloji Konferansları Dergisi Atatürk Özel Sayısı**. s.19 (1981): 131 (Aktaran M. Gökhan Polatoğlu, İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1938-1942)” <https://dergipark.org.tr/download/article-file/392186>).
- PwC Türkiye. “Ar-Ge ve Yenilik Reform Paketine İlişkin Yönetmelik Yayınlandı”. **Ar-Ge Bültenleri 2016/3**. 10 Ağustos 2016.
- PwC Türkiye. “Makine ve Teçhizat Alımlarında Uygulanacak KDV İstisnası’ndan Yararlanılmasına Yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Talebi Üzerine Maliye Bakanlığının Düzenlediği Yazıda Uygulamaya İlişkin Önemli Açıklamalar Yapıldı.” **Ar-Ge Bültenleri 2018/10**. 16 Ekim 2018. <https://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/ar-ge/bultenler/makine-ve-techizat-alimlarinda-uygulanacak-kdv.html>

- Sakarya Teknokent. “Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Faaliyette Bulunan Firmalar İçin Bilgi Notu”. 01 Temmuz 2017.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ar Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü. **Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Haziran 2019 İstatistiki Bilgiler Bülteni**. Ankara, 2019.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. **Kalkınma Ajansları 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu**. Ankara, 2018.
- Şafaklı, Okan Veli. “Gümrük Birliği’nin Türkiye’nin Dış Ticaretine Etkisi ve KKTC’ye Yansıması Üzerine Retrospektif Tablosal Değerlendirme”. **YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi**. c. II, s.2 (Ekim 2009): 132-147.
- Şahin, Şükran. **Türkiye’de Bilim ve Teknoloji Politikası 1963-1997: Kurumlar-Belgeler**. İstanbul: Göçebe Yayınları, 1997.
- Sönmez, Emre. “Ar-Ge Destek Mekanizmalarının Firma Performansı Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma”. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Şengül, Ümran, Seyedhadi Eslemian, Miraç Eren,.“Türkiye’de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 2 Bölgelerinin Ekonomik Etkinliklerinin VZA Yöntemi ile Belirlenmesi ve Tobit Model Uygulaması”. **Yönetim Bilimleri Dergisi**. c.11, s. 21 (2013): 75-99.
- Tan, Mustafa, Tahir Erdem. **Türkiye’de Ar-Ge Teşvikleri**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2010.
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve Destek Sağlayan Diğer Kamu Kuruluşları. **Kamu Ar-Ge, Yenilik, Girişimcilik ve Ticarileştirme Desteklerinin Detayları**. Ankara, 2016.
- Tokgöz, Erdiñç. “Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-1999)”. 5. bs, (1999): 71 (Aktaran Sönmez, Betül. “1923-1938 Dönemi Türkiye Ekonomisi: Uygulanan Ekonomi Politikaları”. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014).
- Turan, Menaf. “Türkiye’nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”. **Social Sciences Research Journal**. c. 7, s. 3 (Eylül 2018): 42-91.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. **On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)**.
- Türkoğlu, Musa, Süha Çelikkaya. “Türkiye’de Kobi’lere Yönelik Ar-Ge Destekleri”. **Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**. c. 3, s. 2 (2011): 56-71.

Ünlü, Deniz. “İzmir İktisat Kongresi Kongre Öncesi Ekonomik Görünüm ve Türkiye Ekonomisine Etkileri”. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Winbladh, Marie-Louise. **Kıbrıs Aşk Savaş Kült.** çev. Gülay Ünüvar. İstanbul: Arkeoloji Sanat Yayınları, 2015.

Resmi Mevzuat Kaynakları

“11/9/2017 Tarihli ve 2017/10821 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar (54 S. CK.)”. **Resmi Gazete**, 30521, 31.08.2018.

“477 Sayılı Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (698 S. KHK)”. **Resmi Gazete**, 30468, 04 Temmuz 2018.

Anayasa Mahkemesi. [Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 4 ve 5 inci Maddelerinde İki Tümcenin Anayasaya Aykırı Olduğu Gerekçesi ile İptaline Dair Karar.] “E.S.: 2001/383; K.S.:2003/92; K.G.: 16.10.2003”. **Resmi Gazete**, 26054, 19 Ocak 2006.

“Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (703 S. KHK)”. **Resmi Gazete**, 30473 (3. Mükerrer), 09 Temmuz 2018.

“Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Karar (Para - Kredi ve Koordinasyon Kurulu Tebliğ Sıra No: 95/2)”. **Resmi Gazete**, 22300, 01 Haziran 1995.

“Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğ (Para - Kredi ve Koordinasyon Kurulu Tebliğ No: 98/10)”. **Resmi Gazete**, 23513, 04 Kasım 1998.

“Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun (5746 S.K.)”. **Resmi Gazete**, 26814, 12 Mart 2008.

“Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği (Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)”. **Resmi Gazete**, 26953, 31 Temmuz 2008.

“Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”. **Resmi Gazete**, 29797, 10 Ağustos 2016.

Bakanlar Kurulu. [4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar] “K.S: 2017/10821; K.G.: 11.09.2017”. **Resmi Gazete**, 30215, 19 Ekim 2017.

Bakanlar Kurulu. [5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Ar-Ge Merkezlerinde İstihdam Edilebilecek Ar-Ge Personeli Sayısının Tespitine Dair Karar] “K.S: 2014/6400; K.G.:21.05.2014”. **Resmi Gazete**, 29034, 18 Haziran 2014.

Bakanlar Kurulu. [Ar-Ge Merkezlerinde İstihdam Edilecek Ar-Ge Personeli Sayısının Tespiti Hakkında Karar] “K.S: 2016/9093; K.G.:01.08.2016”. **Resmi Gazete**, 29798, 11 Ağustos 2016.

Bakanlar Kurulu. [Ar-Ge veya Tasarım Merkezleri ile Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Çalışan Ar-Ge veya Tasarım Personelinin Merkez ya da Bölge Dışındaki Faaliyetlerine İlişkin Ücretlerin Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Kapsamında Değerlendirilmesi Hakkında Karar] “K.S: 2016/9091; K.G.: 01.08.2016”. **Resmi Gazete**, 29798, 11 Ağustos 2016.

Bakanlar Kurulu. [Ar-Ge, Yenilik ve Tasarım Harcamalarının Kazancın Tespitinde İndirim Konusu Yapılması Hakkında Karar] “K.S: 2016/9092; K.G.: 01.08.2016”. **Resmi Gazete**, 29797, 10 Ağustos 2016.

Bakanlar Kurulu. [Bölgesel İstatistiklerin Toplanması, Geliştirilmesi, Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Analizlerinin Yapılması, Bölgesel Politikaların Çerçevesinin Belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine Uygun Karşılaştırılabilir İstatistikî Veri Tabanı Oluşturulması Amacıyla Ülke Çapında İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırılmasının Tanımlanmasına ilişkin Karar] “K.S: 2002/4720; K.G.:28.08.2002”. **Resmi Gazete**, 24884, 22 Eylül 2002.

Bakanlar Kurulu. [Hükümetimiz ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Arasında İmzalanan "Türkiye'de Teknoparklar Kurulması'nın Programı" Konulu "Son Proje Revizyonu" Belgeleri ve Eklerinin Onaylanması Hakkında Karar] “K.S: 99/12777; K.G.:15.04.1999”. **Resmi Gazete**, 23700, 20 Mayıs 1999.

Bakanlar Kurulu. [KOSGEB Tarafından Verilecek Hizmetler ve Desteklerden Yararlanacak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere İlişkin Sektörel ve Bölgesel Önceliklerin Belirlenmesi Hakkında Karar] “K.S: 2009/15431; K.G.:05.08.2009”. **Resmi Gazete**, 27353, 18 Eylül 2009.

Bakanlar Kurulu. [Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik] “K.S: 2005/9617; K.G.:19.10.2005”. **Resmi Gazete**, 25997, 18 Kasım 2005.

Bakanlar Kurulu. [Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik] “K.S: 2012/3834; K.G.:10.09.2012”. **Resmi Gazete**, 28457, 04 Kasım 2012.

Bakanlar Kurulu. [Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik] “K.S: 2018/11828; K.G.:30.04.2018”. **Resmi Gazete**, 30458, 24 Haziran 2018.

Bakanlar Kurulu. [Tasarım Faaliyeti Alanları Hakkında Karar] “K.S: 2016/9094; K.G.:01.08.2016”. **Resmi Gazete**, 29798, 11 Ağustos 2016.

Bakanlar Kurulu. [Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar] “K.S.: 2016/8961; K.G.:13.06.2016”. **Resmi Gazete**, 29757, 29 Haziran 2016.

“Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (4 S. CK)”. **Resmi Gazete**, 30479, 15 Temmuz 2018.

“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5035 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 25334(M), 02 Ocak 2004.

“Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5228 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 25539, 31 Temmuz 2004.

“Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (635 S. KHK)”. **Resmi Gazete**, 27958 (Mükerrer), 08 Haziran 2011.

“Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (1 S. CK)”. **Resmi Gazete**, 30474, 10 Temmuz 2018.

“Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (3701 S.K.)”. **Resmi Gazete**, 20822, 22 Mart 1991.

“İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun (6552 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 29116 (Mükerrer), 11 Eylül 2014.

“Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (5449 S.K.)”. **Resmi Gazete**, 26074, 08 Şubat 2006.

“Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (641 S. KHK)”. **Resmi Gazete**, 27958 (Mükerrer), 08 Haziran 2011.

“Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu (6223 S.K.)”. **Resmi Gazete**, 27923, 03 Mayıs 2011.

“Katma Değer Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlar İle 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (7104 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 30383, 06 Nisan 2018.

“Kurumlar Vergisi Kanunu (5520 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 26205, 21 Haziran 2006.

“Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun (3624 S.K. – Orijinal Metin)”. **Resmi Gazete**, 20498, 20 Nisan 1990.

“Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (5891 S.K.)”. **Resmi Gazete**, 27219, 05 Mayıs 2009.

“Patent, Faydalı Model, Marka, Coğrafi İşaretler, Endüstriyel Tasarımlar, Yaş Sebze ve Meyve Ticareti, Toptancı Halleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Turistik Otelciler ve Turizm İşletmecileri Birliğinin Kuruluşu, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri İle Gıda Konularının Düzenlenmesine ve Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Mer'iyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanun ile Sermaye Piyasası Kanunu ve Gümrük Kanununun Bazı Hükümlerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Kanunu Kanunu (4113 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 22323, 24 Haziran 1995.

“Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (7033 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 30111, 01 Temmuz 2017.

“Sinai Mülkiyet Kanunu (6769 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 29944, 10 Ocak 2017.

Sosyal Güvenlik Kurumu Bşk. Sosyal Sigortalar Genel Md. Prim Tahsilat Daire Başkanlığı. Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Genelgesi, Genelge 2008-85, 25 Eylül 2008.

“Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (21 S. CK)”. **Resmi Gazete**, 30590, 09 Kasım 2018.

TBMM. “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/540) ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu” <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss97.pdf> [10.04.2019]

TBMM. 4691 Sayılı Kanun Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=4691
[29.05.2019]

TBMM. 5746 Sayılı Kanun Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_gd.durumu?kanun_no=5746
[08.06.2014]

TBMM. 6170 Sayılı Kanun Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=6170
[09.06.2019]

TBMM. 6676 Sayılı Kanun Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=6676
[12.04.2019]

TBMM. Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=59465 [08.06.2014]

TBMM. Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=211333 [12.06.2019]

TBMM. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Tasarısı Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=10496 [29.05.2019]

TBMM. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Tasarısı ile Hatay Milletvekili Mehmet Döner'in Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/703, 2/372). <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss721m.htm> [28.05.2019]

TBMM. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Teklifi Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=10125 [29.05.2019]

TBMM. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Bilgileri.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=83321 [09.06.2019]

TBMM Başkanlığı. Sınai Mülkiyet Kanunu Tasarısı. Genel Gerekçe.
<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0699.pdf> [11.04.2019]

“Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu (4691 S.K. – Orijinal Metin)”. **Resmi Gazete**, 24454, 06 Temmuz 2001.

“Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı)”, **Resmi Gazete**, 24790, 19 Haziran 2002.

“Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”. **Resmi Gazete**, 28939, 12 Mart 2014.

“Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”. **Resmi Gazete**, 29797, 10 Ağustos 2016.

“Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”. **Resmi Gazete**, 29241, 19 Ocak 2015.

“Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)”. **Resmi Gazete**, 30340, 22 Şubat 2018.

“Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar ile Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Vergi Muafiyeti Tanınması ile İlgili Usul ve Esaslar (Maliye ve Gümrük Bakanlığı Tebliği)”. **Resmi Gazete**, 19397, 11 Mart 1987.

“Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarla Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Vergi Muafiyeti Tanınması ile İlgili Usul ve Esaslar (Maliye ve Gümrük Bakanlığı Tebliği)”. **Resmi Gazete**, 20434, 15 Şubat 1990.

“Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (544 S. KHK)”. **Resmi Gazete**, 21970, 24 Haziran 1994.

“Türk Ticaret Kanunu (6762 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 9353, 09 Temmuz 1956.

“Türk Ticaret Kanunu (6102 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 27846, 14 Şubat 2011.

“Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun (278 S. K.)”, **Resmi Gazete**, 11462, 24 Temmuz 1963.

“Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (7103 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 30373 (2. Mükerrer), 27 Mart 2018.

“Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5281 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 25687 (3. Mükerrer), 31 Aralık 2004.

“Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6728 S. K.)”. **Resmi Gazete**, 29796, 09 Ağustos 2016.

Sunum ve Seminerler

3. Antalya Devlet Destekleri Zirvesi, TÜBİTAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı Ocak 2019 Sunumu.

Anlağan, Ömer. TÜBİTAK. “Temel Ar-Ge ve Yenilik Kavramları - Ar-Ge, Yenilik ve Teknoloji Politikaları Forumu (AYTEP) Sunumu”.
http://www.emo.org.tr/ekler/16f6ef8160d5168_ek.pdf

Direktif Proje Yönetim Ofisi (diPMO). “5746 Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Sunumu”, Ağustos 2016. <https://dipmo.net/wp-content/uploads/2016/09/5746-Tasar%C4%B1m-Faaliyetlerin-Desteklenmesi-Sunumu.pdf>, 5.

Gök, Abdullah. TÜBİTAK, Bilim, Teknoloji ve Yenilikçilik Politikaları Daire Başkanlığı. “Frascati Kılavuzu Işığında Ar-Ge Sunumu”.
www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Frascati_Presentation.pdf

Karşlıoğlu, Hüseyin. Sistem Danışmanlık. “Teknopark Mevzuatında Püf Noktalar Semineri”. İTÜ ARI Teknokent ARI 2 Binası Akın Çakmakçı Konferans Salonu. Şubat 2012.

Karşlıoğlu, Hüseyin. Sistem Global Danışmanlık. “Teknopark’ta Hayatınız Değişti Semineri”. 2016.

Mazars Türkiye (Mazars Denge). “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Kapsamında Kazanç İstisnası Sunumu”. Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, 15 Aralık 2018.
<http://www.asmmmo.org.tr/Files/Videos/Files/Cilt1-20122018101009.pdf>

PH Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik. “Ar-Ge ve Tasarım Faaliyetleri ile Sağlanan Teşvik ve Destekler Sunumu”. 2018. <http://phymm.com.tr/wp-content/uploads/2018/12/ArGeFaaliyetleriilesaglanantesvikvedestekler.pdf>

Sistem Global Danışmanlık. “Teknopark Kazanç İstisnasında Yeni Dönem Sunumu”. Haziran 2018.

T. C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. “Ar-Ge Reform Paketi Tanıtım Sunumu”. İstanbul Teknik Üniversitesi Süleyman Demirel Kültür Merkezi. 02.03.2016

T. C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. “Ar-Ge Reform Paketi İkincil Mevzuatı 4691 Sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği Sunumu”. 2016

TÜBİTAK Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Daire Başkanlığı. Teknoloji Hazırlık Seviyesi (THS) Bilgilendirme Sunumu. Ağustos 2017.

TÜBİTAK Teknolojik ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı 2018 Sunumu, http://tubitak.gov.tr/sites/default/files/292/teydeb_guncel_sunum_rev5.pdf

TÜBİTAK Araştırma Destek Programlığı Başkanlığı, ARDEB Tanıtım Sunumu 2019

İnternet Siteleri

1501 Sanayi Ar-Ge Destek Programına Yalnızca KOBİ’ler Başvurabilecek. <http://tubitak.gov.tr/tr/duyuru/1501-sanayi-arge-destek-programina-yalnizca-kobiler-basvurabilecek> [08.07.2019]

1501 ve 1507 Programları Yılda İki Kez Açılacak Çağrılarla Yürütülecek. <https://www.tubitak.gov.tr/tr/duyuru/1501-ve-1507-programlari-yilda-iki-kez-acilacak-cagrilarla-yurutulecek> [25.10.2019]

Cumhurbaşkanlığı Yeni Yönetim Modelinde Cumhurbaşkanlığı Bakanlıklar, Kurullar, Başkanlıklar ve Teşkilat Yapısı. <https://twitter.com/akpartiankara/status/1010113387240542209> [27.03.2019]

Cyprus Chronology, <https://www.worldstatesmen.org/Cyprus.html> [23.10.2019]

Çelik, Birten. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu. Kıbrıs Cumhuriyeti. http://users.metu.edu.tr/birten/kibris_cum.html [15.10.2019]

Çelik, Birten. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu. Kıbrıs’ta İngiliz Dönemi. <http://users.metu.edu.tr/birten/ingiliz.html> [14.10.2019]

Çelik, Birten. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampusu. Yunan Darbesi ve Kıbrıs Barış Harekâtı. http://users.metu.edu.tr/birten/kibris_baris.html [16.10.2019]

Dünyada ve Türkiye’de Teknokentler. <http://pauteknokent.com.tr/dunyada-ve-turkiyede-teknokentler> [01.06.2019]

5. İzmir İktisat Kongresi 2013. Kongre Tarihçesi. <http://izmiriktisat.sbb.gov.tr/izmir-iktisat-kongreleri-tarihcesi/> [25.04.2019]

İsparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. St. Paul (Aziz Paulus). <https://isparta.ktb.gov.tr/TR-71232/st-paul-aziz-paulus.html> [12.10.2019]

Kıbrıs Türk Sanayi Odası Belgelendirme Birimi,

<http://kibso.org/index.php/tr/14-banner/983-ktso-belgelendirme-birimi.html>
[18.10.2019]

KOBİ Sınıflandırma Kriterleri.
<http://www.kobi.org.tr/index.php/tanimi/layout> [10.05.2019]

KOSGEB AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerlileştirme Destekleri.
<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekler/6313/arge-teknolojik-uretim-ve-yerlilestirme-destekleri> [28.06.2019]

KOSGEB Tarafından Desteklenen Sektörler.
<https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/DesteklenenSektorler.pdf>
[28.05.2019]

KOSGEB Teknopark Yönetmeliği.
<http://www.canaktan.org/yonetim/kobi/ihracata-yonelik-devlet-yardimlari-mevzuat/kosgeb-teknopark-yonetmelik.htm> [02.06.2019]

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. Belgeler - Kıbrıs Sorunu (1960-1963). <https://www.kktcb.org/tr/belgeler/kibris-sorunu/1960-1963> [15.10.2019]

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. Belgeler - Kıbrıs Sorunu (1963-1983) <https://www.kktcb.org/tr/belgeler/kibris-sorunu/1963-1983> [17.10.2019]

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. Belgeler - Kıbrıs Sorunu (1983-2004). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kuruluş Bildirgesi.
<https://www.kktcb.org/tr/belgeler/kibris-sorunu/1983-2004> [17.10.2019]

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşkilatı.
<https://www.sanayi.gov.tr/organization.html?lang=tr> [20.04.2019]

Teknopark Tanımı.
<https://www.tgbd.org.tr/teknopark-tanimi-icerik-20> [20.03.2019]

TÜBİTAK Tarihçesi.
<https://www.tubitak.gov.tr/tr/icerik-hakkimizda> [21.10.2019]

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On Birinci Plan.
<http://onbirinciplan.gov.tr/> [02.05.2019]

Türkiye Sanayi ve Teknoloji Bakanları Listesi.
https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_sanayi_ve_teknoloji_bakanlar%C4%B1_listesi [11.04.2019]

Türkiye’de Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulamaları.
<https://www.nkuteknopark.com/tr/turkiyede-teknoparklar> [01.06.2019]

TÜRKPATENT Tarihçesi.

<https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/commonContent/History> [11.04.2019]

Yeni Kanun Hükmünde Karanname yayınlandı: Bakanlıklar Birleşti.

<https://www.cnnturk.com/son-dakika-yeni-khk-yayinlandi-bakanliklar-birlesti>
[27.03.2019]

EKLER

EK - 1. Türkiye’deki Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Listesi

EK - 2. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Orijinal Metin

EK - 3. 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Güncel Metin

EK - 4. 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi
Hakkında Kanun Güncel Metin

EK - 5. 42/2018 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası
(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

EK - 6. 16/2019 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin
Desteklenmesi Yasası (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

EK - 7. 14/2019 Sayılı Gelir Vergisi (Değişiklik) Yasası
(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

EK - 8. 15/2019 Sayılı Kurumlar Vergisi (Değişiklik) Yasası
(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ (Faaliyette Olan Bölgeler)

Sıra No	Bölge Adı	Üniversite	Bulunduğu İl	Kuruluş Yılı
1	ODTÜ Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	ANKARA	2001
2	TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Teknoparkı	TÜBİTAK-TTGV	KOCAELİ	2001
3	Ankara Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Bilkent Üniversitesi	ANKARA	2002
4	İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	İZMİR	2002
5	GOSB Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Sabancı Üniversitesi	KOCAELİ	2002
6	Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Hacettepe Üniversitesi	ANKARA	2003
7	İTÜ Arı Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İstanbul Teknik Üniversitesi	İSTANBUL	2003
8	Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Anadolu Üniversitesi	ESKİŞEHİR	2003
9	Selçuk Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Selçuk Üniversitesi	KONYA	2003
10	Kocaeli Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Kocaeli Üniversitesi	KOCAELİ	2003
11	Yıldız Teknik Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	İSTANBUL	2003
12	İstanbul Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İstanbul Üniversitesi	İSTANBUL	2003
13	Batı Akdeniz Teknokenti Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Akdeniz Üniversitesi	ANTALYA	2004
14	Erciyes Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Erciyes Üniversitesi	KAYSERİ	2004
15	Trabzon Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi	TRABZON	2004
16	Çukurova Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Çukurova Üniversitesi	ADANA	2004
17	Mersin Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Mersin Üniversitesi	MERSİN	2005
18	Göller Bölgesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Süleyman Demirel Üniversitesi	ISPARTA	2005
19	Ulutek Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Uludağ Üniversitesi	BURSA	2005
20	Erzurum Ata Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Atatürk Üniversitesi	ERZURUM	2005
21	Gaziantep Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gaziantep Üniversitesi	GAZİANTEP	2006
22	Ankara Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Ankara Üniversitesi	ANKARA	2006
23	Gazi Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gazi Üniversitesi	ANKARA	2007
24	Fırat Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Fırat Üniversitesi	ELAZIĞ	2007
25	Pamukkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Pamukkale Üniversitesi	DENİZLİ	2007
26	Cumhuriyet Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Cumhuriyet Üniversitesi	SİVAS	2007
27	Dicle Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Dicle Üniversitesi	DİYARBAKIR	2007
28	Trakya Üniversitesi Edirne Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Trakya Üniversitesi	EDİRNE	2008
29	Sakarya Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Sakarya Üniversitesi	SAKARYA	2008
30	Tokat Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	TOKAT	2008
31	Boğaziçi Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Boğaziçi Üniversitesi	İSTANBUL	2009
32	Bolu Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	BOLU	2009
33	Malatya Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İnönü Üniversitesi	MALATYA	2009

34	Kütahya Dumlupınar Tasarım Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Dumlupınar Üniversitesi	KÜTAHYA	2009
35	İstanbul Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İstanbul Ticaret Üniversitesi	İSTANBUL	2009
36	Samsun Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	SAMSUN	2009
37	Düzce Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Düzce Üniversitesi	DÜZCE	2010
38	Harran Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Harran Üniversitesi	URFA	2010
39	Kahramanmaraş Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Sütçü İmam Üniversitesi	K.MARAŞ	2011
40	Namık Kemal Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Namık Kemal Üniversitesi	TEKİRDAĞ	2011
41	Çanakkale Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Onsekiz Mart Üniversitesi	ÇANAKKALE	2011
42	İzmir Bilim ve Teknoloji Parkı Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İZMİR	2012
43	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	VAN	2012
44	Çorum Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Hitit Üniversitesi	ÇORUM	2012
45	Dokuz Eylül Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	İZMİR	2013
46	Bozok Teknoloji Geliştirme Bölgesi Bozok Üniversitesi	Bozok Üniversitesi	YOZGAT	2013
47	Kırıkkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Kırıkkale Üniversitesi	KIRIKKALE	2013
48	Marmara Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Marmara Üniversitesi	İSTANBUL	2014
49	Ege Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Ege Üniversitesi	İZMİR	2014
50	Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Selçuk Üniversitesi - Necmettin Erbakan Üniversitesi - Aksaray Üniversitesi - Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi - KTO Karatay Üniversitesi	KONYA	2015
51	Afyon-Uşak Zafer Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi - Uşak Üniversitesi	AFYONKARA HİSAR-UŞAK	2015
52	Niğde Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Niğde Üniversitesi	NİĞDE	2013
53	Celal Bayar Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Celal Bayar Üniversitesi	MANİSA	2012
54	Ankara Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	ANKARA	2014
55	Muallimköy Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gebze Teknik Üniversitesi	KOCAELİ	2011
56	Adnan Menderes Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Adnan Menderes Üniversitesi	AYDIN	2016
57	Kapadokya Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	NEVŞEHİR	2018
58	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi MAKÜ-BAKA Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	BURDUR	2013
59	Zonguldak Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Bülent Ecevit Üniversitesi	ZONGULDAK	2017
60	OSTİM Ekopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Ankara Üniversitesi - Hacettepe Üniversitesi - Atılım Üniversitesi - Çankaya Üniversitesi - Başkent Üniversitesi - TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	ANKARA	2014
61	Gaziantep OSB Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	GAZİANTEP	2017
62	Hatay Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Mustafa Kemal Üniversitesi	HATAY	2014
63	Gebze Teknik Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gebze Teknik Üniversitesi	KOCAELİ	2018

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ
(Altyapı Çalışmaları Devam Eden Bölgeler)

Sıra No	Bölge Adı	Üniversite	Bulunduğu İl	Kuruluş Yılı
1	ASO Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	ANKARA	2008
2	Balıkesir Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Balıkesir Üniversitesi	BALIKESİR	2014
3	Finans Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Boğaziçi Üniversitesi	İSTANBUL	2014
4	Karaman Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	KARAMAN	2015
5	Muğla Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Sıtkı Koçman Üniversitesi	MUĞLA	2015
6	Batman Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Batman Üniversitesi	BATMAN	2017
7	Osmaniye Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi - Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	OSMANİYE	2017
8	Karabük Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Karabük Üniversitesi	KARABÜK	2017
9	Antalya OSB Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Akdeniz Üniversitesi - Antalya Bilim Üniversitesi	ANTALYA	2018
10	İstanbul Sebahattin Zaim İZÜ Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi	İSTANBUL	2018
11	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	İSTANBUL	2018
12	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Medeniyet Üniversitesi	İSTANBUL	2018
13	Dudullu OSB Boğaziçi Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Boğaziçi Üniversitesi	İSTANBUL	2018
14	Mersin Tarım Gıda İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Mersin Üniversitesi	MERSİN	2018
15	Çankırı Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Çankırı Karatekin Üniversitesi	ÇANKIRI	2018
16	Kastamonu Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Kastamonu Üniversitesi	KASTAMONU	2018
17	Kırklareli Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Kırklareli Üniversitesi	KIRKLARELİ	2018
18	Teknohab Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Gazi Üniversitesi	ANKARA	2018
19	İskenderun Teknik Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	İskenderun Teknik Üniversitesi	HATAY	2019
20	Giresun Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Giresun Üniversitesi	GİRESUN	2019
21	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Türk-Alman Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi- Türk-Alman Üniversitesi	RİZE - İSTANBUL	2019

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ KANUNU

Kanun No. 4691

Kabul Tarihi : 26.6.2001

Amaç

MADDE 1. - Bu Kanunun amacı, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayiinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2. – Bu Kanun, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, yönetim ve denetimini ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. - Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığını,

b) Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Bölge): Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı,

c) Araştırma ve Geliştirme (AR-GE): Bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayacak yeni bilgileri elde etmek veya mevcut bilgilerle yeni malzeme, ürün ve araçlar üretmek, yazılım üretimi dahil olmak üzere yeni sistem, süreç ve hizmetler oluşturmak veya mevcut olanları geliştirmek amacı ile yapılan düzenli çalışmaları,

d) AR-GE Merkez veya Enstitüleri: Kamuya ait, yetişmiş nitelikli insan gücü ile günün modern teknolojilerine dayalı makine, donanım ve yazılımı içinde bulunduran, teknoloji ve ürün geliştirilmesine yönelik AR-GE faaliyetlerinin yapıldığı mekânları,

e) Üretim Birimleri: Bölge içerisinde bu Kanunun amacına uygun olarak faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerce kurulan veya kullanılan, yeni ve yüksek teknolojilere dayalı ve çevreye zarar vermeyen üretim birimlerini,

f) Girişimci: Bölgedeki hizmet ve imkânlardan yararlanmak isteyen veya yararlanmakta olan gerçek ve tüzel kişileri,

g) Yenilik: Bir fikri; satılabilir, yeni ya da geliştirilmiş bir ürün ya da mal ve hizmet üretiminde kullanılan yeni ya da geliştirilmiş bir yöntem haline dönüştürmeyi,

h) Üründe Yenilik: Teknolojik açıdan yeni ürün, önceki ürün kuşağıyla karşılaştırıldığında malzemesi, parçaları ve yerine getirdiği işlevler açısından öze ilişkin, teknolojik farklar gösteren bir ürünü,

ı) Üretim Yöntemlerinde Yenilik: Geleneksel üretim tesislerinde üretilemeyen, yeni ya da geliştirilmiş ürünlerin üretilmesinde veya halen üretilmekte olan ürünlerin yeni tekniklerle üretilmesinde kullanılan yöntemi,

i) Üniversite: Mühendislik ve temel bilimler dallarında yapılanmasını gerek insan gücü ve teknik donanım olarak tamamlamış ve gerekse doktora öğrencisi seviyesinde yeterli araştırma elemanı olduğu Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanan üniversiteleri,

j) Kurucu Heyet: Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü ve diğer kuruluş temsilcilerinden oluşan heyeti,

k) Yönetici Şirket: Bu Kanuna uygun ve anonim şirket olarak kurulan, Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu şirketi,

l) Yazılım: Bir bilgisayar, iletişim cihazı veya bilgi teknolojilerine dayalı bir diğer cihazın çalışmasını ve kendisine verilen verilerle ilgili gereken işlemleri yapmasını sağlayan komutlar dizisinin veya programların ve bunların kod listesini, işletim ve kullanım kılavuzlarını da içeren belgelerin ve hizmetlerin tümünü,

İfade eder.

Kuruluş

MADDE 4. - Bölge ile ilgili başvurular Kurucu Heyet tarafından yapılır. Bölge başvurularını değerlendirilmek üzere Bakanlık Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürünün başkanlığında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluştan birer temsilcinin katılımı ile Değerlendirme Kurulu kurulmuştur.

Bölgeler, Değerlendirme Kurulunun uygun görüşü ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Bölgelerdeki plânlama sürecinde imar plânları ve değişiklikleri, parselasyon plânları ve değişiklikleri çıkacak yönetmeliğe uygun olarak Bölgenin yönetici şirketince hazırlanır ve Bakanlık tarafından onaylanarak yürürlüğe girer. Kesinleşen imar plânları ilgili kurumlara bilgi için gönderilir. Arazi kullanımı, yapı ve tesislerin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinler yönetici şirket tarafından verilir ve denetlenir. Arazi temini, plânlama ve projelendirme, alt yapı ve üst yapının inşası ile ilgili harcamalar yönetici şirkete aittir.

Bölgelerde ihtiyaç duyulacak araziler 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre sağlanabilir.

Bölge alanları içinde yer alan üniversite arazileri, bu üniversitelerin uygun görüp izin vermeleri durumunda, mülkiyeti ilgili üniversitede kalmak kaydıyla Bölgeyi kuracak yönetici şirkete tahsis edilebilir. Bu durum kamu kurum ve kuruluşlarına ait araziler için de geçerlidir.

Bölge kurulması için öngörülen alanda veya Bölgenin bulunduğu ilin sınırları içinde üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü veya AR-GE merkez veya enstitüsünün bulunması ve yörede yeterli AR-GE ve sanayi potansiyelinin olması şartı aranır. AR-GE ve sanayi potansiyelinin yeterliliği konusundaki kriterler yönetmelik ile belirlenir.

Bölge olarak belirlenen araziler hiçbir şekilde başka amaçlarla kullanılamaz.

Yönetici şirket

MADDE 5. - Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu yönetici şirketin kurucuları arasında, Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü bulunur. Bu kurum ve kuruluşlar, şirketleri ve/veya vakıf işletmeleri ile de yönetici şirkete katılabilirler.

Yönetici şirkete ayrıca, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine bağlı odalar ve borsalar, yerel yönetimler, bankalar ve finansman kurumları, yerli ve yabancı özel hukuk tüzel kişileri, AR-GE ve teknoloji geliştirme ile ilgili vakıf ve dernekler, ilgili kamu kuruluşları, ihracatçı birlikleri kurucu ya da sonradan ortak olarak iştirak edebilirler.

Yabancı özel hukuk tüzel kişileri 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde gerekli izinleri almak kaydıyla yönetici şirkete iştirak edebilirler.

Yönetici şirket; Bölgenin kuruluş aşamasında plânlama ve projelendirmenin yapılması, gerekli alt yapı ve üst yapı hizmetleri ile Bölge için gerekli her türlü hizmetlerin yürütülmesi, Bölgenin bu Kanun ve ilgili yönetmeliklerde gösterilen amaca uygun olarak yönetilmesi, girişimcilerin ve üçüncü şahısların buna aykırı davranışlarının önlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması ile yükümlüdür.

Yönetici şirket, kamu yararı gerekçesi ile adına kamulaştırma yapan veya yaptıran bir özel hukuk tüzel kişiliğidir. Kamu yararı kararı, yönetici şirketin başvurusu üzerine Bakanlıkça verilir.

Bakanlık, Bölgede bu Kanunda belirtilen amacın dışında faaliyet gösteren yönetici şirketi uyarır ve belirli bir süre vererek Bölgenin istenen amaca uygun faaliyete geçirilmesini ister. Bu sürenin sonunda, yönetici şirketin, amacın gerçekleştirilmesinde yeterli olmayacağının anlaşılması durumunda Bakanlık görevli mahkemeye başvurarak yönetici şirketin faaliyetinin durdurulmasını veya feshini isteyebilir. Yönetici şirketin feshi halinde, şirket ve yöneticileri hak ve yükümlülükleri ile sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla, Bakanlık, yönetici şirketin mülkiyetinde olan Bölgeye ait araziye ve üzerindeki taşınmazları kamulaştırır ve Bölgenin yönetimini başka bir yönetici şirkete verebilir.

Denetim

MADDE 6. – Bölgedeki yönetici şirket ve girişimcilerin faaliyet ve uygulamaları Bakanlık tarafından denetlenir.

Personel

MADDE 7. - Yönetici şirkette ve Bölgede yer alan faaliyetlerde yürürlükteki iş ve çalışma mevzuatına göre personel istihdam edilir. Bu Bölgelerde 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yabancı uyruklu yönetici ve vasıflı AR-GE personeli çalıştırılabilir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile üniversite personelinin Bölgede yer alan faaliyetlerde araştırmacı personel olarak hizmetine ihtiyaç duyulanlar, çalıştıkları kuruluşların izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak çalıştırılabilirler. Yarı zamanlı görev alan öğretim üyesi, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi ve uzmanların bu hizmetleri karşılığı elde edecekleri gelirler, üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulur. Sürekli olarak istihdam edilecek personele kurumlarınca aylıksız izin verilir ve kadroları ile ilişkileri devam eder. Bunlardan 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tâbi personelin burada geçirdikleri süreler için emeklilik hakları 5434 sayılı Kanunun 31 inci maddesi hükümlerine uyulmak kaydıyla saklı kalır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 36 ncı maddesinin bu maddede yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri uygulanmaz.

Öğretim elemanları 2547 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinde öngörülen yurt içinde ve yurt dışında geçici görevlendirme esaslarına göre yapacakları çalışmaları Üniversite Yönetim Kurulunun izni ile Bölgedeki kuruluşlarda yapabilirler. Aylıklı izinli olarak Bölgede görevlendirilen öğretim üyelerinin Bölgede elde edecekleri gelirler üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulur. Ayrıca, öğretim elemanları Üniversite Yönetim Kurulunun izni ile yaptıkları araştırmaların sonuçlarını ticarileştirmek amacı ile bu bölgelerde şirket kurabilir, kurulu bir şirkete ortak olabilir ve/veya bu şirketlerin yönetiminde görev alabilirler.

Destek ve muafiyetler

MADDE 8.- Bölgelerin kurulması için gerekli arazi temini, alt yapı ve idare binası inşası ile ilgili giderlerin yönetici şirketlerce karşılanamayan kısmı yardım amacıyla Bakanlık bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere karşılanabilir.

Yönetici şirket, bu Kanunun uygulanması ile ilgili işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Atık su arıtma tesisi işleten Bölgelerden, belediyelerce atık su bedeli alınmaz.

Bölgede yer alan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu Bölgedeki yazılım ve AR-GE'ye dayalı üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete geçilmesinden itibaren beş yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır. Bakanlar Kurulu, seçilen, hedef alınan, belirli teknolojik alanlar ve ürünler için on yıla kadar süreyi uzatabilir.

Bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve AR-GE personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri, Bölgenin kuruluş tarihinden itibaren on yıl süre ile her türlü vergiden istisnadır.

Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerince bu bölgelerde AR-GE faaliyetlerinde bulunan kişi, kurum veya kuruluşlara makbuz karşılığı sponsor olarak yapılan bağış ve yardımlar toplamı 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin (2) numaralı bendi ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 üncü maddesinin (6) numaralı bendinde belirtilen oran ve esaslar dahilinde indirimde tâbi tutulur.

Yönetmelikler

MADDE 9. - Değerlendirme Kurulunun çalışmalarına, Bölgelerin yer seçimine, yapılabirlik raporlarının hazırlanış kriterlerine, kuruluşuna, işletilmesine, arazi kullanımına, Bölgede yer alacak faaliyetler ve bunlarla ilgili koşullara ilişkin usul ve esaslar, Bölgelerin kurulması için Bakanlık bütçesine konulan ödeneğin kullanım esasları ile bu Kanunun uygulanmasına dair diğer hususlar Bakanlık tarafından, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde hazırlanacak yönetmeliklerle düzenlenir.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 10.- Bu Kanun kapsamı Bölgelerdeki faaliyetlerde; 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu, 832 sayılı Sayıştay Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1.- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kuruluşu Bakanlıkça onaylanmış teknoparklar, bu Kanun hükümlerine uymak kaydıyla, bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle Bölge olarak kabul edilir ve Kanunun sağladığı tüm muafiyet ve desteklerden istifade ederler.

Yürürlük

MADDE 11. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 12. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ KANUNU

Kanun Numarası : 4691
Kabul Tarihi : 26/6/2001
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 6/7/2001 Sayı : 24454
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 40

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayiinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2 – Bu Kanun, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, yönetim ve denetimini ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar

Madde 3 – Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) **(Değişik: 16/2/2016-6676/8 md.)** Bakanlık: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını,
- b) Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Bölge): Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı,
- c) **(Değişik: 2/3/2011-6170/1 md.)** Araştırma ve Geliştirme (AR-GE): Araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yazılım dahil yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları,
- d) AR-GE Merkez veya Enstitüleri: Kamuya ait, yetişmiş nitelikli insan gücü ile günün modern teknolojilerine dayalı makine, donanım ve yazılımı içinde bulunduran, teknoloji ve ürün geliştirilmesine yönelik AR-GE faaliyetlerinin yapıldığı mekânları,

e) Üretim Birimleri: Bölge içerisinde bu Kanunun amacına uygun olarak faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerce kurulan veya kullanılan, yeni ve yüksek teknolojilere dayalı ve çevreye zarar vermeyen üretim birimlerini,

f) Girişimci: Bölgedeki hizmet ve imkânlardan yararlanmak isteyen veya yararlanmakta olan gerçek ve tüzel kişileri,

g) **(Değişik: 2/3/2011-6170/1 md.)** Yenilik: Sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilen mevcut pazarlara başarı ile sunulabilecek ya da yeni pazarlar yaratabilecek; yeni bir ürün ya da mal, hizmet, uygulama, yöntem veya iş modeli fikri ile oluşturulan süreçleri ve süreçlerin neticelerini,

h) Üründe Yenilik: Teknolojik açıdan yeni ürün, önceki ürün kuşağıyla karşılaştırıldığında malzemesi, parçaları ve yerine getirdiği işlevler açısından öze ilişkin, teknolojik farklar gösteren bir ürünü,

ı) Üretim Yöntemlerinde Yenilik: Geleneksel üretim tesislerinde üretilmeyen, yeni ya da geliştirilmiş ürünlerin üretilmesinde veya halen üretilmekte olan ürünlerin yeni tekniklerle üretilmesinde kullanılan yöntemi,

i) Üniversite: Mühendislik ve temel bilimler dallarında yapılanmasını gerek insan gücü ve teknik donanım olarak tamamlamış ve gerekse doktora öğrencisi seviyesinde yeterli araştırma elemanı olduğu Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanan üniversiteleri,

j) **(Değişik: 2/3/2011-6170/1 md.)** Kurucu Heyet: Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü ve diğer kuruluş temsilcilerinden oluşan, Bölge yönetici şirketi kuruluşuna kadar geçen süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde Bölgenin kurulması ile ilgili tüm iş ve işlemlerden sorumlu heyeti,

k) Yönetici Şirket: Bu Kanuna uygun ve anonim şirket olarak kurulan, Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu şirketi,

l) **(Değişik: 2/3/2011-6170/1 md.)** Yazılım: Bir bilgisayar, iletişim cihazı veya bilgi teknolojilerine dayalı bir diğer cihazın çalışmasını ve kendisine verilen verilerle ilgili gereken işlemleri yapmasını sağlayan komutlar dizisinin veya programların ve bunların kod listesini, işletim ve kullanım kılavuzlarını da içeren belgelerin, belli bir sistematik içinde, tasarlama, geliştirme şeklindeki ürün ve hizmetlerin tümü ile bu ürün ya da mal ve hizmetlerin lisanslama, kiralama ve tüm hakları ile devretme gibi teslim şekillerinin tümünü,

m) **(Ek: 2/3/2011-6170/1 md.)** AR-GE Personeli: AR-GE faaliyetlerinde doğrudan görevli araştırmacı, yazılımcı ve teknisyenleri,

n) **(Ek: 2/3/2011-6170/1 md.)** Araştırmacı: AR-GE faaliyetleri ile yenilik tanımı kapsamındaki projelerde, yeni bilgi, ürün, süreç, yöntem ve sistemlerin tasarım veya oluşturulması ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan en az lisans mezunu uzmanları,

o) **(Ek: 2/3/2011-6170/1 md.; Değişik: 16/2/2016-6676/8 md.)** Teknisyen: Meslek lisesi veya meslek yüksekokullarının tasarım, teknik, fen veya sağlık bölümlerinden mezun, teknik bilgi ve deneyim sahibi kişileri,

p) (Ek: 2/3/2011-6170/1 md.; Değişik: 16/2/2016-6676/8 md.) Destek Personeli: AR-GE veya tasarım faaliyetlerine katılan veya bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, işçi ve benzeri personeli,

r) (Ek: 2/3/2011-6170/1 md.) Yazılımcı Personel: Yazılım olarak tanımlanan süreçte çalşıp program geliştiren, üreten, alanında yeterli deneyime veya eğitime sahip nitelikli personeli,

s) (Ek: 2/3/2011-6170/1 md.) Kuluçka Merkezi (İnkübatör): Özellikle genç ve yeni işletmeleri geliştirmek amacıyla; girişimci firmalara ofis hizmetleri, ekipman desteği, yönetim desteği, mali kaynaklara erişim, kritik iş ve teknik destek hizmetlerinin bir çatı altında tek elden sağlandığı yapıları,

t) (Ek: 2/3/2011-6170/1 md.) Teknoloji Transfer Ofisi (TTO): Teknoloji geliştiricisi AR-GE kurum ve kuruluşları ile teknoloji kullanıcısı sanayi şirketleri veya diğer teknoloji ya da AR-GE kurum ve kuruluşları arasında bilgilendirme, koordinasyon, araştırmayı yönlendirme, yeni AR-GE şirketlerinin oluşturulmasını teşvik etme, işbirliği geliştirme, fikri mülkiyet haklarının korunması, pazarlanması, satılması, fikri mülkiyetin satışından elde edilen gelirlerin yönetilmesi konularında faaliyet gösteren yapıyı,

u) (Ek: 2/3/2011-6170/1 md.) Teknolojik Ürün: Toplumsal ihtiyaçları karşılamak ve yaşam standardını yükseltmek amacıyla nitelikli işgücü tarafından bilimsel bilgi ve teknolojik araştırmalar kullanılarak ortaya çıkarılan, var olandan belirgin bir şekilde farklılık gösteren, katma değeri ve rekabet edebilirliği yüksek ürünü,

v) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi (İhtisas TGB): Aynı sektör grubunda ve bu sektör grubuna dâhil alt sektörlerde faaliyet gösteren girişimcilerin yer aldığı tematik teknoloji geliştirme bölgelerini,

y) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) AR-GE Projesi: Amacı, kapsamı, genel ve teknik tanımı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak aynı ve/veya nakdî destek tutarları, sonuçta doğacak fikri mülkiyet haklarının paylaşım esasları tespit edilmiş ve AR-GE faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde gerçekleştirilen ve araştırmacı ve/veya yazılımcı personel tarafından yürütülen projeyi,

z) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) Tasarım Faaliyeti: Sanayi alanında ve Cumhurbaşkanının uygun göreceği diğer alanlarda katma değer ve rekabet avantajı yaratma potansiyelini haiz, ürün veya ürünlerin işlevselliğini artırma, geliştirme, iyileştirme ve farklılaştırmaya yönelik yenilikçi faaliyetlerin tümünü,⁽¹⁾

aa) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) Tasarım Projesi: Amacı, kapsamı, genel ve teknik tanımı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak aynı veya nakdî destek tutarları, sonuçta doğacak fikri mülkiyet haklarının paylaşım esasları tespit edilmiş ve tasarım faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde tasarımcı tarafından yürütülen projeyi,

bb) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) Tasarım Personeli: Tasarım faaliyetlerinde doğrudan görevli tasarımcı ve teknisyenleri,

cc) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) Tasarımcı: Tasarım faaliyetleri kapsamındaki projelerin gerçekleştirilmesi ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan, üniversitelerin; mühendislik, mimarlık veya tasarım ile ilgili bölümlerinden mezun en az lisans derecesine sahip kişiler ile tasarım alanlarından herhangi birinde en az lisansüstü eğitim derecesine sahip diğer kişileri,

dd) (Ek: 16/2/2016-6676/8 md.) Bölge Alanı: Arazi üzerinde, koordinat değerleriyle sınırları belirlenmiş Bölgenin müstakil her bir alanını,

ee) (Ek: 18/6/2017-7033/62 md.) Temel bilimler: Yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programlarını, ifade eder.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu bentte yer alan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" şeklinde değiştirilmiştir.

Kuruluş

Madde 4 – (Değişik: 2/3/2011-6170/2 md.)

(Değişik birinci fıkra: 16/2/2016-6676/9 md.) Bölge ile ilgili başvurular Kurucu Heyet ya da yönetici şirket tarafından yapılır. Başvuruları değerlendirmek üzere Bakanlık Bilim ve Teknoloji Genel Müdürünün başkanlığında, Maliye Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren bir özel kuruluştan birer temsilcinin katılımı ile Değerlendirme Kurulu oluşturulur. Değerlendirme Kurulunun çalışmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Cumhurbaşkanı, Bölge kuruluşu ile Bölgeye ek alan katılmasına ya da Bölge sınırı değişikliğine karar verir. Bu kararlar Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.⁽¹⁾

Bölgelerdeki planlama sürecinde imar planları ve değişiklikleri, parselasyon planları ve değişiklikleri, çıkacak yönetmeliğe uygun olarak Bölgenin yönetici şirketince hazırlanır ve Bakanlık tarafından onaylanarak yürürlüğe girer. Kesinleşen imar planları, bilgi için ilgili kurumlara gönderilir. Arazi ve bina temini, planlama ve projelendirme, alt yapı ve üst yapının inşası ile ilgili harcamalar yönetici şirkete aittir.

Teknik sorumluluğu yönetici şirket tarafından belirlenecek proje müellifi ve fenni mesule ait olmak üzere 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine uygun olarak hazırlanan veya hazırlattırılan uygulama projeleri Bakanlık tarafından onaylanır.

Bakanlık tarafından onaylanarak yürürlüğe giren uygulama imar planına göre; arazi kullanımı, yapı ve tesislerin projelendirilmesi, inşası ile ilgili ruhsat ve izinler, 3194 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak Bakanlık tarafından verilir.

(Ek fıkra: 16/2/2016-6676/9 md.) Bölge alanının Organize Sanayi Bölgesi içerisinde yer alması durumunda, uygulama projelerinin onaylanması ile ruhsat ve izinlerin verilmesi işlemleri, 12/4/2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununa göre yapılır.

Bölgelerde ihtiyaç duyulacak araziler 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre sağlanabilir.

Bölge alanları içinde yer alan üniversite arazileri, bu üniversitelerin uygun görüp izin vermeleri durumunda, mülkiyeti ilgili üniversitede kalmak kaydıyla Bölgenin yönetici şirketine tahsis edilebilir. Bu durum diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait araziler için de geçerlidir. Bölge içerisinde yer alan Hazinesin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı tesisinin veya kullanma izni verilmesinin talep edilmesi halinde, Maliye Bakanlığı tarafından yönetici şirket lehine ilk beş yılı bedelsiz olarak, devam eden yıllar için yatırım konusu taşınmazın emlak vergi değerinin binde ikisi karşılığında irtifak hakkı tesis edilir veya kullanma izni verilir. İrtifak hakkı tesis edilen ve kullanma izni verilen bu taşınmazlar üzerinde yapılacak faaliyetlerden hasılat payı alınmaz. Bu fıkranın uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve irtifak hakkı veya kullanma izni bedelini, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre iller itibarıyla farklılaştırmaya veya sıfıra kadar indirmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu fıkarda yer alan “Bakanlar Kurulu, Değerlendirme Kurulunun uygun görüşü ve Bakanlığın teklifiyle” ibaresi “Cumhurbaşkanı,” şeklinde değiştirilmiştir.

Bölge kurulması için öngörülen alanda veya Bölgenin bulunduğu ilin sınırları içinde üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü veya kamu AR-GE merkez veya enstitüsünün bulunması ve yörede yeterli AR-GE, sanayi potansiyelinin bulunması ve finansal yeterlilik şartı aranır. AR-GE sanayi potansiyeli ve finansal yeterlilik kriterleri yönetmelikle belirlenir.

Bölge olarak belirlenen araziler hiçbir şekilde başka amaçlarla kullanılamaz.

(Ek fıkra: 16/2/2016-6676/9 md.) Bakanlık, gerekli görmesi halinde Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki kira üst limitlerini belirlemeye yetkilidir.

Yönetici şirket ⁽¹⁾

Madde 5 – (Değişik: 2/3/2011-6170/3 md.)

Bölgenin yönetimi ve işletmesinden sorumlu yönetici şirketin kurucuları arasında, Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü bulunur.

Yönetici şirkete ayrıca, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine bağlı odalar ve borsalar, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonuna bağlı odalar, birlikler ve federasyonlar, yerel yönetimler, bankalar ve finansman kurumları, yerli ve yabancı özel hukuk tüzel kişileri, AR-GE ve teknoloji geliştirme ile ilgili vakıf, kooperatif ve dernekler, ilgili kamu kuruluşları ve ihracatçı birlikleri kurucu ya da sonradan ortak olabilir.

Yerel yönetimler, başkaca bir işleme gerek kalmaksızın kendi meclis kararına binaen yönetici şirkete ortak olabilir.

Yabancı özel hukuk tüzel kişileri 5/6/2003 tarihli ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yönetici şirkete iştirak edebilir.

Yönetim Kurulu tarafından yönetici şirket genel müdürlüğü üst yönetimine atanacaklarda aranacak nitelikler yönetmelikle belirlenir.

Yönetici şirket; Bölgeye ait planlama ve projelendirmenin yapılması, gerekli alt yapı ve üst yapı hizmetleri ile Bölge için gerekli her türlü hizmetlerin yürütülmesi, kuluçka merkezi ve teknoloji transfer ofislerinin kurulması, AR-GE veya tasarım projelerinin değerlendirilmesi ve projesi uygun görülen girişimcilere yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslara göre Bölge içerisinde yer tahsis edilmesi, Bölgenin bu Kanun ve ilgili yönetmeliklerde gösterilen amaca uygun olarak yönetilmesi, girişimcilerin ve üçüncü şahısların buna aykırı davranışlarının önlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması ile yükümlüdür.⁽¹⁾

(1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle, bu maddenin altıncı fıkrasında yer alan “ofislerinin kurulması,” ibaresinden sonra gelmek üzere “AR-GE veya tasarım projelerinin değerlendirilmesi ve projesi uygun görülen girişimcilere yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslara göre Bölge içerisinde yer tahsis edilmesi,” ibaresi eklenmiştir.

Kamu yararı kararı, yönetici şirketin başvurusu üzerine Bakanlıkça verilir.

Bakanlık, Bölgede bu Kanunda belirtilen amacın dışında faaliyet gösteren yönetici şirketi uyarır ve belirli bir süre vererek, amacına uygun faaliyette bulunulmasını ister. Bu sürenin sonunda, yönetici şirketin, amacı doğrultusunda faaliyet göstermediğinin tespit edilmesi durumunda, Bakanlık görevli mahkemeye başvurarak mevcut yönetici şirketin yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin sona erdirilmesini, şirketin yönetimi için kayyum tayin edilmesini ve yönetici şirketin tasfiyesini ister. Yönetici şirketin tasfiyesine mahkemece karar verilmesi halinde, şirket ve yöneticilerin hak ve yükümlülükleri ile sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla, Bakanlık, yönetici şirketin mülkiyetinde olan Bölgeye ait araziye ve üzerindeki taşınmazları kamulaştırır ve Bölgenin yönetimini başka bir yönetici şirkete verebilir.

(Değişik dokuzuncu fıkra: 16/2/2016-6676/10 md.) Bölge kuruluş kararının Resmî Gazete’de yayımı tarihinden itibaren; yönetici şirket kuruluşu bir yıl içerisinde sonuçlandırılır ve Bölge en fazla üç yıl içerisinde faaliyete geçirilir. Mücbir sebepler dışında, belirtilen süreler içerisinde; yönetici şirket kuruluşunun tamamlanamaması, Bölgenin faaliyete geçirilememesi hallerinde, Kurucu Heyet ya da Bölge yönetici şirketi süre uzatımı için Bakanlığa müracaat eder. Bakanlıkça uygun görülmesi halinde bir defaya mahsus olmak üzere yönetici şirket kuruluşu için en fazla altı ay, Bölgenin faaliyete geçirilmesi için en fazla bir yıl ek süre verilebilir. Bu ek süreler içerisinde; Bölge yönetici şirketinin kurulamaması durumunda Cumhurbaşkanının Bölgenin ilanına ilişkin kararı, Bölge alanında faaliyete geçilememesi durumunda ise Cumhurbaşkanının Bölge alanının ilanına ilişkin kararı hüküm ve sonuçları ile birlikte ortadan kalkar.⁽¹⁾

Yönetici şirket ortaklarından; üniversiteler, yüksek teknoloji enstitüleri ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüleri, yönetici şirkete taahhüt ettikleri sermaye payını döner sermaye gelirlerinden ödeyebilir.

(Değişik onbirinci fıkra: 16/2/2016-6676/10 md.) Yönetici şirket, kendisine ve Bölgede bulunan girişimcilerin faaliyetlerine ilişkin verileri Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirim ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Yönetici şirket, her türlü hesap ve işlemlerini yıllık olarak 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yetkilendirilmiş yeminli mali müşavire inceletir. Yeminli mali müşavir, düzenlediği denetim raporunun birer örneğini aynı süre içinde yönetici şirkete ve Bakanlığa gönderir.

Yönetici şirket, her yılın sonunda kendisine ve Bölgede yer alan AR-GE veya tasarım faaliyetinde bulunan işletmelere sağlanan destek ve muafiyetlerin etki değerlendirmesini yapar ve bu konuda düzenlenen raporun bir örneğini Bakanlığa gönderir.⁽²⁾

Denetim

Madde 6 – Bölgedeki yönetici şirket ve girişimcilerin faaliyet ve uygulamaları Bakanlık tarafından denetlenir.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu fıkarda yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle, bu fıkarda yer alan “AR-GE” ibaresi “AR-GE veya tasarım” şeklinde değiştirilmiştir.

Personel

Madde 7 – (Değişik birinci fıkra: 2/3/2011-6170/4 md.) Yönetici şirkette ve Bölgede yer alan faaliyetlerde yürürlükteki iş ve çalışma mevzuatına göre personel istihdam edilir. Bölgelerde 4875 sayılı Kanun, 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yabancı uyruklu yönetici ve vasıflı AR-GE veya tasarım personeli çalıştırılabilir. ⁽¹⁾

Kamu kurum ve kuruluşları ile üniversite personelinden Bölgede yer alan faaliyetlerde araştırmacı ve idari personel olarak hizmetine ihtiyaç duyulanlar, çalıştıkları kuruluşların izni ile sürekli veya yarı zamanlı olarak çalıştırılabilirler. Yarı zamanlı görev alan öğretim üyesi, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi ve uzmanların bu hizmetleri karşılığı elde edecekleri gelirler, üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulur. Sürekli olarak istihdam edilecek personele kurumlarınca aylıksız izin verilir ve kadroları ile ilişkileri devam eder. Bunlardan 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tâbi personelin burada geçirdikleri süreler için emeklilik hakları 5434 sayılı Kanunun 31 inci maddesi hükümlerine uyulmak kaydıyla saklı kalır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 36 ncı maddesinin bu maddede yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri uygulanmaz. ⁽²⁾

Öğretim elemanları 2547 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinde öngörülen yurt içinde ve yurt dışında geçici görevlendirme esaslarına göre yapacakları çalışmaları Üniversite Yönetim Kurulunun izni ile Bölgedeki kuruluşlarda yapabilirler. Aylıklı izinli olarak Bölgede görevlendirilen öğretim üyelerinin Bölgede elde edecekleri gelirler üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulur. Ayrıca, öğretim elemanları Üniversite Yönetim Kurulunun izni ile yaptıkları araştırmaların sonuçlarını ticarileştirmek amacı ile bu bölgelerde şirket kurabilir, kurulu bir şirkete ortak olabilir ve/veya bu şirketlerin yönetiminde görev alabilirler.

Destek ve muafiyetler ⁽³⁾

Madde 8 – (Değişik: 2/3/2011-6170/5 md.)

Bölgelerde; alt yapı, idare binası ve kuluçka merkezi inşası ile AR-GE ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerini desteklemeye yönelik yönetici şirketçe yürütülen veya yürütülecek kuluçka programları, teknoloji transfer ofisi hizmetleri ve teknoloji işbirliği programları ile ilgili giderlerin, yönetici şirketçe karşılanamayan kısmı, yardım amacıyla Bakanlık bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere karşılanabilir. ⁽³⁾

İşletmeler, Bölgede başlatıp sonuçlandırdıkları AR-GE veya tasarım projeleri sonucu elde ettikleri teknolojik ürünün üretilmesi için gerekli yatırımı, yönetici şirketin uygun bulması ve Bakanlığın izin vermesi şartıyla Bölge içerisinde yapabilirler. Söz konusu yatırıma konu olan teknolojik ürünün üretim izin belgeleri, ilgili kurum ve kuruluş tarafından Bakanlık görüşü alınarak, öncelikle verilir. Bu yatırımlara ilişkin faaliyetler, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu gereğince tutulması zorunlu defterlerde, yatırım yapan işletmelerin Bölgede yürüttükleri AR-GE veya tasarım faaliyetlerinden ayrı olarak izlenir. Bu yatırımlar nedeniyle Bölgede çalışan personel ve bu yatırımlarından elde edilecek kazançlar Bölge dışında faaliyet gösteren işletmelerin ve bunların personelinin tabi olduğu esaslara göre vergilendirilir. ⁽³⁾

-
- (1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “AR-GE” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya tasarım” ibaresi eklenmiştir.
 - (2) 2/3/2011 tarihli ve 6170 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle, bu fıkranın birinci cümlesinde yer alan “araştırmacı” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve idari” ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.
 - (3) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 12 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “Bölgelerin kurulması için gerekli alt yapı, idare binası ve kuluçka merkezi inşası ile AR-GE ve yenilik” ibaresi “Bölgelerde; alt yapı, idare binası ve kuluçka merkezi inşası ile AR-GE ve yenilik faaliyetleri ile tasarım” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “AR-GE” ibareleri “AR-GE veya tasarım” şeklinde değiştirilmiştir.

(Değişik birinci cümle: 16/2/2016-6676/12 md.) Yönetici şirket, bu Kanunun uygulanması ile ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar yönünden damga vergisinden, yapılan işlemler bakımından harçlardan ve Bölge alanı içerisinde sahip olduğu taşınmazlar dolayısıyla emlak vergisinden muaftır. Atık su arıtma tesisi işleten Bölgelerden, belediyelerce atık su bedeli alınmaz.

(Ek fıkra: 18/6/2017-7033/63 md.) Temel bilimler alanlarında en az lisans derecesine sahip Ar-Ge personeli istihdam eden Teknoloji Geliştirme Bölgeleri firmalarının, bu personelin her birine ödedikleri aylık ücretin o yıl için uygulanan asgari ücretin aylık brüt tutarı kadarlık kısmı, iki yıl süreyle Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Ancak bu kapsamda her bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi firmasına sağlanacak destek, ilgili ayda Teknoloji Geliştirme Bölgesi firmasında istihdam edilen toplam personel sayısının yüzde onunu geçemez. Bu destek, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri yönetici şirketlerinde istihdam edilen temel bilimler mezunu Ar-Ge personeline de aynen uygulanır.

Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Yönetmelikler

Madde 9 – Değerlendirme Kurulunun çalışmalarına, Bölgelerin yer seçimine, yapılabilirlik raporlarının hazırlanış kriterlerine, kuruluşuna, işletilmesine, arazi kullanımına, Bölgede yer alacak faaliyetler ve bunlarla ilgili koşullara ilişkin usul ve esaslar, Bölgelerin kurulması için Bakanlık bütçesine konulan ödeneğin kullanım esasları ile bu Kanunun uygulanmasına dair diğer hususlar Bakanlık tarafından, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde hazırlanacak yönetmeliklerle düzenlenir.

Uygulanmayacak hükümler

Madde 10 – (Değişik: 2/3/2011-6170/6 md.)

Bu Kanun kapsamına giren Bölgelerdeki faaliyetlerde; 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 3/12/2010 tarihli ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Ek Madde 1- (Ek: 16/2/2016-6676/13 md.)

İhtisas TGB'leri, bu Kanun hükümlerine tabi olup, Bölgelere sağlanan destek, teşvik, muafiyet ve istisnalardan aynen yararlanırlar. Mevcut Bölgelerin İhtisas TGB'lere dönüştürülebilmesi için aranan kriterler yönetmelikle belirlenir.

Ek Madde 2- (Ek: 16/2/2016-6676/13 md.)

Bu Kanun kapsamında yürütülen yazılım, AR-GE, yenilik ve tasarım projeleri ile ilgili araştırmalarda kullanılmak üzere ithal edilen eşya, gümrük vergisi ve her türlü fondan, bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar ve yapılan işlemler damga vergisi ve harçtan müstesnadır.

Geçici hükümler

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kuruluşu Bakanlıkça onaylanmış teknoparklar, bu Kanun hükümlerine uymak kaydıyla, bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle Bölge olarak kabul edilir ve Kanunun sağladığı tüm muafiyet ve desteklerden istifade ederler.

Geçici Madde 2 – (Ek: 25/12/2003-5035/44 md.)

(Değişik fıkra: 16/2/2016-6676/14 md.) Yönetici şirketlerin bu Kanun uygulaması kapsamında elde ettikleri kazançlar ile Bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu Bölgedeki yazılım, tasarım ve AR-GE faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 31/12/2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır.

(Ek fıkra: 18/6/2017-7033/64 md.) Bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu kazançlarının gayri maddi hakların satılması, devri veya kiralanmasından elde edilmesi halinde, istisnadan yararlanılmasını, bu hakların, mahiyetlerine göre, AR-GE faaliyetleri neticesinde elde edilmesi ve ilgili mevzuat çerçevesinde tescil veya kayıt ettirilmesi ya da bildirilmesi şartına bağlamaya, istisnadan kazancın elde edildiği vergilendirme dönemine ilişkin beyannamelerin verilmesi gereken sürenin sonuna kadar tescil veya kayıt için yetkili kuruma başvurulmuş olması kaydıyla bu kazançları doğuran işlemlerin gerçekleştirildiği vergilendirme döneminden başlayarak faydalandırmaya, mükellefin gayri maddi hak geliri ve varsa bağlı olduğu grubun satış hasılatına göre tescil şartına bağlı olmaksızın belgelendirme usulüne tabi tutmaya, istisnadan yararlanacak kazancı; bu kazancın elde edilmesine yönelik faaliyetler kapsamında gerçekleştirilen nitelikli harcamaların toplam harcamalara oranına isabet eden kısmı ile sınırlandırmaya, bu oranı toplam harcama tutarını aşmamak üzere yüzde 30'una kadar artırımı uygulamaya, nitelikli ve toplam harcamaları tanımlamaya Cumhurbaşkanlığı, bu kapsamda tescil, kayıt veya bildirim şartının yerine getirilmesine ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yetkilidir. **(Ek cümle: 21/3/2018-7103/51 md.)** Belirlenen esaslar çerçevesinde tescil, kayıt veya bildirim şartının yerine getirilmemesi durumunda, zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergi, vergi ziyası cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.⁽¹⁾⁽²⁾

(Değişik fıkra: 16/2/2016-6676/14 md.) Bölgede çalışan; AR-GE, tasarım ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri 31/12/2023 tarihine kadar her türlü vergiden müstesnadır. Gelir vergisi stopajı ve sigorta primi işveren hissesine ilişkin teşviklerden yararlanacak olan destek personeli sayısı, AR-GE ve tasarım personeli sayısının yüzde onunu aşamaz. Hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri ile 17/3/1981 tarihli ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanunda belirtilen tatil günlerine isabet eden ücretler de bu istisna kapsamındadır. Haftalık kırk beş saatin üzerindeki ve ek çalışma sürelerine ilişkin ücretler bu istisnadan faydalanamaz. Yönetici şirket, ücreti gelir vergisi istisnasından yararlanan kişilerin Bölgede fiilen çalışıp çalışmadığını denetler. Ancak, Bölgede yer alan işletmelerde çalışan AR-GE ve tasarım personelinin bu Bölgelerde yürüttüğü projelerle doğrudan ilgili olmak şartıyla, proje kapsamındaki faaliyetlerin bir kısmının Bölge dışında yürütülmesinin zorunlu olduğu durumlarda Bölge dışındaki bu faaliyetlere ilişkin ücretlerinin yüzde yüzünü aşmamak şartıyla Cumhurbaşkanınca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı ile Bölgede yer alan işletmelerde en az bir yıl süreyle çalışan AR-GE ve tasarım personelinin yüksek lisans yapanlar için bir buçuk yılı, doktora yapanlar için iki yılı geçmemek üzere Bölge dışında geçirdiği sürelerle ilişkin ücretlerin yüzde yüzünü aşmamak şartıyla Cumhurbaşkanınca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı, gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir. Bu kapsamda teşvikten yararlanılması için Bölge yönetici şirketinin onayının alınması ve Bakanlığın bilgilendirilmesi zorunludur. Yönetici şirketin onayı ile Bölge dışında geçirilen sürenin Bölgede yürütülen görevle ilgili olmadığının tespit edilmesi halinde, ziyaa uğratılan vergi ve buna ilişkin cezalardan ilgili işletme sorumludur.⁽³⁾

(1) 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Kanunun 51 inci maddesiyle bu fıkra da yer alan "bu hakların ilgili mevzuat çerçevesinde tescil, kayıt veya bildirim şartına bağlamaya," ibaresi "bu hakların, mahiyetlerine göre, AR-GE faaliyetleri neticesinde elde edilmesi ve ilgili mevzuat çerçevesinde tescil veya kayıt ettirilmesi ya da bildirilmesi şartına bağlamaya, istisnadan kazancın elde edildiği vergilendirme dönemine ilişkin beyannamelerin verilmesi gereken sürenin sonuna kadar tescil veya kayıt için yetkili kuruma başvurulmuş olması kaydıyla bu kazançları doğuran işlemlerin gerçekleştirildiği vergilendirme döneminden başlayarak faydalandırmaya," şeklinde, "bu kapsamda uygulamaya" ibaresi "bu kapsamda tescil, kayıt veya bildirim şartının yerine getirilmesine ve uygulamaya" şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu fıkra da yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

(3) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu fıkra da yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

(Ek fıkra: 30/12/2004-5281/41 md.) Bu madde hükümleri TÜBİTAK-Marmara Araştırma Merkezi Teknoloji Serbest Bölgesi yönetici şirketi, bu bölgede faaliyet gösteren Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri ile bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı, tasarımcı ve AR-GE personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri bakımından da uygulanır.⁽¹⁾

Geçici Madde 3 – (Ek: 2/3/2011-6170/8 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce bu Kanunun amacına uygun biçimde kurulmuş olan Bölgeler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde durumlarını bu Kanuna uygun hale getirir. Süresi içinde durumlarını Kanuna uygun hale getirmeyenler hakkında Kanunun 5 inci maddesi hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 4 – (Ek: 16/2/2016-6676/15 md.)

31/12/2023 tarihine kadar uygulanmak üzere, Bölgede faaliyette bulunanlara Bakanlık tarafından uygun görülen alanlarda gerçekleştirecekleri projelerinin finansmanında kullanılmak üzere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye destekleri, beyan edilen gelirin veya kurum kazancının yüzde onunu ve öz sermayenin yüzde yirmisini aşmamak üzere, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesi uyarınca ticari kazancın ve 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesine göre kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılır. İndirim konusu yapılacak tutar yıllık olarak 500.000 Türk lirasını aşamaz. Bu maddede yer alan oranları ve parasal sınırı yarısına kadar indirmeye veya dört katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Bu kapsamdaki projelerin finansmanında kullanılmak üzere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye desteklerinin iki yıl içerisinde ilgili projenin finansmanında kullanılmayan kısmı için indirim dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir.⁽²⁾

Geçici Madde 5 – (Ek: 16/2/2016-6676/15 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce Cumhurbaşkanı kararı alınmış ve faaliyete geçmemiş olan Bölge alanları için 5 inci maddedeki süreler bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlar.⁽³⁾

Yürürlük

Madde 11 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 14 üncü maddesiyle, bu fıkra da yer alan “yazılımcı” ibaresinden sonra gelmek üzere “, tasarımcı” ibaresi eklenmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesiyle bu fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

EK - 4. 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Güncel Metin

**ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE TASARIM FAALİYETLERİNİN
DESTEKLENMESİ HAKKINDA KANUN ⁽¹⁾**

Kanun Numarası : 5746
Kabul Tarihi : 28/2/2008
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 12/3/2008 Sayı : 26814
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 47

Amaç ve kapsam ⁽²⁾

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; Ar-Ge, yenilik ve tasarım yoluyla ülke ekonomisinin uluslararası düzeyde rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması için teknolojik bilgi üretilmesini, üründe ve üretim süreçlerinde yenilik yapılmasını, ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesini, verimliliğin artırılmasını, üretim maliyetlerinin düşürülmesini, teknolojik bilginin ticarileştirilmesini, rekabet öncesi işbirliklerinin geliştirilmesini, teknoloji yoğun üretim, girişimcilik ve bu alanlara yönelik yatırımlar ile Ar-Ge’ye, yeniliğe ve tasarıma yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye girişinin hızlandırılmasını, Ar-Ge ve tasarım personeli ve nitelikli işgücü istihdamının artırılmasını desteklemek ve teşvik etmektir. ⁽²⁾

(2) Bu Kanun; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından 12/4/1990 tarihli ve 3624 sayılı Kanuna göre oluşturulan teknoloji merkezleri (teknoloji merkezi işletmeleri), Türkiye’deki Ar-Ge merkezleri ile tasarım merkezleri, Ar-Ge projeleri, tasarım projeleri, rekabet öncesi işbirliği projeleri ve teknogirişim sermayesine ilişkin destek ve teşvikleri kapsar. ⁽²⁾

(1) Bu Kanunun adı “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun” iken, 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 25 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(2) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 26 ncı maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “Ar-Ge ve yenilik” ibaresi “Ar-Ge, yenilik ve tasarım” şeklinde, “Ar-Ge’ye ve yeniliğe” ibaresi “Ar-Ge’ye, yeniliğe ve tasarıma” şeklinde, “Ar-Ge personeli” ibaresi “Ar-Ge ve tasarım personeli” şeklinde; ikinci fıkrasında yer alan “Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı” ibaresi “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı” şeklinde, “(teknoloji merkezi işletmeleri) ile Türkiye’deki Ar-Ge merkezleri, Ar-Ge projeleri ve” ibaresi “(teknoloji merkezi işletmeleri), Türkiye’deki Ar-Ge merkezleri ile tasarım merkezleri, Ar-Ge projeleri, tasarım projeleri,” şeklinde değiştirilmiştir.

Tanımlar ⁽¹⁾

MADDE 2 – (1) Bu Kanunun uygulamasında;

a) Araştırma ve geliştirme faaliyeti (Ar-Ge): Araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları, çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri ile alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan faaliyetleri,

b) Yenilik: Sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilen, mevcut pazarlara başarıyla sunulabilecek ya da yeni pazarlar yaratabilecek; yeni bir ürün, hizmet, uygulama, yöntem veya iş modeli fikri ile oluşturulan süreçleri ve süreçlerin neticelerini,

c) Ar-Ge merkezi: Ar-Ge ve yenilik projelerini veya sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürütülen Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulan ve dar mükellef kurumların Türkiye’deki işyerleri dahil, kanuni veya iş merkezi Türkiye’de bulunan sermaye şirketlerinin; organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, münhasıran yurtiçinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan ve en az elli tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden, yeterli Ar-Ge birikimi ve yeteneği olan birimleri, ⁽¹⁾

ç) Ar-Ge projesi: Amacı, kapsamı, genel ve teknik tanımı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak aynî ve/veya nakdî destek tutarları, sonuçta doğacak fikri mülkiyet haklarının paylaşım esasları tespit edilmiş ve Ar-Ge faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde gerçekleştirilen ve araştırmacı tarafından yürütülen projeyi, ⁽¹⁾

d) Rekabet öncesi işbirliği projeleri: Birden fazla kuruluşun; ölçek ekonomisinden yararlanmak suretiyle yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlayarak verimliliği artırmak ve mevcut duruma göre daha yüksek katma değer sağlamak üzere, rekabet öncesinde ortak parça veya sistem geliştirmek ya da platform kurabilmek amacıyla yürütecekleri, Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine yönelik olarak yapılan işbirliği anlaşması kapsamındaki bilimsel ve teknolojik niteliği olan projeleri, ⁽¹⁾

e) Teknogirişim sermayesi: Örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok on yıl önce almış kişilerin, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini, desteği veren merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından desteklenmesi uygun bulunan bir iş planı çerçevesinde, katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmelerini teşvik etmek için yapılan sermaye desteğini, ⁽¹⁾

(1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Dar” ibaresi “Ar-Ge ve yenilik projelerini veya sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürütülen Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulan ve dar” şeklinde, (ç) bendinde yer alan “hazırlanan” ibaresi “gerçekleştirilen ve araştırmacı tarafından yürütülen” şeklinde, (d) bendinde yer alan “Ar-Ge faaliyetlerine yönelik olarak yapılan ve fizibiliteye dayanan işbirliği anlaşması kapsamında,” ibaresi “Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine yönelik olarak yapılan işbirliği anlaşması kapsamındaki” şeklinde, (e) bendinde yer alan “beş” ibaresi “on” şeklinde değiştirilmiştir.

- f) Ar-Ge personeli: Ar-Ge faaliyetlerinde doğrudan görevli araştırmacı ve teknisyenleri, ⁽¹⁾
- g) Araştırmacı: Ar-Ge faaliyetleri ile yenilik tanımı kapsamındaki projelerde, yeni bilgi, ürün, süreç, yöntem ve sistemlerin tasarım veya oluşturulması ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan en az lisans mezunu uzmanları, ⁽¹⁾
- ğ) **(Değişik: 16/2/2016-6676/27 md.)** Teknisyen: Meslek lisesi veya meslek yüksekokullarının tasarım, teknik, fen veya sağlık bölümlerinden mezun, teknik bilgi ve deneyim sahibi kişileri, ⁽¹⁾
- h) Destek personeli: Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine katılan veya bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, işçi ve benzeri personeli, ⁽¹⁾
- ı) **(Ek: 16/6/2009-5904/27 md.)** Kamu personeli: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun eki (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinde, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı kuruluşlarda, üyelerinin tamamı köylerden oluşan birlikler dışındaki mahalli idare birliklerinde, döner sermayeli kuruluşlarda, kanunla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile 5018 sayılı Kanun kapsamı dışındaki özel bütçeli kamu idarelerinde çalışan memurlar ile diğer kamu görevlilerini ve diğer personeli (Bu kamu görevlilerinin ilgili mevzuat kapsamında sahip oldukları özlük haklarına sahip olmayanlardan geçici olarak ve proje süresiyle sınırlı olarak istihdam edilenler bu Kanun uygulamasında kamu personeli sayılmaz.), ⁽¹⁾⁽²⁾
- i) TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu, ⁽¹⁾⁽²⁾
- j) **(Ek: 16/2/2016-6676/27 md.)** Tasarım faaliyeti: Sanayi alanında ve Cumhurbaşkanının uygun göreceği diğer alanlarda katma değer ve rekabet avantajı yaratma potansiyelini haiz, ürün veya ürünlerin işlevselliğini artırma, geliştirme, iyileştirme ve farklılaştırmaya yönelik yenilikçi faaliyetlerin tümünü, ⁽³⁾
- k) **(Ek: 16/2/2016-6676/27 md.)** Tasarım merkezi: Tasarım projelerini veya sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürütülen tasarım faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulan ve dar mükellef kurumların Türkiye'deki iş yerleri dâhil, kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan sermaye şirketlerinin; organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, münhasıran yurtiçinde tasarım faaliyetlerinde bulunan ve en az on tam zaman eşdeğer tasarım personeli istihdam eden, yeterli tasarım birikimi ve yeteneği olan birimleri,
- l) **(Ek: 16/2/2016-6676/27 md.)** Tasarım personeli: Tasarım faaliyetlerinde doğrudan görevli tasarımcı ve teknisyenleri,

(1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan "teknisyenleri;" ibaresi "teknisyenleri," şeklinde, (g) bendinde yer alan "Ar-Ge faaliyetlerine" ibaresi "Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine" şeklinde değiştirilmiş, (f) bendinin (1) numaralı alt bendi (g) bendi şeklinde yeniden düzenlenmiş ve (2) numaralı alt bendi (ğ) bendi olarak metne işlendiği şekilde değiştirilmiş, mevcut (g), (ğ) ve (h) bentleri (h), (ı) ve (i) bentleri şeklinde teselsül ettirilmiştir.

(2) 16/6/2009 tarihli ve 5904 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle; bu Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasına (g) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut (ğ) bendi (h) bendi olarak teselsül ettirilmiştir. Bu madde hükmü 3/7/2009 tarihini izleyen aybaşında yürürlüğe girecektir.

(3) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63 üncü maddesi ile bu bentte yer alan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" şeklinde değiştirilmiştir.

m) (Ek: 16/2/2016-6676/27 md.) Tasarımcı: Tasarım faaliyetleri kapsamındaki projelerin gerçekleştirilmesi ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan, üniversitelerin; mühendislik, mimarlık veya tasarım ile ilgili bölümlerinden mezun en az lisans derecesine sahip kişiler ile tasarım alanlarından herhangi birinde en az lisansüstü eğitim derecesine sahip diğer kişileri,

n) (Ek: 16/2/2016-6676/27 md.) Tasarım projesi: Amacı, kapsamı, genel ve teknik tanımı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak aynı veya nakdi destek tutarları, sonuçta doğacak fikri mülkiyet haklarının paylaşım esasları tespit edilmiş ve tasarım faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde tasarımcı tarafından yürütülen projeyi,

o) (Ek: 16/2/2016-6676/27 md.) Temel bilimler: Yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programlarını,

ifade eder.

İndirim, istisna, destek ve teşvik unsurları⁽¹⁾⁽²⁾

MADDE 3 – (1) Ar-Ge ve tasarım indirimi: Teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, rekabet öncesi işbirliği projelerinde ve teknogirişim sermaye desteklerinden yararlananlarca gerçekleştirilen Ar-Ge ve yenilik harcamalarının tamamı ile bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde gerçekleştirilen münhasıran tasarım harcamalarının tamamı (...) ⁽²⁾, 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesine göre kurum kazancının ve 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesi uyarınca ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılır. (Ek iki cümle: 16/2/2016-6676/28 md.) Cumhurbaşkanınca belirlenen kriterleri haiz Ar-Ge merkezlerinde ayrıca o yıl yapılan Ar-Ge ve yenilik harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yüzde ellisine kadar; Cumhurbaşkanınca belirlenen kriterleri haiz tasarım merkezlerinde ayrıca o yıl yapılan tasarım harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yüzde ellisine kadar yukarıdaki esaslar dâhilinde indirim konusu yapılabilir. Belirlenen kriterlere göre kanuni hadler içerisinde oranları ayrı ayrı veya birlikte farklılaştırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Ayrıca bu harcamalar, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre aktifleştirilmek suretiyle amortisman yoluyla itfa edilir, bir iktisadi kıymet oluşmaması halinde ise doğrudan gider yazılır. Kazancın yetersiz olması nedeniyle ilgili hesap döneminde indirim konusu yapılamayan tutar, sonraki hesap dönemlerine devredilir. Devredilen tutarlar, takip eden yıllarda 213 sayılı Kanuna göre her yıl belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır. ⁽³⁾

(1) 16/6/2009 tarihli ve 5904 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle; bu maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesinde, ikinci, üçüncü ve yedinci fıkralarında yer alan “kanunla kurulan vakıflar” ibareleri, “kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar” şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir. Bu madde hükmü 3/7/2009 tarihini izleyen aybaşında yürürlüğe girecektir.

(2) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “Ar-Ge indirimi” ibaresi “Ar-Ge ve tasarım indirimi” şeklinde, “Ar-Ge ve yenilik harcamalarının tamamı ile” ibaresi “Ar-Ge ve yenilik harcamalarının tamamı ile bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde gerçekleştirilen münhasıran tasarım harcamalarının tamamı” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkra da yer alan “500 ve üzerinde tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden Ar-Ge merkezlerinde ayrıca o yıl yapılan Ar-Ge ve yenilik harcamasının bir önceki yıla göre artışının yarısı” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

(3) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63 üncü maddesi ile bu fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca”, aynı fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) Gelir vergisi stopajı teşviki: Kamu personeli hariç olmak üzere teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde ve rekabet öncesi işbirliği projelerinde çalışan Ar-Ge ve destek personeli ile bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde çalışan tasarım ve destek personelinin; bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretlerinin doktoralı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olanlar için yüzde doksan beşi, yüksek lisanslı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar için yüzde doksanı ve diğerleri için yüzde sekseni gelir vergisinden müstesnadır. **(Ek cümleler: 16/2/2016-6676/28 md.)** Hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri ile 17/3/1981 tarihli ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanunda belirtilen tatil günlerine isabet eden ücretler de bu istisna kapsamındadır. Haftalık kırk beş saatin üzerindeki ve ek çalışma sürelerine ilişkin ücretler bu istisnadan faydalanamaz. Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde çalışan Ar-Ge veya tasarım personelinin bu merkezlerde yürüttüğü projelerle doğrudan ilgili olmak şartıyla, proje kapsamındaki faaliyetlerin bir kısmının Ar-Ge veya tasarım merkezi dışında yürütülmesinin zorunlu olduğu durumlarda, Ar-Ge veya tasarım merkezi yönetiminin onayının alınması ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bilgilendirilmesi kaydıyla, merkez dışındaki bu faaliyetlere ilişkin ücretlerin yüzde yüzünü aşmamak şartıyla Cumhurbaşkanınca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı ile Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde en az bir yıl süreyle çalışan Ar-Ge veya tasarım personelinin yüksek lisans yapanlar için bir buçuk yılı, doktora yapanlar için iki yılı geçmemek üzere merkez dışında geçirdiği sürelerle ilişkin ücretlerin yüzde yüzünü aşmamak şartıyla Cumhurbaşkanınca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir.

(1)(2)

(1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “Ar-Ge ve destek personelinin; bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretlerinin doktoralı olanlar için yüzde doksanı, diğerleri için yüzde sekseni gelir vergisinden müstesnadır.” ibaresi “Ar-Ge ve destek personeli ile bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde çalışan tasarım ve destek personelinin; bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretlerinin doktoralı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olanlar için yüzde doksan beşi, yüksek lisanslı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar için yüzde doksanı ve diğerleri için yüzde sekseni gelir vergisinden müstesnadır.” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63 üncü maddesi ile bu fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) Sigorta primi desteği: Kamu personeli hariç olmak üzere teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütölen Ar-Ge ve yenilik projeleri ile rekabet öncesi işbirliği projelerinde ve teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde çalışan Ar-Ge ve destek personeli, bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde çalışan tasarım ve destek personeli ile 26/6/2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun geçici 2 nci maddesi uyarınca ücreti gelir vergisinden istisna olan personelin; bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, (...) ⁽¹⁾ Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. ⁽¹⁾⁽²⁾

(4) Damga vergisi istisnası: Bu Kanun kapsamındaki her türlü Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerine ilişkin olarak düzenlenen kağıtlardan damga vergisi alınmaz. ⁽³⁾

(5) Teknogirişim sermayesi desteği: Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından bu Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki koşulları taşıyanlara bir defaya mahsus olmak üzere teminat alınmaksızın 100.000 (...) ⁽⁵⁾ Türk Lirasına kadar teknogirişim sermayesi desteği hibe olarak verilir. **(Ek cümle: 16/2/2016-6676/28 md.)** Bu tutarı; sektörler, iş kolları, Bölgeler veya teknoloji alanları itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte beş katına kadar artırmaya veya kanuni tutarına kadar indirmeye Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı yetkilidir. Bu fıkra uyarınca yılı bütçesinde Ar-Ge projelerinin desteklenmesi amacıyla ödeneği bulunan merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin tümü tarafından yapılan ödemelerin toplamı, her takvim yılı için 50.000.000 Türk Lirasını geçemez. Bu tutarlar, takip eden yıllarda 213 sayılı Kanuna göre her yıl belirlenen yeniden değerkleme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. **(Ek cümleler: 16/2/2016-6676/28 md.)** Teknogirişim sermayesi desteğinden faydalananlara, bu desteğe konu projelerinin finansmanında kullanılmak üzere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye desteklerinin beyan edilen gelirin veya kurum kazancının yüzde onunu ve öz sermayenin yüzde yirmisini aşmayan kısmı 193 sayılı Kanunun 89 uncu maddesi uyarınca beyan edilen gelirin ve 5520 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılır. İndirim konusu yapılacak tutar yıllık olarak 500.000 Türk lirasını aşamaz. Bu oranları ve parasal sınırı yarısına kadar indirmeye veya dört katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Teknogirişim sermayesi desteğine konu projelerin finansmanında kullanılmak üzere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye desteklerinin iki yıl içerisinde ilgili projenin finansmanında kullanılmayan kısmı için indirim dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. ⁽⁴⁾⁽⁵⁾⁽⁶⁾

(1) 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanunun 144 üncü maddesiyle, bu fıkroda yer alan “her bir çalışan için beş yıl süreyle” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkroda yer alan “Ar-Ge ve destek personeli” ibaresinden sonra gelmek üzere “; bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde çalışan tasarım ve destek personeli” ibaresi eklenmiştir.

(3) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkroda yer alan “ilgili” ibaresi “tasarım faaliyetlerine ilişkin” şeklinde değiştirilmiştir.

(4) 29/3/2011 tarihli ve 6215 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle, bu fıkroda yer alan “10.000.000 Yeni Türk Lirasını” ibaresi “50.000.000 Türk Lirasını” şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(5) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkroda yer alan “Yeni” ibaresi madde metminden çıkarılmıştır.

(6) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63 üncü maddesi ile bu fıkroda yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(6) Rekabet öncesi işbirliği projelerinde işbirliğini oluşturan kuruluşların bu işbirliğine yaptıkları katkılar, işbirliği anlaşmasında belirtilen ortak özel bir hesapta izlenir. Özel hesaba aktarılan bu tutarlar, harcamanın yapıldığı dönemde katkı sağlayan kuruluşların Ar-Ge ve tasarım harcaması olarak kabul edilir ve proje dışında başka bir amaç için kullanılamaz. Proje hesabında toplanan tutarlar, proje özel hesabı açan kuruluşun kazancının tespitinde gelir olarak dikkate alınmaz. **(Ek cümle: 16/2/2016-6676/28 md.)** Rekabet öncesi işbirliği proje bütçesinin en fazla yüzde ellisine kadarlık kısmı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere geri ödemesiz olarak desteklenebilir. ⁽¹⁾

(7) Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerinde bulunanların; kamu kurum ve kuruluşları, kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge ve yenilik projeleri ile tasarım projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar ile uluslararası fonlardan aldıkları destekler özel bir fon hesabında tutulur. Bu fon, 193 sayılı Kanun ve 5520 sayılı Kanuna göre vergiye tabi kazancın ve ilgili yılda yapılan Ar-Ge veya tasarım harcaması tutarının tespitinde dikkate alınmaz. Bu fonun, elde edildiği hesap dönemini izleyen beş yıl içinde sermayeye ilâve dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi halinde, zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğratılmış sayılır. ⁽²⁾

(8) **(Ek: 16/2/2016-6676/28 md.)** Bu Kanun kapsamında yürütülen Ar-Ge, yenilik ve tasarım projeleri ile ilgili araştırmalarda kullanılmak üzere ithal edilen eşya, gümrük vergisi ve her türlü fondan, bu kapsamda düzenlenen kâğıtlar ve yapılan işlemler damga vergisi ve harçtan müstesnadır.

(9) **(Ek: 16/2/2016-6676/28 md.)** Bu Kanun kapsamında Ar-Ge merkezlerinin sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürüttükleri Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım merkezlerinin sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürüttükleri tasarım faaliyetleri bu maddede belirtilen indirim, istisna, destek ve teşvik unsurlarından yararlanabilir. Ancak Ar-Ge veya tasarım merkezleri tarafından siparişe dayalı olarak yürütülen Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine ilişkin olarak yapılan harcamaların sadece yüzde ellisi bu merkezler tarafından, bu harcamaların kalan yüzde ellisi ise siparişi veren gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından indirim olarak dikkate alınabilir. Bu oranları ayrı ayrı veya birlikte iki katına kadar artırmaya veya kanuni oranlarına kadar indirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. Sipariş verenin gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyetinin olmaması halinde Ar-Ge veya tasarım harcamasının tamamı Ar-Ge veya tasarım merkezi tarafından indirilebilir. Sipariş verenler, Ar-Ge veya tasarım indirimi ile sipariş verilmesine ilişkin kâğıtlara ait damga vergisi istisnası dışındaki teşvik ve destek unsurlarından yararlanamaz. ⁽³⁾

(1) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “protokolünde belirlenen kuruluşlardan biri adına açılacak” ibaresi “anlaşmasında belirtilen ortak” şeklinde, “Ar-Ge harcaması” ibaresi “Ar-Ge ve tasarım harcaması” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkra da yer alan “Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde” ibaresi “Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerinde” şeklinde, “Ar-Ge projelerini” ibaresi “Ar-Ge ve yenilik projeleri ile tasarım projelerini” şeklinde, “Ar-Ge harcaması” ibaresi “Ar-Ge veya tasarım harcaması” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63 üncü maddesi ile bu fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(10) (Ek: 16/2/2016-6676/28 md.) Temel bilimler alanlarında en az lisans derecesine sahip Ar-Ge personeli istihdam eden Ar-Ge merkezlerine, bu personelin her birine ödedikleri aylık ücretin o yıl için uygulanan asgari ücretin aylık brüt tutarı kadarlık kısmı, iki yıl süreyle, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Ancak bu kapsamda her bir Ar-Ge merkezine sağlanacak destek, ilgili ayda Ar-Ge merkezinde istihdam edilen toplam personel sayısının yüzde onunu geçemez.

(11) (Ek: 16/2/2016-6676/28 md.) Öğretim elemanlarından Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde gerçekleştirilen faaliyetlerde araştırmacı, tasarımcı ya da idari personel olarak hizmetine ihtiyaç duyulanlar, üniversite yönetim kurullarının izniyle tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak görevlendirilebilirler. Tam zamanlı görevlendirme için herhangi bir üniversitede altı yıllık tam zamanlı olarak çalışmak gerekmekte olup, görevlendirme süresi her altı yıl sonrasında bir yıldır. Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde tam zamanlı görevlendirilenlerin geçirdikleri süreler, tam zaman eşdeğer Ar-Ge veya tasarım personeli hesaplamasında dikkate alınır. Yarı zamanlı görev alan öğretim elemanlarının bu hizmetleri karşılığı elde edecekleri gelirler, üniversite döner sermaye kapsamı dışında tutulur. Tam zamanlı olarak görevlendirilecek personele kurumlarınca aylıksız izin verilir ve kadroları ile ilişkileri devam eder. Bu şekilde aylıksız izne ayrılanlardan, önceki görevleri sebebiyle 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi veya geçici 4 üncü maddesi kapsamında sigortalı veyahut iştirakçi sayılanların aylıksız izne ayrıldığı tarihi takip eden on beş gün içerisinde talepte bulunmaları halinde; aylıksız izinli sayıldıkları ve buralarda çalıştırıldıkları sürece aynı kapsamdaki sigortalılık veya iştirakçilik ilişkisi devam eder. Bu şekilde aylıksız izne ayrılanlardan;

a) 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için önceki kadroları için tespit edilen sigorta primine esas kazanç unsurları esas alınmak suretiyle ilgili aya ilişkin olarak hesaplanacak sigorta primi çalışan hissesi ile genel sağlık sigortası primi çalışan hissesi tutarı kendilerince, sigorta primi işveren hissesi ile genel sağlık sigortası primi işveren hisseleri görev yaptıkları işverenleri tarafından,

b) 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi kapsamında iştirakçi sayılanlar için önceki kadroları için tespit edilen emekli keseneğine esas aylık unsurları esas alınmak suretiyle ilgili aya ilişkin olarak hesaplanacak kişi keseneği kendilerince, kurum karşılıkları ile genel sağlık sigortası primlerinin tamamı görev yaptıkları işverenleri tarafından,

ödenir. Prim ödeme yükümlülüğü görevlendirildikleri işverene aittir. İlgililerin bu şekilde aylıksız izinde geçirdikleri süreler önceki kadro unvanları esas alınmak suretiyle emekli keseneğine esas aylık unsurlarının veya sigorta primine esas kazanç unsurlarının tespitinde dikkate alınır. Bunlara aylıksız izin dönemindeki söz konusu çalışma süreleri için görev yaptıkları işveren tarafından kıdem tazminatı ödenmez ve bu süreler emekli ikramiyesinin hesabında dikkate alınır. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 36 ncı maddesinin bu maddede yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri uygulanmaz.

(12) (Ek: 16/2/2016-6676/28 md.) Türk Tasarım Danışma Konseyinin önerileri doğrultusunda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenen kriterleri haiz tasarım yarışmalarında sergilenen tasarımların tescil giderleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesine konulacak ödenek imkânları çerçevesinde geri ödemesiz olarak desteklenebilir.

Diğer teşvik unsurları

MADDE 3/A- (Ek: 15/7/2016-6728/60 md.)

(1) Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %100'ü, bu kapsamdaki projelerin Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Ar-Ge ve yenilik projesi olarak değerlendirilmesi şartıyla, 5520 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi ve 193 sayılı Kanunun 89 uncu maddesi uyarınca kazancın tespitinde indirim konusu yapılır. Ayrıca bu harcamalar, 213 sayılı Kanuna göre aktifleştirilmek suretiyle amortisman yoluyla itfa edilir, bir iktisadi kıymet oluşmaması hâlinde ise doğrudan gider yazılır.

(2) Kazancın yetersiz olması nedeniyle ilgili vergilendirme döneminde indirim konusu yapılamayan tutar, sonraki vergilendirme dönemlerine devredilir. Devredilen tutar, takip eden yıllarda 213 sayılı Kanuna göre her yıl belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır.

(3) Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile doğrudan ilişkili olmayan giderlerden Ar-Ge indirimi hesaplanmaz. Ar-Ge indirimi tutarının hesabında tamamen araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kullanılan amortisman tabi iktisadi kıymetler için hesaplanan amortismanlar ile başka faaliyetlerde de kullanılan makine ve teçhizat için hesaplanan amortismanların bu kıymetlerin araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kullanıldıkları gün sayısına isabet eden kısmı dikkate alınabilir. Bu madde kapsamında Ar-Ge indiriminden yararlanılacak harcamaların kapsamını ve uygulamadan yararlanılabilmesi için gerekli belgeler ile usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı müştereken yetkilidir.

Uygulama ve denetim esasları⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamındaki destek ve teşvik unsurlarından yararlananların bu Kanunda öngörülen şartları taşıdıklarına ilişkin tespitler en geç iki yıllık süreler itibarıyla yapılır.

(2) Bu Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen gelir vergisi stopajı ve sigorta primi işveren hissesine ilişkin teşviklerden yararlanacak olan destek personelinin tam zaman eşdeğeri sayısı, toplam tam zamanlı Ar-Ge veya tasarım personeli sayısının yüzde onunu geçemez. ⁽²⁾

(3) Asgari Ar-Ge veya tasarım personeli sayısının hesabında fiilen ve tam zamanlı olarak çalışan personelin üçer aylık dönemler itibarıyla ortalaması esas alınır. ⁽²⁾

(4) Bu Kanunda öngörülen şartların ihlali veya teşvik ve destek unsurlarının amacı dışında kullanılması halinde, zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler yönünden vergi ziyai doğmuş sayılır. Sağlanan vergi dışı destekler ise 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ve gecikme zammı uygulanmak suretiyle tahsil edilir.

(5) **(Değişik: 16/2/2016-6676/29 md.)** Bu Kanun kapsamındaki indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlananlar; 193 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (13) numaralı bendi, 5520 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi hükümleri ile 4691 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi hükümlerinden ayrıca yararlanamazlar. ⁽³⁾

(6) **(Ek: 6/2/2014-6518/101 md.; Değişik: 16/2/2016-6676/29 md.)** Bu Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan elli tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli sayısını on beşe kadar indirmeye, kanuni seviyesine kadar artırmaya veya belirlenen sınırlar dâhilinde sektörler itibarıyla farklılaştırmaya, (k) bendinde belirtilen on tam zaman eşdeğer tasarım personeli sayısını yarisına kadar indirmeye, kanuni seviyesine kadar artırmaya veya belirlenen sınırlar dâhilinde sektörler itibarıyla farklılaştırmaya Cumhurbaşkanlığı yetkilidir. ⁽⁴⁾

(7) Bu Kanunun uygulamasına ve denetimine ilişkin usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından birlikte çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. ⁽¹⁾⁽²⁾

(1) 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanunun 101 inci maddesiyle bu maddeye beşinci fıkrasından sonra gelmek üzere altıncı fıkra eklenmiş, takip eden fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

(2) 16/2/2016 tarihli ve 6676 sayılı Kanunun 29 uncu maddesiyle, bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan “Ar-Ge personeli” ibaresi “Ar-Ge veya tasarım personeli” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Ar-Ge personeli” ibaresi “Ar-Ge veya tasarım personeli” şeklinde, yedinci fıkrasında yer alan “TÜBİTAK’ın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı” ibaresi “Maliye Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) 15/7/2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesi ile bu maddenin beşinci fıkrasında yer alan “193 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (9) ve (13) numaralı bentleri, 5520 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (ğ) bentleri hükümleri ile” ibaresi “193 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (13) numaralı bendi, 5520 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi hükümleri ile” şeklinde değiştirilmiştir.

(4) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 63 üncü maddesi ile bu fıkarda yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(8) **(Ek: 16/2/2016-6676/29 md.)** Bu Kanun kapsamında gerçekleştirilen Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerine ilişkin yerindelik ve uygunluk denetimleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir.

Değiştirilen hukmler

MADDE 5 – (1) 193 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (9) numaralı bendi ile 5520 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 40'ı oranında" ibareleri "araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %100' oranında" şeklinde değiştirilmiştir.

Yurrlk

MADDE 6 – (1) Bu Kanun 31/12/2023 tarihine kadar uygulanmak üzere, yayımını takip eden ay başında yurrlğe girer.

Yurtme

MADDE 7 – (1) Bu Kanun hukmlerini Bakanlar Kurulu yurttr.

EK - 5 – 42/2018 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 19 Kasım 2018 tarihli Onbeşinci Birleşiminde Oybirliğiyle kabul olunan “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası” Anayasanın 94’üncü maddesinin (1)’inci fıkrası gereğince Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle ilan olunur.

Sayı: 42/2018

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ YASASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

Kısa İsim 1. Bu Yasa, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası olarak isimlendirilir.

BİRİNCİ KISIM Genel Kurallar

Tefsir 2. Bu Yasada metin başka türlü gerektirmedikçe:
“Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge)”, araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalar yürütmek suretiyle, alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri de dahil olmak üzere yenilik süreçlerini içeren faaliyetleri anlatır.
“Araştırmacı”, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri ile yenilik tanımı kapsamındaki projelerde, yeni bilgi, ürün, süreç, yöntem ve sistemlerin oluşturulması ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan en az lisans mezunu uzmanları anlatır.
“Ar-Ge Personeli”, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerinde doğrudan görevli araştırmacı, tasarımcı ve teknisyenleri anlatır.
“Bakanlık”, Sanayi İşleri ile Görevli Bakanlığı anlatır.
“Bakanlar Kurulu”, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunu anlatır.
“Buluş”, mevcut bilgilerden yararlanarak daha önce bilinmeyen yeni, yararlı bir bulguya ulaşmayı veya yöntem geliştirmeyi, icadı anlatır.
“Girişimci”, Teknoloji Geliştirme Bölgesindeki hizmet ve imkanlardan yararlanarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde istihdam, ihracat ve teknolojik gelişmeye katkı sağlayacak gerçek veya tüzel kişileri anlatır.
“Komisyon”, bu Yasanın 7’nci maddesi uyarınca oluşturulan

Değerlendirme ve Denetim Komisyonunu anlatır.

“Kurucular”, bu Yasanın 5’inci maddesinin (1)’inci fıkrasındaki anlamı taşır.

“Kuluçka Merkezi”, özellikle genç ve yeni işletmeleri geliştirmek amacıyla, girişimci firmalara ofis hizmetleri, ekipman desteği, yönetim desteği, mali kaynaklara erişim, kritik iş ve teknik destek hizmetlerinin bir çatı altında tek elden sağlandığı yapıları anlatır.

“Öğretim Elemanları”, üniversitede görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ve öğretim yardımcılarını anlatır.

“Tasarım Faaliyeti”, sanayi ve teknoloji alanında katma değer ve rekabet avantajı yaratma potansiyelini haiz, ürün veya ürünlerin işlevselliğini artırma, geliştirme, iyileştirme ve farklılaştırmaya yönelik yenilikçi faaliyetlerin tümünü anlatır.

“Tasarımcı”, tasarım faaliyetleri kapsamındaki projelerin gerçekleştirilmesi ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan, üniversitelerin; mühendislik, mimarlık veya tasarım ile ilgili bölümlerinden mezun en az lisans derecesine sahip kişiler ile tasarım alanlarından herhangi birinde en az lisansüstü eğitim derecesine sahip diğer kişileri anlatır.

“Teknisyen”, mühendislik, fen ve sağlık bilimleri alanlarında yüksek öğrenim görmüş veya meslek lisesi veya meslek yüksek okullarının teknik, fen ve sağlık bölümlerinden mezun, teknik bilgi ve deneyim sahibi kişileri anlatır.

“Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Bölge)”, yüksek ve ileri teknoloji kullanan veya yeni teknolojilere yönelik şirketlerin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üniversitelerinden birinin olanaklarından da yararlanarak teknoloji ve/veya yazılım ürettikleri ve/veya geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için çalışma ve araştırma yaptıkları, bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları, teknik ve altyapı olanaklarıyla donatılmış, akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği, bu Yasa tahtında kurulan alanı anlatır.

“Teknoloji Transfer Ofisi”, teknoloji geliştiricisi Ar-Ge kurum ve kuruluşları ile teknoloji kullanıcısı sanayi şirketleri veya diğer teknoloji veya Ar-Ge kurum ve kuruluşları arasında bilgilendirme, koordinasyon, araştırmayı yönlendirme, yeni Ar-Ge şirketlerinin oluşturulmasını teşvik etme, işbirliği geliştirme, fikri mülkiyet haklarının korunması, pazarlanması, satılması, fikri mülkiyetin satışından elde edilen gelirlerin yönetilmesi konularında faaliyet gösteren yapıyı anlatır.

“Üniversite”, Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu (YÖDAK) tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Yasasının 14’üncü maddesi tahtında üniversite olarak adlandırılan yüksek öğretim kurumlarını anlatır.

23/2017

“Üretici Şirketler”, Teknoloji Geliştirme Bölgesi içinde, bu Yasanın amacına uygun olarak faaliyette bulunmak üzere gerçek veya tüzel kişilerce kurulan, Ar-Ge ve/veya Ar-Ge’ye dayalı üretim faaliyetlerinde bulunan kuruluşları anlatır.

“Yazılım”, sayısal teknolojiye dayalı cihazların çalışmasını ve bu cihazlar kullanılarak hizmet elde edilmesini sağlayan, elektronik komutlar dizisinden oluşan programları anlatır.

“Yenilik”, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilen, mevcut pazarlara başarıyla sunulabilecek veya yeni pazarlar yaratabilecek; yeni bir ürün, hizmet, uygulama, yöntem veya iş modeli fikri ile oluşturulan süreçleri ve süreçlerin neticelerini anlatır.

“Yönetici Şirket”, bu Yasaya ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yasa ve mevzuatlarına uygun olarak kurulmuş, Teknoloji Geliştirme Bölgesinin yatırım, yönetim, denetim ve işletmesinden sorumlu, kâr amacı gütmeyen şirketi anlatır.

Amaç

3. Bu Yasanın amacı, üniversiteler, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği yaparak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması amacıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, yazılım yapmak veya geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bir buluşu veya bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek veya ileri teknoloji sağlayacak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisine uluslararası alanda rekabet gücü kazandıracak ve yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.

Kapsam

4. Bu Yasa, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kuruluş, işleyiş, yönetim ve denetim esasları ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.

İKİNCİ KISIM

Kurucular ile Bölge Kuruluşu Hakkındaki Kurallar

Kuruculara
İlişkin
Kurallar

5. (1) Kurucular, Bölge kurmak amacıyla bir araya gelen ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kurulmuş üniversite ve girişime katılan gerçek veya tüzel kişilerdir.
- (2) Kurucuların sayısı en az ikidir.
- (3) Kurucular arasında yer alan üniversite veya üniversitelerden birinin temsilcisi, Kurucuları temsil eder.

- (4) Kurucuların işlevi, bu Yasanın 9'uncu ve 10'uncu maddeleri kuralları uyarınca Bölge kuruluşunun Resmi Gazete'de ilanı ve buna bağlı Yönetici Şirketin oluşumu ile sona erer.

Bölge
Kuruluşu
Başvurusu

6. (1) Kurucular, Bakanlığa teknik ve alt yapı olanakları ile donatılmış, akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği bir alanda, Bölge kurulmasına ilişkin tüm kurucuların imzasını taşıyan bir dilekçe ile yazılı başvuruda bulunurlar.
- (2) Bakanlık, başvuruyu derhal Komisyona iletir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Değerlendirme ve Denetim Komisyonu, Bölgenin İlanı ve Yönetici Şirket Hakkındaki Kurallar

Değerlendirme
ve Denetim
Komisyonunun
Oluşumu ve
Toplantı
Şekline İlişkin
Kurallar

7. (1) Değerlendirme ve Denetim Komisyonu aşağıda belirtilen dokuz üyeden oluşur:
- (A) Bakanlık tarafından belirlenecek üst düzey bir yönetici, (Başkan)
- (B) Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık tarafından bir temsilci, (Üye)
- (C) Eğitim İşleri ile Görevli Bakanlık tarafından bir temsilci, (Üye)
- (Ç) Devlet Planlama Örgütü tarafından bir temsilci, (Üye)
- (D) Bakanlığın talebi üzerine Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu (YÖDAK) tarafından, Üniversitelerarası Akademik Koordinasyon Kurulunca teknoloji Ar-Ge alanlarında uzmanlığı bulunan akademisyenler arasından görevlendirilecek iki temsilci, (Üye)
- (E) Bakanlığın talebi üzerine Kıbrıs Türk Ticaret Odası, Kıbrıs Türk Sanayi Odası ve Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tarafından teknoloji ve Ar-Ge alanlarında uzmanlığı bulunan üyeleri arasından görevlendirilecek birer temsilci, (Üye).
- (2) Komisyon, değerlendirme ve denetim görevini, Komisyona üye gönderen ilgili Bakanlıkların alanlarına göre görevlendireceği kamu çalışanları tarafından yerine getirir.
- (3) Değerlendirme veya denetimle görevlendirilen kamu çalışanları, yerinde fiili inceleme ve denetlemeler yaparak hazırladıkları raporu, Komisyona sunarlar.
- (4) Komisyon, başvuruları veya denetleme raporlarını görüşüp karara bağlamak üzere en az ayda bir kez toplanır.
- (5) Komisyon, Bakanlık tarafından görevlendirilen üst düzey

yöneticisi Başkanın başkanlığında ve onun çağrısı üzerine toplanır.

- (6) Komisyon en az altı üyenin katılımıyla toplanır ve en az altı üyenin aynı yöndeki olumlu oyuyla karar alır.
- (7) Üyelerin görev süreleri iki yıldır. Bir üyenin görev süresi dolmadan ilgili Bakanlık veya ilgili kurum tarafından görevden alınması halinde, bu üyenin yerine yukarıdaki (1)'inci fıkra kuralları uyarınca yeniden atama yapılır. Yeni atanan üye, yerine atandığı üyenin görev süresini tamamlar. Üst üste üç veya dört ay içerisinde toplamda en az dört toplantıya gelmeyen üyenin, üyeliği düşer.
- (8) Komisyon gerekli gördüğü durumlarda karar almadan önce, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetim, meslek kuruluşları veya gerçek veya tüzel kişilerden yazılı veya sözlü görüş alabilir. Sözlü görüş, Komisyon toplantısına katılarak verilir.
- (9) Komisyon üyeleri katıldıkları her toplantı için hakkı huzur tahsisatı alır.
- (10) Komisyonun sekreteryaya hizmeti, Bakanlık tarafından yürütülür.

Değerlendirme
ve Denetim
Komisyonunun
Görev ve
Yetkileri

8. (1) Teknoloji Geliştirme Bölgesinin kuruluş başvurusunu değerlendirme görevi, Komisyon tarafından yerine getirilir.
 - (A) Komisyon, Bakanlıkça iletilen başvuruyu derhal işleme koyar ve Kuruculardan bir ay içerisinde “Bölge Kuruluş Projesi” ile ilgili bir “Bölge Yapılabilirlik Raporu” hazırlamasını ister. Hazırlanan rapor aşağıda öngörülen bilgileri kapsar:
 - (a) Seçilen Bölgenin yeri, büyüklüğü, özel nitelikleri ve Bölge yapılabilirlik çalışması ile ilgili bilgiler;
 - (b) Bölgenin yönetimi ve girişimcilerle ilgili bilgiler;
 - (c) Seçilen Bölgenin mevcut akademik, teknolojik ve sanayi potansiyeli ile ilgili bilgiler;
 - (ç) Bölge için öngörülen toplam yatırım bedeli ve bu toplam bedelin yıllar itibarı ile harcama projeksiyonu ile ilgili bilgiler;
 - (d) Kurulacak Bölgenin faaliyet göstereceği teknoloji alanlarının bu Yasanın amacına uygunluğu;
 - (e) Kurulacak Bölgede yeni ve ileri teknoloji üretilmesinin ve geliştirilmesinin mümkün olup olamayacağı;
 - (f) Kurulacak Bölgenin ülkenin ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel gelişmesine olası

- katkıları;
- (g) İşbirliği yapacak kurum ve kuruluşların Bölge oluşumu ve başarısına yapacakları olası katkıları;
- (ğ) Bölge kurucularının finansal yapılarının ve alacakları finansal desteğin Bölge kuruluşu ve işletmesine yeterliliği; ve
- (h) Bölgeye ek alan katılması, Bölge sınırı değişikliği veya Bölge ilanı iptali taleplerinde gerekçelerin yeterliliği.
- (B) Komisyon, Kurucular tarafından sunulan “Bölge Yapılabilirlik Raporunu” iletiliş tarihinden itibaren üç ay içerisinde inceler, değerlendirir ve karara bağlar.
- (C) Komisyon “Bölge Yapılabilirlik Raporunu” uygun bulduğu takdirde, bu kararını Kuruculara ve Bakanlığa yazılı olarak bildirir.
- (Ç) Komisyon, Kurucuların Bölge kuruluşu ile ilgili sunmuş olduğu, “Bölge Yapılabilirlik Raporunu” uygun bulmadığı takdirde gerekçeli Komisyon kararını Kuruculara iletir.
- (D) Kurucular uygun bulunmayan “Bölge Yapılabilirlik Raporunu”, Komisyonun göndermiş olduğu iade gerekçeleri ışığında bir ay içerisinde uygun hale getirerek yeniden sunabilir. Sunulan Rapor, bu madde uyarınca yeniden işlem görür.
- (2) Komisyon, yukarıdaki (1)’inci fıkrada belirtilen Bölge kuruluşuna ilişkin görev ve yetkileri ile birlikte aşağıdaki diğer görev ve yetkileri kullanır:
- (A) Kurulan Bölgenin denetlenmesini sağlamak,
- (B) Bu Yasanın 15’inci maddesinin (2)’nci fıkrası uyarınca bu Yasa ve ilgili mevzuata uymayan Yönetici Şirketi tespit edip, Bakanlık aracılığıyla uyarmak ve denetim raporu hazırlayarak Bakanlığa sunmak, ve
- (C) Araştırma geliştirme ve tasarım faaliyetlerine ilişkin mevzuat uyarınca verilen diğer görev ve yetkileri yerine getirmek.

Bölge İlanı ve
Bakanlıktan
Alınan Katkı

9. (1) Bu Yasanın 8’inci maddesi kuralları uyarınca Komisyon tarafından uygun görülen “Bölge Yapılabilirlik Raporu” Bakanlıkça, Bakanlar Kurulunun onayına sunulur. Bakanlar Kurulunca alınan Bölge Kuruluş Kararı, Resmi Gazete’de yayımlanarak ilan edilir.
- (2) Bakanlık, Bölgenin kurulması için gerekli katkıyı, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten sağlar.

- (3) Bölgenin ilanından sonra bu Yasanın 10'uncu maddesi kuralları uyarınca kurulan Yönetici Şirket, Bakanlıktan aldığı katkıyı, Bölgenin kurulması amacıyla ve Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerini desteklemeye yönelik, Yönetici Şirket tarafından yürütülen kuluçka merkezi programları, teknoloji transfer ofisi ve eğitim giderleri amaçları için kullanır.
- (4) Bölgenin kuruluşu için ilan edilen alan, hiçbir şekilde başka amaçlar için kullanılamaz.

Yönetici
Şirketin
Kuruluşu
Fasıl 113
28/1974
7/1977
30/1983
28/1987
65/1989
56/1991
42/1997
29/2003
35/2007

10. (1) Bölge kuruluşunun Resmi Gazete'de ilanı ile Kurucuların işlevi sona erer.
Ancak Kurucular tarafından Bölgenin yatırım, yönetim, denetim ve işletilmesinden sorumlu Şirketler Yasası kuralları uyarınca Yönetici Şirket kurulur.
- (2) Yönetici Şirketin ödenmiş sermayesi, asgari ücretin en az beş yüz (500) katı olur.

Yönetici
Şirketin
Kurucuları ve
Yönetim
Kurulu

11. (1) Kurucular, Yönetici Şirketin doğal kurucu ortaklarıdır.
Ayrıca Yönetici Şirkete sanayi ve ticaret odaları, birlikler, yerel yönetimler, bankalar, finansman kurumları, yerli ve yabancı özel hukuk tüzel kişileri, Ar-Ge ve teknoloji geliştirme ile ilgili vakıf, kooperatif, dernekler ve ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kurucu olarak veya sonradan ortak olarak iştirak edebilirler.
- (2) Yönetici Şirketin asgari (en az) %51 hissesi, şirkete ortak olan üniversite, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve/veya yerel yönetimlere ait olacaktır. Şirketin en az bir hissedarının, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kurulmuş bir üniversite olması koşuldur. Yurt dışında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yer alan bir üniversite, şirketin hissedarı olabilir.
- (3) Yönetici Şirket ortakları, sermaye katkı payları oranına göre şirket Yönetim Kurulunda temsil edilirler.
- (4) Yönetim Kurulu, yılda en az üç kez toplanır.

Yönetici
Şirketin

12. (1) Yönetici Şirket, Bölgenin kuruluş aşamasında planlama ve projelendirmenin yapılmasından; gerekli alt ve üst yapının

Sorumluluğu

oluşturulmasından; Bölge için gerekli her türlü hizmetlerin yürütülmesinden; kuluçka merkezi ve teknoloji transfer ofislerinin kurulmasından, Bölgede yer almak isteyen kurum, kuruluş ve girişimci taleplerinin değerlendirilmesinden ve uygun bulunanlara yer tahsisinin yapılmasından; Bölgenin yürürlükte olan mevzuata ve amacına uygun olarak yönetilip işletilmesinden ve üretici şirketlerin, girişimcilerin ve üçüncü şahısların buna aykırı davranışlarının önlenmesinden ve gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur.

- (2) Yönetici Şirket, Bölgede Ar-Ge faaliyeti yapmayan veya bu Yasaya uygun olarak faaliyette bulunmayan girişimcilerin veya üretici şirketlerin bölgedeki faaliyetlerini sona erdirir.
- (3) Yönetici Şirket, altışar aylık dönemler halinde, kendi faaliyetleri ile Bölgede bulunan girişimciler ve üretici şirketlerin faaliyetlerine ilişkin bilgileri, Bakanlığa göndermekle yükümlüdür. Bildirime ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın yayınlayacağı genelge ile belirlenir.
- (4) Yönetici Şirket, her türlü hesap ve işlemlerini yıllık olarak Gelir Vergisi Yasası uyarınca, yetkilendirilmiş Muhasip veya Murakıba inceletir. Muhasip veya Murakıp, düzenlediği denetim raporunu bir yıllık dönemler içinde, Yönetici Şirkete ve Bakanlığa gönderir.

24/1982
11/1985
67/1987
16/1989
20/1990
22/1991
14/1992
20/1992
69/1993
21/1995
1/1997
4/1998
16/1998
3/1999
14/2001
41/2002
58/2003
73/2003
13/2005
34/2005
56/2006
15/2007
53/2007
67/2007
3/2010
39/2010
45/2010

33/2011
53/2011
50/2014

- (5) Yönetici Şirket, her yılın sonunda kendisine ve Bölgede yer alan, Ar-Ge faaliyetinde bulunan işletmelere sağlanan destek ve muafiyetlerin etki değerlendirmesini yapar ve bu konuda düzenlenen raporu Bakanlığa gönderir.
- (6) Yönetici Şirket, bölgede faaliyet gösteren şirketlerin Bölge içi, yurt içi ve yurt dışındaki firmalar, araştırmacılar ve araştırma kuruluşları ve ilgili kuruluşlar ile Ar-Ge ve teknoloji odaklı işbirlikleri oluşturulmasını sağlamak amacıyla hizmet ve destekleri imkanları dahilinde sağlar.
- (7) Yönetici Şirket, bu Yasa ve araştırma ve geliştirme ile ilgili mevzuatın kendisine verdiği diğer görevleri yerine getirir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Üretici Şirket, Bölge Kuruluşundaki Görevli Personel, Teşviklerin Kullanılması ile Denetim ve Cezalara İlişkin Kurallar

Üretici Şirket
ve Bölgede
Görev Alacak
Personel ve
Hakları

Fasıl 113

28/1974

7/1977

30/1983

28/1987

65/1989

56/1991

42/1997

29/2003

35/2007

13. (1) Üniversitenin öğretim elemanları, yaptıkları araştırmaların sonuçlarını ticarileştirmek amacıyla, ilgili üniversitenin yetkili organlarının onayı ile bu Bölgelerde, Şirketler Yasası kuralları uyarınca üretici şirket kurabilir, kurulu bir şirkete ortak olabilir ve/veya bu şirketlerin yönetiminde görev alabilirler.
- (2) Kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitenin öğretim elemanları ve personelinden Yönetici Şirkette yönetici veya Bölgede yer alan üretici şirketlerde AR-GE personeli (araştırmacı, tasarımcı ve teknisyen) olarak hizmetine ihtiyaç duyulanlar, çalıştıkları kurum veya kuruluşun izni ve kendi isteği ile tam veya yarı zamanlı olarak Bölgedeki kuruluşlarda çalıştırılabilirler.
- (3) Tam zamanlı Ar-Ge personeli (araştırmacı, tasarımcı ve teknisyen) olarak istihdam edilecek kamu, kurum ve

kuruluşları ile üniversitenin öğretim elemanları ve personeline, bağlı oldukları kurum ve kuruluşlar tarafından, Bölgede çalıştıkları sürece, kadroları ve emeklilik hakları saklı kalmak koşuluyla yürürlükteki mevzuat kurallarına göre ödeneksiz izin verilir ve bağlı oldukları kuruluşlardaki kadroları ile ilişkileri devam eder.

- (4) Üniversitenin öğretim elemanları, ilgili yasa ve yönetmeliklerde görevlendirme esaslarına göre yapacakları çalışmaları, ilgili üniversitenin yetkili organlarının onayı ile Bölgedeki kuruluşlarda ödenekli izinli olarak yapabilirler.
- (5) Üniversitelerin, Bölgede görev yapan öğretim elemanları ve üniversite personeli, Bölgeden veya üretici şirketlerden elde edecekleri gelirlerden, ilgili üniversitenin mevzuatları uyarınca, üniversiteye pay öderler. Ödeneksiz izinli olarak çalışanların bu Yasa kapsamındaki gelirleri, döner sermaye kapsamı dışında tutulur ve pay ödemezler.
- (6) Üniversitelerin öğretim elemanları ve üniversite personeli, başka herhangi bir Yasada aksine kural bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, bu Yasada kendilerine tanınan haklara sahip olurlar.
- (7) Uluslararası İşletme Şirketleri Yasası veya Şans Oyunları Yasası veya Beden Eğitimi ve Spor Yasası uyarınca kurulmuş ve/veya izin ve/veya lisans almış ve/veya faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, bölgede üretici şirket olamazlar ve/veya yer alamazlar.

38/2005
27/2007
48/2011

31/2009
57/2011
1/2012
38/2015

67/1999
40/2004
12/2011

Teşvikler

47/2000
46/2002
44/2003
3/2004
13/2014
26/2014

14. (1) Bu Yasa kapsamında, bu Yasanın 9'uncu maddesindeki Bakanlık Bütçesinden sağlanan katkı yanında, Yönetici Şirket tarafından Bölgenin kurulması için yapılacak yatırımlar ile Bölgede faaliyette bulunacak üretici şirketlerin yapacağı yatırımlara, Teşvik Yasası kapsamında teşvikler uygulanır.
- (2) Yönetici Şirket ile Üretici Şirket, araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesi konusundaki mevzuat kapsamındaki desteklerden yararlanabilir.

Denetim ve
Cezalar

15. (1) Bakanlık, bu Yasaya ve yürürlükte olan ilgili mevzuata uygunluk açısından, Yönetici Şirketi denetler.
- (2) Komisyon, bu Yasa ve yürürlükte olan ilgili mevzuatta belirtilen amacın dışında, faaliyet gösteren veya ana sözleşme, tüzük ve diğer esaslarda değişiklik yaparak, bu Yasa ve ilgili mevzuata uymayan Yönetici Şirketi tespit edip, Bakanlık aracılığıyla yazılı olarak uyarır ve Yönetici Şirketten üç ay içerisinde Bölgenin istenen kurallara uygun faaliyete geçirilmesini ister.

Yönetici Şirket bu sürenin sonunda uyarıların gereğini yerine getirmediği takdirde, Bakanlık, Komisyonun raporu doğrultusunda Yönetici Şirketin faaliyetlerine son verilmesi ve Bölgenin bu Yasa kapsamı dışına alınmasını, Bakanlar Kuruluna önerir. Bakanlar Kurulu, Bakanlığın önerisi doğrultusunda aldığı kararı Resmi Gazete’de yayımlayarak Bölgenin kuruluşunu iptal eder.

- (3) Yönetici Şirket, bu Yasa ve yürürlükte olan ilgili mevzuatta belirtilen amacın dışında faaliyet gösteren veya ana sözleşme, tüzük ve diğer esaslarda değişiklik yaparak, bu Yasa ve ilgili mevzuata uymayan üretici şirketi veya girişimciyi tespit edip yazılı olarak uyarır ve üretici şirketin veya girişimcinin öngörülen amaca uygun olarak işletilmesi için en çok üç ay süre verir.

Yönetici Şirket, bu sürenin sonunda, Üretici Şirketin veya girişimcinin amaçları dışında faaliyet göstermeye devam etmesi durumunda üretici şirketin veya girişimcinin faaliyetlerini sona erdirir, yer tahsisini iptal eder ve bu durumu Komisyon ile Bakanlığa derhal bildirir.

- (4) Yukarıdaki (2)’inci ve (3)’üncü fıkra kuralları uyarınca kuruluşun veya tahsisin iptal edilmesi hallerinde, kaybedilen alacak ve vergiler tahsil edilir.

BEŞİNCİ KISIM

Son Kurallar

Tüzük Yapma
Yetkisi

16. Aşağıdaki konular Bakanlık tarafından hazırlanacak ve Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak, Resmi Gazete’de yayımlanacak tüzüklerle düzenlenir:

- (1) Bölgenin yer seçimi hakkında;
- (2) Bölge Yapılabilirlik Raporlarının hazırlanış kriterleri hakkında;

- (3) Bölgenin kuruluşuna, işletilmesine, arazi kullanımına, Bölgede yer alacak faaliyetler ve bunlarla ilgili koşulların düzenlenmesi hakkında;
- (4) Bölgelerin kurulması için Bakanlık bütçesinden alınan katkının kullanımına ve bu Yasanın uygulanmasına dair hususlar hakkında.

Geçici Madde Kurulmuş Olan Bölgeler	1. Bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce, bu Yasanın amacına uygun biçimde kurulmuş olan bir Bölge, bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak üç yıl içerisinde durumlarını, bu Yasaya uygun hale getirir. Üç yıllık süre içinde durumlarını bu Yasaya uygun hale getirmeyen Bölge hakkında, bu Yasanın 15'inci maddesi kuralları uygulanır.
Yürürlükten Kaldırma 2/2005	17. Bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası, bu Yasa altında yapılan işlemlere halel gelmeksizin yürürlükten kaldırılır.
Yürütme Yetkisi	18. Bu Yasa, Sanayi İşleri ile Görevli Bakanlık tarafından yürütülür.
Yürürlüğe Giriş	19. Bu Yasa, Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

EK - 6 – 16/2019 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasası
(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

Sayı: 16/2019

ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE TASARIM FAALİYETLERİNİN
DESTEKLENMESİ YASASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

Kısa İsim 1. Bu Yasa, Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasası olarak isimlendirilir.

BİRİNCİ KISIM
Genel Kurallar

Tefsir 2. Bu Yasada metin başka türlü gerektirmedikçe;

“Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge)”, araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalar yürütmek suretiyle, alanında bilimsel ve teknolojik gelişme sağlayan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizliğe odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik taşıyan çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri de dahil olmak üzere yenilik süreçlerini içeren faaliyetleri anlatır.

“Araştırmacı”, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri ile yenilik tanımı kapsamındaki projelerde, yeni bilgi, ürün, süreç, yöntem ve sistemlerin oluşturulması ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan en az lisans mezunu uzmanları anlatır.

“Ar-Ge Merkezi”, bu Yasanın 19’uncu maddesi uyarınca kurulan birimleri anlatır.

“Ar-Ge Personeli”, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerinde doğrudan görevli araştırmacı, tasarımcı ve teknisyenleri anlatır.

“Ar-Ge Projesi”, amacı, kapsamı, genel ve teknik tanımı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak ayni ve/veya nakdi destek tutarları, sonuçta doğacak fikri mülkiyet haklarının paylaşım esasları tespit edilmiş ve Ar-Ge faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde hazırlanan projeyi anlatır.

“Bakanlık”, Sanayi İşleri ile Görevli Bakanlığı anlatır.

“Destek”, bu Yasanın 9’uncu maddesindeki indirim, istisna, destek ve teşvikleri anlatır.

“Desteklenen Proje”, Ar-Ge projesi, tasarım projesi, yenilik projesi, rekabet öncesi işbirliği projesi ve teknogirişim sermayesi desteğini anlatır.

“Destek Personeli”, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine katılan veya bu

- faaliyetlerle doğrudan ilişkili yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, işçi ve benzeri personeli anlatır.
- 42/2018 “Komisyon”, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası uyarınca oluşturulan Değerlendirme ve Denetim Komisyonunu anlatır.
- “Rekabet Öncesi İşbirliği Projesi”, birden fazla kuruluşun; ölçek ekonomisinden yararlanmak suretiyle yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlayarak verimliliği artırmak ve mevcut duruma göre daha yüksek katma değer sağlamak üzere, rekabet öncesinde ortak parça veya sistem geliştirmek veya platform kurabilmek amacıyla yürütecekleri, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine yönelik olarak yapılan ve fizibiliteye dayanan işbirliği anlaşması kapsamında, bilimsel ve teknolojik niteliği olan projeyi anlatır.
- 22/1992 “Tam Zaman Eşdeğer”, bir kurumda veya bir projede, tüm çalışanların İş
- 30/1993 Yasasındaki çalışma saatlerine göre asgari çalışma saatlerinin toplamı
- 25/2000 kullanılarak hesaplanan ortalama tam zamanlı çalışan sayısını anlatır.
- 51/2002
- 15/2004
- 50/2010
- 23/2015
- “Tasarım Faaliyeti”, sanayi ve teknoloji alanında katma değer ve rekabet avantajı yaratma potansiyelini haiz, ürün veya ürünlerin işlevselliğini artırma, geliştirme, iyileştirme ve farklılaştırmaya yönelik yenilikçi faaliyetlerin tümünü anlatır.
- “Tasarımcı”, tasarım faaliyetleri kapsamındaki projelerin gerçekleştirilmesi ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan, üniversitelerin; mühendislik, mimarlık veya tasarım ile ilgili bölümlerinden mezun en az lisans derecesine sahip kişiler ile tasarım alanlarından herhangi birinde en az lisansüstü eğitim derecesine sahip diğer kişileri anlatır.
- “Tasarım Projesi”, amacı, kapsamı, genel ve teknik tanımı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak ayni ve/veya nakdi destek tutarları, sonuçta doğacak fikri mülkiyet haklarının paylaşım esasları tespit edilmiş ve tasarım faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde tasarımcı tarafından yürütülen projeyi anlatır.
- “Teknisyen”, mühendislik, fen ve sağlık bilimleri alanlarında yüksek öğrenim görmüş veya meslek lisesi veya meslek yüksek okullarının teknik, fen ve sağlık bölümlerinden mezun, teknik bilgi ve deneyim sahibi kişileri anlatır.
- “Teknogirişim Sermayesi Desteği”, bu Yasanın 16’ncı maddesindeki koşullara göre verilen desteği anlatır.
- “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri”, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası uyarınca kurulan bölgeleri anlatır.
- “Yenilik”, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilen, mevcut pazarlara başarıyla sunulabilecek veya yeni pazarlar yaratabilecek; yeni bir ürün, hizmet, uygulama, yöntem veya iş modeli fikri ile oluşturulan süreçleri ve süreçlerin neticelerini anlatır.
- “Yenilik Projesi”, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilen, mevcut pazarlara başarıyla sunulabilecek veya yeni pazarlar yaratabilecek; yeni bir ürün, hizmet, uygulama, yöntem veya iş modeli fikri ile oluşturulan süreçleri ve süreçlerin neticelerini belirleyecek mahiyette ve bilimsel esaslar çerçevesinde yenilikçi tarafından yürütülen projeyi anlatır.
- “Yönetici Şirket”, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası uyarınca kendisine verilen anlamı taşır.

Amaç	3. Bu Yasanın amacı; Ar-Ge, tasarım ve yenilik yoluyla ülke ekonomisinin uluslararası düzeyde rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması için teknolojik bilgi üretilmesini, üründe ve üretim süreçlerinde yenilik yapılmasını, ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesini, verimliliğin artırılmasını, üretim maliyetlerinin düşürülmesini, teknolojik bilginin ticarileştirilmesini, rekabet öncesi işbirliklerinin geliştirilmesini, teknoloji yoğun üretim, girişimcilik ve bu alanlara yönelik yatırımlar ile Ar-Ge'ye, tasarıma ve yeniliğe yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye girişinin hızlandırılmasını, Ar-Ge personeli ve nitelikli işgücü istihdamının artırılmasını desteklemek ve teşvik etmektir.
Kapsam	4. Bu Yasa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki Ar-Ge Merkezleri ile Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerine, rekabet öncesi işbirliği projelerine ve teknogirişim sermayesine ilişkin, indirim, istisna, destek ve teşvikler ile tüm bunlara yönelik, uygulama kuralları, denetim usul ve esaslarını kapsar.

İKİNCİ KISIM

Komisyonun ve Bakanlığın Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge)'ye İlişkin Görev ve Yetkileri ile Başvuru, Değerlendirme ve Denetleme, Komisyon Toplantılarına İlişkin Kurallar

Komisyonun Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge)'ye İlişkin Görev ve Yetkileri	5. (1) Ar-Ge projesi, tasarım projesi, yenilik projesi, rekabet öncesi işbirliği projesi, teknogirişim sermayesi desteği ile Ar-Ge Merkezlerinin değerlendirme ve denetimini yapmak; (2) Değerlendirme ve denetim görevini yerine getirirken ilgili başvuru konusunda uzman en az bir kişinin yazılı olumlu görüşünü almak.
Bakanlığın Görev ve Yetkileri	6. (1) Uygun bulunan indirim, istisna, destek ve teşviklere ilişkin Onay Belgeleri vermek; (2) Bu Yasadaki haklardan yararlanması uygun bulunan Ar-Ge Merkezlerine ilişkin Onay Belgeleri düzenlemek; (3) Komisyon tarafından değerlendirilen teknogirişim sermayesi desteği başvurusunu karara bağlamak; (4) Bu madde tahtında verilen Onay Belgeleri ile bu Yasanın 16'ncı maddesi uyarınca imzalanan sözleşmenin birer suretini on gün içerisinde Maliye İşleri ile Görevli Bakanlığa, Çalışma İşleri ile Görevli Bakanlığa ve başvuru sahibi işletmeye bildirmek; ve (5) Bu Yasadaki desteklenen projelerin herhangi bir şekilde son bulması halinde, on gün içerisinde Maliye İşleri ile Görevli Bakanlığa ve Çalışma İşleri ile Görevli Bakanlığa bildirmek.
Başvuru, Değerlendirme ve Denetleme ile İlişkin Kurallar	7. (1) Ar-Ge Merkezi kurmak isteyen veya bu Yasanın 9'uncu maddesi kuralları uyarınca indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlanmak isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler Komisyona başvurur. Ancak teknoloji geliştirme bölgelerinde bu Yasanın 9'uncu maddesinin (1)'inci ve (2)'nci fıkralarındaki indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlanmak isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler başvurularını Yönetici Şirkete yaparlar. Bu durumda bu Yasanın 10'uncu maddesinin (1)'inci fıkrasının (B) bendi kuralları uygulanır.

- 42/2018
- (2) Komisyon bu Yasa kuralları uyarınca başvuruları değerlendirir.
- (3) Ar-Ge Merkezi veya desteklenen proje ile ilgili değerlendirme ve denetleme görevi, Komisyona üye gönderen ilgili Bakanlıkların alanlarına göre görevlendireceği kamu çalışanları tarafından yerine getirilir.
- (4) Ar-Ge Merkezi veya desteklenen proje başvurularının değerlendirilmesiyle veya denetimiyle görevlendirilen kamu çalışanları, yerinde fiili inceleme ve denetlemeler yaparak hazırladıkları raporu Komisyona sunarlar.
- (5) Komisyon değerlendirme ve denetim görevini yerine getirirken, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasının 7'nci maddesinin (8)'inci fıkra kurallarına ek olarak, ilgili başvuru konusunda uzman en az bir kişinin yazılı görüşünü almakla yükümlüdür. Yazılı görüşün olumlu olması koşuldur.
- (6) Başvuruda aranılacak belgeler, bunların şekil ve içeriği ile başvuruda izlenecek yöntem, süre, onay belgesi, matbu sözleşme formu ve diğer hususlar Bakanlıkça hazırlanıp, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak Resmi Gazete'de yayımlanacak tüzükle belirlenir.
- Komisyon Toplantılarına İlişkin Kurallar
8. (1) Komisyon en az altı üyenin katılımı ile toplanır ve en az altı üyenin aynı yöndeki olumlu oyuyla karar alır. Alınan karar başvurular ile birlikte Bakanlığa sunulur.
- (2) Komisyon üyeleri, bu Yasa kapsamındaki destek unsurlarından yararlanmak için başvuru yapamazlar. Eşleri, ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları, evlatlıkları ve evlat edinenleri ile kendilerinin ve bu kişilerin ortak olduğu şirket veya işletme başvurularının değerlendirme ve denetiminde Komisyon toplantısına katılamazlar ve oy kullanamazlar.
- 42/2018
- (3) Komisyon toplantılarına ilişkin usul ve esaslar, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasının 7'nci maddesinde öngörüldüğü şekilde yapılır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

İndirim, İstisna, Destek ve Teşvikler

- İndirim, İstisna, Destek ve Teşvikler
- 24/1982
- 11/1985
- 67/1987
- 16/1989
- 20/1990
- 22/1991
- 14/1992
- 20/1992
- 69/1993
- 21/1995
- 1/1997
- 4/1998
9. (1) Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde veya Ar-Ge Merkezlerinde veya bu Yasaya göre desteklenen proje veya uluslararası fonlarca desteklenen proje kapsamında olanlar tarafından gerçekleştirilen Ar-Ge, tasarım ve yenilik harcamalarında yapılacak indirimler, Gelir Vergisi Yasası ile Kurumlar Vergisi Yasasının ilgili maddelerindeki indirim tabidir.

16/1998
3/1999
14/2001
41/2002
58/2003
73/2003
13/2005
34/2005
56/2006
15/2007
53/2007
67/2007
3/2010
39/2010
45/2010
33/2011
53/2011
50/2014

41/1976
24/1977
62/1977
11/1980
35/1983
36/1987
70/1993
38/2003
10/2004
16/2007
18/2013
37/2014

- (2) Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde veya Ar-Ge Merkezlerinde veya bu Yasaya göre desteklenen proje veya uluslararası fonlarca desteklenen proje kapsamında indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlanan işletmelerde çalışan Ar-Ge personeli ve destek personelinin bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretlerden;
- (A) Gelir vergisinden istisna veya muafiyet, Gelir Vergisi Yasası kuralları uyarınca yapılır.
- (B) Bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, her bir Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesinde, her bir çalışan için beş yıl süreyle, Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.
- (3) Bu Yasaya göre desteklenen projeler kapsamında olan her türlü Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen belgelerden, Pul Yasası uyarınca alınan pul vergisi alınmaz.

19/1963
29/1970
12/1972
2/1973
17/1973

37/1977
27/1980
12/1987
42/1987
25/1991
39/1995
11/2006

- (4) Teknogirişim sermayesi desteği;
- (A) Teknogirişim sermayesi desteği Bakanlıkça onaylananlara, bir defaya mahsus olmak üzere teminat alınmaksızın, 200,000.-TL (İki Yüz Bin Türk Lirası)'na kadar Bakanlık bütçesine bu amaçla konacak ödenekten hibe olarak verilir.
- (B) Yukarıdaki (A) bendi uyarınca yıllık bütçede Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinin desteklenmesi amacıyla Bakanlık tarafından yapılacak ödemelerin toplamı, her takvim yılı için 8,000.000.-TL (Sekiz Milyon Türk Lirası)'nı geçemez.
- (C) Yukarıdaki bentlerde öngörülen destek miktarları, Bakanlıkça hazırlanıp, Bakanlar Kurulunca onaylanarak Resmi Gazete'de yayımlanacak bir tüzükle, her yıl Devlet Planlama Örgütü tarafından saptanan yıllık enflasyon oranını aşmamak koşuluyla iki katına kadar artırılabilir, azaltılabilir.
- (5) Rekabet öncesi işbirliği projelerinde işbirliğini oluşturan kuruluşların bu işbirliğine yaptıkları katkılar, işbirliği protokolünde belirlenen kuruluşlardan biri adına açılacak özel bir hesapta izlenir. Özel hesaba aktarılan bu tutarlar, harcamanın yapıldığı dönemde katkı sağlayan kuruluşların Ar-Ge ve tasarım harcaması olarak kabul edilir ve proje dışında başka bir amaç için kullanılamaz. Proje hesabında toplanan tutarlar, proje özel hesabı açan kuruluşun kazancının tespitinde Gelir Vergisi Yasasındaki düzenlemeye göre gelir olarak dikkate alınmaz.
- (6) Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinde bulunanların; uluslararası fonlardan aldıkları destekler özel bir hesapta tutulur. Bu hesap, vergi mevzuatına göre, vergiye tabi kazancın ve ilgili yılda yapılan Ar-Ge harcaması tutarının tespitinde dikkate alınmaz. Bu şekilde sağlanan karşılıksız fonlardan yapılan harcamalar, yapıldığı yere göre doğrudan gider veya amortismanına tabi iktisadi kıymet olarak muhasebeleştirilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Ar-Ge, Tasarım ve Yenilik Projeleri, İndirim, İstisna, Destek ve Teşviklerin Kapsam ve Uygulama Esaslarına İlişkin Kurallar

- Ar-Ge, Tasarım ve Yenilik Projeleri
10. (1) (A) Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini yürüten işletme, Onay Belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren bu Yasanın 9'uncu maddesinin (1)'inci ve (2)'nci fıkralarındaki destek unsurlarından yararlanır.
- (B) Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde, Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinin bu Yasaya uygunluğu açısından değerlendirilmesi yönetici şirket tarafından yapılır. Yönetici şirket uygun

bulunanlara kapsamlı bir teşvik belgesi düzenler ve Bakanlığın onayına sunar. Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini yürüten işletme, Bakanlığın Onay Belgesini düzenlediği tarihten itibaren bu Yasanın 9'uncu maddesinin (1)'inci ve (2)'nci fıkralarındaki destek unsurlarından yararlanır.

- (C) Ar-Ge Merkezlerinde yürütülen Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinde Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini yürüten işletme Ar-Ge Merkezi Onay Belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren bu Yasanın 9'uncu maddesinin (1)'inci ve (2)'nci fıkralarındaki destek unsurlarından yararlanır.
- (2) Yukarıdaki (1)'inci fıkra kapsamına girmeyen, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin antlaşmalarla taraf olduğu ikili veya çok taraflı uluslararası Ar-Ge işbirliği programları fonlarından mali olarak desteklenen Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerini yürüten işletme, bu Yasa kapsamındaki desteklerden söz konusu proje kapsamında ve proje destek süresince yararlanır. Uluslararası Ar-Ge işbirliği programlarınca desteklenen Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinin bu Yasayla sağlanan destek unsurlarından yararlanabilmesi için uluslararası programa yapılan proje başvurusu, başvuru programına ait bilgiler, destek yazısı veya sözleşmesi ve teşvikten yararlanacak işletmenin projedeki katkısını içeren bilgilerle birlikte Komisyonun onayına sunulur.
- (3) Yukarıdaki (2)'nci fıkra kapsamında desteklerden yararlanacak işletme, Komisyonun onay yazısının düzenlendiği tarihten itibaren bu Yasa ile sağlanan desteklerden yararlanır.
- (4) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası kapsamında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri içerisinde gerçekleştirilen Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine yönelik olarak veya uluslararası fonlarca desteklenen Ar-Ge, tasarım ve yenilik projeleri için bu Yasa ile sağlanan desteklerden bütün halinde yararlanılır.
- (5) Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinde, projenin herhangi bir sebeple sona ermesi veya projeye verilen desteğin son bulması halinde, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti bitmiş sayılır ve bu tarihten itibaren bu Yasayla sağlanan destek unsurlarından yararlanılamaz.
- (6) Bir işletmenin ayrı yerleşkelerde kurulmuş birden çok Ar-Ge Merkezi bulunması halinde, işletmenin toplam Ar-Ge personeli sayısı, bu merkezlerde çalışan Ar-Ge personelinin toplamı olarak dikkate alınır.
- (7) Hesaplanan indirim, yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamelerine yazılır.
- (8) İlgili dönemde kazancın yetersizliği nedeniyle indirim konusu yapılamayan Ar-Ge konusundaki indirim tutarı sonraki hesap dönemlerine devredilir.
- (9) Tamamlanmamış Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesinin devredilmesi halinde, vergi mevzuatına göre devri gerçekleştiren işletmece aktifleştirilen tutarlar kazanç tutarının tespitinde maliyet unsuru olarak dikkate alınır. Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini devralan işletmece devir tarihinden sonra proje kapsamında yapılan harcamalar indirime konu olur. Projenin devri için ayrıca bir bedel ödenmişse, bu bedel indirime konu edilmez.
- (10) Tamamlanmış bir Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesinin devredilmesi

durumunda, Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini devralan işletme indiriminden yararlanamaz.

(11) Ar-Ge, tasarım ve yenilik harcamalarının, işletmenin diğer faaliyetlerine ilişkin harcamalarından ayrılarak, indirimin doğru hesaplanmasına imkan verecek şekilde muhasebeleştirilmesi zorunludur.

(12) Aynı dönem içinde sigorta prim desteği teşviki sağlanan sigortalıya başka bir sigorta desteği sağlanamaz.

Ar-Ge,
Tasarım ve
Yenilik
Harcamaların
da Yapılacak
İndirimde
İzlenecek
Yöntem

11. (1) İndirimden yararlanması bu Yasa kurallarına göre uygun bulunan işletme, yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi ile birlikte aşağıda belirtilen belgeleri, Gelir ve Vergi Dairesine verir.

(A) Bu Yasa kapsamında ilk defa indirimden yararlanacak olanların, Komisyon tarafından onaylanmış proje sözleşmesi ve Bakanlık tarafından düzenlenmiş Onay Belgesi veya Ar-Ge Merkezi Onay Belgesi,

Ancak, Onay Belgesini veya Ar-Ge Merkezi Onay Belgesini daha önce Gelir ve Vergi Dairesine vermiş olup, aynı kapsamda Ar-Ge indirimine devam eden işletmeden, izleyen vergilendirme dönemlerinde bu belgelerin yeniden ibrazı istenmez.

(B) Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinin Komisyon tarafından onaylanmış bulunan proje sözleşmesi ve ekli iş planının, Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerinin hangi aşamada bulunduğu, bu projelerin veya iş planının uygulama durumuna ilişkin belgeler,

(C) Ar-Ge, tasarım ve yenilik indirimine konu olan harcamaların ana gruplar itibarıyla yıllık tutarları ve ayrıntılı dökümünü gösteren liste,

(Ç) Desteklenen projeden yararlanan işletmede çalışanların projeler itibarıyla sayıları ve nitelikleri, bu personelin projelerde görev aldığı süreler, ücretleri, kesilen ve istisna edilen vergi tutarlarını gösteren liste,

(D) Dışarıdan alınan danışmanlık, ekspertiz ve benzeri hizmetlere ilişkin olarak, hizmet sağlayan kişi/kurum adı, kimlik no/vergi kimlik numarası, alınan hizmetin mahiyeti, fatura tarihi ve numarası, tutarı, stopaj ve katma değer vergisi tutarına ilişkin liste.

(2) Ar-Ge Merkezlerinde ve rekabet öncesi işbirliği projelerinde bu Yasadaki indirimin uygulanabilmesi için yukarıdaki (1)'inci fıkrada belirtilen belgeleri de içeren muhasip/murakıp raporunun ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde Gelir ve Vergi Dairesine verilmesi zorunlu olup, Ar-Ge Merkezleri ve rekabet öncesi işbirliği projeleri için yukarıda sayılan belgelerin beyannameyle birlikte ayrıca verilmesi istenilmez.

Ar-Ge,
Tasarım ve
Yenilik
Faaliyetleri
Harcamaları

12. (1) Yapılan bir harcamanın bu Yasanın 9'uncu maddesinin (1)'inci fıkrasındaki indirim konusuna edilebilmesi için aşağıda sayılan anlamda, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında yapılmış olması gerekir:

(A) İlk madde ve malzeme giderleri:

Kapsamı

27/1977
13/1980
24/2015
50/2017

- (a) Her türlü doğrudan ilk madde, yardımcı madde, işletme malzemesi, ara mamul, yedek parça, prototip ve benzeri giderler ile Vergi Usul Yasasına göre amortismanına tabi tutulması mümkün olmayan maddi kıymetlerin iktisabına ilişkin giderler,
 - (b) Hammadde ve diğer malzeme stoklarından Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinde fiilen kullanılan kısma ilişkin harcamalar.
- (B) Amortismanlar:
- (a) Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla iktisap edilen amortismanına tabi ekonomik kıymetler için ayrılan amortismanlardan oluşur.
 - (b) Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti dışında başka faaliyetlerde de kullanılan makine ve teçhizata ilişkin amortismanlar, bunların Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinde kullanıldığı gün sayısına göre hesaplanır.
- (C) Personel giderleri:
- (a) Bu Yasa kapsamında gerçekleştirilen Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla çalıştırılan Ar-Ge personeliyle ilgili olarak tahakkuk ettirilen ücretler ile bu mahiyetteki giderlerdir.
 - (b) Tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10'unu (yüzde onunu) aşmamak üzere, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine katılan ve bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili destek personelinin ücretleri ile bu mahiyetteki giderler personel gideri kapsamındadır.
 - (c) Kısmi çalışma halinde, personelin Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine ayırdığı zamanın toplam çalışma zamanına oranı dikkate alınmak suretiyle bulunan ücret tutarları, Ar-Ge, tasarım ve yenilik harcaması olarak dikkate alınır.
- (Ç) Genel Giderler:
- (a) Münhasıran Ar-Ge Merkezlerinin elektrik, su, gaz, bakım ve onarım, haberleşme, nakliye giderleri ile bu merkezlerde kullanılan makine ve teçhizata ilişkin bakım ve onarım giderleri gibi bu merkezlerde yürütülen faaliyetin devamlılığını sağlamak için yapılan giderleri kapsar.
 - (b) Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine ilişkin sigorta giderleri, kitap, dergi ve benzeri bilimsel yayınlara ait giderler de bu kapsamdadır.
Ancak, büro ve kırtasiye gibi sarf malzemelerine ilişkin giderler bu kapsamda değerlendirilmez.
 - (c) Bu giderlerin, Ar-Ge, tasarım ve yenilik harcaması olarak değerlendirilebilmesi için Ar-Ge Merkezinde fiilen kullanıldığının Komisyon tarafından tespit ve tevsik edilmesi gerekmektedir. Çeşitli kıstaslara göre genel işletme giderleri üzerinden hesaplanacak paylar bu kapsamda değerlendirilmez.

(D) Dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler:

Normal bakım ve onarım giderleri hariç olmak üzere, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetleriyle ilgili olarak işletme dışında yerli veya yabancı diğer kurum ve kuruluşlardan mesleki veya teknik destek alınması veya bunlara yaptırılan analizlerle ilgili olarak yapılan ödemelerle, bu mahiyetteki diğer ödemelerdir. Bu şekilde alınan danışmanlık hizmeti ve diğer hizmet alımlarına ilişkin harcamalar Ar-Ge, tasarım ve yenilik harcaması kapsamında gerçekleştirilen toplam harcama tutarının %20'sini geçemez.

(E) Vergi, resim ve harçlar:

Doğrudan Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine ilişkin olan ve Gelir Vergisi Yasasına göre gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınabilen vergi, resim ve harçları kapsar. Doğrudan Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin yürütüldüğü taşınmazlar için ödenen vergiler, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde kullanılmak üzere ithal edilen mallarla ilgili gümrük vergileri ile benzeri vergi, resim ve harçlar vergi mevzuatında düzenlendiği şekildedir.

24/1982

11/1985

67/1987

16/1989

20/1990

22/1991

14/1992

20/1992

69/1993

21/1995

1/1997

4/1998

16/1998

3/1999

14/2001

41/2002

58/2003

73/2003

13/2005

34/2005

56/2006

15/2007

53/2007

67/2007

3/2010

39/2010

45/2010

33/2011

53/2011

50/2014

(F) Rekabet öncesi işbirliği projelerinde, işbirliğini oluşturan kuruluşlarca bu işbirliğine ait özel hesaba aktarılan tutarlar, yukarıdaki bentlerde sayılan harcamalar kapsamında olmak koşuluyla, harcamanın yapıldığı dönemde katkı sağlayan kuruluşların Ar-Ge, tasarım ve yenilik harcaması olarak kabul edilir.

(2) Aşağıda sayılan faaliyetler, bu Yasanın uygulanmasında Ar-Ge ve yenilik faaliyeti kapsamında değerlendirilmez:

- (A) Pazarlama faaliyetleri, piyasa taramaları, pazar araştırması veya satış promosyonu,
- (B) Kalite kontrol,
- (C) Petrol, doğalgaz, maden rezervleri arama ve sondaj faaliyetleri,
- (Ç) İlaç üretim izni öncesinde en az iki aşaması yurt içinde gerçekleştirilmeyen klinik çalışmalar ile üretim izni sonrasında gerçekleştirilen klinik çalışmalar,
- (D) Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın icat edilmiş veya mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı,
- (E) Bu maddede sayılan amaçlara yönelik olmayan şekil, renk, dekorasyon ve benzeri estetik ve görsel değişiklikleri içeren biçimsel değişiklikler,
- (F) Programlama dilleri ile işletim sistemleri hariç olmak üzere internet sitelerinin ve benzerlerinin hazırlanmasına yardımcı mevcut yazılımların kullanılması suretiyle yapılan yazılım geliştirme faaliyetleri; veya sadece hazır program veya kod parçacıkları kullanılarak yapılan ve özgün geliştirme içermeyen her türlü yazılım faaliyetleri,
- (G) Bu Yasa kapsamında yer alan işletmelerin kuruluş aşamasında kuruluş ve örgütlenmeyle ilgili araştırma giderleri,
- (Ğ) Ar-Ge ve yenilik faaliyetleriyle geliştirilen ürüne veya sürece ilişkin fikri mülkiyet haklarının edinimi dışında bu hakların korunmasına yönelik çalışmalar,
- (H) Numune verilmek amacıyla prototiplerden kopyalar çıkarılıp dağıtılması ve reklam amaçlı tüketici testleri,
- (I) Üretim ve üretim altyapısına yönelik yapılan yatırım faaliyetleri, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ilişkin harcamalar,
- (İ) Bir Ar-Ge projesi kapsamında olmaksızın yeni süreç, sistem veya ürün ortaya konulmasına hizmet etmeyen doğrudan veya gömülü teknoloji transferi,
- (J) Beden Eğitimi ve Spor Yasası ile Şans Oyunları Yasası tahtında öngörülen müşterek bahis ve şans oyunlarına ilişkin tüm yazılım ve altyapı çözümlerine ilişkin faaliyetler.

67/1999
40/2004
12/2011

31/2009
57/2011
1/2012
38/2015

- (3) Aşağıda sayılan faaliyetler, bu Yasanın uygulanmasında tasarım faaliyeti kapsamında değerlendirilmez:
- (A) Pazarlama faaliyetleri, piyasa taramaları, pazar araştırması veya satış promosyonu,
 - (B) Kalite kontrol,
 - (C) Bir tasarım projesi kapsamında olmaksızın icat edilmiş veya mevcut geliştirilmiş süreçlerin kullanımı,
 - (Ç) Bu Yasa kapsamında yer alan işletmelerin kuruluş ve örgütlenmeyle ilgili araştırma giderleri,
 - (D) Üretim ve üretim altyapısına yönelik yapılan yatırım faaliyetleri, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine

		ilişkin harcamalar,
		(E) Numune verilmek amacıyla prototiplerden kopyalar çıkarılıp dağıtılması ve reklam amaçlı tüketici testleri,
		(F) Bir tasarım projesi kapsamında olmaksızın yeni süreç, sistem veya ürün ortaya konulmasına hizmet etmeyen doğrudan veya gömülü teknoloji transferi,
		(G) Tasarım faaliyetleriyle geliştirilen ürüne veya sürece ilişkin fikri mülkiyet haklarının edinimi dışında bu hakların korunmasına yönelik faaliyetler,
		(Ğ) Kamu düzenine aykırı tasarım faaliyetleri.
Gelir Vergisi İstisnası Uygulaması	13.	(1) Bu Yasanın 9'uncu maddesinin (2)'nci fıkrasının (A) bendindeki vergi istisnasının hesaplanmasında, bu kapsamdaki personelin fiilen Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine ayırdıkları zamanın toplam çalışma zamanına oranı dikkate alınır.
	(2)	Gelir vergisi istisnasından yararlanacak olan destek personelinin tam zaman eşdeğeri sayısı, toplam tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10'unu aşamaz. Küsuratlı sayılar 0,5'ten sonra tama iblağ edilir. Destek personelinin toplam tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10'unu aşması halinde, brüt ücreti en az olan destek personelinin ücretinden başlamak üzere istisna uygulanır. Brüt ücretlerin aynı olması halinde, ücretine gelir vergisi istisnası uygulanacak destek personeli işverence belirlenir.
	(3)	Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde veya Ar-Ge Merkezlerinde veya bu Yasaya göre desteklenen proje veya uluslararası fonlarca desteklenen proje kapsamında indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlanan işletmelerde çalışan kamu çalışanları belirtilen istisnadan yararlanamaz.
	(4)	Teşvik uygulamasında istisna, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında çalışmaya ilişkin ücret matrahına uygulanır ve sadece vergiye tabi ücret üzerinden tevkif edilen tutar beyannameye yansıtılır. Beyanname ekinde, istisnadan yararlandırılan ücretlilere ilişkin olarak içeriği Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık tarafından belirlenecek olan bildirim, işverenlerce doldurulur ve Gelir ve Vergi Dairesine verilir.
Sigorta Primi Desteği Uygulaması	14.	(1) Bu Yasanın 9'uncu maddesinin (2)'nci fıkrasının (B) bendindeki sigorta prim desteği, kamu çalışanları dışındakilere ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı çalışanlara olmak üzere, her bir Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesi için beş yılı aşmamak üzere Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Ancak aranılan niteliklere sahip Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı çalışan bulunmadığı takdirde bu kural, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üniversitelerinde öğrenim gören veya akademik görevi olan veya bu üniversitelerden mezun diğer ülke yurttaşlarına da uygulanır.
	(2)	İşveren hissesi sigorta primi desteğinden yararlanacak olan destek personelinin tam zaman eşdeğer sayısı, toplam tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10 (yüzde onunu) aşamaz. Küsuratlı sayılar 0,5'ten sonra tama iblağ edilir. Destek personelinin toplam tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10 (yüzde onunu) aşması

halinde, brüt ücreti en az olan destek personelinin ücretinden başlamak üzere sigorta primi işveren hissesi teşviki uygulanır. Brüt ücretlerin aynı olması halinde, sigorta primi işveren hissesi teşviki uygulanacak destek personeli işverence belirlenir.

- (3) Sigorta primi işveren hissesi desteğinden yararlanılabilmesi için Bakanlık tarafından düzenlenen Onay Belgeleri ile ve ilgili mevzuat kapsamında Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde ücreti gelir vergisinden istisna tutulan personel çalıştıran işverenlerin, sigortalının bölgede fiilen çalışıp çalışmadığını denetlemekle yükümlü yönetici şirketten alacakları belgeyle, Sosyal Güvenlik İşleri ile Görevli Bakanlığa yazılı olarak müracaat etmeleri koşuldur.
- (4) İşveren hissesi sigorta prim desteğinden, Yasada aranılan şartların taşındığına ve bu Yasanın ilgili maddeleri gereğince destekten yararlanmaya hak kazanıldığına ilişkin Komisyon tarafından alınan karar üzerine Bakanlık tarafından düzenlenen Onay Belgesinin alındığı tarihten itibaren yararlanır.
- (5) İşverenlerin, işveren hissesi sigorta prim desteğinden yararlanabilmeleri için kapsama giren sigortalıların çalışmalarına ilişkin aylık prim tutarlarını yasal süresi içinde Sosyal Güvenlik İşleri ile Görevli Bakanlığa ödemeleri zorunludur. Söz konusu primlerin yasal süresi dışında ödenmesi halinde, bu Yasada belirtilen sigorta primi işveren hissesi desteğinden yararlanılamaz.
- (6) Kapsama giren sigortalılara ilişkin aylık primlerin yasal süresi içinde ödenmesi halinde, ödenen sigorta primi işveren hissesinin yarısı, Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.
- (7) Sigorta primi işveren hissesi desteğinin hesaplanmasında, bu kapsamdaki personelin fiilen Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerine ayırdıkları zamanın, toplam çalışma zamanına oranı dikkate alınır.
- (8) Kapsama giren personelin ay içindeki çalışmalarının tamamının Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetleriyle ilgili olması halinde hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri de bu kapsamda değerlendirilir. Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinde kısmi zamanlı olarak çalışan personelin hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri sigorta primi işveren hissesi desteği uygulamasında dikkate alınmaz.
- (9) İşveren hissesi sigorta prim desteği, kapsama giren her bir personel için bu Yasada sayılan koşulları taşımaları kaydıyla, bu Yasaya göre Sosyal Güvenlik İşleri ile Görevli Bakanlığa ilk defa bildirilmeye başlanılan tarihten itibaren beş yılı aşmamak üzere uygulanır. Destekten yararlanılmaya başlandıktan sonra herhangi bir nedenle çalışmaya ara verilmesi veya destekten yararlanılmaya başlandıktan sonra işten ayrılıp aynı işe tekrar başlanması veya bu Yasa kapsamına giren başka bir işyerinde çalışmaya başlanması bu süreyi uzatmaz.

- (10) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası uyarınca ücreti gelir vergisinden istisna tutulmuş ve bölgede fiilen çalışan personelin ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesi desteği uygulamasında, bu madde dışındaki diğer koşullar aranmaz. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası kapsamındaki yönetici şirketler, bu destekten yararlanan işverenlerin ilgili mevzuata göre gerekli koşulları taşıyıp taşımadığını denetlemek, koşulların taşınmadığının tespiti halinde durumu, Sosyal Güvenlik İşleri ile Görevli Bakanlığa on gün içinde bildirmekle yükümlüdür.
- (11) Yukarıdaki (1)'inci fıkra kapsamına giren işverenlerin Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetleriyle ilgili birden fazla işyerinin olması durumunda, kapsama giren her bir işyeri için ayrı başvuru yapılır ve her bir işyeri ayrı ayrı değerlendirilir. İşyerlerinin, aynı organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş birden fazla Ar-Ge Merkezinin bulunması durumunda, her bir Ar-Ge Merkezi için yeni işyeri dosyası tescil edilmek suretiyle ayrı başvuru yapılır.
- (12) Tamamlanmamış bir Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesinin devredilmesi durumunda, Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini devralan işletme, gerekli koşulları taşıması halinde işveren hissesi sigorta primi desteğinden yararlanır. Buna karşın, tamamlanmış bir Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesinin devredilmesi durumunda, Ar-Ge, tasarım ve yenilik projesini devralan işletme, işveren hissesi sigorta primi desteğinden yararlanamaz.
- (13) Sigortalıların, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetleriyle ilgili çalışmalarına ilişkin aylık prim tutarlarını yasal süresi içerisinde ödemiş olan işverenlerin, toplu iş sözleşmesinden doğan ücret farklarına bağlı olarak yapılacak prim ödemelerinin, toplu iş sözleşmesinin imzalandığı ayı takip eden ayın 20'sine kadar ödenmesi halinde işveren hissesi sigorta prim desteğinden yararlanılabilir.
- (14) Bu Yasa kapsamına giren sigortalılara ücret dışında yapılan ödemeler, Yasa kapsamında düzenlenen aylık sigorta prim bodrosunda yer alan prime esas kazançta dahil edilmez.
- (15) Bu Yasa kapsamına giren sigortalılar için ödenen sosyal sigorta primleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.
- (16) Yukarıdaki kurallar çerçevesinde doğacak sigorta prim desteği yıllık tutarları, bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her yılın Ocak ayında Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık tarafından Sosyal Sigortalar Dairesi Fon hesabına aktarılır. Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık tarafından aktarılan sigorta prim desteği tutarlarının, mali yıl sonu itibarı ile fon hesaplarında tahakkuk eden kesin tutarlarına göre en geç altı ay içinde Sosyal Sigortalar Dairesi ve Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık arasında mahsup işlemi yapılır.

15. (1) Bu Yasanın 9'uncu maddesinin (3)'üncü fıkrasındaki pul vergisi istisnasının uygulanabilmesi için Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında yapılacak işlemleri belirten Bakanlık tarafından düzenlenen Onay Belgesinin, işlem esnasında işlemi yapan resmi daireler ve kamu kurum ve kuruluşları ile bu gibi diğer kurum ve kuruluşlara ibraz edilmesi yeterli olup, işlem yapan kurum veya

kuruluşlarca başka belge aranmaz.

- (2) İşlem esnasında, söz konusu Onay Belgesinin herhangi bir nedenle ibraz edilememesi durumunda, kağıtlara ilişkin pul vergisi Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında iş yapacaklar tarafından ödenir.
- (3) Yasa kapsamında pul vergisi istisnası uygulamak suretiyle işlem yapan kurum ve kuruluşlar, istisna sebebiyle Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında iş yapacaklara ödettirilmeyen veya ödeme sırasında tevkif edilmeyen pul vergisine ilişkin olarak, içeriği Maliye İşleri ile Görevli Bakanlıkça belirlenecek olan bildirimi, işlemin yapıldığı tarihi izleyen bir ay içinde Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında iş yapacakların gelir ve kurumlar vergisi bakımından Gelir ve Vergi Dairesine bildirmekle yükümlüdürler.
- (4) Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetleriyle ilgili olarak düzenlenen ve istisnaya konu olan kağıtlar ile istisnanın uygulanmasına dayanak teşkil eden belgeler, kağıtların düzenlendiği tarihten itibaren yedi yıl muhafaza edilir ve gerektiğinde ilgili kişi ve kurumlara ibraz edilir.

Teknogirişim
Sermayesi
Desteği
ve
Uygulaması

16. (1) (A) (a) Teknogirişim sermayesi desteği, örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi veya lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok on yıl önce almış kişilerin, Komisyon tarafından sunulan ve Bakanlık tarafından desteklenmesi uygun bulunan bir iş planı çerçevesinde, katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmelerini teşvik etmek için yapılan sermaye desteğidir.
(b) Bu fıkra da belirtilen “bir yıl içinde mezun olabilme” koşulunun, ilgili üniversitenin yetkili birimlerince teknogirişim sermayesi desteğine başvuruda bulunan kişi için Bakanlığa hitaben düzenlenen bir yazı ile; “ön başvuru tarihinden en çok on yıl önce alma” koşulunun ise, ilgili üniversitelerce verilen çıkış belgesiyle veya diplomayla tevsik edilmesi gerekir.
(B) Teknogirişim sermayesi desteğinden Bakanlık tarafından kabul edilmiş iş planına uygun biçimde ve destek başvurusundan sonra kurulan, girişimcinin tek başına temsile yetkili olduğu işletme yararlanabilir.
(C) Teknogirişim sermayesi desteği, Bakanlığın kararı ile Bakanlık tarafından verilir.
- (2) (A) Bu Yasanın 9’uncu maddesinin (4)’üncü fıkrasındaki teknogirişim sermayesi desteğine, yukarıdaki (1)’inci fıkra da öngörülenler başvurabilir. Bu madde amaçları bakımından bu kişiler girişimci olarak tanımlanır.
(B) Girişimciler, teknogirişim sermayesi desteğinden, bir defaya mahsus olmak üzere yararlandırılır. Bu husus, Komisyon tarafından teknogirişim sermayesi desteği bilgi dosyasından araştırılır ve ön değerlendirme esnasında dikkate alınır.

- (3) Teknogirişim sermayesi desteği n başvurusu, projenin konusu ve amacı, bilimsel ve teknolojik niteliği, girişimcinin deneyim ve altyapısı, kurmayı planladığı iş konusuna yönelik pazar ngrleri ve başarı ölçütlerine ilişkin bilgiler, uygulama esaslarında belirlenen biçime uygun bir şekilde hazırlanarak Komisyona yapılır.
- (4) n değerlendirme sonrasında içerik ve biçim olarak yeterli bulunan n başvuru sahibi girişimciden, iş planını sunması istenir.
- (5) (A) n başvurusu kabul edilen girişimci, Komisyon tarafından belirlenmiş biçime uygun olarak iş planını hazırlar.
(B) İş planı; için konu ve amaçlarına, başarı ölçütlerine, bilimsel ve teknolojik niteliğine, girişimcinin deneyim ve altyapısına, iş konusuyla ilgili pazar bilgilerine yönelik detaylı bilgileri, analizleri ve ngrleri ile kurulması planlanan işletmenin en az on iki aylık detaylı eylem planını ve kısa, orta, uzun vadeli yönetim ve pazarlama stratejilerini içerir.
- (6) Teknogirişim sermayesi desteği başvurusu, Komisyon tarafından değerlendirilir ve uygun bulunması halinde değerlendirme sonucu Bakanlığa bir rapor şeklinde sunulur.
- (7) (A) Desteklenmesi uygun bulunan işletme ile Bakanlık arasında teknogirişim sermayesi desteği sözleşmesi imzalanır.
(B) Sözleşmeler, teknogirişim sermayesi desteğinin ilgili mali yıl içinde ödenebileceği şekilde düzenlenir. Teknogirişim sermayesi desteği demelerine ilişkin olarak sonraki yıllara taşan sözleşmeler yapılamaz.
- (8) Destek kararını veren Bakanlık, Komisyonun raporu ile bir işletmeye verilecek hibe şeklindeki sermaye desteğini taksitlere bölebilir, destek ödemelerinin yapılması için çeşitli başarım ölçütlerinin yerine getirilmesini şart koşabilir ve öncelikli olarak destekleyeceği teknolojik alanlar belirleyebilir.
- (9) Teknogirişim sermayesi desteği veren Bakanlık, işletmeyle imzaladığı sözleşmeyi ve iş planını, ödeneğin tahsis edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde Maliye İşleri ile Görevli Bakanlığa, Bütçe Dairesi Müdürlüğüne ve Sosyal Güvenlik İşleri ile Görevli Bakanlığa bildirir.
- (10) Teknogirişim sermayesi desteğinden yararlanan işletme, bu Yasa kapsamındaki destek unsurlarından iş planının onaylandığı tarihten itibaren ve iş planının ilgili Bakanlık tarafından desteklendiği süre boyunca yararlanır.
- (11) Teknogirişim sermayesi desteği veren Bakanlık tarafından desteklenmek üzere belirlenen projelerin, başvuru sahipleri, proje adı, amacı ve konusunu içeren liste ile desteğe ilişkin kararın alındığı komisyon toplantısı tutanağı ve tüm bilgiler, Bakanlığın bu amaçla görevlendirdiği birim tarafından tutulur.
- (12) Desteklenmesi uygun bulunan teknogirişim sermayesi desteği başvurusunu yapan girişimci ve/veya proje konusunda mkerrerklik tespit edilmesi halinde durum, ilgili dairelere bildirilir.

İşbirliği
Projeleri
Uygulaması

- için işletme, işbirliğini oluşturan kuruluşların aralarında imzalamış olduğu protokolün düzenlenme tarihini takip eden üç ay içinde hazırladığı proje başvurusunu Komisyona elden teslim eder.
- (2) Rekabet öncesi işbirliği projelerinde birden fazla kuruluşun yer alması zorunludur.
 - (3) Komisyon kararının olumlu olması halinde, değerlendirme sonucu rapor halinde Bakanlığa sunulur ve Bakanlık uygun bulması halinde Onay Belgesi düzenler. İşletme, Onay Belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren ve proje süresince bu Yasayla sağlanan destek unsurlarından yararlanır.
 - (4) Rekabet öncesi işbirliği proje süresi en fazla otuz altı ay olup, en fazla on iki ay ek süre verilebilir.
 - (5) Rekabet öncesi işbirliği projelerinde, işbirliğini oluşturan işletmelerin bu işbirliğine yaptıkları katkılar, işbirliği protokolünde belirlenen işletmelerden birisi adına açılacak özel bir hesapta izlenir.
 - (6) Özel hesaba aktarılan tutarlar, başka bir amaç için kullanılamaz. Proje hesabında toplanan tutarlar, özel hesabı açan işletmenin kazancının tespitinde gelir olarak dikkate alınmaz.

Uluslararası
Fonlardan
Alınan
Desteklerin
Uygulaması

18. Bu Yasanın 9'uncu maddesinin (6)'ncı fıkrasındaki istisnadan yararlanmak isteyenler, uluslararası fondan sağlanan desteği, Komisyona bildirirler. Komisyonun değerlendirmesi, Bakanlığın uygun bulması halinde, Bakanlık tarafından Onay Belgesi düzenlenir.

BEŞİNCİ KISIM

Ar-Ge Merkezleri Kuruluşu ve Ar-Ge Merkezleri Başvurusu ile Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulaması

Ar-Ge
Merkezleri
Kuruluşu ve
Ar-Ge
Merkezleri
Başvurusu
Fasıl 113

19. (1) Ar-Ge Merkezleri, Şirketler Yasasına göre tescil edilmiş veya kurulmuş şirketlerin veya Kollektif ve Komandit Şirketler ve Ticari Ünvanlar (Ortaklıklar) Yasasına göre ticari ünvan olarak tescil edilmiş kişilerin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki organizasyon yapısı içerisinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, en az on beş tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden, münhasıran yurtiçinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan birimleridir.

28/1974
7/1977
30/1983
28/1987
65/1989
56/1991
42/1997
29/2003
35/2007

Fasıl 116
26/1980
47/1991

33/1997
36/2007

42/2018

- (2) Bu Yasada öngörülen desteklerden Ar-Ge Merkezi olarak yararlanmak üzere Ar-Ge Merkezi Onay Belgesi almak için yapılan başvurularda aşağıda belirtilen temel koşullar aranır:
 - (A) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasına göre kurulan teknoloji geliştirme bölgelerinde fiilen çalışan personel sayısı dikkate alınmaksızın, Ar-Ge Merkezlerinde aşağıda belirtilen niteliklere sahip en az on beş tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam edilmesi:
 - (a) En az yüzde yetmişinin araştırmacı ve/veya tasarımcı olması,
 - (b) İstihdam edilen tüm Ar-Ge personelinin, kurulan Ar-Ge Merkezinin amaç ve kapsamına uygun alanlardan mezun olması,
 - (c) En az iki eşdeğer tam zamanlı doktora mezunu veya en az bir eşdeğer tam zamanlı akademisyen bulundurması gerekir.
 - (B) Ar-Ge Merkezlerinin Yasa kapsamındaki Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinin yurt içinde gerçekleştirilmesi,
 - (C) Başvuru yapan işletmenin; yeterli Ar-Ge ve tasarım yönetimi ile teknolojik varlıklar, Ar-Ge ve tasarım insan kaynakları, fikri haklar, proje ve bilgi kaynakları yönetim yeteneği ve kapasitesinin bulunması,
 - (Ç) Ar-Ge Merkezlerinin, Ar-Ge, tasarım ve destek personelinin Ar-Ge Merkezinde çalıştığı fiziki kontrolünü yapacak mekanizmalara sahip olması,
 - (D) Ar-Ge Merkezlerinin konusu, süresi, bütçesi ve personel ihtiyacı tanımlanmış Ar-Ge, tasarım ve yenilik program ve projelerinin bulunması,
 - (E) Ar-Ge Merkezlerinin ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş ve tek bir yerleşke veya fiziki mekan içinde yer alması,
 - (F) Ar-Ge Merkezlerinin, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasına göre kurulan teknoloji geliştirme bölgeleri dışında yer alması.
- (3) İşletmelerin, organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş birden fazla Ar-Ge Merkezinin bulunması durumunda, her Ar-Ge Merkezi için ayrı başvuru yapılır.
- (4) Münhasıran Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinde bulunmak üzere Ar-Ge Merkezi kuracak işletmeler için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ayrıca üretim veya ticaretle iştigal eden bir işyerinin olması koşulu aranmaz.
- (5) Desteklerden yararlanmak isteyen işletme, başvuru dosyasını Komisyona elden teslim eder.
- (6) Başvurusu uygun bulunarak Ar-Ge Merkezi Onay Belgesi alan işletme, Onay Belgesinin düzenlendiği tarihten başlayarak bu Yasada belirtilen koşullarla bu Yasayla sağlanan desteklerden yararlanır.
- (7) Ar-Ge Merkezinde çalışan tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli sayısı; fiilen çalışan personelin, çalışma sürelerine göre aylık dönemler itibarıyla toplam çalışma süresinin, bir kişinin aylık tam

zamanlı çalışma süresine bölünmesi suretiyle hesaplanır. Bir günde sekiz, haftada kırk saatin üzerindeki ve ek çalışma süreleri bu hesaplamada dikkate alınmaz.

- (8) Ar-Ge Merkezi bulunan işletme, bu merkezlerde çalışan personel listesini her bir ay bazında ayrı ayrı olmak üzere, takip eden ayın 15'ine kadar Gelir ve Vergi Dairesine verir.

Teknoloji
Geliştirme
Bölgeleri
Uygulaması

20. (1) İşletme, bu Yasanın 9'uncu maddesinin (1)'inci ve (2)'nci fıkralarındaki desteklerden yararlanmak için teknoloji geliştirme bölgelerindeki yönetici şirkete başvurur. Bu durumda bu Yasanın 10'uncu maddesinin (1)'inci fıkrasının (B) bendi kuralları uygulanır.
- (2) İşletme, bu Yasanın 9'uncu maddesinin (4)'üncü fıkrasındaki destekten yararlanmak için Komisyona başvurur. Bu durumda bu Yasanın 6'ncı maddesi, 9'uncu maddesinin (4)'üncü fıkrası ve 16'ncı maddesi kuralları uygulanır.
- (3) Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yürütülen projelerin herhangi bir sebeple sona ermesi veya projeye verilen desteğin son bulması hallerinde, Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti bitmiş sayılır ve bu tarihten itibaren bu Yasayla sağlanan destek unsurlarından yararlanılamaz.
- (4) Bu madde amaçları bakımından işletme, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasındaki üretici şirket veya girişimciyi anlatır.

42/2018

ALTINCI KISIM

Şartların İhlali, İndirim,İstisna, Destek ve Teşviklerin Amacı Dışında Kullanılması, Denetime İlişkin Genel Kurallar ve Yaptırımlar

Ar-Ge
Merkezlerinin
Denetlenmesi
ve Şartların
İhlali

21. (1) Ar-Ge Merkezlerinin denetlenmesi, Komisyon tarafından yapılır.
- (2) Herhangi bir üç aylık dönemde asgari Ar-Ge personeli çalıştırma koşulunu ihlal eden işletme, koşulların ihlal edildiği tarihten tekrar sağlandığı tarihe kadar bu Yasa kapsamında sağlanan desteklerden yararlanamaz.
- (3) Ar-Ge Merkezleri en az yılda bir kez denetlenir.
- (4) Ar-Ge Merkezi, yürüttüğü faaliyetlere ilişkin faaliyet raporunu her yıl Onay Belgesinin verildiği takvim ayını izleyen ay içinde Bakanlığa gönderir.
- (5) Komisyon denetim sonucunda, herhangi bir eksiklik ve/veya bu Yasa kurallarına ilişkin ihlal tespit etmesi halinde, bu eksiklik ve/veya ihlalin giderilmesi için ilgili işletmeye üç ayı geçmemek üzere süre verir. Bu süre içinde işletme sağlanan desteklerden yararlanamaz. Verilen süre içerisinde eksikliklerin giderilmemesi ve/veya ihlallere son verilmemesi halinde bu durum Komisyon tarafından Bakanlığa bildirilir.
- (6) Bakanlık, yukarıdaki (5)'inci fıkra uyarınca Komisyon tarafından yapılan bildirim üzerine işletmeye verilen Ar-Ge Merkezi Onay Belgesini iptal eder. İşletme, koşulların ihlal edildiği tarihten itibaren bu Yasada öngörülen desteklerden yararlanamaz.
- (7) Ar-Ge Merkezinin bu Yasanın 19'uncu maddesinin (2)'nci fıkrasında

belirtilen temel koşulları sağlamadığının tespit edilmesi halinde, yukarıdaki (5)'nci fıkra kurallarına bakılmaksızın, Ar-Ge Merkezi Onay Belgesi Bakanlık tarafından iptal edilir.

- (8) Ar-Ge Merkezi Onay Belgesi iptal edilen işletme, belgenin iptalini müteakip en erken bir yıl sonra "Ar-Ge Merkezi Onay Belgesi" başvurusu yapabilir.
- (9) Bu denetimler sırasında gerekli koşulları taşımadığı tespit edilen merkezlerin durumu Bakanlık tarafından on gün içinde Maliye İşleri ile Görevli Bakanlığa ve Çalışma İşleri ile Görevli Bakanlığa bildirilir.
- (10) Kurulan birimlerin, Ar-Ge Merkezi olma şartını kaybetmeleri, bu Yasada belirtilen koşulları ihlal etmeleri veya desteklerin amacı dışında kullanılması halinde, koşulların kaybedildiği, ihlalin gerçekleştiği veya desteklerin amacı dışında kullanıldığı tarihten itibaren işletme bu Yasayla Ar-Ge Merkezlerine sağlanan desteklerden yararlanamaz.

Rekabet
Öncesi
İşbirliği
Projelerinin
Denetlenmesi
ve Şartların
İhlali

22. (1) Rekabet öncesi işbirliği projelerinin denetlenmesi, Komisyon tarafından yapılır. Denetim süreci, projeyi yürüten işletmenin on iki aylık dönemler itibarıyla hazırlayacağı gelişme raporunu, bu dönemi izleyen ay sonuna kadar Bakanlığın ilgili birimine sunmasıyla başlatılır. Bu süre içinde, gelişme raporu ile denetim sürecini başlatmayan işletme, izleyen aydan itibaren, bu Yasa kapsamında indirim, istisna, destek ve teşviklerden yararlanamaz.
- (2) Bakanlığın ilgili birimi şekil ve içeriği açısından gelişme raporunun ön incelemesini yapar, eksik bilgi ve belge bulunması halinde, tespit edilen eksikliklerin projeyi yürüten işletme tarafından en geç on beş gün içinde tamamlanmasını talep eder ve tamamlanan dosya, Komisyona iletilir.
- (3) Komisyon, gelişme raporunu en geç kırk beş gün içinde inceleyerek projenin devamı veya iptali yönünde karar verir.
- (4) Komisyon değerlendirmesi sonucunda, projenin rekabet öncesi işbirliği niteliğini kaybettiğinin tespit edilmesi halinde, Bakanlık tarafından Onay Belgesi iptal edilir.
- (5) Rekabet öncesi işbirliği projesinde yer alan işletme, projenin herhangi bir sebeple sona ermesi halinde projenin sona erdiği tarihten itibaren, Onay Belgesinin iptal edilmesi halinde ise denetimin başlama tarihinden itibaren bu Yasayla sağlanan desteklerden yararlanamaz ve sağlanan destek Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Yasası kurallarına göre gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir.

48/1977

28/1985

31/1988

31/1991

23/1997

54/1999

35/2005

59/2010

13/2017

Teknogirişim
Sermayesi

23. (1) Teknogirişim sermayesi desteğinden yararlanan işletmenin denetimi, Komisyon tarafından, teknogirişim sermayesi desteği verilirken

Desteğinin ve
Uluslararası
Fonlarca
Desteklenen
Projelerin
Denetlenmesi
ve Şartların
İhlali
48/1977

28/1985
31/1988
31/1991
23/1997
54/1999
35/2005
59/2010
13/2017

alınan iş planının sonuçlandığı tarihe kadar en az yılda bir kez yapılır. Teknogirişim sermayesi desteğinin amacı dışında kullanılması veya iş planına aykırı davranılması halinde desteğin sağlandığı tarihten itibaren destek miktarı muaccel hale gelir ve Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Yasası kurallarına göre gecikme zammı ve %30 ceza uygulanmak suretiyle tahsil edilir.

- (2) Uluslararası fonlarca desteklenen projelerin denetimi, Komisyon tarafından yapılır. Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerinde bulunanların, uluslararası fonlardan aldıkları hibe destekler, desteğin tabi olduğu mevzuat hükümlerine uygun olarak özel bir hesapta izlenir. Bu hesabın, elde edildiği hesap dönemini izleyen yedi yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba aktarılması veya işletmeden çekilmesi durumunda, zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler kayba uğratılmış sayılır ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vergi mevzuatına göre tahsil edilir.

Denetime
İlişkin Genel
Kurallar ve
Yaptırımlar

24. (1) Bu Yasa kapsamındaki indirim, istisna, destek ve teşvik unsurlarından yararlananların bu Yasada öngörülen koşulları taşıdıklarına ilişkin tespitler, bu Yasada daha farklı bir süre öngörülmediği takdirde en geç iki yıllık süreler itibarıyla yapılır.
- (2) Bu Yasa kurallarına uygunluğun denetimi, her Bakanlığın kendi sorumluluk alanına tabi olarak, Bakanlık, Maliye İşleri ile Görevli Bakanlık ve Çalışma İşleri ile Görevli Bakanlık yanında Komisyon tarafından yapılır.
- (3) İşveren hissesi sigorta prim desteğinden yararlanan işyerlerinin, Sosyal Güvenlik İşleri ile Görevli Bakanlığın denetim ve kontrolle görevli memurlarınca veya bu Yasa gereğince yapılacak denetimler sonucunda veya yönetici şirketlerden veya resmi kurum ve kuruluşlardan alınacak belgelerden, işveren hissesi sigorta prim desteğinden yararlanabilmek için gerekli şartları taşımadıklarının tespit edilmesi halinde, daha önce Maliye İşleri ile Görevli Bakanlıkça karşılanmış olan işveren hissesi sigorta prim tutarları, ödeme vadesinin bittiği tarihi takip eden aydan başlayarak sosyal güvenlik mevzuatının ilgili kuralları gereğince hesaplanan gecikme zammıyla birlikte işverenlerden tahsil edilir.
- (4) Destek unsurlarının amacı dışında kullanılması, şartların ihlali veya projelere yönelik değerlendirme raporlarının olumsuz olduğunun tespit edilmesi halinde, istisna uygulamasına konu olan pul vergisi Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyeti kapsamında iş yapacaklardan, Pul

19/1963

29/1970
12/1972
2/1973
17/1973
37/1977
27/1980
12/1987
42/1987
25/1991
39/1995
11/2006

Yasası kuralları uyarınca tahsil edilir. İşlem esnasında istisna uygulanırken Bakanlık tarafından verilen Onay Belgesinin ibraz edilmiş olması bu uygulamayı etkilemez.

- (5) Bu Yasada öngörülen koşulların ihlali veya teşvik ve destek unsurlarının amacı dışında kullanılması durumunda, zamanında tahakkuk etmemiş vergiler kayba uğratılmış sayılır ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vergi mevzuatına göre tahsil edilir.
- (6) İşletme, bu Yasa kapsamında verdiği tüm bilgi ve belgelerin gerçeğe uygun olduğunu kabul ve taahhüt eder; bu kapsamda gerçeğe uygun bilgi ve belge sunulmaması; projelerin işletmelerin kasıt, kusur veya ihmali sonucu iptal edilmesi bu Yasa kurallarının ihlali sayılır.

YEDİNCİ KISIM Çeşitli ve Son Kurallar

Gizlilik

25. (1) Destek uygulamalarına yönelik olarak yapılan başvuruların değerlendirme ve izleme süreçlerinde görev alan kişilere sunulan bilgi ve belgeler, işletmeye ait “ticari sır” olarak kabul edilir ve üçüncü kişilere herhangi bir yolla aktarılamaz.
- (2) Gizlilik kurallarına aykırı davranan kişi ve kuruluşlar, bu Yasayla getirilen destek ve teşviklerden yararlanamazlar, destek kapsamına alınan projelerde hiçbir şekilde görev alamazlar.

Yürütme
Yetkisi

26. Bu Yasa, Bakanlık tarafından yürütülür.

Yürürlüğe
Giriş

27. Bu Yasa, Resmi Gazete’de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

EK - 7 – 1 4/2019 Sayılı Gelir Vergisi (Değişiklik) Yasası (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

Sayı: 14/2019

GELİR VERGİSİ (DEĞİŞİKLİK) YASASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

1. Bu Yasa, Gelir Vergisi (Değişiklik) Yasası olarak isimlendirilir ve aşağıda “Esas Yasa” olarak anılan Gelir Vergisi Yasası ile birlikte okunur.

Esas Yasanın
6’ncı
Maddesinin
Değiştirilmesi
26/1977

2. (1) Esas Yasa, 6’ncı maddesinin mevcut (2)’nci fıkrasından hemen sonra aşağıdaki yeni (3)’üncü fıkra eklenmek suretiyle değiştirilir:

“(3) Emeklilik Yasası uyarınca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bütçesinden ödenen, hayat pahalılığı tahsisatı dahil, emeklilik maaşı ile yerel kuruluşların, Sosyal Sigortalar Dairesinin ve Bakanlar Kurulunun onayladığı kurumların ödediği, ödenekli izin fonu hariç, emeklilik maaşı ve bunun üzerinden Devlet kıstaslarına göre ödenen hayat pahalılığı tahsisatı.”

9/1979
18/1980
26/1982
54/1982
14/1983
22/1983
20/1985
3/1986
14/1987
38/1987
4/1990
50/1990
35/1997
23/1998
36/2000
29/2001
38/2001
23/2002
30/2002
21/2003
71/2003
14/2004
30/2005
61/2005
64/2006
98/2007

49/2008
69/2009
40/2010
25/2013
48/2017

- (2) Esas Yasa, 6'ncı maddesinin mevcut (15)'inci fıkrasından hemen sonra sırasıyla aşağıdaki yeni (16)'ncı, (17)'nci, (18)'inci, (19)'uncu, (20)'nci, (21)'inci ve (22)'nci fıkralar eklenmek suretiyle değiştirilir:

“(16) Araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuat uyarınca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları dahilinde bulunan Ar-Ge Merkezlerinde, araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik projelerinde, uluslararası fonlarca desteklenen projelerde, teknogirişim sermayesi desteklerinden yararlanan işletmelerde ve/veya rekabet öncesi işbirliği projelerinde çalışan Ar-Ge personelinin ve destek personelinin, kamu çalışanları dışında kalanları, bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretlerin %90 (yüzde doksan)’ı;

Destek personelinin tam zaman eşdeğer sayısı, toplam tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10 (yüzde on)’unu aşamaz.

Ancak, bu fıkroda öngörülen muafiyetten yararlanabilmesi için, işletmelerin tüm personelinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankacılık Yasası uyarınca faaliyette bulunan bir banka kanalıyla ödemesi koşuldur.

62/2017

42/2018

- (17) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası uyarınca kurulan bölgelerde kamu çalışanı dışında fiilen çalışan Ar-Ge personeli ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretlerinin %90’ı teknoloji geliştirme bölgesinin faaliyete geçtiği tarihten başlayarak otuz yıl süre ile muaf tutulur. Muafiyet kapsamındaki destek personeli sayısı Ar-Ge personeli sayısının %10 (yüzde on)’unu aşamaz.

Ancak, işletmelerin, bu fıkroda öngörülen muafiyetten yararlanabilmesi için tüm personelinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankacılık Yasası uyarınca faaliyette bulunan bir banka kanalıyla ödemesi koşuldur.

- (18) Yukarıdaki (17)’nci fıkroda belirtilen bölgelerde faaliyet gösteren gerçek kişi yükümlülerin, münhasıran bölgelerdeki yazılım, araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinden, bölgenin faaliyete geçtiği tarihten

- başlayarak otuz yıl süre ile elde ettikleri kazançları;
- 27/1977 Ancak, bu istisnadan yararlanabilmek için Vergi
- 13/1980 Usul Yasası kuralları uyarınca bilanço esasına göre
- 24/2015 hesap tutulması ve bölgelerdeki faaliyetlerden elde
- 50/2017 edilen gelirin diğer faaliyetlerden elde edilen gelirlerden ayrı olarak hesaplarda gösterilmesi koşuldur.
- (19) Araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuat uyarınca oluşturulan rekabet öncesi işbirliği projelerinde, işbirliğini oluşturan kuruluşların bu işbirliğine yaptıkları katkıların toplandığı, proje özel hesabındaki paralar;
- Ancak, kuruluşun proje özel hesabındaki paraları, proje dışında başka bir amaç için kullanması halinde, proje özel hesabındaki para, kuruluşun kazancının tespitinde gelir olarak dikkate alınır.
- (20) Araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuat uyarınca, Sanayi İşleriyle Görevli Bakanlık tarafından teknogirişim sermayesi koşullarını taşıyanlara bir defaya mahsus olarak verilen teknogirişim sermayesi desteği;
- (21) Araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuat uyarınca, uluslararası fonlardan alınan ve özel bir hesapta tutulan destekler;
- (22) Bu madde amaçları bakımından bölge ve yönetici şirket, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasındaki; Ar-Ge Merkezi, Ar-Ge personeli ve destek personeli ise, araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuattaki anlamı taşır.”

Esas Yasanın 7’nci Maddesinin Değiştirilmesi

3. (1) Esas Yasa, 7’nci maddesinin (3)’üncü fıkrası kaldırılmak ve yerine aşağıdaki yeni (3)’üncü fıkra konmak suretiyle değiştirilir:

“(3) Yukarıdaki (1)’inci fıkranın (a) ve (b) bentleri ile bu Yasanın 10’uncu madde kuralları saklı kalmak koşuluyla, amortismanla bağlı yeni veya ithal edilmiş aşağıdaki bentlerde belirtilen ekonomik kıymetlerin işletme tarafından satın alınmış, imal veya inşa edilmiş ve ilk defa işletilmiş veya ilk defa kullanılmış olması halinde, aşağıdaki şartlara uyulması koşuluyla amortisman indirimine ek olarak yatırım indirimi de uygulanır:

(A) İşletmenin bilanço esasına göre defter tutması zorunludur.

- (B) Yatırım indirimine bina, makine, tesisat, işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olan araç ve gereçler ile benzeri amortismanına tabi aktif kıymetlerin (özel salon tipi araçlar hariç) maliyet bedeli esas teşkil eder.

Ancak, amortismanına tabi aktif kıymetlerin maliyet bedeli ilgili yılın başındaki yıllık asgari ücretin yirmi katından az olanlar için yatırım indirimi uygulanmaz.

- (C) Arazi ve arsa tedariki, yedek parça (tesislerin iktisadi kıymetini artıran nitelikte yedek parça yatırımları hariç) temini, esas proje dışında münferit tesisat ve araç temini için yapılan harcamalara yatırım indirimi uygulanmaz.

- (Ç) Yatırım indiriminin oranı %20 (yüzde yirmi)'dir.

- (D) Yatırım indirimine konu olan aktif değerlerin, yatırımla hedeflenen amaç dışında kullanılması veya bu maddede yazılı şartların herhangi birine uyulmaması halinde, indirim toplamı bu hakkın ortadan kalktığı yılın gelirine eklenir ve %50 (yüzde elli) cezalı olarak tahsil edilir.

- (E) Yatırım indirimleri ile özel teşvik yasalarında kurallar bulunması halinde, bu Yasada belirtilen indirim oranları yerine ilgili teşvik yasalarında öngörülen oranlar ve esaslar uygulanır."

- (2) Esas Yasa, 7'nci maddesinin mevcut (5)'inci fıkrasından hemen sonra sırasıyla aşağıdaki yeni (6)'ncı ve (7)'nci fıkralar eklenmek suretiyle değiştirilir:

"(6) Araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuat uyarınca, Ar-Ge Merkezlerinde, araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik projelerinde, uluslararası fonlarca desteklenen projelerde, rekabet öncesi işbirliği projelerinde, teknogirişim sermaye desteklerinden yararlananlar tarafından gerçekleştirilen araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik harcamalarının tamamı ile en az 15 tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden Ar-Ge Merkezlerinde; ayrıca o yıl yapılan araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik harcamasının bir önceki yıla göre artışının yarısı.

- (7) Araştırma, geliştirme ve tasarım faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin mevzuat uyarınca, rekabet öncesi işbirliği projelerinde işbirliğini oluşturan kuruluşların bu işbirliğine yaptıkları katkılar, katkı sağlayan kuruluşların, harcamanın yapıldığı dönemde araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik harcaması olarak kabul edilir.”

Esas Yasanın
9’uncu
Maddesinin
Değıştirilmesi

4. Esas Yasa, 9’uncu maddesinin mevcut (16)’ncı fıkrasından hemen sonra aşağıdaki yeni (17)’nci fıkra eklenmek suretiyle değıştirilir:

“(17) Araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik faaliyetlerine ilişkin olarak uluslararası fonlardan alınan ve özel bir hesapta tutulan destekler, araştırma, geliştirme ve tasarım indirimi tutarının tespitinde araştırma, geliştirme, tasarım ve yenilik harcaması olarak dikkate alınmaz.”

Yürürlüğe
Giriş

5. Bu Yasa, Resmi Gazete’de yayımlandığı tarihi izleyen ayın başından başlayarak yürürlüğe girer.

EK - 8 – 15/2019 Sayılı Kurumlar Vergisi (Değişiklik) Yasası
(Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

Sayı: 15/2019

KURUMLAR VERGİSİ (DEĞİŞİKLİK) YASASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

Kısa İsim
41/1976
24/1977
62/1977
11/1980
35/1983
36/1987
70/1993
38/2003
10/2004
16/2007
18/2013
37/2014	1. Bu Yasa, Kurumlar Vergisi (Değişiklik) Yasası olarak isimlendirilir ve aşağıda “Esas Yasa” olarak anılan Kurumlar Vergisi Yasası ile birlikte okunur.
Esas Yasanın
8’inci
Maddesinin
Değiştirilmesi
42/2018

27/1977
13/1980
24/2015
50/2017 | 2. Esas Yasa, 8’inci maddesinin (6)’ncı fıkrasından hemen sonra aşağıdaki yeni (7)’nci fıkra eklenmek suretiyle değiştirilir:

“(7) (A) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası uyarınca kurulan bölgelerin yönetimi ve işletmesinden sorumlu yönetici şirketler ile aynı Yasa kapsamında bölgelerde faaliyet gösteren kurumların, bölgenin faaliyete geçtiği tarihten başlayarak münhasıran bu bölgelerdeki yazılım, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, otuz yıl süre ile sınırlı olmak koşuluyla, bu Yasa kuralları uyarınca uygulanan vergiden istisna tutulur;

(B) Yukarıdaki (A) bendinde öngörülen istisnadan yararlanabilmek için Vergi Usul Yasası kuralları uyarınca bilanço esasına göre hesap tutulması ve bölgelerdeki gelirin diğer faaliyetlerden elde edilen gelirlerden ayrı olarak hesaplarda gösterilmesi koşuldur.

(C) Bu madde amaçları bakımından bölge ve yönetici şirket Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasasındaki anlamı taşır.” |
| Yürürlüğe
Giriş | 3. Bu Yasa, Resmi Gazete’de yayımlandığı tarihi izleyen ayın başından başlayarak yürürlüğe girer. |

ÖZ GEÇMİŞ

Hayriye Gül ÖZAL ARGÖNÜL

Uzmanlık Alanları: Ar-Ge Mevzuatı, Ar-Ge Teşvikleri, İşbirliği Stratejileri

İletişim: +90 542 315 40 50 (TR) / +90 548 840 37 12 (KKTC) / gulozal@gmail.com

Adres: ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü HB-01 Kalkanlı / Güzelyurt / Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Deneyim 10/2017 –

ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü

ODTÜ KALTEV Teknoloji Geliştirme Bölgesi Koordinatörü

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet Meclisi Başkanlığı

Ekonomi, Maliye, Bütçe ve Plan Komitesi,

Ar-Ge Yasa Tasarıları Komite Görüşmelerinde Kurum Temsilcisi:

25.09.2018 – Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasa Tasarısı

30.10.2018 – Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasa Tasarısı

03/2016 – 01/2017

İTÜ ARI Teknokent

Ticarileştirme ve Hızlandırma Müdürü

09/2014 – 03/2016

İTÜ ARI Teknokent

Ar-Ge Hızlandırma Kıdemli Uzmanı

10/2010 – 08/2014

İTÜ ARI Teknokent

Kurumsal İlişkiler Sorumlusu

10/2006 – 03/2008

Nortel Netaş

NA GSM Access Teknik Destek Mühendisi

Eğitim 2007 –

Yıldız Teknik Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme – İnsan Kaynakları Yönetimi

Yüksek Lisans: 3.29 / 4.00

1999 – 2006

Yıldız Teknik Üniversitesi

Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği

Lisans: 2.70 / 4.00

1992 – 1999

Özel Ayazağa Işık Lisesi

Sayısal Bölüm: 4.48 / 5.00

**Diğer
Bilgiler**

Yabancı Dil: İngilizce

Medeni Durumu: Evli, 2 Çocuk Annesi

Ehliyet: B Sınıfı